ASIMOV

15

ROBOȚII DE PE AURORA

Teora

ISAAC ASIMOV

Roboţii de pe Aurora

THE ROBOTS OF DAWN

Traducere:
GEORGETA STANCU

Versiunea 5.0 standard RIF1

Teora
1996

Dedicat lui Marvin Minsky
şi Joseph F. Engelberger,
care au fundamentat teoria
şi respectiv, practica roboticii.

1. Elijah

1

Elijah Baley se trezi la umbra copacului şi bodogăni pentru el:

— Ştiam eu. Transpir.

Tăcu o clipă, îşi îndreptă spatele, îşi şterse transpiraţia de pe frunte cu dosul mâinii, apoi privi crunt la picăturile de apă.

— *Nu pot suferi* transpiraţia, vorbi de unul singur, de parcă ar fi promulgat o lege cosmică, şi din nou avu pică pe Univers, pentru că făcea un lucru important şi neplăcut în acelaşi timp.

În Oraş, unde temperatura şi umiditatea erau sub control total şi unde n-aveai niciodată nevoie să te porţi astfel încât căldura produsă să fie mai mare decât cea înlocuită, *niciodată* nu transpirai (desigur cu excepţia cazului în care doreai să transpiri).

Asta *da*, civilizaţie!

Privi spre câmp, unde se afla o ceată de bărbaţi şi femei, oarecum în grija lui. Erau în majoritate tinerei până la douăzeci de ani, dar şi câţiva mai copţi, ca el. Săpau pământul cu stângăcie şi făceau o seamă de alte lucruri pe care trebuia să le facă roboţii – şi le-ar fi făcut mai bine, dacă nu li s-ar fi dat ordin să stea deoparte şi să aştepte, în timp ce oamenii munceau cu încăpăţânare.

Pe cer erau nori, iar soarele se ascundea, în acea clipă, în spatele unuia dintre ei. Privi la întâmplare în sus. Pe de o parte, asta însemna că dogoarea soarelui (şi transpiraţia) s-ar reduce. Pe de altă parte, avea oare de gând să plouă?

Ăsta era necazul cu Exteriorul. Oscilai întruna între alternative neplăcute.

Faptul că un nor relativ mic putea acoperi complet soarele, întunecând Pământul dintr-o parte în alta, lăsând, totuşi, aproape tot cerul albastru, îl uluia întotdeauna pe Baley.

Rămase sub învelişul de frunze al copacului (un fel de perete şi tavan primitiv, cu scoarţa moale la pipăit) şi privi, din nou, înspre ceată, cu atenţie. O dată pe săptămână, indiferent de vreme, veneau aici.

Primeau şi membri noi. Aceştia erau, categoric, mai mulţi decât cei câţiva inimoşi care porniseră la drum. Conducerea

Oraşului, chiar dacă nu-şi dădea prea mult osteneala, era destul de înţelegătoare ca să nu pună piedici.

Înspre orizont, în dreapta lui – la est, cum ai fi zis după poziţia soarelui din amurg – Baley văzu cupolele greoaie, cu multe vârfuri, ale Oraşului, care cuprindeau tot ceea ce făcea ca viaţa să merite trăită. Văzu şi o pată mică deplasându-se, prea departe ca să-şi dea seama ce era. După felul în care se mişca şi după semne prea complicate pentru a fi explicate, Baley fu sigur că era un robot, dar asta nu-l surprinse. Suprafaţa Pământului, în afara Oraşului, era teritoriul roboţilor, nu al oamenilor – cu excepţia celor câţiva care, ca şi el, visau cai verzi pe pereţi.

Privirea i se întoarse automat la visătorii care săpau, trecând de la unul la altul. Îi cunoştea şi ştia numele fiecăruia. Toţi lucrau, toţi învăţau cum să suporte Exteriorul şi...

Se încruntă şi bombăni încet:

— Unde-i Bentley?

Şi un alt glas, răsunând în spatele lui, vioi şi cam gâfâit, spuse:

— Uite-mă, tată.

Baley se răsuci:

— *Nu face* asta, Ben.

— Ce să nu fac?

— Să te strecori aşa în spatele meu. Mi-e destul de greu să-mi ţin echilibrul în Exterior şi fără să mai am bătaie de cap cu emoţiile.

— N-am vrut să te iau prin surprindere. E greu să faci zgomot când mergi pe iarbă. N-ai încotro... Dar nu crezi că ar trebui să mergi înăuntru, tată? Eşti afară de două ore şi cred că e destul.

— De ce? Pentru că am patruzeci şi cinci de ani şi tu eşti un boboc de nouăsprezece? Crezi că trebuie să ai grijă de ramolitul de taică-tău, nu-i aşa?

— Da, cred că asta e, zise Ben. Şi se vede că eşti un detectiv bun. Mergi drept la ţintă.

Ben zâmbi larg. Avea faţa rotundă şi ochii îi străluceau. Semăna mult cu Jessie, se gândi Baley, cu mama lui. Avea prea puţin din faţa prelungă şi gravă a lui Baley. Şi totuşi Ben gândea ca tatăl lui. Câteodată se încrunta, sobru, demonstrând că era un copil absolut legitim.

— Mă descurc foarte bine, spuse Baley.

— Da, tată. Eşti cel mai bun dintre noi, având în vedere…

— Având în vedere ce?

— Vârsta ta, bineînţeles. Şi nu uit că tu eşti cel care a început asta. Am văzut, totuşi, că te-ai adăpostit sub copac şi mi-am spus… ei bine, poate că bătrânului îi ajunge.

— Ţi-arăt eu ţie „bătrân”, zise Baley.

Robotul pe care-l văzuse în direcţia Oraşului era acum destul de aproape ca să fie observat, dar Baley îl îndepărtă din minte, considerându-l fără importanţă. Spuse:

— E bine să te aşezi sub un copac, din când în când, dacă soarele străluceşte prea tare. Trebuie să învăţăm să folosim avantajele Exteriorului, dar şi să ne obişnuim să-i suportăm dezavantajele… Şi uite că soarele iese din spatele norului.

— Da, aşa e… Păi, atunci, nu vrei să mergi înăuntru?

— Pot să rabd. O dată pe săptămână am o după-amiază liberă şi o petrec aici. E dreptul meu. Se potriveşte cu gradul meu C-7.

— Nu e vorba de drept, tată. E vorba că oboseşti prea mult.

— Mă simt bine, zău.

— Sigur. Şi când o să ajungi acasă, o să te duci direct la culcare şi o să stai întins în întuneric.

— Antidotul obişnuit pentru o lumină prea puternică.

— Şi mama e îngrijorată.

— Păi, n-are decât să se îngrijoreze. O să-i prindă bine. În afară de asta, de ce e rău să stau aici? Partea cea mai proastă e *transpiraţia*. Dar trebuie să mă obişnuiesc. Nu pot scăpa de ea. La început nici nu puteam să mă plimb atât de departe de Oraş şi trebuia să mă întorc… Şi tu erai singurul care mă însoţea. Acum, uite ce mulţi suntem şi ce departe pot să merg, fără probleme. Pot să şi lucrez mult. Mai rezist o oră. Uşor… Zău, Ben, mamei tale i-ar face bine să vină şi ea aici.

— Cine? Mămica? Desigur că glumeşti.

— Nu prea glumesc. Atunci când va veni vremea să plec, nu voi putea… pentru că ea nu vrea.

— Şi te vei bucura. Nu te amăgi, tăticule. Asta nu se va întâmpla curând… şi, dacă acum nu eşti prea bătrân, vei fi prea bătrân atunci. O să fie ca un fel de joc pentru tineret.

— Ştii, zise Baley, încleştându-şi pe jumătate pumnul, eşti destul de înţelept când spui „tineret”. Ai plecat vreodată de pe

Pământ? Au plecat vreodată de pe Pământ oamenii aceia de pe câmp? *Eu* am plecat. În urmă cu doi ani. S-a întâmplat înainte de aclimatizarea asta… şi am supravieţuit.

— Ştiu, tăticule, dar a fost pentru scurt timp şi a fost o misiune de serviciu, iar ţie ţi s-a purtat de grijă. Nu-i acelaşi lucru.

— *A fost* acelaşi lucru, spuse Baley, cu încăpăţânare, ştiind în sufletul său că n-a fost aşa. Şi nu ne va lua prea mult timp să plecăm. Dacă aş putea obţine permisiunea de a pleca pe Aurora, am putea renunţa la acţiunea asta.

— Las-o baltă. N-o să se întâmple aşa uşor.

— Trebuie să încercăm. Cei ce deţin puterea nu ne vor lăsa să plecăm dacă nu primim undă verde de pe Aurora. Este cea mai mare şi cea mai puternică dintre Lumile Spaţiului şi ce spun ei…

— Devine realitate! Am discutat despre asta de peste un milion de ori. Dar nu trebuie să te duci acolo ca să le ceri permisiunea. Există hiper-transmiţătoare. Poţi vorbi cu ei de aici. Am spus-o de nenumărate ori până acum.

— Nu-i acelaşi lucru. Trebuie să luăm legătura unii cu alţii în persoană… şi am spus *asta* de nenumărate ori până acum.

— În orice caz, spuse Ben, încă nu suntem pregătiţi.

— Nu suntem gata pentru că Pământul nu vrea să ne dea navele. Cei din Spaţiu vor să ni le dea, împreună cu toată asistenţa tehnică necesară.

— Ce noroc! De ce ne-ar face asta cei din Spaţiu? De când au început să simtă afecţiune pentru noi, Pământenii efemeri?

— Dacă le-aş putea vorbi…

Ben râse:

— Haide, tată. Vrei să te duci pe Aurora ca s-o mai vezi pe femeia aceea.

Baley se încruntă şi sprâncenele i se adunară deasupra ochilor adânciţi în orbite:

— Femeie? Pe Iehova, Ben, ce tot spui?

— Zău, tată, să rămână între noi… şi nicio vorbă mamei… ce s-a întâmplat cu femeia aceea de pe Solaria? Sunt destul de mare. Poţi să-mi spui.

— Ce femeie de pe Solaria?

— Cum poţi să mă priveşti în ochi şi să negi că o cunoşti pe femeia pe care toată lumea de pe Pământ a văzut-o în dramatizarea de pe hiperunde? Gladia Delmarre. Femeia *aceea*!

— Nu s-a întâmplat *nimic*. Treaba cu hiperundele a fost o prostie. Ţi-am spus-o de o mie de ori. Ea nu era aşa. *Eu* nu eram aşa. Totul era ticluit şi tu ştii că s-a făcut în ciuda protestelor mele, doar fiindcă s-au gândi cei din conducere că asta ar pune Pământul într-o lumină favorabilă faţă de cei din Spaţiu… Şi bagă de seamă să nu-i spui altceva mamei tale.

— Nici nu mă gândesc. Totuşi, această Gladia s-a dus pe Aurora şi ţii morţiş să mergi şi tu acolo.

— Vrei să spui că într-adevăr crezi că motivul pentru care vreau să merg pe Aurora… O, pe Iehova!

Fiul său îşi înălţă sprâncenele:

— Ce s-a întâmplat?

— Robotul. Este R. Geronimo.

— Cine?

— Unul dintre roboţii-curier de la Departamentul nostru. Şi e aici! Suntem în timpul liber şi mi-am lăsat *dinadins* receptorul acasă, pentru că nu voiam să mă găsească. Ăsta e dreptul meu în calitate de C-7 şi totuşi au trimis un robot după mine.

— De unde ştii că vine după tine, tată?

— Printr-o deducţie foarte subtilă. Mai întâi: aici nu mai e nimeni altcineva care să aibă vreo legătură cu Departamentul de Poliţie; şi apoi: lucrul ăsta infect vine drept spre mine. De aici trag concluzia că mă vrea pe mine. Ar trebui să trec pe partea cealaltă a copacului şi să stau acolo.

— Nu e zid, tată. Robotul se poate învârti în jurul copacului.

Iar robotul strigă:

— Stăpâne Baley, am un mesaj pentru dumneata. Eşti aşteptat la Cartierul General.

Robotul se opri, aşteptă, apoi spuse din nou:

— Stăpâne Baley, am un mesaj pentru dumneata. Eşti aşteptat la Cartierul General.

— Aud şi înţeleg, zise Baley cu glasul voalat.

Trebuia să spună aşa, altfel robotul ar fi repetat întruna.

Baley se încruntă uşor, în timp ce examina robotul. Era un model nou, ceva mai umanizat decât modelele mai vechi. Fusese despachetat şi dat în folosinţă doar cu o lună în urmă, cu oarecare pompă. Conducerea încerca întruna ceva – orice – care

ar fi făcut ca roboţii să fie priviţi cu ochi mai buni. Avea un înveliş care bătea în gri, cu un luciu şters şi destul de elastic la pipăit (cam ca o piele moale). Expresia feţei, imobilă, nu era la fel de neroadă ca la majoritatea roboţilor. Deşi, la drept vorbind, din punct de vedere al intelectului era aproape la fel de nerod ca toţi ceilalţi.

Pentru o clipă Baley se gândi la R. Daneel Olivaw, robotul Spaţial care fusese în două misiuni cu el, una pe Pământ şi una pe Solaria, şi pe care-l văzuse ultima oară când Daneel îi ceruse sfatul în cazul imaginii din oglindă. Daneel era un robot atât de uman, încât Baley îl trata ca pe un prieten şi îi era dor de el, chiar şi acum. Dacă toţi roboţii ar fi aşa…

Baley spuse:

— Asta a ziua mea liberă, băiete. Nu e nevoie să mă duc la Cartierul General.

R. Geronimo tăcu. Mâinile îi tremurau uşor. Baley observă şi îşi dădu bine seama că asta însemna un oarecare dezacord în conexiunile pozitronice ale robotului. El trebuia să dea ascultare fiinţelor omeneşti, dar era destul de obişnuit ca două fiinţe omeneşti să pretindă două feluri diferite de supunere.

Robotul alese. Spuse:

— Este ziua dumitale liberă, stăpâne… Eşti aşteptat la Cartierul General.

Ben zise, jenat:

— Dacă te caută, tată…

Baley dădu din umeri:

— Nu te lăsa păcălit, Ben. Dacă ar avea într-adevăr mare nevoie de mine, ar trimite o maşină acoperită şi ar folosi, probabil, drept voluntar, un om, în loc să ordone unui robot să facă drumul… şi să mă enerveze cu mesajul lui.

Ben dădu din cap:

— Nu cred, tată. N-ar şti unde eşti sau cât le-ar trebui să te găsească. Nu cred că ar trimite un om într-o căutare nesigură.

— Da? Păi, hai să vedem cât de puternic este ordinul… R. Geronimo, întoarce-te la Cartierul General şi spune-le că vin la lucru la 0900.

Apoi, tăios:

— Întoarce-te! E un ordin!

Robotul ezită vizibil, apoi se întoarse, plecă, iar se întoarse, făcu o încercare să revină înspre Baley şi rămase, în cele din urmă, pe loc, tremurând din tot corpul.

Baley îşi dădu seama ce însemna asta şi îi şopti lui Ben:

— S-ar putea să trebuiască să plec. Pe Iehova!

Pe robot îl incomoda ceea ce roboticienii numeau echipotenţial de opoziţie la al doilea nivel. Supunerea era A Doua Lege, iar R. Geronimo suferea acum din cauza a două ordine de aceeaşi forţă, dar contradictorii. Oamenii obişnuiţi numeau asta blocarea robotului sau, cel mai adesea, robloc, pe scurt.

Robotul se întoarse încet. Primul ordin fusese mai puternic, dar nu cu mult, aşa că vorbi bolborosit:

— Stăpâne, mi s-a spus că ai putea zice asta. În acest caz, trebuia să spun…

Se opri, apoi adăugă, răguşit:

— Trebuia să spun… dacă erai singur.

Baley dădu din cap înspre fiul său, iar Ben nu aşteptă. Ştia când tatăl lui era „tata” şi când era poliţist. Se retrase în grabă.

O clipă, Baley se gândi, nervos, să-şi întărească ordinul şi să provoace un robloc aproape complet, dar asta ar fi produs, cu siguranţă, daune care ar fi cerut analiză pozitronică şi reprogramare. Cheltuielile i-ar fi oprite din salariu şi ar putea ajunge uşor la un an de plată.

Spuse:

— Îmi retrag ordinul. Ce ţi s-a spus să-mi zici?

Vocea lui R. Geronimo se limpezi imediat:

— Mi s-a spus să-ţi transmit că eşti căutat în legătură cu Aurora.

Baley se întoarse către Ben şi strigă:

— Mai lasă-i o jumătate de oră, apoi spune-le că vreau să meargă înăuntru. Acum trebuie să plec.

Şi, mergând cu paşi mari, îi spuse arţăgos robotului:

— De ce nu ţi-au spus să zici asta imediat? Şi de ce nu te programează să foloseşti o maşină, ca să nu trebuiască să merg pe jos?

Ştia foarte bine de ce nu se făcea aşa. Orice accident în care ar fi fost implicată o maşină condusă de un robot ar fi provocat altă revoltă împotriva roboţilor.

Nu-şi încetini pasul. Aveau de mers doi kilometri până la zidul Oraşului şi, apoi, trebuia să ajungă la Cartierul General printr-o circulaţie intensă.

Aurora? Ce schimbare se mai pregătea?

2

Lui Baley i-a trebuit o jumătate de oră ca să ajungă la poarta Oraşului şi se simţi penibil, bănuind ce-l aşteaptă. Poate – *poate* – n-o să se întâmple de data asta.

Atinse suprafaţa despărţitoare dintre Exterior şi Oraş, zidul care delimita haosul de civilizaţie. Îşi puse mâna pe punctul de semnalizare şi apăru o deschizătură. Ca de obicei, nu aşteptă ca deschizătura să fie completă, ci se strecură prin ea de îndată ce se lărgi suficient. R. Geronimo îl urmă.

Poliţistul de gardă apăru speriat, cum părea întotdeauna când cineva se întorcea din Exterior. De fiecare dată avea aceeaşi privire neîncrezătoare, aceeaşi poziţie de drepţi, aceeaşi mână iute pe trăgaci, aceeaşi încruntare şovăitoare.

Baley îşi arătă legitimaţia supărat, iar santinela îl salută. Uşa se închise în spatele lui – şi se întâmplă. Baley era în Oraş. Pereţii se închideau în jurul lui, iar Oraşul deveni Universul. Era din nou cufundat în vuietul fără sfârşit, veşnic, în mirosul de oameni şi aparate, pe care, în curând, nu-l va mai percepe; în lumina slabă, indirectă şi artificială, care nu semăna deloc cu strălucirea armonioasă şi schimbătoare din Exterior, în care exista verde, maro, albastru şi alb, cu pauze de roşu şi galben. Aici nu erau vânturi neregulate, nici arşiţă, nici răcoare, nici ameninţarea ploii; în schimb, aici erau în permanenţă curenţi blânzi de aer, care menţineau totul proaspăt. Aici era o combinaţie proiectată între temperatură şi umiditate, atât de bine adaptată oamenilor, încât nu se simţea.

Baley îşi trase sufletul tremurând şi se înveseli când îşi dădu seama că e acasă, în siguranţă, cu lucrurile cunoscute şi *care puteau fi cunoscute*. Aşa se întâmpla întotdeauna. Din nou acceptase Oraşul ca pe o matrice şi se întorsese la el cu uşurare. Ştia că dintr-o astfel de matrice trebuia să apară şi să se dezvolte umanitatea. De ce se scufunda el de fiecare dată la fel?

Şi aşa avea să fie mereu? Va fi într-adevăr aşa – cu toate că putea să conducă o grămadă de oameni în afara Oraşului şi de pe Pământ înspre stele, în cele din urmă, el însuşi să nu poată

pleca? Întotdeauna se va simţi ca acasă doar în Oraş? Îşi încleştă dinţii… dar n-avea rost să se gândească la asta.

Îi spuse robotului:

— Până aici te-a adus maşina, băiete?

— Da, stăpâne.

— Unde-i acum?

— Nu ştiu, stăpâne.

Baley se întoarse înspre santinelă:

— Domnule ofiţer, acest robot a fost adus la punctul ăsta acum două ore. Ce s-a întâmplat cu maşina care l-a adus?

— Domnule, am intrat de serviciu cu mai puţin de o oră în urmă.

De fapt, era o prostie să întrebe. Cei din maşină nu ştiau cât timp îi trebuia robotului ca să-l găsească, aşa că n-au aşteptat. Baley se simţi tentat să-i cheme, dar i s-ar spune să ia Expresul; era mai rapid. Singurul motiv pentru care ezita era prezenţa lui R. Geronimo. Nu voia să fie însoţit de acesta în Expres, şi totuşi nu putea pretinde ca robotul să se întoarcă la Cartierul General străbătând mulţimi ostile. Nici n-avea de ales. Fără îndoială, Comisarul nu ardea de nerăbdare să-i uşureze situaţia. Ar fi fost supărat să nu-l poată chema, fie că era în timpul liber sau nu.

Baley spuse:

— Pe aici, băiete.

Oraşul se întindea pe mai bine de cinci mii de kilometri pătraţi şi cuprindea peste cinci mii de kilometri de traseu pentru Expres, plus mii de kilometri de linii secundare, pentru deservirea celor peste douăzeci de milioane de locuitori. Reţeaua complicată de transport avea opt niveluri şi mii de puncte de schimb, cu grade diferite de complexitate. Ca detectiv, Baley trebuia să le ştie pe toate – şi le ştia. Dacă-l puneai, legat la ochi, în orice colţ al Oraşului, şi îi scoteai legătura, îşi găsea drumul, fără greşeală, înspre orice sector dat.

Deci nu se punea problema dacă ştia să ajungă la Cartierul General. Existau, totuşi, opt căi acceptabile pe care le putea urma, şi o clipă se gândi care ar putea fi mai puţin aglomerată la acea oră.

Doar o clipă. Apoi se hotărî şi spuse:

— Vino cu mine, băiete.

Robotul îl urmă ascultător.

Se aruncară într-un tren secundar care trecea pe lângă ei şi Baley se apucă de una dintre barele verticale: albă, caldă şi cu o structură care permitea să fie bine strânsă în mână. Baley nu voia să se aşeze; nu mergeau mult. Robotul aşteptase mişcarea rapidă a lui Baley, până să se apuce de aceeaşi bară. Ar fi putut sta şi fără să se ţină – nu i-ar fi fost greu să-şi menţină echilibrul – dar Baley nu voia să profite de faptul că erau diferiţi. Era răspunzător pentru robot şi nu dorea să rişte să i se pretindă acoperirea daunei financiare a Oraşului, dacă i s-ar fi întâmplat ceva lui R. Geronimo.

În tren erau puţini oameni şi ochii tuturor se întoarseră, curioşi, înspre robot. Una câte una, Baley prinse aceste priviri. Baley avea înfăţişarea unui om obişnuit să fie autoritar, aşa că privirile se întoarseră, stânjenite.

Baley făcu din nou semn cu mâna, sărind din trenul secundar. Acesta ajunsese la benzile rulante şi avea viteza celei mai apropiate dintre ele, aşa că nu trebuia să încetinească. Baley păşi pe această bandă şi simţi cum îl biciuieşte aerul, pentru că acum nu mai erau protejaţi de învelişul din material plastic.

Se aplecă în bătaia vântului cu naturaleţea căpătată după o practică îndelungată, ridicând un braţ pentru a-şi apăra ochii. Alergă în josul benzilor, spre intersecţia cu Expresul, apoi începu să alerge în sus, înspre banda rulantă care trecea pe lângă Expres.

Auzi strigătul puştilor: „Robotul!” (şi el fusese un puşti cândva) şi ştiu cu precizie ce avea să urmeze. Câţiva dintre ei – doi sau trei, ori şase – vor năvăli în sus sau în jos pe benzi, robotul se va împiedica într-un fel oarecare şi se va prăbuşi, zdrăngănind. Apoi, dacă se va ajunge la judecător, oricare dintre adolescenţii arestaţi se va plânge că robotul s-a izbit de el şi că era un pericol pentru circulaţia pe benzi – şi desigur că i se va da drumul. Robotul n-ar fi putut nici să se apere, în prima situaţie, nici să depună mărturie, în cea de-a doua.

Baley reacţionă iute şi se aşeză între primul tânăr şi robot. Păşi pe o bandă mai rapidă, îşi ridică braţul mai sus, ca şi cum s-ar fi apărat de vântul tăios, şi tânărul se trezi scos din cursă şi împins pe o bandă cu viteză mai mică, pentru care nu era pregătit. Înnebunit, strigă: „Hei!”, dezechilibrându-se. Ceilalţi se opriră, cântărind situaţia şi schimbară repede direcţia.

— În Expres, băiete, spuse Baley.

Robotul ezită puţin. Roboţii nu aveau voie în Expres, neînsoţiţi. Ordinul lui Baley fusese categoric, aşa că se urcă în tren. Baley îl urmă şi, astfel, încordarea robotului scăzu. Baley străbătu repede mulţimea de pasageri, împingându-l pe R. Geronimo în faţă şi croindu-şi drum spre nivelul superior, mai puţin aglomerat. Se opri lângă un stâlp, călcă apăsat pe unul dintre picioarele robotului, privind cu oarecare severitate la cei de jos.

După cincisprezece kilometri şi jumătate era aproape de Cartierul General al Poliţiei şi coborî. R. Geronimo coborî cu el. Nu i se atinsese nici măcar un fir de păr. Baley îl predă la uşă şi primi o chitanţă. Verifică atent data, ora şi numărul de serie al robotului, apoi îşi puse chitanţa în portofel. Până la sfârşitul zilei trebuia să controleze dacă operaţia fusese înregistrată în computer.

Acum urma să-l întâlnească pe Comisar – şi îl cunoştea prea bine. Orice slăbiciune din partea lui Baley ar fi fost un motiv întemeiat pentru retrogradare. Comisarul era un om dur. Considera succesele lui Baley din trecut drept o ofensă personală.

3

Comisarul era Wilson Roth. Ocupa postul ăsta de doi ani şi jumătate, de când Julius Enderby îşi dăduse demisia odată ce vâlva stârnită de uciderea unui locuitor din Spaţiu se potolise şi demisia nu mai prezenta niciun risc.

Baley nu se împăcase niciodată cu schimbarea. Cu toate defectele lui, Julius îi fusese şi prieten, şi superior; Roth era doar superior. Nici măcar nu fusese crescut în Oraş. Nu în Oraşul *ăsta*. Fusese adus din afară.

Roth nu era nici deosebit de înalt, nici nemaipomenit de gras. Avea, totuşi, capul mare, aşezat pe un gât care parcă se îndoia uşor în faţă. Asta îi dădea un aer greoi: corp greoi şi cap greoi. Avea până şi pleoape grele, care-i acopereau ochii pe jumătate. L-ai fi crezut un adormit, dar nu scăpa niciodată nimic. Baley aflase asta imediat după ce Roth preluase postul. Nu-şi făcea deloc iluzii că Roth îl simpatiza. Nu-şi făcea iluzii nici că el l-ar fi simpatizat pe Roth.

Roth nu părea supărat – niciodată nu părea – dar cuvintele lui nu trădau nici bucurie. Spuse:

— Baley, de ce eşti atât de greu de găsit?

Baley zise, grijuliu şi cu respect:

— E după-amiaza mea liberă, domnule Comisar.

— Da, dreptul tău de C-7. Ştii ce-i aia Oscilator, nu-i aşa? Ceva care înregistrează mesaje oficiale. Poţi fi rechemat, chiar şi în timpul liber.

— Ştiu asta foarte bine, domnule Comisar, dar nu mai există reglementări referitoare la purtarea unui Oscilator. Putem fi găsiţi şi fără el.

— În Oraş, da, dar tu erai în Exterior – sau greşesc?

— Nu greşiţi, domnule Comisar. Eram în Exterior. Reglementările nu prevăd ca, în acest caz, să port Oscilator.

— Te ascunzi după litera regulamentului, nu?

— Da, domnule Comisar, spuse Baley calm.

Comisarul se ridică, autoritar şi vag ameninţător, şi se aşeză pe birou. Fereastra spre Exterior, pe care o pusese Enderby, era de mult închisă şi vopsită. În încăperea întunecoasă (din acest motiv mai caldă şi mai confortabilă), Comisarul părea a fi cel mai mare.

Spuse, fără să ridice glasul:

— Cred, Baley, că te bazezi pe recunoştinţa Pământului.

— Mă bazez pe faptul că-mi fac munca, domnule Comisar, cât pot de bine şi în concordanţă cu regulamentele.

— Şi pe recunoştinţa Pământului când te supui spiritului acestor regulamente.

Baley nu spuse nimic de data aceasta.

— Se vorbeşte că te-ai descurcat bine acum trei ani, în cazul cu uciderea lui Sarton, zise Comisarul.

— Mulţumesc, domnule Comisar, spuse Baley. Cred că distrugerea Oraşului Spaţial a fost o consecinţă.

— A fost – şi încă aprobată de întregul Pământ. Se spune că te-ai descurcat bine şi acum doi ani pe Solaria şi, înainte de a-mi aminti tu, urmarea a fost revizuirea clauzelor din contractele de comerţ cu Lumile din Spaţiu, în avantajul evident al Pământului.

— Cred că aşa se zice, domnule.

— Şi, drept urmare, ai cam devenit erou.

— Nu pretind aşa ceva.

— Ai fost avansat de două ori, după rezolvarea fiecărui caz. A existat până şi o dramă pe hiperunde, inspirată din întâmplările de pe Solaria.

— Care a fost pusă în scenă fără permisiunea mea şi împotriva voinţei mele, domnule Comisar.

— Dar te-a transformat, totuşi, într-un fel de erou.

Baley ridică din umeri.

Comisarul, după ce aşteptă câteva secunde un răspuns, continuă:

— Dar n-ai făcut nimic important timp de aproape doi ani.

— E foarte normal ca Pământul să se întrebe ce am făcut pentru el în ultima vreme.

— Exact. Probabil că se şi întreabă. Ştie că eşti iniţiatorul acestei noi ciudăţenii care constă în a te aventura în Exterior ca să frământi Pământul, prefăcându-te că eşti robot.

— Este permis.

— Nu tot ce este permis e de admirat. E posibil ca mulţi oameni să te creadă mai degrabă trăsnit, decât erou.

— Poate că asta e şi părerea mea despre mine, spuse Baley.

— Se ştie foarte bine că publicul are memorie scurtă. În cazul tău, partea eroică se voalează repede în umbra celei ciudate, aşa că, dacă faci o greşeală, vei avea necazuri serioase. Reputaţia pe care te bazezi…

— Cu tot respectul, domnule Comisar, nu mă bazez pe ea.

— Reputaţia pe care Departamentul de Poliţie *crede* că te bazezi nu te va salva şi *eu* nu te voi putea salva.

Pentru o clipă, umbra unui zâmbet păru să treacă peste figura dură a lui Baley:

— N-aş vrea, domnule Comisar, să vă periclitaţi situaţia în încercarea nebunească de a mă salva.

Comisarul dădu din umeri şi afişă un zâmbet exact la fel de vag şi de trecător:

— Să n-ai nicio grijă în privinţa asta.

— Atunci, de ce îmi spuneţi toate astea, domnule Comisar?

— Ca să te previn. Înţelegi că nu vreau să te distrug – aşa că te previn *o dată*. Vei fi implicat într-o problemă foarte delicată, în care poţi lesne greşi, iar eu te previn ca să n-o faci.

Aici, faţa i se destinse într-un zâmbet uşor de interpretat. Baley nu reacţionă la zâmbet. Zise:

— Îmi puteţi spune cât de delicată este problema?

— Nu ştiu.

— E vorba de Aurora?

— R. Geronimo a fost instruit să-ţi spună că ar fi, dacă n-ar fi avut încotro, dar eu nu ştiu nimic despre asta.

— Atunci de unde ştiţi, domnule Comisar, că e o problemă foarte delicată?

— Haide, Baley, doar anchetezi enigme. De ce ar veni un membru al Departamentului Terestru de Justiţie în Oraş, când ţi s-ar fi putut cere foarte bine să te duci la Washington, aşa cum ai făcut acum doi ani, în legătură cu întâmplarea de pe Solaria? Şi de ce persoana de la Justiţie s-ar încrunta şi ar fi nervoasă şi ar deveni nerăbdătoare din cauză că n-ai fost găsit imediat? Hotărârea ta de a nu fi disponibil a fost o greşeală, una de care nu răspund în niciun fel. Poate că nu este fatală în sine, dar cred că ai fost prins pe picior greşit.

— Atunci, se pare că mă întârziaţi mai mult, spuse Baley, încruntându-se.

— Nu chiar. Persoana de la Justiţie tocmai bea nişte răcoritoare – ştii aiurelile pe care şi le îngăduie unii oficiali. După ce termină, va veni la noi. Vestea despre sosirea ta a fost transmisă, aşa că aşteaptă, aşa cum fac şi eu.

Baley aşteptă. Ştia deja că drama transmisă în hiperunde, ce-i fusese impusă împotriva voinţei lui, oricât ar fi îmbunătăţit situaţia Pământului, îl discreditase în Departament. Îl scosese în evidenţă în trei dimensiuni, faţă de apatia bidimensională a organizaţiei, şi îl transformase într-o persoană însemnată.

Ajunsese la funcţii înalte şi la privilegii importante, dar şi asta făcuse ca duşmănia celor din Departament faţă de el să crească. Şi, cu cât s-ar fi ridicat mai sus, cu atât mai uşor s-ar fi zdrobit în cazul unei căderi.

Dacă ar fi făcut o greşeală…

4

Persoana de la Justiţie intră, privi nepăsătoare în jur, merse înspre cealaltă latură a biroului lui Roth şi se aşeză pe locul acestuia. Ca persoană cu o clasificare foarte înaltă, oficialul se purta cum trebuie. Roth se aşeză calm pe alt scaun.

Baley rămase în picioare, străduindu-se să nu pară surprins. Roth ar fi putut să-l prevină, dar n-o făcuse. Era clar că-şi alesese cuvintele anume, ca să nu-i dea de bănuit.

Oficialul era femeie.

N-avea niciun motiv să nu fie. Orice persoană oficială putea fi femeie. Secretarul General putea fi femeie. Erau femei în poliţie, chiar şi o femeie cu gradul de căpitan.

Doar că, dacă nu erai prevenit, nu te aşteptai la asta în niciun caz. Au fost timpuri în istorie când femeile au ocupat în număr mare posturi administrative. Baley ştia asta; cunoştea foarte bine istoria. Dar acum nu era în acele timpuri.

Era destul de înaltă şi stătea dreaptă pe scaun. Uniforma ei nu era prea diferită de a unui bărbat, cum nu era diferită nici pieptănătura, nici machiajul. Ceea ce-i trăda imediat sexul erau sânii, pe care nu încerca în niciun fel să-i ascundă. Avea vreo patruzeci de ani, trăsăturile feţei regulate şi fine. Se maturizase în chip atrăgător, deocamdată fără fire cărunte în părul negru.

Spuse:

— Eşti detectivul Elijah Baley, gradul C-7.

Era o declaraţie, nu o întrebare.

— Da, doamnă, răspunse totuşi Baley.

— Sunt Subsecretar Lavinia Demacheck. Nu prea semeni cu cel din drama transmisă pe hiperunde în care era vorba despre tine.

Lui Baley i se mai spusese asta. Zise, sec:

— Nu puteau să mă înfăţişeze chiar aşa cum sunt şi să aibă mulţi spectatori, doamnă.

— Nu sunt sigură. Pari mai puternic decât actorul cu chip de copil pe care l-au folosit.

Baley ezită o clipă şi se hotărî să rişte – sau, poate, simţi că nu poate să nu rişte. Spuse grav:

— Aveţi gusturi rafinate, doamnă.

Ea râse, iar Baley răsuflă liniştit.

— Îmi place să cred că am, spuse ea. Acum, de ce m-ai lăsat să aştept?

— N-am fost informat că veniţi, doamnă, şi era timpul meu liber.

— Pe care ţi-l petreci în Exterior, am înţeles.

— Da, doamnă.

— Eşti unul dintre acei oameni ciudaţi, cum aş spune dacă n-aş avea gusturi rafinate. În schimb, te întreb dacă eşti unul dintre acei oameni pasionaţi.

— Da, doamnă.

— Te aştepţi să emigrezi cândva şi să găseşti Lumi noi în pustietatea Galaxiei?

— Poate că nu, doamnă. S-ar putea să fiu prea bătrân, dar…

— Câţi ani ai?

— Patruzeci şi cinci, doamnă.

— Ei bine, îi arăţi. Din întâmplare, şi eu am patruzeci şi cinci de ani.

— Nu-i arătaţi, doamnă.

— Arăt mai bătrână sau mai tânără?

Izbucni din nou în râs, apoi spuse:

— Hai să nu ne mai prostim. Vrei să insinuezi că sunt prea bătrână ca să mai încep ceva?

— În societatea noastră nimeni nu poate să înceapă ceva, fără să se antreneze în Exterior. Antrenamentul dă cele mai bune rezultate la cei tineri. Sper că fiul meu va păşi cândva în altă Lume.

— Zău? Ştii, desigur, că Galaxia aparţine Lumilor din Spaţiu.

— Sunt doar cincizeci, doamnă. În Galaxie există milioane de Lumi locuibile – sau care pot fi făcute locuibile – şi care nu au, probabil, forme de viaţă inteligentă.

— Da, dar nicio navă nu poate pleca de pe Pământ fără acordul celor din Spaţiu.

— Acesta poate fi dat, doamnă.

— Nu-ţi împărtăşesc optimismul, domnule Baley.

— Am vorbit cu locuitori din Spaţiu care…

— Ştiu că ai vorbit, spuse Demacheck. Superiorul meu este Albert Minnim, care te-a trimis pe Solaria acum doi ani.

Îşi îngădui o uşoară arcuire a buzelor:

— În acea dramă transmisă în hiperspaţiu a fost înfăţişat într-un rolişor de un actor care-i semăna bine, după cum îmi amintesc. Nu a fost încântat, după cum, de asemenea, îmi amintesc.

Baley schimbă subiectul:

— L-am întrebat pe Subsecretarul Minnim…

— Să ştii că a fost avansat.

Baley cunoştea perfect importanţa gradelor:

— Noul lui grad, doamnă?

— Vice-secretar.

— Mulţumesc. L-am rugat pe Vice-secretarul Minnim să ceară, pentru mine, permisiunea de a vizita Aurora, în legătură cu acest subiect.

— Când?

— La scurt timp după ce m-am întors de pe Solaria. De atunci mi-am înnoit cererea de două ori.

— Dar n-ai primit răspuns favorabil.

— Nu, doamnă.

— Te miră?

— Sunt dezamăgit, doamnă.

— N-are rost să vorbim despre asta.

Se rezemă puţin de spătar:

— Relaţiile noastre cu cei din Spaţiu sunt foarte sensibile. Probabil îţi închipui că cele două fapte de eroism ale tale au ameliorat situaţia – şi aşa a şi fost. A ajutat şi acea dramă penibilă de pe hiperunde. Totuşi, ameliorarea totală e atât (îşi lipi vârfurile primelor două degete) din atât (îşi desfăcu larg braţele).

Continuă:

— În aceste împrejurări, nu putem risca să te trimitem pe Aurora, cea mai importantă Lume a celor din Spaţiu, şi să te punem să faci un lucru care ar putea provoca o tensiune interstelară.

Baley o privi fix:

— Am fost pe Solaria şi n-am făcut niciun rău. Dimpotrivă…

— Da, ştiu, dar erai acolo la rugămintea celor din Spaţiu, ceea ce însemna o distanţă de câţiva parseci[1] faţă de prezenţa ta acolo la cererea noastră. Nu se poate să nu înţelegi.

Baley tăcea.

Ea pufni, semn că nu era surprinsă, şi spuse:

— Situaţia s-a înrăutăţit de când cererile tale au fost lăsate la Vice-secretar şi foarte just ignorate de acesta. S-a înrăutăţit mai ales în ultima lună.

— Ăsta e motivul acestei şedinţe, doamnă?

— V-aţi pierdut răbdarea, domnule? îl ironiză ea pe tonul de adresare către un superior. Vrei să-mi dai de înţeles că trebuie să trec la subiect?

— Nu, doamnă.

---

[1] *Parsec* – unitate de lungime folosită în astronomie, egală cu distanţa parcursă de lumină în 3,26 ani-lumină (*n. tr.*).

— Sigur că vrei. Şi de ce nu? Devin plictisitoare. Să mă apropii de subiect, întrebându-te dacă-l cunoşti pe dr. Han Fastolfe.

Baley zise, atent:

— L-am întâlnit odată, cu aproape trei ani în urmă, în ceea ce se numea pe atunci Oraşul Spaţial.

— Presupun că ţi-a plăcut de el.

— Era prietenos – pentru un locuitor al Spaţiului.

Ea pufni din nou:

— Îmi închipui. Ştii că de doi ani este un şef politic important pe Aurora?

— Am auzit că este în guvern de la... de la un partener pe care l-am avut cândva.

— De la R. Daneel Olivaw, prietenul tău robot din Spaţiu?

— Fostul meu partener, doamnă.

— Când ai rezolvat o mică problemă, referitoare la doi matematicieni de la bordul unei nave din Spaţiu?

Baley încuviinţă:

— Da, doamnă.

— Vezi, suntem informaţi. De doi ani dr. Han Fastolfe este, mai mult sau mai puţin, farul călăuzitor din guvernul de pe Aurora, o persoană importantă în Adunarea Legislativă Universală a lor, şi chiar se vorbeşte despre el ca de un viitor posibil Preşedinte. Înţelegi, aceasta este cea mai importantă funcţie executivă pe care o au cei de pe Aurora.

— Da, doamnă, spuse Baley, şi se întrebă când va ajunge la problema foarte delicată de care vorbise Comisarul.

Demacheck părea că nu se grăbeşte. Spuse:

— Fastolfe este un... moderat. Aşa îşi spune el. Crede că Aurora – şi în general Lumile din Spaţiu – s-au întrecut cu gluma în proiectele lor, aşa cum tu, poate, crezi că noi, pe Pământ, ne-am întrecut cu gluma în ale noastre. Vrea să revină la o robotizare mai redusă, la o mai rapidă fluctuaţie de generaţii şi la o alianţă cu Pământul. Sigur că noi îl susţinem – dar foarte discret. Dacă ne-am arăta prea pe faţă simpatia, ar putea însemna sărutul morţii pentru el.

— Cred că va sprijini cercetarea Pământului şi colonizarea altor Lumi, zise Baley.

— Şi eu cred. Îmi închipui că ţi-a spus toate astea.

— Da, doamnă, când ne-am întâlnit.

Demacheck îşi sprijini bărbia de vârful degetelor:

— Crezi că reprezintă părerea oamenilor din Lumile spaţiale?

— Nu ştiu, doamnă.

— Mă tem că nu. Cei care sunt de partea lui nu sunt prea zeloşi. Cei care sunt împotriva lui formează o mulţime înflăcărată. Numai talentul lui politic şi entuziasmul personal l-au menţinut atât de aproape de putere. Cea mai mare slăbiciune a lui este, bineînţeles, simpatia pentru Pământ. Aceasta este folosită întruna împotriva lui şi-i influenţează pe mulţi care i-ar împărtăşi părerile în orice altă privinţă. Dacă vei fi trimis pe Aurora, orice greşeală pe care ai face-o ar duce la accentuarea sentimentului de ură faţă de Pământ şi, deci l-ar anihila pe el, probabil de tot. Pur şi simplu Pământul nu-şi poate asuma riscul.

— Înţeleg, murmură Baley.

— Fastolfe doreşte să rişte. El a fost cel care a aranjat să fii trimis pe Solaria, într-o perioadă în care puterea lui politică era de-abia la început şi când era foarte vulnerabil. Dar el nu are de pierdut decât puterea politică, în timp ce noi trebuie să ne preocupăm de bunăstarea a peste opt miliarde de Pământeni. De aceea, actuala situaţie politică este extrem de delicată.

Se opri şi Baley fu obligat să pună întrebarea, în cele din urmă:

— La ce situaţie vă referiţi, doamnă?

— Se pare, zise Demacheck, că Fastolfe a fost implicat într-un scandal mare şi fără precedent. Dacă va fi lipsit de tact, sunt toate şansele să fie distrus din punct de vedere politic în câteva săptămâni. Dacă este dumnezeieşte de deştept, poate va rezista câteva luni. Mai devreme sau mai târziu poate fi distrus ca putere politică pe Aurora – şi *asta* ar însemna, înţelegi, o adevărată nenorocire pentru Pământ.

— Pot să întreb de ce este acuzat? Corupţie? Trădare?

— Nimic din toate astea. Integritatea lui personală nu este în niciun caz pusă la îndoială, nici măcar de duşmanii lui.

— Atunci, o crimă pasională? Omor?

— Nu *chiar* omor.

— Nu înţeleg, doamnă.

— Pe Aurora sunt oameni, domnule Baley. Şi sunt şi roboţi; majoritatea cam ca ai noştri, nu cu mult mai avansaţi. Totuşi,

există câţiva roboţi cu aspect uman, atât de uman, încât pot fi luaţi drept oameni.

Baley dădu din cap:

— Ştiu foarte bine asta.

— Cred că distrugerea unui robot cu aspect uman nu e chiar omor, în sensul strict al cuvântului.

Baley se aplecă înainte, cu ochii măriţi. Ţipă:

— Pe Iehova, femeie! Ajunge cu joaca. Vrei să spui că dr. Fastolfe l-a ucis pe R. Daneel?

Roth sări în picioare şi păru că vrea să vină înspre Baley, dar Subsecretarul Demacheck îi făcu semn să se retragă. Părea netulburată. Spuse:

— Având în vedere situaţia, îţi iert lipsa de respect, Baley. Nu, R. Daneel *nu* a fost ucis. Nu e singurul robot cu aspect uman de pe Aurora. Alt robot de felul ăsta, nu R. Daneel, a fost ucis, dacă vrei să foloseşti un termen general. Ca să fiu mai exactă, i-a fost distrusă în totalitate mintea; a fost pus în robloc permanent şi ireversibil.

— Şi se spune că asta a făcut-o dr. Fastolfe? întrebă Baley.

— Aşa spun duşmanii lui. Extremiştii, care vor ca numai cei din Spaţiu să se răspândească în galaxie şi pământenii să dispară din Univers, aşa spun. Dacă aceşti extremişti pot forţa alte alegeri în următoarele câteva săptămâni, vor câştiga cu siguranţă controlul absolut al guvernului, cu rezultate inimaginabile.

— De ce acest robloc este atât de important din punct de vedere politic? Nu înţeleg.

— Nici eu nu sunt sigură, spuse Demacheck. Nu pretind că înţeleg politica de pe Aurora. Presupun că roboţii cu aspect uman au fost implicaţi într-un fel oarecare în planurile extremiştilor şi că distrugerea i-a înfuriat.

Îşi încreţi nasul:

— Consider că politica lor e foarte confuză şi doar te-aş încurca, dacă aş încerca s-o interpretez.

Baley se căzni să se stăpânească sub privirea Subsecretarei. Spuse cu voce scăzută:

— De ce mă aflu aici?

— Din cauza lui Fastolfe. Ai mai fost în Spaţiu ca să rezolvi o crimă şi ai reuşit. Fastolfe vrea să încerci din nou. Trebuie să

mergi pe Aurora şi să descoperi cine e vinovat de robloc. El crede că asta e singura lui şansă de a-i alunga pe extremişti.

— Nu sunt robotician. Nu ştiu nimic despre Aurora…

— Nici despre Solaria nu ştiai nimic, totuşi ai reuşit. Vorba e, Baley, că suntem la fel de nerăbdători ca şi Fastolfe să aflăm ce s-a întâmplat în realitate. Nu vrem ca el să fie distrus. Dacă se va întâmpla astfel, Pământul va fi supus duşmăniei acestor extremişti din Spaţiu, cu rezultate mai grave, probabil, decât tot ce au încercat până acum. Nu vrem să se ajungă la aşa ceva.

— Nu pot să-mi asum răspunderea asta, doamnă. Sarcina este…

— Aproape imposibilă. Ştim asta, dar n-avem încotro. Fastolfe insistă – şi în spatele lui stă, deocamdată, guvernul de pe Aurora. Dacă refuzi să mergi sau noi refuzăm să te trimitem, va trebui să facem faţă furiei celor de pe Aurora. Dacă te duci şi reuşeşti, vom fi salvaţi şi vei fi răsplătit în mod corespunzător.

— Şi dacă mă duc… şi dau greş?

— Ne vom da silinţa să fie vina noastră, nu a Pământului.

— Cu alte cuvinte, oficialităţile îşi vor salva pielea.

— O exprimare mai blândă este că vei fi aruncat pradă lupilor, în speranţa că Pământul nu va suferi prea mult. Un singur om este un preţ bun pentru planeta noastră, spuse Demacheck.

— Mi se pare că, de vreme ce e sigur că voi da greş, aş putea, la fel de bine, să nu mă duc.

— Nu face pe prostul, zise Demacheck încet. Aurora te-a cerut şi nu poţi refuza… Şi de ce ai vrea să refuzi? De doi ani încerci să mergi pe Aurora şi te-a înverşunat faptul că n-ai reuşit să obţii permisiunea noastră.

— Voiam să mă duc în mod paşnic, să ajut la colonizarea altor Lumi, nu să…

— Mai poţi încerca să obţii ajutorul lor pentru visul tău de a coloniza alte Lumi, Baley. La urma urmei, să presupunem că *într-adevăr* reuşeşti. De fapt, e posibil. În cazul ăsta, Fastolfe îţi va fi foarte îndatorat şi va putea face pentru tine mult mai mult decât ar fi putut altfel. Iar noi îţi vom fi suficient de recunoscători pentru ajutor. Nu merită să rişti, chiar dacă foarte mult? Oricât de mici ar fi şansele tale de succes dacă te duci, ele vor fi zero dacă nu te duci. Gândeşte-te la asta, Baley, dar, te rog… nu prea mult.

Baley îşi strânse buzele şi, dându-şi seama, în cele din urmă, că nu avea altă alternativă, spuse:

— Cât timp am să…

Iar Demacheck spuse, cu calm:

— Hai-hai. Nu ţi-am explicat că nu avem încotro… şi nici timp? Pleci – îşi privi ceasul sub formă de bandă de la încheietura mâinii – peste mai puţin de şase ore.

5

Cosmodromul se afla în partea de est a Oraşului, la periferie, într-un sector părăsit, la drept vorbind în Exterior. Totul era atenuat de faptul că sălile de aşteptare şi casele de bilete erau, de fapt, în Oraş, iar accesul la navă se făcea cu un vehicul, pe o pistă acoperită. Prin tradiţie, toate decolările se făceau noaptea, astfel încât o mantie de întuneric reducea în continuare efectul Exteriorului.

Cosmodromul nu era foarte aglomerat, dacă se ţinea seama de populaţia numeroasă a Pământului. Pământenii părăseau foarte rar planeta, iar traficul consta în totalitate din activităţi comerciale, organizate de roboţi şi de cei din Spaţiu.

Elijah Baley, aşteptând ca nava să fie pregătită pentru îmbarcare, se simţea deja desprins de Pământ.

Bentley era cu el, iar între ei se aşternuse o linişte posomorâtă. În cele din urmă, Ben spuse:

— N-am crezut că mama o să vrea să vină şi ea.

Baley încuviinţă din cap:

— Nici eu n-am crezut. Îmi aduc aminte cum a fost când am plecat pe Solaria. Acum e la fel.

— Ai reuşit s-o linişteşti?

— Am făcut ce-am putut, Ben. Crede că am să mă zdrobesc în spaţiu sau că, de îndată ce ajung pe Aurora, cei de acolo mă vor omorî.

— De pe Solaria te-ai întors.

— Asta n-o face decât să nu dorească să risc şi a doua oară. Crede că norocul mă va părăsi. Oricum, se va descurca… Stai pe lângă ea, Ben. Stai un timp cu ea şi, orice ar fi, nu vorbi despre colonizarea unei noi planete. Ştii că asta o supără cel mai mult. Crede că odată şi odată o s-o părăseşti. Ştie că n-o să poată pleca şi că n-o să te mai vadă niciodată.

— S-ar putea, zise Ben. S-ar putea ca lucrurile să stea chiar aşa.

— Tu poţi suporta mai uşor, dar ea nu poate, aşa că nu vorbi despre asta cât timp lipsesc. Da?

— Bine… Cred că e puţin supărată pe Gladia.

Baley îl privi cu asprime:

— I-ai spus…

— Nu i-am spus niciun cuvânt. Dar a văzut şi ea chestia aia pe hiperunde şi ştie că Gladia e pe Aurora.

— Şi ce dacă? E o planetă mare. Crezi că Gladia Delmarre o să mă aştepte la cosmodrom? Pe Iehova, Ben, mama ta *nu ştia* că siropul ăla de pe hiperunde a fost nouăzeci la sută ficţiune?

Ben schimbă subiectul cu efort vizibil:

— Ce curios – stai aici fără niciun bagaj.

— Stau aici cu prea multe. Am hainele de pe mine, nu? Cum ajung la bord, se vor descotorosi de ele. Se duc la tratament chimic, apoi dispar în spaţiu. Pe urmă, îmi vor da haine cu totul noi, după ce voi fi dezinfectat, curăţat şi lustruit pe toate părţile. Am mai trecut prin asta.

Din nou se lăsă liniştea, apoi Ben spuse:

— Ştii, tată… şi se opri brusc.

Încercă iar:

— Ştii, tată… Nici de data asta nu reuşi mai mult.

Baley îl fixă:

— Ce vrei să spui, Ben?

— Tată, mă simt cel mai mare nătărău când îţi spun asta, dar cred că fac bine. Tu nu eşti genul de erou. Niciodată nu m-am gândit că ai fi. Eşti un tip de treabă şi cel mai bun tată din lume, dar nu eşti genul de erou.

Baley mormăi.

— Totuşi, spuse Ben, dacă te gândeşti, tu ai fost cel care a şters Oraşul Spaţial de pe hartă; tu ai atras Aurora de partea noastră; tu ai iniţiat proiectul ăsta de colonizare a altor Lumi. Tată, ai făcut mai mult pentru Pământ, decât toţi cei din guvern laolaltă. Aşa că, de ce nu eşti mai apreciat?

Baley spuse:

— Pentru că nu sunt genul de erou şi pentru că drama aia prostească de pe hiperunde a fost pusă pe seama mea. Mi i-a făcut duşmani pe toţi cei din Departament, a supărat-o pe mama ta şi mi-a creat o reputaţie cu care nu pot să mă descurc.

Receptorul de la încheietura mâinii licări, iar el se ridică:

— Acum trebuie să plec, Ben.

— Ştiu. Dar ceea ce vreau să-ţi spun, tată, este că *eu* te respect. Şi de data asta, când te vei întoarce, o s-o auzi de la toţi, nu numai de la mine.

Baley se simţi emoţionat. Încuviinţă repede din cap, puse o mână pe umărul fiului său şi murmură:

— Mulţumesc. Ai grijă de tine… şi de mama… cât sunt plecat.

Plecă fără să privească înapoi. Îi spusese lui Ben că se duce pe Aurora ca să discute proiectul de colonizare. Dacă ar fi aşa, s-ar *putea* întoarce triumfător. În realitate…

Se gândi: „Mă voi întoarce dezonorat… dacă mă mai întorc.”

2. Daneel

6

Baley era a treia oară pe o navă spaţială, iar cei doi ani care trecuseră nu-i şterseseră din memorie primele două zboruri. Ştia exact la ce să se aştepte. Va urma izolarea – faptul că nimeni nu-l va vedea sau nu va avea de-a face cu el, poate doar cu excepţia unui robot. Va urma tratamentul medical obişnuit – dezinfectarea şi sterilizarea. (Nu putea să le ocolească.) Va urma încercarea de a-l face apt pentru abordarea celor din Spaţiu, temători de infecţii, care îşi imaginau pământenii ca pe nişte depozite pline cu microbi.

Vor fi, însă, şi unele diferenţe. De data asta n-o să-l mai sperie atât de mult desfăşurarea lucrurilor. Cu siguranţă că senzaţia de buimăceală la ieşirea din matrice va fi mai puţin supărătoare. Va fi pregătit pentru spaţiile deschise. De data asta, îşi spuse plin de curaj (dar cu un nod în stomac), ar putea chiar să insiste să i se prezinte o perspectivă din spaţiu.

„Oare ar fi diferită de fotografiile făcute, pe timp de noapte, cerului, aşa cum se vede din Exterior?” se întrebă.

Îşi aminti cum a văzut prima oară o cupolă de planetariu (bineînţeles, adăpostită în Oraş). Nu-i lăsase deloc senzaţia că s-ar afla în Exterior, nicio stare de nelinişte. Au urmat apoi cele două – ba nu, trei ieşiri în aer liber, când a văzut stele adevărate pe bolta adevărată a cerului. Asta îl impresionase mult mai puţin decât cupola de planetariu, dar de fiecare dată bătuse un vânt rece şi avusese sentimentul de depărtare, ceea ce făcea ca totul să pară mai înspăimântător decât cupola – dar mai puţin înspăimântător decât în timpul zilei, fiindcă întunericul era pentru el ca un zid protector.

Şi atunci, stelele văzute prin vizorul unei nave spaţiale vor semăna mai mult cu un planetariu sau cu cerul de pe Pământ, noaptea? Sau va fi o senzaţie cu totul diferită? Se concentră numai la asta, de parcă ar fi vrut să nu mai ştie că pleca de lângă Jessie şi Ben, şi din Oraş.

Doar din bravadă refuză maşina şi insistă să străbată pe jos distanţa scurtă de la poartă până la navă, însoţit de robotul care venise după el. La urma urmei, nu era decât o arcadă acoperită. Pasajul era uşor arcuit şi se uită în urmă cât mai putu să-l vadă pe Ben la celălalt capăt. Ridică o mână ca din întâmplare, de

parcă ar fi luat Expresul înspre Trenton, iar Ben îi făcu semn cu ambele mâini, frenetic, arătându-i cu degetele vechiul semn al victoriei.

Victorie? Un gest inutil, Baley era sigur.

Trecu la un alt gând care i-ar fi putut ocupa timpul: „Ce-ar fi dacă s-ar urca în timpul zilei la bordul unei nave, cu soarele oglindindu-se strălucitor în metalul ei, iar el, împreună cu toţi ceilalţi de la bord, ar vedea Exteriorul? Cum s-ar simţi dacă ar fi pe deplin conştient de o lume cilindrică, minusculă, ce s-ar desprinde din lumea infinit mai mare de care a depins o vreme şi, apoi, s-ar pierde într-un Exterior infinit mai mare decât orice Exterior de pe Pământ, până când, după o veşnicie în Neant, ar găsi alt…”

Continuă să meargă, încrâncenat, nelăsând ca expresia feţei să-l dea de gol – cel puţin aşa credea el. Totuşi, robotul de lângă el îl opri:

— Vă e rău, domnule?

Nu „stăpâne”, ci „domnule”. Era un robot de pe Aurora.

— N-am nimic, băiete, zise Baley răguşit. Mergi mai departe.

Privea în jos şi nu ridică ochii până ce nu ajunse lângă nava înaltă.

O navă de pe Aurora!

Era sigur de asta. Scoasă în evidenţă de un reflector, părea şi mai înaltă, mai elegantă şi totuşi mai puternică decât navele de pe Solaria. Baley pătrunse în ea şi comparaţia rămase în favoarea celor de pe Aurora. Încăperea era mai mare decât la navele de acum doi ani: mai luxoasă, mai confortabilă.

Ştiu exact ce urmează şi se dezbrăcă imediat de toate hainele. (Probabil vor fi dezintegrate de lampa cu plasmă. Cu siguranţă nu le va mai primi înapoi la întoarcerea pe Pământ – dacă se va întoarce. Prima oară nu le primise.) Nu va primi alte haine până ce nu va fi serios îmbăiat, examinat, cântărit şi injectat. Aproape că-l bucurau procedurile umilitoare ce i se impuneau. La urma urmei, îi luau gândul de la ce se întâmpla. Abia dacă îşi dădea seama de accelerarea de la început şi nici nu avu timp să se gândească la clipa în care părăsi Pământul şi intră în spaţiu.

Când, în sfârşit, era din nou îmbrăcat, analiză, cu amărăciune, rezultatul într-o oglindă. Materialul, orice ar fi fost, era neted şi reflecta imaginea schimbând culoarea la orice

modificare de unghi vizual. Pantalonii erau strânşi pe glezne şi acoperiţi de partea de sus a pantofilor, care se mulau plăcut pe picioare. Mânecile de la bluză îl strângeau la încheietura pumnului, iar mâinile îi erau acoperite de mănuşi subţiri şi transparente. Partea de sus a bluzei îi acoperea gâtul şi, dacă voia, putea să-şi acopere şi capul cu o glugă ataşată. Ştia că e atât de îmbrobodit nu fiindcă i-ar fi plăcut, ci pentru a reduce pericolul pe care îl reprezenta faţă de cei din Spaţiu.

În timp ce privea costumul, se gândi că ar trebui să se simtă supărător de îngrădit, supărător de înfierbântat, supărător de jilav. Dar nu se simţea aşa. Spre marea lui uşurare, nici măcar nu transpira. Trase concluzia care se impunea. Îl întrebă pe robotul care îl adusese pe navă şi care mai era cu el:

— Băiete, hainele astea sunt termoreglabile?

— Sunt, într-adevăr, domnule, răspunse robotul. Sunt haine pentru orice vreme şi sunt considerate plăcute. Sunt şi extrem de scumpe. Puţini de pe Aurora îşi pot permite să le poarte.

— Chiar aşa? Pe Iehova!

Se uită cu atenţie la robot. Părea un model destul de primitiv, de fapt nu prea diferit de modelele de pe Pământ. Avea, totuşi, o anumită distincţie a figurii, care la modelele de pe Pământ lipsea. De exemplu, îşi putea schimba expresia în anumite limite. Zâmbise foarte uşor când îi explicase că i se oferise un lucru pe care puţini de pe Aurora şi-l puteau permite. Structura corpului părea de metal, şi totuşi avea aspect de ţesătură, ceva care aluneca uşor la fiecare mişcare, ceva în culori care se asortau şi contrastau în chip plăcut. Pe scurt, dacă nu te uitai de aproape, robotul, chiar dacă nu avea deloc aspect uman, părea să poarte haine.

Baley spuse:

— Cum ar trebui să-ţi spun, băiete?

— Mă numesc Giskard, domnule.

— R. Giskard?

— Dacă vreţi, domnule.

— Pe nava asta aveţi bibliotecă?

— Da, domnule.

— Poţi să-mi aduci filme-cărţi despre Aurora?

— De care, domnule?

— Istorie, ştiinţe politice, geografie – orice mi-ar oferi informaţii despre planetă.

— Da, domnule.

— Şi un vizor.

— Da, domnule.

Robotul ieşi pe uşa cu două canaturi şi Baley dădu din cap batjocoritor, ca pentru el. În călătoria spre Solaria, nu-i trecuse prin cap să-şi petreacă timpul liber din spaţiu învăţând ceva folositor. În ultimii doi ani progresase puţin.

Încercă uşa pe care tocmai ieşise robotul. Era închisă şi fără niciun pic de elasticitate. Orice altceva l-ar fi surprins din cale-afară.

Cercetă camera. Avea un ecran cu hiperunde. Învârti butoanele la întâmplare, recepţionă o rafală de muzică, reuşi, în cele din urmă, să reducă volumul şi ascultă fără să-i placă. Zdrăngănit şi disonant. Instrumentele orchestrei păreau cam dezacordate. Atinse alte butoane şi reuşi până la urmă să schimbe priveliştea. Ceea ce văzu era un meci de fotbal spaţial, evident jucat în condiţii de gravitaţie zero. Mingea zbura în linie dreaptă, iar jucătorii (prea mulţi de fiecare parte – cu aripioare la spate, coate şi genunchi, pentru dirijarea mişcării) pluteau în volte graţioase. Mişcările neobişnuite îl ameţiră pe Baley. Se aplecă înainte şi tocmai găsise şi apăsa pe butonul de închidere, când auzi uşa deschizându-se în spatele lui.

Se întoarse şi, fiindcă se aştepta să-l vadă pe R. Giskard, în prima clipă percepu doar că a intrat cineva care *nu* e R. Giskard. Îi trebui o secundă sau două ca să-şi dea seama că vede o siluetă umană, cu o faţă lată, cu pometii proeminenţi şi cu părul scurt şi argintiu, pieptănat lins pe spate, cineva îmbrăcat în haine cu croială şi culoare clasice.

— Pe Iehova! zise Baley, gâtuit de emoţie.

— Partenere Elijah, zise celălalt, înaintând, cu un zâmbet reţinut pe chip.

— Daneel! ţipă Baley, îmbrăţişând robotul şi strângându-l la piept. Daneel!

7

Baley continua să-l strângă în braţe pe Daneel, singurul obiect neaşteptat de cunoscut de pe navă, singura legătură strânsă cu trecutul. Se agăţă de Daneel într-o explozie de uşurare şi afecţiune.

Apoi, puţin câte puţin, îşi adună gândurile şi înţelese că nu îl îmbrăţişa pe Daneel, ci pe R. Daneel – *Robotul* Daneel Olivaw.

Îmbrăţişa un robot şi robotul îl susţinea cu blândeţe, îngăduind să fie îmbrăţişat, considerând că acest lucru îi făcea plăcere unei fiinţe umane şi suportând acest lucru fiindcă potenţialele pozitronice ale creierului său nu-i permiteau să respingă îmbrăţişarea şi să provoace astfel dezamăgirea şi jena fiinţei umane.

Prima Regulă a Roboticii, de netrecut, stabilea: „Unui robot nu-i este permis să facă rău unei fiinţe umane" – iar respingerea unei atitudini prieteneşti ar fi însemnat să facă rău.

Încet, ca să nu i se citească pe faţă tulburarea, Baley îşi slăbi strânsoarea. Ba chiar îl bătu pe robot pe umeri, la sfârşit, să nu se observe că se ruşinează.

— Nu te-am mai văzut, Daneel, zise Baley, de când ai adus pe Pământ nava aceea, cu cei doi matematicieni. Ţii minte?

— Cu siguranţă, partenere Elijah. E o plăcere să te văd.

— Simţi emoţia, nu-i aşa? zise Baley cu blândeţe.

— Nu pot spune că simt ceva în sens omenesc, partenere Elijah. Totuşi, pot să spun că faptul că te văd îmi face gândurile mai nestingherite. Iar forţa de gravitaţie pe care o simte corpul meu pare să-mi afecteze mai puţin simţurile, şi mai sunt şi alte modificări, pe care nu le pot distinge. Îmi închipui că senzaţiile mele corespund întrucâtva cu ce simţi tu când ai o bucurie.

Baley dădu din cap:

— Oricum s-ar numi ceea ce simţi când mă vezi, vechiul meu partener, pare de preferat faţă de ceea ce simţi când nu mă vezi, iar mie îmi convine – dacă înţelegi ce vreau să spun. Dar cum se face că eşti aici?

— Giskard Reventlov a raportat că eşti…

R. Daneel se opri.

— Purificat? întrebă Baley ironic.

— Dezinfectat, zise R. Daneel. M-am gândit că pot intra.

— Eşti sigur că nu te temi de infecţie?

— Deloc, partenere Elijah, dar ceilalţi de pe navă ar putea simţi repulsie la apropierea mea. Oamenii de pe Aurora sunt sensibili la infecţii, uneori până la un punct care depăşeşte calculul raţional al probabilităţilor.

— Înţeleg, dar nu te întrebam de ce eşti aici, acum. Vreau să spun: de ce ai venit, de fapt?

— Dr. Fastolfe, din personalul căruia fac parte, m-a trimis la bordul navei care a venit după tine din câteva motive. S-a

gândit că e mai bine să afli detalii în legătură cu ceea ce e sigur că va fi o misiune grea pentru tine.

— Frumos din partea lui, îi mulţumesc.

R. Daneel se înclină solemn, în semn de confirmare:

— Dr. Fastolfe s-a mai gândit că întâlnirea îmi va produce… – robotul se opri – … senzaţii corespunzătoare.

— Adică plăcere, Daneel.

— De vreme ce mi se îngăduie să folosesc acest cuvânt, da. Şi al treilea motiv – şi cel mai important…

În acel moment uşa se deschise din nou şi intră R. Giskard. Baley îşi întoarse capul înspre el şi simţi un fior de neplăcere. Nu puteai să nu-l iei drept robot pe R. Giskard, iar prezenţa lui scotea cumva în evidenţă faptul că Daneel era robot (*R.* Daneel, se gândi Baley dintr-o dată), chiar dacă Daneel era pe departe cel mai bun dintre ei doi. Baley *nu voia* să fie scos în evidenţă faptul că Daneel e robot; nu voia să fie umilit de neputinţa lui de a-l considera pe Daneel orice altceva, decât un om ce folosea un limbaj cam bombastic.

Spuse, nerăbdător:

— Ce e, băiete?

R. Giskard zise:

— Am adus filmele-cărţi pe care aţi dorit să le vedeţi, domnule, şi vizorul.

— Bine, lasă-le aici. Lasă-le aici… şi nu trebuie să rămâi. Daneel va sta cu mine.

— Da, domnule.

Ochii robotului – sclipind şters, observă Baley, nu ca ai lui Daneel – se întoarseră scurt înspre R. Daneel, ca şi cum ar fi aşteptat ordine de la o fiinţă superioară. R. Daneel zise încet:

— Se cuvine, prietene Giskard, să rămâi afară, lângă uşă.

— Aşa voi face, prietene Daneel, spuse R. Giskard.

Ieşi, iar Baley spuse cu oarecare nemulţumire:

— De ce trebuie să rămână afară, la uşă? Sunt prizonier?

— Deoarece nu ţi se va permite să te amesteci cu persoanele de pe navă în timpul acestei călătorii, zise Daneel, îmi pare rău că trebuie să-ţi spun că eşti, într-adevăr, prizonier. Totuşi, nu acesta este motivul prezenţei lui Giskard… Şi, pentru că am ajuns aici, trebuie să-ţi spun că ar fi de dorit, partenere Elijah, să nu i te adresezi lui Giskard – şi niciunui robot – cu „băiete”.

— Nu-i place cuvântul? se încruntă Baley.

— Giskard nu are nimic împotriva niciunui act omenesc. Pur şi simplu „băiete” nu este un cuvânt obişnuit cu care să te adresezi roboţilor de pe Aurora şi n-ar fi de dorit să se creeze dezacorduri cu cei de pe Aurora prin scoaterea neintenţionată în evidenţă a locului tău de origine, prin particularităţi de vorbire fără importanţă.

— Atunci cum să mă adresez?

— Cum mi te adresezi mie, folosind numele individual pe care l-a primit. La urma urmei, acesta este doar un sunet care indică o anumită persoană căreia i te adresezi – şi de ce ar fi un sunet preferabil altuia? Este doar o problemă de uzanţă. De asemenea, pe Aurora mai este obiceiul să te adresezi unui robot cu „el” sau „ea”, uneori, mai degrabă decât cu „ăla”. Şi tot pe Aurora nu este obiceiul să se folosească iniţiala „R.”, cu excepţia situaţiilor oficiale, când este nevoie de numele întreg al robotului – şi chiar şi atunci iniţiala este, în prezent, omisă de multe ori.

— În acest caz… Daneel, (Baley îşi reprimă impulsul de a spune „R. Daneel”) cum faceţi diferenţa între roboţi şi oameni?

— De obicei, deosebirea se vede de la sine, partenere Elijah. Nu e cazul să fie scoasă în evidenţă inutil. Cel puţin acesta este punctul de vedere pe Aurora şi, deoarece i-ai cerut lui Giskard filme despre Aurora, presupun că vrei să te familiarizezi cu lucrurile de acolo, ca ajutor pentru sarcina pe care ţi-ai asumat-o.

— Pentru sarcina care mi-a fost impusă, da. Şi dacă diferenţa dintre un robot şi un om *nu* se vede de la sine, Daneel? Ca şi în cazul tău.

— Atunci de ce să faci deosebirea, dacă situaţia nu o cere?

Baley trase aer în piept. Avea să-i fie greu să se adapteze la această simulare a celor de pe Aurora, să pretindă că nu există roboţi. Spuse:

— Şi dacă Giskard nu este aici ca să mă ţină prizonier, de ce stă… la uşă?

— Acestea sunt instrucţiunile doctorului Fastolfe, partenere Elijah. Giskard trebuie să te apere.

— Să mă apere? De ce?… Sau de cine?

— Dr. Fastolfe nu a fost prea explicit în această privinţă, partenere Elijah. Totuşi, deoarece în cazul lui Jander Panell s-au dezlănţuit multe pasiuni omeneşti…

— Jander Panell?

— Robotul a cărui folosinţă a luat sfârşit.

— Cu alte cuvinte, robotul care a fost ucis?

— „Ucis”, partenere Elijah, este un termen care se aplică de obicei fiinţelor umane.

— Dar pe Aurora sunt evitate deosebirile dintre roboţi şi fiinţe umane, nu-i aşa?

— Chiar aşa! Totuşi, posibilitatea sau imposibilitatea de a-l deosebi în cazul special al sfârşitului funcţionării nu s-a pus niciodată în discuţie, după câte cunosc. Nu ştiu care sunt regulile.

Baley cântări situaţia. Nu avea prea mare importanţă, era doar o problemă de semantică. Totuşi, voia să testeze modul de gândire al celor de pe Aurora. Altfel nu ajungea nicăieri. Spuse încet:

— O fiinţă umană care funcţionează este vie. Dacă această viaţă este întreruptă violent prin acţiunea deliberată a altei fiinţe umane, numim asta „crimă” sau „omucidere”. „Crimă” este un cuvânt mai convingător. Când cineva este martor la o agresiune cu sfârşitul violent al vieţii unei fiinţe umane, strigă „Crimă!”. Nu e totuna dacă ar striga „Omucidere!”. Ăsta este un cuvânt mai oficial, cu mai puţină încărcătură emoţională.

R. Daneel spuse:

— Nu înţeleg deosebirea pe care o faci, partenere Elijah. De vreme ce atât „crimă”, cât şi „omucidere” sunt folosite pentru a înfăţişa sfârşitul violent al vieţii unei fiinţe umane, cele două cuvinte trebuie să fie sinonime. Atunci, unde e deosebirea?

— Dintre cele două cuvinte, unul, ţipat, va îngheţa sigur sângele în venele unei fiinţe umane, mai mult decât celălalt, Daneel.

— De ce?

— Conotaţiile şi asocierile; efectul subtil, nu al înţelesului din dicţionar, ci al timpului îndelungat de folosinţă; natura propoziţiilor, condiţiilor şi situaţiilor în care se obişnuieşte folosirea unui cuvânt, în comparaţie cu altul.

— Programarea mea nu conţine nimic de felul ăsta, spuse Daneel, cu o intonaţie ciudată de neputinţă faţă de aparenta

lipsă de emoţie cu care rostise aceste cuvinte (aceeaşi lipsă de emoţie cu care rostea totul).

Baley spuse:

— Mă crezi pe cuvânt, Daneel?

Daneel răspunse repede, de parcă i s-ar fi dat soluţia la o enigmă:

— Fără îndoială.

— Deci, putem spune că un robot care funcţionează este viu, spuse Baley. Unii ar putea refuza să lărgească atât de mult sensul cuvântului, dar noi suntem liberi să dăm definiţii care ne convin, dacă e bine. Este uşor să spui despre un robot care funcţionează că este viu şi ar fi inutil de complicat să încercăm inventarea unui cuvânt nou pentru situaţie sau evitarea folosirii unuia familiar. *Tu* eşti viu, de exemplu, Daneel, nu-i aşa?

Daneel spuse încet şi cu mândrie:

— Eu funcţionez!

— Uite. Dacă sunt vii o veveriţă, o insectă, un copac sau un fir de iarbă, tu de ce să nu fii? N-aş spune niciodată – nici n-aş gândi – că eu sunt viu şi tu doar funcţionezi, mai ales dacă trebuie să stau un timp pe Aurora, unde nu e bine să încerc să fac deosebire între mine şi un robot. Deci, îţi spun că suntem amândoi vii şi te rog să mă crezi pe cuvânt.

— Aşa voi face, partenere Elijah.

— Şi totuşi, putem spune că sfârşitul vieţii unui robot prin acţiunea deliberat violentă a unei fiinţe umane e tot „crimă”? Am putea ezita. Dacă este aceeaşi crimă, ar trebui să fie aceeaşi pedeapsă, dar ar fi corect? Dacă pedeapsa pentru omorârea unei fiinţe umane este moartea, ar trebui executată o fiinţă umană care extermină un robot?

— Pedeapsa pentru un criminal pune psihicul la încercare, partenere Elijah, fiind urmată de construirea unei noi personalităţi. Structura personală a psihicului comite crima, nu corpul.

— Şi care este pedeapsa pe Aurora pentru sfârşirea violentă a funcţionării unui robot?

— Nu ştiu, partenere Elijah. Aşa ceva nu s-a întâmplat niciodată pe Aurora, după câte ştiu.

— Cred că, în acest caz, pedeapsa nu va pune psihicul la încercare, spuse Baley. Dar cum e cu „roboticidul”?

— Roboticidul?

— Termen folosit pentru a descrie uciderea unui robot.

Daneel spuse:

— Dar cum rămâne cu verbul derivat de la substantiv, partenere Elijah? Nu se spune „a omucide” şi, deci, nu e corect să spui „a robotucide”.

— Ai dreptate. Ar trebui să spui „a ucide” în ambele cazuri.

— Dar „a ucide” se foloseşte mai ales pentru fiinţele umane. De exemplu, nu „ucizi” când e vorba de animale.

— Adevărat, zise Baley. Şi nici nu ucizi o fiinţă umană din întâmplare, ci numai intenţionat. Termenul cel mai folosit este „a omorî”. Acesta se foloseşte şi pentru moartea accidentală, şi pentru crima deliberată… şi se foloseşte atât pentru animale, cât şi pentru fiinţele umane. Până şi un copac poate fi omorât de o boală, aşa că un robot de ce nu poate fi omorât, Daneel?

— Oamenii, animalele şi plantele, partenere Elijah, sunt toate fiinţe. Robotul este un obiect, ca şi un vizor. Un obiect este „distrus”, „stricat”, „demolat” şi aşa mai departe. Nu este niciodată „omorât”.

— Cu toate acestea, Daneel, eu voi spune „omorât”. Jander Panell a fost omorât.

— De ce ar avea importanţă un cuvânt pentru lucrul pe care-l descrie? întrebă Daneel.

— „Ce noi numim răsuri, tot dulce-ar fi mireasma, oricum le-am zice.”[2] Asta vrei să spui, Daneel?

Daneel se opri o clipă, apoi zise:

— Nu sunt sigur ce înseamnă mireasma unei răsuri, dar dacă răsura de pe Pământ este o floare obişnuită, care se numeşte răsură pe Aurora, şi dacă prin „mireasmă” se înţelege o proprietate care poate fi detectată, simţită sau măsurată de fiinţele umane, atunci bineînţeles că dacă denumeşti o răsură printr-o altă combinaţie de sunete – şi nu schimbi nimic altceva – aceasta nu va afecta mirosul sau oricare altă proprietate intrinsecă.

— Aşa este. Şi totuşi, schimbările de nume duc la schimbări de percepţii, când este vorba de oameni.

— Nu înţeleg de ce, partenere Elijah.

— Pentru că fiinţele umane sunt adesea ilogice, Daneel. Aceasta nu este o caracteristică de invidiat.

---

[2] W. Shakespeare – *Romeo şi Julieta*, actul I, în „Shakespeare – antologie bilingvă” de D. Duţescu şi L. Leviţchi, Bucureşti, 1964 (*n. tr.*).

Baley se lăsă pe spate în scaun şi învârti vizorul în mâini, lăsându-se o clipă cuprins de gânduri. Discuţia cu Daneel era binevenită, deoarece, în timp ce dezbătuse problema cuvintelor, Baley reuşise să uite că se afla în spaţiu, să uite că nava a înaintat până ce a ajuns destul de departe de punctul central al Sistemului Solar, pentru a se lansa în hiperspaţiu; să uite că, în curând, avea să fie la câteva milioane de kilometri depărtare de Pământ şi, apoi, la câţiva ani-lumină.

Şi mai mult, putea să tragă nişte concluzii pozitive. Era clar că tot ce-i spusese Daneel, faptul că pe Aurora nu se făceau deosebiri între roboţi şi fiinţele umane, era o înşelătorie. Cei de pe Aurora puteau să înlăture cu candoare iniţiala „R”, cuvântul „băiete” ca formulă de adresare şi folosirea lui „ăla” ca pronume obişnuit, dar, judecând după împotrivirea lui Daneel de a folosi acelaşi cuvânt pentru sfârşitul violent al unui robot şi al unei fiinţe umane (împotrivire inerentă programării lui care era, în schimb, urmarea firească a modului în care cei de pe Aurora presupuneau că ar trebui să se comporte Daneel), îţi puteai da seama că acestea erau doar schimbări superficiale. În fond, cei de pe Aurora erau la fel de statornici precum cei de pe Pământ în credinţa lor că roboţii erau maşini, infinit inferioare fiinţelor umane. Asta însemna că sarcina lui grea, de a găsi o rezolvare eficientă a crizei (dacă era posibil aşa ceva), nu va fi stânjenită de nicio înţelegere greşită a societăţii de pe Aurora.

Baley se gândi dacă ar fi bine să-l întrebe pe Giskard, ca să-şi verifice concluziile la care ajunsese după discuţia cu Daneel – şi, fără să ezite prea mult, se hotărî să n-o facă. Mintea simplă şi fără subtilităţi a lui Giskard nu l-ar ajuta cu nimic. Ar ţine-o numai cu „Da, domnule” şi „Nu, domnule”. Ar fi ca şi cum ar întreba un magnetofon. Păi atunci, se hotărî Baley, va continua cu Daneel, care putea măcar să-i răspundă aproape cu subtilitate.

Spuse:

— Daneel, hai să ne gândim la cazul lui Jander Panell, care cred că este, după câte mi-ai spus până acum, primul caz de roboticid din istoria Aurorei. Fiinţa umană răspunzătoare, ucigaşul, înţeleg că nu este cunoscut.

— Dacă se presupune că este răspunzătoare o fiinţă umană, atunci identitatea ei nu este cunoscută, răspunse Daneel. Aici ai dreptate, partenere Elijah.

— Dar motivul? De ce a fost ucis Jander Panell?

— Nici asta nu se cunoaşte.

— Dar Jander Panell era un robot cu înfăţişare umană, ca tine, nu ca, de exemplu, R. Gis… Giskard.

— Aşa este. Jander era un robot cu aspect uman, ca mine.

— Atunci nu s-ar putea ca roboticidul să nu fi fost intenţionat?

— Nu înţeleg, partenere Elijah.

Baley spuse cam nervos:

— N-ar fi putut crede ucigaşul că acest Jander este o fiinţă umană, iar intenţia lui să fi fost de omucidere, nu de roboticid?

Daneel dădu uşor din cap:

— Roboţii cu aspect uman sunt, în aparenţă, aproape ca oamenii, partenere Elijah, până la firele de păr şi la porii pielii. Glasul nostru este absolut firesc, putem îndeplini operaţia de a mânca şi aşa mai departe. Şi totuşi, există diferenţe importante în comportarea noastră. În timp şi cu rafinamentul tehnicii, aceste diferenţe pot fi mai puţine, dar în prezent sunt multe. Tu şi alţi pământeni neobişnuiţi cu roboţii cu aspect uman poate nu observaţi cu uşurinţă aceste diferenţe, dar cei de pe Aurora le observă. Niciun locuitor de pe Aurora nu l-ar fi luat pe Jander – sau pe mine – drept om, nicio secundă.

— Cineva din Spaţiu, nu de pe Aurora, ar fi putut face greşeala?

Daneel ezită:

— Nu cred. Nu vorbesc din observaţii personale sau din cunoştinţele programate în mod direct, dar, pe de altă parte, sunt programat să ştiu că toate Lumile din Spaţiu sunt la fel de obişnuite cu roboţii ca şi Aurora – unele, ca Solaria, chiar mai mult – şi, deci, trag concluzia că niciun locuitor din Spaţiu n-ar lua un robot drept om.

— Există roboţi cu aspect uman în alte Lumi din Spaţiu?

— Nu, partenere Elijah, până acum există numai pe Aurora.

— Atunci, alţi locuitori din Spaţiu nu sunt foarte obişnuiţi cu roboţii cu aspect uman şi ar putea foarte bine să nu vadă diferenţa şi să-i considere fiinţe umane.

— Eu nu cred că se poate. Chiar şi roboţii cu aspect uman se comportă ca nişte roboţi în anumite situaţii, încât orice locuitor al Spaţiului şi-ar da seama.

— Şi totuşi e sigur că există locuitori ai Spaţiului mai puţin inteligenţi decât majoritatea, cu mai puţină experienţă, mai puţin maturi. Există copiii din Spaţiu, cel puţin, care nu văd diferenţa.

— Este foarte sigur, partenere Elijah, că… roboticidul… nu a fost comis de cineva prost, fără experienţă sau tânăr. Absolut sigur.

— Am ajuns la eliminări. Bun. Dacă niciun locuitor din Spaţiu n-ar putea să nu vadă diferenţa, ce-ai zice de un Pământean? E posibil ca…

— Partenere Elijah, când vei sosi pe Aurora, vei fi primul Pământean care a pus piciorul pe această planetă de la terminarea primei colonizări. Toţi cei de pe Aurora care sunt acum în viaţă s-au născut pe Aurora sau, în relativ puţine cazuri, în alte Lumi Spaţiale.

— Primul Pământean, murmură Baley. Sunt onorat. Nu s-ar putea ca pe Aurora să fie prezent un Pământean, fără ştirea celor de acolo?

— Nu! spuse Daneel fără urmă de îndoială.

— Daneel, cunoştinţele tale s-ar putea să nu fie absolute.

— Nu! se auzi din nou, exact pe acelaşi ton.

— Atunci, tragem concluzia, zise Baley, ridicând din umeri, că intenţia a fost ca roboticidul să fie un roboticid şi nimic altceva.

— Aceasta a fost concluzia de la început.

Baley spuse:

— Cei de pe Aurora care au ajuns la concluzia asta de la bun început au avut toate informaţiile necesare. Eu le obţin acum pentru prima oară.

— Nu am avut intenţia, partenere Elijah, ca remarca mea să fie peiorativă. Am şi altceva de făcut decât să-ţi minimalizez calităţile.

— Mulţumesc, Daneel. Ştiu că în remarca ta n-a fost nicio batjocură intenţionată… Tocmai ai spus că roboticidul nu a fost comis de cineva prost, fără experienţă sau tânăr, şi că acest lucru este absolut sigur. Să ne gândim la observaţia ta…

Baley ştia că o lua pe ocolite. Trebuia s-o facă. Ţinând seama de faptul că nu înţelegea obiceiurile celor de pe Aurora şi nici modul lor de gândire, nu-şi putea permite să facă presupuneri şi să bâjbâie. Dacă ar vorbi astfel cu un om inteligent, acesta

probabil că ar deveni nerăbdător şi ar lăsa să-i scape informaţii, considerându-l pe Baley un tâmpit în afacerea asta. Oricum, Daneel, ca robot, îl va urma pe Baley cu răbdare.

Acesta era un mod de comportament care îl trăda pe Daneel ca robot, oricât de uman ar fi fost ca înfăţişare. Un locuitor al Aurorei şi-ar fi dat seama că e robot după răspunsul la o singură întrebare. Daneel era corect până la cele mai fine nuanţe.

Baley spuse:

— Putem elimina copiii, poate şi majoritatea femeilor şi mulţi bărbaţi adulţi, presupunând că roboticidul ar necesita multă forţă… probabil capul lui Jander a fost zdrobit de o lovitură puternică sau pieptul i-a fost spart. Îmi imaginez că asta n-ar fi uşor pentru cineva care nu este deosebit de mare şi de puternic.

Din cele spuse de Demacheck pe Pământ, Baley ştia că nu aşa se comitea un roboticid, dar de unde ştia el că Demacheck însăşi nu fusese indusă în eroare?

Daneel spuse:

— Nu ar fi deloc posibil, pentru nicio fiinţă umană.

— De ce nu?

— Desigur, partenere Elijah, îţi dai seama că scheletul unui robot este de structură metalică şi mult mai rezistent decât oasele omului. Mişcările noastre sunt mult mai energice, mai rapide şi mai fin comandate. A Treia Lege a Roboticii declară: „Un robot trebuie să-şi apere propria existenţă.” Atacul unei fiinţe umane poate fi uşor parat. Cel mai puternic om poate fi imobilizat. Suntem întotdeauna conştienţi de existenţa fiinţelor umane. Altfel nu ne-am putea îndeplini funcţiunile.

Baley spuse:

— Las-o baltă, Daneel. A Treia Lege declară: „Un robot trebuie să-şi apere propria existenţă, atâta timp cât nu intră astfel în contradicţie cu Prima sau A Doua Lege.” A Doua Lege declară: „Un robot trebuie să asculte ordinele date lui de o fiinţă umană, cu excepţia cazurilor când aceste ordine ar veni în contradicţie cu Prima Lege.” Iar Prima Lege declară: „Un robot nu poate face rău unei fiinţe umane sau, prin inacţiune, să permită ca unei fiinţe umane să i se facă rău.” O fiinţă umană ar putea ordona unui robot să se distrugă singur – şi atunci robotul îşi va folosi propria forţă pentru a-şi zdrobi propria ţeastă. Şi dacă o fiinţă umană ar ataca un robot, acel robot nu ar putea

para atacul fără să facă rău fiinţei umane, ceea ce ar încălca Prima Lege.

Daneel spuse:

— Presupun că te gândeşti la roboţii de pe Pământ. Pe Aurora – sau în oricare alta dintre Lumile din Spaţiu – roboţii sunt mai apreciaţi decât pe Pământ şi sunt, în general, mai dezvoltaţi, multilaterali şi valoroşi. A Treia Lege este incomparabil mai puternică decât A Doua Lege în Lumile din Spaţiu, decât pe Pământ. Un ordin de autodistrugere ar fi pus la îndoială şi ar trebui să aibă un motiv într-adevăr întemeiat ca să fie dus la îndeplinire – un pericol real şi evident. Iar în privinţa parării unui atac, Prima Lege nu ar fi încălcată, deoarece roboţii de pe Aurora sunt suficient de abili ca să imobilizeze o fiinţă umană fără să-i facă rău.

— Să presupunem, totuşi, că o fiinţă umană ar susţine că, dacă robotul nu se distruge singur, ea – fiinţa umană – ar fi distrusă. Atunci robotul nu s-ar autodistruge?

— Un robot de pe Aurora va pune sigur la îndoială o simplă declaraţie în acest sens. Ar trebui să existe dovezi clare ale posibilei distrugeri a fiinţei umane.

— N-ar putea o fiinţă umană să fie destul de vicleană ca să aranjeze lucrurile în aşa fel încât unui robot să i se pară că ea este, într-adevăr, în mare pericol? Oare ingeniozitatea care s-ar cere pentru asta te face să elimini pe cineva prost, fără experienţă sau tânăr?

Iar Daneel zise:

— Nu, partenere Elijah, nu.

— E vreo greşeală în raţionamentul meu?

— Niciuna.

— Atunci, greşeala este poate în presupunerea mea că robotul a fost vătămat fizic. El nu a fost vătămat fizic, de fapt. Aşa este?

— Da, partenere Elijah.

(Asta înseamnă că Demacheck avea informaţiile din sursă directă, se gândi Baley.)

— În acest caz, Daneel, Jander a fost vătămat mental. Robloc! Total şi ireversibil!

— Robloc?

— Prescurtare pentru blocare a robotului, încetarea totală a funcţionării conexiunilor pozitronice.

— Pe Aurora nu folosim cuvântul „robloc”, partenere Elijah.

— Cum spuneţi voi?

— Noi spunem „degajare mentală”.

— Oricum, este vorba despre acelaşi fenomen.

— Ar fi înţelept, partenere Elijah, să foloseşti expresiile noastre, altfel cei de pe Aurora, cu care vei vorbi, ar putea să nu înţeleagă; conversaţia ar putea fi îngreunată. Cu puţin timp în urmă ai arătat că nu au nicio importanţă cuvintele diferite.

— Foarte bine. Voi spune „degajare”… Aşa ceva s-ar putea petrece spontan?

— Da, dar şansele sunt infinit de mici, spun roboticienii. Ca robot cu aspect uman, pot să declar că nu am încercat niciodată o senzaţie care să semene cât de puţin cu degajarea mentală.

— Atunci, trebuie să presupunem că o fiinţă umană a înscenat în mod deliberat o situaţie în care să aibă loc degajarea mentală.

— Exact asta susţin duşmanii doctorului Fastolfe, partenere Elijah.

— Şi pentru că aşa ceva necesită cunoaşterea roboticii, experienţă şi îndemânare, cineva prost, fără experienţă şi tânăr nu poate fi răspunzător.

— Acesta este raţionamentul firesc, partenere Elijah.

— Ar fi chiar posibil să facem o listă cu fiinţele umane de pe Aurora care au destulă îndemânare şi, astfel, să alcătuim un grup de suspecţi, care s-ar putea să nu fie chiar aşa de mare.

— De fapt, asta s-a şi făcut, partenere Elijah.

— Şi cât de mare e lista?

— Cea mai lungă listă posibilă conţine doar un nume.

A fost rândul lui Baley să se oprească. Se încruntă, unindu-şi sprâncenele, şi spuse, aproape ameninţător:

— Doar un nume?

— Doar un nume, partenere Elijah, zise Daneel cu blândeţe. Aceasta este părerea doctorului Han Fastolfe, cel mai mare robotician teoretician de pe Aurora.

— Dar atunci, unde este misterul în toate astea? Al cui e acest singur nume?

— Păi, al doctorului Han Fastolfe, bineînţeles, zise R. Daneel. Tocmai am arătat că este cel mai mare robotician teoretician de pe Aurora şi, după părerea doctorului Fastolfe, ca expert, el este singurul care i-ar fi putut provoca lui Jander Panell degajarea

mentală totală, fără să lase vreo urmă. Totuşi, dr. Fastolfe declară, de asemenea, că nu el a făcut asta.

— Dar şi că nimeni altcineva n-ar fi putut s-o facă?

— Într-adevăr, partenere Elijah. Aici e misterul.

— Şi dacă dr. Fastolfe...

Baley se opri. N-ar avea niciun rost să-l întrebe pe Daneel dacă dr. Fastolfe minţea sau se înşela cumva, fie când considera că doar el putea să facă aşa ceva, fie când declara că n-a făcut-o. Daneel fusese programat de Fastolfe şi nu exista nicio şansă ca programarea să cuprindă capacitatea de a se îndoi de programator.

Aşa că Baley spuse cât putu de blând:

— Mă voi gândi la asta, Daneel, şi vom mai sta de vorbă.

— Asta e bine, partenere Elijah. Oricum, e timpul să dormim. Deoarece este posibil ca, pe Aurora, presiunea evenimentelor să-ţi impună un program neregulat, ar fi bine să profiţi de ocazie şi să dormi acum. Îţi voi arăta cum se face un pat şi cum să te descurci cu aşternuturile.

— Mulţumesc, Daneel, murmură Baley.

Nu-şi făcea nicio iluzie că va adormi repede. Era trimis pe Aurora anume ca să demonstreze că Fastolfe nu e vinovat de roboticid, reuşita acţiunii era necesară pentru siguranţa permanentă a Pământului, şi (mai puţin important, dar la fel de scump pentru Baley) pentru bunăstarea carierei lui. Totuşi, chiar înainte de a ajunge pe Aurora, descoperise că Fastolfe mărturisise, de fapt, crima.

8

Totuşi Baley adormi, în cele din urmă, după ce Daneel îi arătă cum să reducă intensitatea câmpului ce servea drept pseudo-gravitaţie. Aceasta nu era antigravitaţie reală şi consuma atât de multă energie, încât procedeul putea fi folosit doar în anumite perioade şi în condiţii neobişnuite.

Daneel nu fusese programat să explice cum funcţionau toate astea şi, dacă ar fi făcut-o, Baley era foarte sigur că n-ar fi înţeles nimic. Din fericire, comenzile puteau fi mânuite fără nicio înţelegere a explicaţiilor ştiinţifice.

Daneel spuse:

— Intensitatea câmpului nu poate fi redusă la zero – cel puţin nu cu aceste comenzi. În orice caz, nu este plăcut să dormi în gravitaţie zero, mai ales pentru cei care nu au

experienţa călătoriilor în spaţiu. Ai nevoie de o intensitate destul de scăzută ca să ai sentimentul eliberării de sub presiunea propriei greutăţi, dar destul de ridicată ca să-ţi menţii orientarea pe verticală. Nivelul variază în funcţie de persoană. Cei mai mulţi oameni se simt bine la intensitatea minimă permisă de comandă, dar s-ar putea să descoperi că, prima oară, vei dori o intensitate mai ridicată, ca să-ţi poţi menţine obişnuinţa senzaţiei de greutate într-o măsură mai mare. Încearcă, pur şi simplu, mai multe niveluri şi află-l pe cel care ţi se potriveşte.

Distras de noutatea senzaţiei, Baley îşi lăsă gândurile să se îndepărteze de problema afirmaţiei/negaţiei lui Fastolfe, aşa cum şi trupul i se îndepărta de starea de veghe. Poate că era vorba de un singur fenomen. Visă că se întorsese pe Pământ (cum altfel), într-un Expres, dar nu pe unul dintre locuri. Mai degrabă plutea pe lângă banda rulantă cu viteză mare, chiar pe deasupra oamenilor, apropiindu-se uşor de ei. Niciunul dintre cei de jos nu părea surprins; nimeni nu se uita la el. Era o senzaţie destul de plăcută şi îi simţi lipsa când se trezi.

După micul dejun din dimineaţa următoare…

De fapt, era dimineaţă? Putea fi dimineaţă – sau orice alt moment al zilei – în spaţiu?

Era clar că nu se putea. Se gândi un timp şi se hotărî să definească dimineaţa ca fiind timpul de după trezire şi micul dejun hrana pe care o mânca după ce se trezea, şi să nu se mai gândească la o cronometrare anume, fără importanţă efectivă… Cel puţin pentru el, dacă nu pentru navă.

Deci, în dimineaţa următoare, după micul dejun, studie buletinele de ştiri, care-i fuseseră lăsate doar cât să vadă că nu conţineau nimic despre roboticidul de pe Aurora, apoi se întoarse la acele filme-cărţi pe care i le adusese Giskard cu o zi înainte („o perioadă de veghe”). Le alese pe cele cu titluri istorice şi, după ce se uită grăbit la câteva, hotărî că Giskard îi adusese cărţi pentru adolescenţi. Aveau poze multe şi text puţin. Se întrebă dacă asta era părerea lui Giskard despre inteligenţa sau despre lucrurile care-i trebuiau lui. După un timp de gândire, Baley consideră că Giskard, cu inocenţa lui de robot, alesese bine şi că n-avea niciun rost să bănuiască o posibilă insultă.

Începu să privească în vizor foarte preocupat şi observă imediat că Daneel se uita la filmul-carte odată cu el. Din curiozitate? Sau doar ca să-şi ocupe ochii?

Daneel nu ceru nici măcar o dată să repete vreo pagină. Nici nu se opri ca să întrebe ceva. Probabil că accepta ceea ce citea cu încredere de robot şi nu-şi permitea luxul să nu creadă sau să fie curios.

Baley nu-i puse lui Daneel nicio întrebare referitoare la ceea ce citea, dar ceru lămuriri despre funcţionarea mecanismului de imprimare al vizorului de pe Aurora, cu care nu era obişnuit.

Din când în când, Baley se oprea pentru a se folosi de încăperea mică de lângă camera lui, care putea fi folosită pentru diverse nevoi fiziologice personale, atât de personale, încât încăperii i se spunea „Personala”, cu majuscula subînţeleasă, atât pe Pământ, cât şi – după cum îşi dăduse seama Baley când Daneel vorbise despre asta – pe Aurora. Era largă doar cât pentru o singură persoană, ceea ce l-ar fi nedumerit pe un locuitor al Oraşului, obişnuit cu şiruri enorme de pisoare, scaune de W.C., chiuvete şi duşuri.

În timp ce urmărea filmele-cărţi, Baley nu încerca să ţină minte amănunte. Nu avea nici cea mai mică intenţie să se transforme într-un expert în societatea de pe Aurora, nici măcar să treacă un test de intrare la liceu pe această temă. Dorea mai degrabă să se familiarizeze cu atmosfera.

Observă, de exemplu, chiar din atitudinea hagiografică a istoricilor care scriau pentru tineri, că pionierii Aurorei – părinţii întemeietori, care veniseră la început pe Aurora pentru a o coloniza, în primele zile ale călătoriilor interstelare – fuseseră mai ales de pe Pământ. Politica lor, disputele, fiecare caracteristică a comportamentului lor fuseseră pământene; ceea ce se întâmplase pe Aurora era, într-un fel, similar cu evenimentele care se petrecuseră când zone relativ pustii ale Pământului fuseseră colonizate cu vreo două mii de ani în urmă. Desigur, cei de pe Aurora nu întâlniseră nicio formă de viaţă inteligentă cu care să se lupte, nici organisme gânditoare care să-i zăpăcească pe invadatorii de pe Pământ cu probleme de tratament, uman sau crud. De fapt, nu prea fusese viaţă de niciun fel. Aşa că planeta a fost repede colonizată de fiinţe umane, de plantele şi animalele lor domestice, de paraziţi şi de

alte organisme aduse întâmplător. Şi, bineînţeles, colonizatorii au adus cu ei roboţii.

Primii locuitori ai Aurorei au simţit imediat că planeta e a lor, deoarece le căzuse în mâini fără nicio problemă, şi o numiseră mai întâi Noul Pământ. Era firesc, deoarece era prima planetă din afara Sistemului Solar – prima Lume din Spaţiu – care era colonizată. Era primul rod al călătoriilor interstelare, primul răsărit al unei uriaşe ere noi. Au tăiat, totuşi, repede, cordonul ombilical şi au rebotezat planeta Aurora, după zeiţa romană a zorilor.

Era Lumea Zorilor. Şi astfel colonizatorii, de la început conştienţi de sine, s-au declarat precursorii unei noi specii. Toată istoria de dinainte a umanităţii era o Noapte întunecată şi doar pentru Aurora din această Lume nouă venise în sfârşit Ziua.

Acest fapt măreţ, această mare mândrie de sine se făcea simţită în toate amănuntele: toate numele, datele, cei care câştigaseră, cei care pierduseră. Era esenţialul.

Au fost colonizate alte Lumi, unele de către Pământ, altele de către Aurora, dar Baley nu dădu atenţie niciunui amănunt. El urmărea mersul general şi observă cele două schimbări importante care avuseseră loc şi care îi propulsaseră pe cei de pe Aurora chiar mai departe decât originile lor Pământene. Acestea au fost, mai întâi, integrarea masivă a roboţilor în fiecare domeniu al vieţii şi, apoi, creşterea duratei de viaţă.

Pe măsură ce roboţii au devenit mai dezvoltaţi şi mai îndemânatici, cei de pe Aurora au devenit mai dependenţi de ei. Dar niciodată neajutoraţi. Nu ca pe Solaria, îşi aminti Baley, unde foarte puţini oameni se aflau în matricea colectivă a foarte mulţi roboţi. Pe Aurora nu era aşa. Şi totuşi au devenit mai dependenţi.

După cum văzuse şi intuise – după orientări şi generalităţi – fiecare etapă în decursul relaţiei om-robot părea să se bazeze pe dependenţă. Chiar şi felul în care se ajunsese la un consens în ceea ce priveşte drepturile roboţilor – dispariţia treptată a ceea ce Daneel ar numi „diferenţe inutile” – era un semn de dependenţă. Lui Baley i se păru că locuitorii Aurorei nu numai că nu deveneau mai umani în comportare de dragul umanului, dar negau caracterul de robot al lucrurilor pentru a scăpa de

complexul pe care-l aveau când erau nevoiţi să admită că fiinţele umane depindeau de obiecte cu inteligenţă artificială.

În privinţa duratei de viaţă crescute, aceasta era însoţită de un mers încetinit al istoriei. Suişurile şi coborâşurile se uniformizau. Existau o continuitate şi un consens într-o dezvoltare permanentă.

Nu era nicio problemă că istoria la care era martor devenise mai puţin interesantă pe măsură ce se derula; devenise aproape un somnifer. Pentru cei care o trăiau ar fi trebuit să fie bună. Istoria era interesantă până într-acolo încât devenea dezastruoasă şi, chiar dacă ar fi fost captivantă de văzut, era îngrozitor de trăit. Fără îndoială, vieţile personale continuau să fie interesante pentru majoritatea celor de pe Aurora şi, chiar dacă ar fi încetat viaţa colectivă, cui i-ar fi păsat?

Dacă Lumea Zorilor ar avea o Zi liniştită, luminată de soare, cine în acea Lume ar fi strigat că vrea furtună?

La un moment dat, în timp ce privea pe vizor, Baley avu o senzaţie greu de descris. Ar fi putut spune că era o inversare momentană. Ca şi cum ar fi fost răsturnat cu capul în jos şi adus din nou în poziţia iniţială, într-o fracţiune de secundă. Atât de repede se petrecuse, încât aproape că nu o luă în seamă, de parcă ar fi fost un sughiţ. O clipă mai târziu, retrăind senzaţia, îşi aminti că mai simţise aşa ceva de două ori: o dată când a călătorit spre Solaria şi o dată când s-a întors pe Pământ de pe acea planetă.

Era „Saltul”, trecerea prin hiperspaţiu care, într-un interval fără timp şi fără spaţiu, trimitea nava peste parseci şi învingea limita vitezei luminii din Univers. (Cuvintele nu ascund nicio enigmă, de vreme ce nava părăsea Universul şi trecea prin ceva în care nu mai era vorba de limită de viteză. Ideea este însă o enigmă absolută, deoarece nu se putea spune ce este hiperspaţiul fără să te foloseşti de simboluri matematice, oricum imposibil de tradus în ceva inteligibil.)

Dacă acceptai faptul că fiinţele umane învăţaseră să mânuiască hiperspaţiul fără să înţeleagă ce mânuiau, atunci rezultatul era clar. La un moment dat, nava fusese în microparsecii Pământului, iar în clipa următoare se afla în microparsecii Aurorei.

În mod ideal, Saltul dura un timp zero – fără exagerare zero – şi, dacă se făcea foarte lin, nu dădea, n-avea cum să dea vreo

senzaţie biologică. Totuşi, fizicienii susţineau că un mers absolut lin necesita o energie infinită, aşa că exista întotdeauna un „timp efectiv” care nu era tocmai zero, deşi putea fi scurtat cât se dorea. Asta provoca acea senzaţie ciudată şi, în fond, inofensivă, de inversare.

Conştiinţa faptului că e foarte departe de Pământ şi foarte aproape de Aurora îl făcu pe Baley nerăbdător să vadă Spaţiul. Într-o oarecare măsură, era dorinţa de a vedea alte locuri în care trăiau oameni. În parte, era curiozitatea firească de a vedea lucrul la care se gândise întruna după ce vizionase filmele-cărţi.

Tocmai atunci intră Giskard cu mâncarea dintre starea de veghe şi culcare (să-i spunem „prânz”) şi zise:

— Ne apropiem de Aurora, domnule, dar n-o veţi putea observa de pe punte. Oricum nu e nimic de văzut. Soarele Aurorei este doar o stea strălucitoare şi mai sunt necesare câteva zile până ce vom fi destul de aproape de Aurora ca să vedem vreun detaliu.

Apoi adăugă, de parcă i-ar mai fi venit o idee:

— Nici n-o veţi putea observa de pe punte acum.

Baley se simţi ciudat de ruşinat. Evident, se presupunea că el ar fi vrut să vadă, şi această dorinţă era pur şi simplu reprimată. Prezenţa lui ca spectator nu era dorită. Spuse:

— Foarte bine, Giskard.

Şi robotul ieşi.

Baley privi în urma lui supărat. Câte alte constrângeri îi vor mai fi impuse? Oricât de improbabilă ar fi reuşita sarcinii lui, se întrebă în câte feluri vor conspira cei de pe Aurora ca să i-o facă imposibilă.

3. Giskard

9

Baley se răsuci şi-i spuse lui Daneel:

— Mă enervează, Daneel, că trebuie să rămân prizonier aici, fiindcă Aurorienii de pe această navă se tem de mine ca de o sursă de infecţie. Asta e curată superstiţie. Am fost dezinfectat.

Daneel zise:

— Nu din cauza temerilor celor de pe Aurora ţi s-a cerut să rămâi în cabină, partenere Elijah.

— Nu? Din care alt motiv?

— Poate îţi aduci aminte că m-ai întrebat de ce am fost trimis să te însoţesc, când ne-am întâlnit prima oară pe această navă. Am răspuns că asta s-a întâmplat ca să ţi se ofere ceva familiar în chip de speranţă şi ca să fiu eu mulţumit. Tocmai voiam să-ţi spun cel de-al treilea motiv, când am fost întrerupţi de Giskard cu vizorul şi cu materialul de vizionat – apoi ne-am lansat într-o discuţie despre roboticid.

— Şi nu mi-ai spus niciodată cel de-al treilea motiv. Care este?

— Păi, partenere Elijah, pur şi simplu că aş putea să te apăr.

— Faţă de ce?

— Incidentul asupra căruia am convenit să-l numim roboticid a stârnit multe pasiuni. Ai fost chemat pe Aurora să cauţi să demonstrezi nevinovăţia doctorului Fastolfe. Iar drama de pe hiperunde…

— Pe Iehova, Daneel, zise Baley nervos. Şi pe Aurora au văzut lucrul ăsta?

— L-au văzut în toate Lumile din Spaţiu, partenere Elijah. A fost un program foarte urmărit şi a demonstrat clar că tu eşti un anchetator extraordinar.

— Aşa că oricine ar putea fi în spatele roboticidului ar putea la fel de bine să fie exagerat de înspăimântat de ceea ce aş putea reuşi şi ar risca mult ca să împiedice sosirea mea sau ca să mă omoare.

— Dr. Fastolfe, spuse Daneel liniştit, este foarte convins că nu se află nimeni în spatele roboticidului, de vreme ce nicio altă fiinţă umană, în afara lui, nu l-ar fi putut înfăptui. După părerea doctorului Fastolfe, a fost o întâmplare pur şi simplu neprevăzută. Oricum, există şi dintre aceia care încearcă să

scoată în evidenţă incidentul şi ar fi în interesul lor să te împiedice să dovedeşti asta. De aceea, trebuie să fii apărat.

Baley făcu câţiva paşi repezi înspre un perete al camerei, după aceea înapoi la celălalt, ca şi cum şi-ar fi accelerat procesul de gândire prin exerciţiu fizic. Într-un fel sau altul, nu avea nicio senzaţie de pericol personal. Spuse:

— Daneel, câţi roboţi cu aspect uman sunt în total pe Aurora?

— Vrei să spui acum, când Jander nu mai funcţionează?

— Da, acum când Jander e mort.

— Unul, partenere Elijah.

Baley îl privi pe Daneel contrariat. Mişcă buzele fără să scoată vreun sunet: „Unul?”

În cele din urmă, zise:

— Fă-mă să înţeleg, Daneel. Eşti singurul robot cu aspect uman de pe Aurora?

— Sau din orice altă Lume, partenere Elijah. Credeam că îţi dai seama de asta. Eu am fost prototipul şi apoi a fost construit Jander. De atunci, dr. Fastolfe a refuzat să mai construiască şi nimeni altcineva nu are îndemânarea s-o facă.

— Dar în acest caz, de vreme ce dintre doi roboţi cu aspect uman unul a fost ucis, doctorului Fastolfe nu-i trece prin cap că robotul cu aspect uman rămas – tu, Daneel – ar putea fi în pericol?

— Admite posibilitatea. Dar şansa ca incidentul fantastic şi neverosimil de degajare mentală să aibă loc a doua oară este minimă. N-o ia în serios. Simte, totuşi, că ar putea exista şansa unui alt eveniment nefericit. Asta, cred eu, a avut un oarecare rol în trimiterea mea pe Pământ ca să te aduc. M-a ţinut departe de Aurora cam o săptămână.

— Şi tu acum eşti la fel de prizonier ca şi mine, nu-i aşa, Daneel?

— Sunt prizonier, spuse Daneel cu seriozitate, doar în sensul că nu trebuie să ies din această încăpere, partenere Elijah.

— Cum altfel poate fi cineva prizonier?

— În sensul că persoana căreia i se impun restricţii este iritată de restricţii. O adevărată detenţiune este involuntară. Eu înţeleg foarte bine motivul pentru care mă aflu aici şi sunt de acord cu constrângerea.

— *Tu*, mormăi Baley. Eu, nu. Eu sunt prizonier în adevăratul sens al cuvântului. Oricum, de unde ştii că aici suntem în siguranţă?

— După un singur lucru, partenere Elijah. Giskard este de serviciu afară.

— Este destul de deştept pentru treaba asta?

— Îşi înţelege pe deplin ordinele. Este solid şi puternic şi îşi dă foarte bine seama de importanţa misiunii sale.

— Adică este pregătit să fie distrus, ca să ne apere pe noi doi?

— Da, bineînţeles, aşa cum şi eu sunt pregătit să fiu distrus ca să te apăr pe tine.

Baley se simţi ruşinat. Spuse:

— Nu-ţi displace faptul că s-ar putea să fii obligat să renunţi la existenţă pentru mine?

— Asta este programarea mea, partenere Elijah, zise Daneel cu un glas ce părea că slăbeşte, dar am impresia că, salvându-te pe ţine, chiar dacă n-ar fi programarea, încetarea existenţei mele pare destul de banală prin comparaţie.

Baley nu mai rezistă. Îi strânse cu înflăcărare mâna lui Daneel:

— Mulţumesc, partenere Daneel, dar te rog să nu îngădui să se întâmple asta. Nu doresc încetarea existenţei tale. Mi se pare că păstrarea propriei mele vieţi ar fi o compensaţie nepotrivită.

Şi Baley fu uimit să descopere că vorbea într-adevăr serios. Era puţin îngrozit să-şi dea seama că era gata să-şi rişte viaţa pentru un robot. Nu, nu pentru un robot. Pentru Daneel.

10

Giskard intră fără să anunţe. Baley începuse să fie de acord cu asta. Robotul, ca păzitor ce-i era, trebuia să poată intra şi ieşi după plac. Şi Giskard era *doar* un robot, în ochii lui Baley, oricât ar fi fost de „el” şi oricât nu l-ai fi pomenit pe „R”. Dacă Baley s-ar fi scărpinat, s-ar fi scobit în nas, şi-ar fi făcut vreo necesitate fiziologică, avea impresia că Giskard ar fi fost indiferent, nu l-ar fi condamnat, incapabil să reacţioneze în vreun fel, dar înregistrând cu răceală observaţia în vreo bancă internă de memorii. Asta făcea din Giskard o simplă mobilă mişcătoare, iar Baley nu simţea nicio jenă în prezenţa lui. Nu fiindcă Giskard l-ar fi deranjat vreodată într-o clipă nepotrivită, se gândi Baley alene.

Giskard aduse cu el un mic aparat:

— Domnule, cred că doriţi totuşi să vedeţi Aurora din spaţiu.

Baley tresări. Fără îndoială, Daneel îi observase enervarea, îi ghicise motivul şi găsise această cale de rezolvare. Era o dovadă de delicateţe din partea lui Daneel să-l pună pe Giskard să facă asta şi s-o prezinte ca pe propria lui idee. Îl scutea pe Baley de obligaţia de a mulţumi. Sau aşa credea Daneel.

De fapt, Baley fusese mai nervos din cauză că era, după cum credea el, împiedicat inutil să vadă Aurora, decât din cauza detenţiei în sine. Fusese necăjit că pierduse perspectiva în cele două zile de la Salt. Aşa că se întoarse şi-i spuse lui Daneel:

— Mulţumesc, prietene.

— A fost ideea lui Giskard, zise Daneel.

— Da, desigur, spuse Baley, zâmbind uşor. Îi mulţumesc şi lui. Ce-i asta, Giskard?

— Este un simulator astral, domnule. Funcţionează în general ca un receptor tridimensional şi e conectat la camera de vizionare. Dacă-mi permiteţi să adaug…

— Da?

— Nu veţi găsi priveliştea deosebit de încântătoare, domnule. N-aş vrea să fiţi dezamăgit inutil.

— Voi încerca să nu mă aştept la prea mult, Giskard. În orice caz, nu te voi face răspunzător de nicio dezamăgire pe care aş putea-o simţi.

— Mulţumesc, domnule. Trebuie să mă întorc la post, dar vă va ajuta Daneel în legătură cu aparatul, dacă apare vreo problemă.

Ieşi, iar Baley se întoarse către Daneel, încuviinţând:

— Cred că Giskard s-a descurcat foarte bine. O fi el un model simplu, dar e bine proiectat.

— Şi el este un robot Fastolfe, partenere Elijah… Acest simulator astral este autonom şi autoreglabil. Deoarece este deja focalizat spre Aurora, trebuie doar să atingi muchia de comandă. Aceasta îl va pune în funcţiune şi nu trebuie să mai faci nimic. Vrei să-l porneşti chiar tu?

— Nu-i nevoie, dădu Baley din umeri. Poţi s-o faci tu.

— Foarte bine.

Daneel puse aparatul pe masa pe care Baley vizionase filmele-cărţi.

— Aceasta, zise el, arătând un dreptunghi mic pe care-l ţinea în mână, e comanda, partenere Elijah. Trebuie doar s-o ţii de capete, astfel, şi apoi să exerciţi o mică presiune interioară pentru a porni mecanismul… apoi alta ca să-l opreşti.

Daneel apăsă pe muchia de comandă şi Baley ţipă înăbuşit.

Baley se aşteptase ca aparatul să se lumineze şi să expună în interior imaginea holografică a unui câmp stelar. Dar nu se întâmplase aşa. În schimb, Baley se trezise el însuşi în spaţiu – *în* spaţiu – cu stele strălucitoare şi albe în toate părţile.

Durase doar o clipă şi apoi totul fusese ca la început: camera şi, în ea, Baley, Daneel şi aparatul.

— Îmi pare rău, partenere Elijah, spuse Daneel. L-am oprit de îndată ce mi-am dat seama că nu te simţi bine. Nu m-am gândit că nu erai pregătit.

— Atunci, pregăteşte-mă. Ce s-a întâmplat?

— Simulatorul astral influenţează direct centrii vizuali de pe creierul uman. Nu se poate face deosebirea între impresia pe care o produce şi realitatea tridimensională. Este un dispozitiv relativ nou şi până acum a fost folosit numai pentru peisaje astronomice, de fapt sărace în detalii.

— Ai văzut şi tu priveliştea, Daneel?

— Da, dar foarte puţin şi fără realismul pe care-l resimte o fiinţă umană. Eu văd conturul neclar al unui peisaj, suprapus peste spaţiul net al încăperii, dar mi s-a explicat că fiinţele umane văd numai peisajul. Fără îndoială când creierele celor asemenea mie vor fi mai fine şi mai bine reglate…

Baley îşi revenise:

— Vorba e, Daneel, că n-am mai fost conştient de *nimic* altceva. N-am mai fost conştient de mine. Nu mi-am văzut mâinile, nici n-am simţit că le am. Parcă eram un spirit fără corp sau… hm, aşa cum cred că m-aş simţi dacă aş fi mort, dar aş continua să exist, în mod conştient, într-o formă oarecare, imaterială, de după viaţă.

— Acum înţeleg de ce ţi s-a părut atât de tulburător.

— Mi s-a părut chiar *foarte* tulburător.

— Îmi pare rău, partenere Elijah. Îl voi pune pe Giskard să ducă asta de aici.

— Nu. Acum sunt pregătit. Dă-mi simulatorul ăsta. O să-l pot opri, chiar dacă nu-mi dau seama că am mâini?

— Ţi se va lipi de mână, aşa că n-o să-l scapi, partenere Elijah. Dr. Fastolfe, care a experimentat acest fenomen, mi-a spus că presiunea se aplică automat când fiinţa umană care-l ţine doreşte să-l oprească. E un fenomen automat, bazat pe reacţie nervoasă, aşa cum e şi priveliştea. Cel puţin, aşa funcţionează la Aurorieni şi cred…

— Că pământenii sunt suficient de asemănători cu Aurorienii din punct de vedere fiziologic, ca să funcţioneze la fel şi la ei… Foarte bine, dă-mi comanda şi o să încerc.

Uşor crispat, Baley strânse comanda şi se trezi din nou în spaţiu. Acum se aştepta la asta şi, de îndată ce îşi dădu seama că poate respira fără probleme şi nu avu deloc senzaţia că e scufundat în vid, se strădui să accepte totul ca pe o iluzie vizuală. Respirând cam greu (parcă pentru a se convinge singur că într-adevăr respira) privi curios în toate părţile.

Conştient dintr-o dată că-şi auzea respiraţia şuierând pe nas, întrebă:

— Mă auzi, Daneel?

Îşi auzi vocea – puţin cam departe, puţin artificială – dar o auzi.

Apoi o auzi pe a lui Daneel, destul de schimbată:

— Da, te aud, zise Daneel. Şi tu ar trebui să mă auzi, partenere Elijah. Simţul vizual şi cel al mişcării sunt denaturate pentru o mai mare iluzie a realităţii, dar simţul auditiv rămâne neschimbat. În orice caz, într-o mare măsură.

— Ei bine, văd numai stele, adică stele obişnuite. Aurora are un soare. Cred că ne aflăm destul de aproape de Aurora ca să vedem steaua care îi este soare mult mai strălucitoare decât celelalte.

— Mult prea strălucitoare, partenere Elijah. Este estompată, ca să nu suferi vătămări ale retinei.

— Atunci, unde este planeta Aurora?

— Vezi constelaţia Orion?

— Da, o văd… Vrei să spui că vedem totuşi constelaţiile, aşa cum le zărim pe cerul Pământului, ca în planetariul din Oraş?

— Cam aşa ceva. Judecând după distanţele stelare, nu suntem departe de Pământ şi de Sistemul Solar din care acesta face parte, aşa că peisajul stelar este acelaşi. Soarele Aurorei este cunoscut pe Pământ sub numele de Tau Ceti şi se află la numai 3,67 parseci de aici… Acum, dacă trasezi o linie

imaginară de la Betelgeuse[3] până la steaua din mijlocul centurii lui Orion şi o continui pe o lungime egală şi încă puţin, steaua strălucitoare, de mărime mijlocie, pe care o vezi, este de fapt planeta Aurora. În următoarele zile, pe măsură ce ne apropiem rapid de ea, o vei putea distinge negreşit.

Baley o privi cu gravitate. Era doar un obiect strălucitor ca o stea. Nu exista nicio săgeată luminoasă care să pâlpâie, aprinzându-se şi stingându-se, îndreptată spre ea. Nu exista nicio inscripţie arcuită deasupra, scrisă cu grijă.

Spuse:

— Unde-i Soarele? Steaua Pământului, adică.

— Este în constelaţia Fecioarei, aşa cum se vede de pe Aurora. E o stea de mărimea doi. Din păcate, simulatorul astral pe care-l avem nu este computerizat în mod corespunzător şi nu va fi uşor să ţi-l arate. Oricum, ar fi doar o stea, una foarte obişnuită.

— Nu-i nimic, zise Baley. Acum o să opresc chestia asta. Dacă am necazuri… ajută-mă.

N-a avut necazuri. Pocni de îndată ce se gândi să facă aşa şi se trezi clipind în lumina dintr-o dată prea puternică din cameră.

De-abia după ce-şi veni în fire îşi dădu seama că i se păruse că se află în spaţiu, fără vreun perete protector; şi totuşi agorafobia lui de pe Pământ nu se manifestase. Se simţise foarte bine, de vreme ce-şi acceptase propria inexistenţă. Gândul ăsta îl tulbură şi-l îndepărtă un timp de la vizionarea filmelor-cărţi.

Din când în când, revenea la simulatorul astral şi mai arunca o privire în spaţiu, văzut dintr-o poziţie avantajoasă, de lângă navă, el nefiind prezent nicăieri (aparent). Uneori era doar pentru o clipă, ca să se asigure că vidul infinit nu-l deranja. Alteori se pierdea printre stele şi le număra alene sau forma figuri geometrice, bucurându-se că e în stare să facă un lucru pe care nu l-ar fi putut face niciodată pe Pământ, pentru că jena provocată de agorafobie l-ar fi copleşit repede tot.

În cele din urmă, se văzu clar că Aurora strălucea. În curând deveni uşor de deosebit printre celelalte puncte luminoase, apoi deveni evidentă şi, în sfârşit, de neevitat. Începu ca un firicel de lumină, care se lăţi repede, şi, după aceea, începu să prezinte

---

[3] *Betelgeuse* – stea roşiatică de mărimea stelară unu; una dintre cele patru stele care formează conturul principal al constelaţiei Orion (*n. tr.*).

faze. Era un semicerc aproape perfect, când Baley îşi dădu seama de existenţa fazelor.

Ceru informaţii, iar Daneel răspunse:

— Ne apropiem dinspre exteriorul planului orbital, partenere Elijah. Polul sud al Aurorei se află, mai mult sau mai puţin, în centrul discului său, undeva în jumătatea luminată. În emisfera sudică e primăvară.

Baley spuse:

— După materialul pe care l-am citit, axa Aurorei este înclinată cu şaisprezece grade.

Aruncase o privire peste descrierea fizică a planetei, insuficient de atent, pentru că era nerăbdător să ajungă la Aurorieni, dar ţinuse minte asta.

— Da, partenere Elijah. Până la urmă, ne vom deplasa pe orbită în jurul Aurorei şi atunci fazele vor evolua rapid. Aurora se învârteşte mai repede decât Pământul…

— Are o zi de douăzeci şi două de ore. Da.

— O zi de 22,3 ore obişnuite. Ziua de pe Aurora este împărţită în zece ore de pe Aurora, fiecare oră fiind împărţită în o sută de minute de pe Aurora, care sunt, la rândul lor, împărţite în o sută de secunde de pe Aurora. O secundă de pe Aurora este astfel egală cu 0,8 secunde de pe Pământ.

— Asta voiau să spună cărţile când se refereau la ore metrice, minute metrice şi aşa mai departe?

— Da. Aurorienii au fost greu de convins, la început, să renunţe la unităţile de timp cu care erau obişnuiţi şi s-au folosit ambele sisteme, cel standard şi cel metric. În cele din urmă, bineînţeles că a câştigat cel metric. În prezent vorbim numai de ore, minute şi secunde, dar se subînţeleg, invariabil, versiunile decimale. Acelaşi sistem a fost adoptat pretutindeni în Lumile din Spaţiu, chiar dacă în celelalte Lumi nu se potriveşte cu rotaţia naturală a planetei. Bineînţeles că fiecare planetă foloseşte şi un sistem local.

— Ca şi Pământul.

— Da, partenere Elijah, dar Pământul foloseşte *numai* unităţile de timp standard originale. Acesta e un inconvenient pentru Lumile din Spaţiu când e vorba de comerţ, dar îi permit Pământului să continue astfel.

— Îmi închipui că nu din prietenie. Bănuiesc că vor să accentueze deosebirea faţă de Pământ. Cum se potriveşte

sistemul decimal cu anul? La urma urmei, Aurora trebuie să aibă o perioadă naturală de revoluţie în jurul soarelui ei, care guvernează ciclul anotimpurilor sale. Cum se măsoară aceasta?

Daneel spuse:

— Aurora se învârteşte în jurul soarelui ei în 373,5 zile de pe Aurora sau în circa 0,95 ani Pământeni. Acesta nu este considerat un aspect vital în cronologie. Aurora acceptă ca treizeci de zile ale sale să fie egale cu o lună şi zece luni să fie egale cu un an metric. Anul metric este egal cu circa 0,8 ani sezonieri sau cu aproximativ trei sferturi dintr-un an Pământesc. Proporţia diferă pentru fiecare Lume, desigur. Despre zece zile se spune, în general, că alcătuiesc o decilună. Toate Lumile din Spaţiu folosesc acest sistem.

— Cu siguranţă, trebuie să existe vreun mod convenabil pentru a urmări ciclul anotimpurilor?

— Fiecare Lume are, de asemenea, anul ei sezonier, dar nu prea e luat în seamă. Cu ajutorul computerului poţi converti orice zi – din trecut sau din prezent – la poziţia ei din anul sezonier dacă, dintr-un motiv oarecare, doreşti acest lucru. Şi asta e valabil în orice Lume, ca şi determinarea inversă. Bineînţeles, partenere Elijah, orice robot poate face la fel şi poate îndruma activitatea omului, atunci când cunoaşterea zilei din anul sezonier sau a orei locale sunt importante. Avantajul unităţilor metrice de măsură este că dotează omenirea cu o cronometrie unificată, care implică doar puţin mai mult decât schimbarea poziţiei virgulei.

Pe Baley îl deranja faptul că în cărţile pe care le vizionase nu era explicat nimic din toate astea. Dar pe urmă, din propriile lui cunoştinţe despre istoria Pământului, îşi dădu seama că, pe vremuri, luna selenară fusese cheia calendarului, că urmase un timp când, pentru uşurarea cronometriei, luna lunară[4] ajunsese să fie ignorată şi nu i s-a dus dorul niciodată. Totuşi, dacă pe Pământ i-ar fi dat cărţi unui străin, era foarte probabil că acesta n-ar fi găsit nicio menţiune a lunii lunare sau vreo modificare istorică a calendarelor. Datele ar fi fost înscrise fără explicaţii.

Ce altceva ar mai fi fost înscris fără explicaţii?

Cât de mult se putea baza aşadar, pe cunoştinţele căpătate? Ar fi trebuit să pună întruna întrebări, să nu ia nimic de bun.

---

[4] După fazele Lunii (*n. tr.*).

Va avea atâtea ocazii să nu observe evidenţa, atâtea şanse să nu priceapă, atâtea feluri de a o apuca pe un drum greşit.

11

Aurora îi umplea acum câmpul vizual când folosea simulatorul astral, şi semăna cu Pământul. (Baley nu văzuse niciodată Pământul astfel, dar în cărţile de astronomie erau fotografii, şi pe acelea le văzuse.)

Ei bine, ceea ce văzu Baley pe Aurora erau aceleaşi forme de nori, aceeaşi strălucire a suprafeţelor pustii, aceeaşi durată mare a zilei şi a nopţii, acelaşi licăr de lumină pe întinderea emisferei întunecate, aşa cum arătau fotografiile globului Pământesc.

Baley privi absorbit şi se gândi: Ce-ar fi dacă, pentru un motiv oarecare, ar fi fost dus în spaţiu, i s-ar spune că e dus pe Aurora şi, în realitate, ar fi trimis înapoi pe Pământ, pentru un motiv oarecare – un motiv ascuns şi nesăbuit. Cum şi-ar da seama înainte de aterizare?

Avea vreun motiv să fie bănuitor? Daneel îi spusese, foarte atent, că pe cerul ambelor planete constelaţiile erau aceleaşi, dar nu era firesc astfel pentru planetele ce se roteau în jurul unor stele învecinate? Aspectul exterior al celor două planete privit din spaţiu era, în mare, identic, dar nu aşa trebuia să fie, de vreme ce amândouă erau locuibile şi perfect potrivite pentru viaţa omului?

Avea vreun motiv să presupună că îi va fi jucată o festă atât de inutilă şi exagerată? La ce ar servi? Dar, oare, s-ar putea ca festa să fie făcută să pară astfel? Dacă ar exista vreun motiv evident pentru aşa ceva, şi-ar fi dat seama imediat.

Daneel ar participa la o asemenea conspiraţie? Bineînţeles că nu, dacă ar fi om. Dar era numai robot; nu s-ar putea să existe o cale de a-i ordona să se poarte cum trebuie?

Era greu să ia o hotărâre. Baley se trezi că urmăreşte licărul contururilor de continente, ca să-şi dea seama dacă sunt sau nu de pe Pământ. Asta ar fi fost testul de control, doar că nu funcţiona. Licăririle care apăreau şi dispăreau vag în nori nu-i erau de niciun folos. Nu avea destule cunoştinţe de geografie a Pământului. Ceea ce într-adevăr ştia despre Pământ erau Oraşele lui subterane, cavernele de oţel. Nu recunoştea frânturile de linii de coastă pe care le vedea şi nu ştia dacă sunt de pe Aurora sau de pe Pământ.

Oricum, de unde nesiguranţa asta? Când fusese pe Solaria, nu se îndoise nicio clipă de destinaţie; nu se gândise niciodată că ar putea fi dus înapoi pe Pământ… A, dar atunci plecase într-o misiune precisă, pentru care erau destule şanse de reuşită. Acum simţea că n-avea nicio şansă.

Poate că *voia* să fie trimis înapoi pe Pământ şi construia în minte o conspiraţie falsă, pe care o credea posibilă.

Nesiguranţa din mintea lui începuse să aibă o viaţa a ei, proprie. Nu putea scăpa de ea. Se pomeni că urmăreşte Aurora cu o intensitate aproape bolnăvicioasă, incapabil să revină în realitatea cabinei.

Aurora se mişca, se învârtea încet…

Aşteptase mult timp să vadă asta. În timp ce viziona spaţiul, totul păruse nemişcat, ca o picătură pictată, un tablou tăcut şi static cu puncte de lumină, care includea, ceva mai târziu, un mic semicerc. Oare nemişcarea fusese cea care îi îngăduise să nu sufere de agorafobie?

Dar acum vedea cum se mişcă Aurora şi îşi dădu seama că nava cobora în spirală, ultima etapă dinaintea aterizării. Deasupra se umflau norii…

Nu, nu norii. Nava cobora în spirală. *Nava* se mişca. *El* se mişca. Dintr-o dată avu conştiinţa propriei existenţe printre nori. Cădea, nepăzit, prin aerul rarefiat, către pământul greu.

Gâtlejul i se contractă; începu să-i fie greu să respire.

Îşi spuse disperat: „Eşti închis. În jurul tău sunt pereţii navei.”

Dar nu simţea niciun perete.

Se gândi: „Chiar şi fără pereţi, tot închis eşti. Eşti învelit în piele.”

Dar nu simţea nici pielea. Senzaţia era mai rea decât simpla goliciune – era o personalitate singură, esenţa identităţii total descoperite, un punct viu, ceva unic înconjurat de o lume deschisă şi infinită, şi cădea.

Vru să oprească imaginea, să-şi strângă pumnul pe muchia de comandă, dar nu se întâmplă nimic. Terminaţiile lui nervoase deveniseră atât de deformate, încât simpla contracţie la un efort de voinţă nu se producea. Nu avea voinţă. Ochii nu se închideau, pumnul nu se strângea. Era surprins şi hipnotizat de groază, înspăimântat în nemişcare.

Tot ce vedea înaintea ochilor erau nori, albi… nu prea albi… aproape albi… o nuanţă uşor aurie-portocalie…

Şi totul deveni cenuşiu… şi el cădea. Nu putea respira. Luptă cu disperare să-şi deschidă gura, să-l cheme pe Daneel în ajutor…

Nu putu scoate niciun sunet…

12

Baley respira de parcă tocmai ar fi rupt panglica la sfârşitul unei curse lungi. Încăperea era strâmbă, iar sub cotul lui drept era ceva tare.

Îşi dădu seama că se află pe podea.

Giskard stătea în genunchi lângă el, ţinându-l de pumnul drept cu mâna lui de robot (fermă, dar cam rece). Uşa de la cabină, pe care Baley o vedea dincolo de umărul lui Giskard, era întredeschisă.

Fără să întrebe, Baley ştiu ce se întâmplase. Giskard apucase acea mână de om, neajutorată, şi o încleştase pe muchia de comandă pentru a pune capăt simulării astrale. Altfel…

Şi Daneel era acolo, cu faţa apropiată de a lui Baley, cu o înfăţişare care ar fi putut foarte bine să însemne mâhnire.

Zise:

— N-ai spus nimic, partenere Elijah. Dacă mi-aş fi dat seama mai repede de tulburarea ta…

Baley încercă să facă un gest care să arate că a înţeles, că n-avea importanţă. Încă nu putea vorbi.

Cei doi roboţi aşteptară până ce Baley făcu o mişcare uşoară pentru a se ridica. Imediat braţele lor îl sprijiniră, trăgându-l în sus. Fu aşezat pe un scaun şi Giskard îi luă cu blândeţe comanda, spunându-i:

— În curând vom ateriza. Cred că nu mai aveţi nevoie de simulatorul astral.

Daneel adăugă cu seriozitate:

— Oricum, cel mai bine ar fi să-l luăm de aici.

Baley spuse:

— Stai!

Vocea îi era o şoaptă răguşită, iar el nu era sigur că va putea rosti cuvântul. Trase adânc aer în piept, îşi drese puţin vocea şi spuse din nou:

— Stai!

Apoi:

— Giskard!

Giskard se întoarse:

— Domnule?

Baley nu vorbi imediat. Acum, dacă ştia că e solicitat, Giskard va aştepta mult timp, poate la nesfârşit. Baley încercă să-şi adune gândurile răvăşite. Agorafobie sau nu, tot mai rămânea nesiguranţa cu privire la destinaţia lor. Existase de la început şi i-ar fi putut agrava agorafobia.

Trebuia să afle. Giskard n-o să mintă. Un robot nu poate să mintă – doar dacă n-a fost instruit, cu mare grijă, s-o facă. Şi de ce să-l instruiască pe Giskard? Daneel era tovarăşul lui, care trebuia să-l însoţească mereu. Dacă trebuia să mintă cineva, asta era treaba lui Daneel. Giskard era doar slugă şi hamal, paznic la uşă. Bineînţeles că *el* nu trebuia să suporte o instruire grijulie în păienjenişul minciunilor.

— Giskard! spuse Baley, acum aproape normal.

— Domnule?

— În curând aterizăm, nu-i aşa?

— Peste ceva mai puţin de două ore, domnule.

„Asta însemna două ore metrice, se gândi Baley. Mai mult decât două ore adevărate? Mai puţin? Nu conta. L-ar zăpăci doar. Las-o baltă."

Baley zise cât putu de tăios:

— Spune-mi imediat numele planetei pe care vom ateriza.

O fiinţă umană, dacă ar fi răspuns, ar fi făcut-o numai după o pauză – şi chiar cu un aer foarte surprins.

Giskard răspunse imediat, afirmând calm şi fără inflexiuni:

— E Aurora, domnule.

— De unde ştii?

— E destinaţia noastră. Apoi, nu poate fi Pământul, de exemplu, pentru că soarele Aurorei, Tau Ceti, are doar nouăzeci la sută din masa soarelui planetei Pământ. Tau Ceti este, deci, puţin mai rece şi lumina ei are o nuanţă portocalie deosebită pentru ochii gingaşi şi neobişnuiţi cu ea ai Pământenilor. Poate aţi văzut deja culoarea caracteristică a soarelui Aurorei în imaginea reflectată de pe suprafaţa superioară a şirului de nori. Cu siguranţă că o veţi vedea în peisaj… până ce vi se obişnuiesc ochii cu ea.

Baley îşi luă ochii de pe chipul indiferent al lui Giskard. *Observase* diferenţa de culoare, se gândi, şi nu-i dăduse nicio atenţie. Mare greşeală.

— Poţi pleca, Giskard.

— Da, domnule.

Baley se întoarse amărât înspre Daneel:

— M-am făcut de râs, Daneel.

— Presupun că te-ai întrebat dacă nu cumva te păcălim şi te ducem undeva unde nu e Aurora. Ai avut un motiv să crezi asta, partenere Elijah?

— Niciunul. Poate că a fost rezultatul tulburării produse de agorafobia subliminală. Când am privit spaţiul aparent imobil, n-am avut nicio dereglare perceptibilă, dar probabil că s-a localizat în subconştient, provocându-mi o nelinişte.

— E vina noastră, partenere Elijah. Cunoscându-ţi repulsia pentru spaţii deschise, am greşit supunându-te simulării astrale sau, măcar, nesupraveghindu-te de aproape.

Baley dădu din cap enervat:

— Nu spune asta, Daneel. Sunt destul de supravegheat. Întrebarea pe care mi-o pun este cât de aproape voi fi supravegheat pe Aurora.

Daneel zise:

— Partenere Elijah, cred că ţi se va permite cu greu accesul pe Aurora şi la locuitorii ei.

— Totuşi, exact asta trebuie să mi se permită. Dacă vreau să aflu adevărul în acest caz de roboticid, trebuie să am acces liber la informaţii chiar la faţa locului… şi de la cei implicaţi.

Baley se simţea, deja, cam obosit. Destul de supărătoare, experienţa prin care tocmai trecuse îi lăsase o dorinţă vie să fumeze o pipă, la care credea că renunţase cu mai bine de un an în urmă. Simţea cum gustul şi mirosul de tutun îi trec prin gât şi prin nas.

Ştia că va trebui să se mulţumească doar cu amintirea. Pe Aurora, nu i se va da voie cu niciun chip să fumeze. Nu exista tutun în niciuna dintre Lumile Spaţiului şi, chiar dacă ar fi avut puţin la el, i-ar fi fost luat şi distrus.

Daneel spuse:

— Partenere Elijah, asta trebuie discutat cu dr. Fastolfe de îndată ce aterizăm. N-am nicio putere să iau vreo hotărâre în această privinţă.

— Îmi dau seama, Daneel, dar cum vorbesc cu Fastolfe? Prin intermediul unui simulator astral? Cu comenzile în mână?

— Deloc, partenere Elijah. Vei vorbi direct. Are de gând să te aştepte la cosmodrom.

13

Baley ascultă zgomotele specifice aterizării. Bineînţeles că nu ştia ce înseamnă. Nu cunoştea mecanismul navei, câţi bărbaţi şi câte femei transporta, ce vor face aceştia în timpul aterizării, ce fel de zgomote se vor produce. Ţipete? Bubuituri? O vibraţie slabă? Nu auzi nimic.

Daneel spuse:

— Pari încordat, partenere Elijah. Aş vrea să-mi vorbeşti fără ezitare despre orice tulburare pe care o simţi. Trebuie să te ajut chiar în clipa în care eşti nefericit, indiferent de motiv.

Accentuase uşor pe cuvântul „trebuie”.

Baley se gândi, distrat: „Se conduce după Prima Lege. A suferit, în felul lui, la fel de mult cum am suferit şi eu când m-am prăbuşit, fără ca el să fi prevăzut asta la timp. O dezechilibrare nepermisă a potenţialelor pozitronice pentru mine s-ar putea să nu însemne nimic, dar lui îi poate produce aceeaşi tulburare şi aceeaşi reacţie ca şi o durere acută la mine.”

Se gândi mai departe: „De unde să ştiu eu ce există sub imitaţia de piele şi în imitaţia de conştiinţă a unui robot, mai mult decât poate să ştie Daneel ce există în mine?”

Apoi, având remuşcări că s-a gândit la Daneel ca la un robot, Baley privi în ochii blânzi ai acestuia (când a început să se gândească la expresia lor ca fiind blândă?) şi spuse:

— Îţi voi vorbi despre orice tulburare. Nu am nimic. Încerc să aud vreun zgomot care m-ar putea informa despre desfăşurarea procesului de aterizare, partenere Daneel.

— Mulţumesc, partenere Elijah, spuse Daneel cu gravitate.

Înclină uşor din cap şi continuă:

— N-ar trebui să simţi nimic la aterizare. Vei simţi acceleraţia, dar va fi minimă, pentru că această încăpere va da înapoi, într-o oarecare măsură, în direcţia acceleraţiei. Temperatura poate creşte, dar nu cu mai mult de două grade Celsius. Ca efect sonic, poate fi un şuierat uşor când trecem prin atmosfera care devine mai densă. Ceva din toate astea te va deranja?

— N-ar trebui. Ceea ce, într-adevăr, mă deranjează este că nu sunt liber să fiu martor la aterizare. Aş vrea să ştiu lucrurile astea. Nu vreau să fiu închis şi privat de experienţă.

— Tocmai ai aflat, partenere Elijah, că natura experienţei nu se potriveşte cu temperamentul tău.

— Şi cum o să trec peste asta, Daneel? spuse el cu înverşunare. Ăsta nu e un motiv ca să fiu ţinut aici!

— Partenere Elijah, ţi-am explicat, deja, că eşti ţinut aici pentru propria-ţi siguranţă.

Baley dădu din cap cu evident dezgust:

— M-am gândit la asta şi cred că e o prostie. Şansele mele de a face ordine în afacerea asta încurcată sunt aşa de mici, cu toate restricţiile ce mi se impun şi cu problemele pe care le voi avea ca să înţeleg ceva despre Aurora, încât cred că nimeni cu mintea întreagă nu se va deranja să încerce a mă opri. Şi dacă ar face-o, de ce m-ar ataca pe mine personal? De ce să nu saboteze nava? Dacă ne închipuim că înfruntăm nişte ticăloşi fără scrupule, ăştia ar trebui să considere că distrugerea unei nave – cu oamenii de la bordul ei, cu tine şi cu Giskard, şi cu mine, bineînţeles – este o treabă profitabilă.

— De fapt, ne-am gândit la asta, partenere Elijah. Nava a fost studiată cu atenţie. Va fi detectat orice semn de sabotaj.

— Eşti sigur? Sută la sută sigur?

— Nu poţi fi absolut sigur în astfel de cazuri. Giskard şi cu mine suntem, totuşi, mulţumiţi la gândul că siguranţa este foarte mare şi că putem acţiona cu posibilităţi minime de dezastru.

— Şi dacă daţi greş?

Pe faţa lui Daneel trecu ceva ca o impresie de crispare, ca şi cum i s-ar fi cerut să se gândească la un lucru care venea în contradicţie cu funcţionarea normală a conexiunilor pozitronice din creierul lui. Spuse:

— Dar n-am dat greş.

— Nu poţi spune asta. Ne apropiem de aterizare şi e sigur că a sosit momentul de pericol. De fapt, acum nu e nevoie să fie sabotată nava. Eu sunt în pericol mai mare acum – chiar acum. Nu mă pot ascunde în camera asta, dacă trebuie să debarc pe Aurora. Va trebui să străbat nava şi să mă aflu în apropierea celorlalţi. Aţi luat măsuri ca aterizarea să fie sigură?

(Era răutăcios – lovea în Daneel inutil, fiindcă era iritat din cauza detenţiei îndelungate şi a umilinţei din momentul prăbuşirii.)

Dar Daneel spuse liniştit:

— Am luat, partenere Elijah. Şi, întâmplător, am aterizat. Acum stăm pe suprafaţa Aurorei.

Baley fu încurcat o clipă. Privi înnebunit în jur, dar nu era nimic de văzut, în afara unei camere închise, desigur. Nu simţise şi nu auzise nimic din cele descrise de Daneel. Nici acceleraţie, nici căldură, nici şuieratul vântului… Nu cumva Daneel adusese, din nou, vorba despre pericolul lui personal, ca să fie sigur că nu se va mai gândi la alte probleme neliniştitoare, dar minore?

Baley spuse:

— Şi totuşi, mai e coborârea de pe navă. Cum să fac, să nu fiu ţinta unor posibili duşmani?

Daneel păşi spre un perete şi atinse o pată de pe el. Peretele se desfăcu imediat în două, cele două jumătăţi îndepărtându-se una de alta. Baley se pomeni privind într-un tunel.

În clipa aceea Giskard intră în încăpere, din partea cealaltă, şi spuse:

— Domnule, noi trei vom parcurge tunelul de ieşire. Ceilalţi îl ţin sub observaţie de afară. La celălalt capăt al tunelului aşteaptă dr. Fastolfe.

— Am luat toate măsurile de prevedere, zise Daneel.

— Scuzele mele, Daneel… Giskard, murmură Baley.

Intră posac în tunelul de ieşire. Fiecare efort pe care îl făcea să se asigure că au fost luate măsuri de prevedere îi dădea certitudinea că aceste măsuri fuseseră considerate necesare.

Lui Baley îi plăcea să creadă că nu e un laş, dar se afla pe o planetă străină, fără să poată deosebi prietenii de duşmani, fără să poată găsi alinare în ceva apropiat (desigur, cu excepţia lui Daneel). În momentele hotărâtoare, se gândi înfiorat, nu va avea niciun adăpost care să-l încălzească şi să-i ofere mângâiere.

4. Fastolfe

14

Dr. Han Fastolfe aştepta, într-adevăr, şi zâmbea. Era înalt şi subţire, avea părul castaniu-deschis, nu prea bogat, şi mai avea, desigur, urechi. De urechi îşi aducea aminte Baley, chiar şi după trei ani. Urechi mari, depărtate de cap, care-i dădeau o înfăţişare uşor caraghioasă, o urâţenie simpatică. Urechile erau cele care îl făcuseră pe Baley să surâdă, mai degrabă decât salutul lui Fastolfe.

Baley se întrebă în treacăt dacă tehnologia medicală de pe Aurora nu stăpânea chirurgia plastică măcar atât cât era necesar pentru corectarea aspectului urât al acestor urechi. Dar se putea foarte bine ca lui Fastolfe să-i placă aspectul lor, aşa cum îi plăcea şi lui Baley (spre surprinderea lui). Despre o faţă care te face să zâmbeşti se poate oricând spune ceva.

Poate că Fastolfe ţinea să fie plăcut la prima vedere. Sau găsea că e bine să nu i se dea prea multă atenţie? Sau tocmai invers?

Fastolfe spuse:

— Detectivul Elijah Baley. Îmi aduc bine aminte de dumneata, chiar dacă mă încăpăţânez să mă gândesc la dumneata ca şi cum ai avea înfăţişarea actorului care te-a interpretat.

Chipul lui Baley se posomorî:

— Dramatizarea asta de pe hiperunde mă urmăreşte, dr. Fastolfe. Dacă aş şti unde să mă ascund, ca să scap de ea…

— Nicăieri, spuse Fastolfe bine dispus. Este foarte normal. Aşa că, dacă nu-ţi place, o vom exclude din conversaţie chiar acum. N-o să mai pomenesc niciodată de ea. De acord?

— Mulţumesc.

Îi întinse mâna lui Fastolfe, cu spontaneitate calculată.

Fastolfe ezită vizibil. Apoi dădu mâna cu Baley, strângându-i-o cu prudenţă, şi nu pentru mult timp, spunând:

— Presupun că nu eşti un depozit ambulant de boli molipsitoare, domnule Baley.

Apoi zise cu tristeţe, privindu-şi mâinile:

— Trebuie să recunosc, totuşi, că mâinile mi-au fost tratate cu o peliculă inertă, care nu e prea plăcută. Sunt creaţia temerilor absurde din societatea mea.

Baley dădu din umeri:

— Aşa suntem toţi. Mie nu-mi surâde gândul să ies în Exterior, adică în aer liber. De altfel, nu-mi surâde că a trebuit să vin pe Aurora în împrejurările de faţă.

— Îmi dau bine seama, domnule Baley. Am adus o maşină acoperită pentru dumneata şi, când vom ajunge la sediul meu, ne vom da toată silinţa să te ţinem, în continuare, în spaţiu închis.

— Mulţumesc, dar cred că în timpul şederii mele pe Aurora va trebui să ies, uneori, în Exterior. Sunt pregătit pentru asta… cât pot de bine.

— Înţeleg, dar îţi vom impune Exteriorul doar când va fi nevoie. Acum nu e cazul, aşa că te rog să fii de acord să-l evităm.

Maşina aştepta la umbra tunelului şi abia dacă se vedea Exteriorul când treceai din tunel în ea. Baley ştia că în spatele lui se aflau Daneel şi Giskard, diferiţi ca înfăţişare, dar la fel din punct de vedere al ţinutei demne şi al stării de expectativă – şi amândoi de un calm fără sfârşit.

Fastolfe deschise uşa din spate şi zise:

— Te rog să intri.

Baley intră. Repede şi uşor, Daneel intră după el, în timp ce Giskard intră pe partea cealaltă, efectiv simultan, cu o mişcare ce amintea de un dans bine sincronizat. Baley se trezi înghesuit între ei, fără a fi, însă, sufocat. De fapt, se bucură la gândul că între el şi Exterior, pe ambele părţi, se găsea consistenţa unor trupuri de roboţi.

Dar Exteriorul nu era nicăieri. Fastolfe se urcă pe locul din faţă şi, în timp ce uşa se închidea după el, geamurile deveniră mate şi o lumină blândă, artificială, se revărsă în interior. Fastolfe spuse:

— De obicei nu conduc aşa, domnule Baley, dar nu mă deranjează şi s-ar putea să ţi se pară mai plăcut. Maşina este complet computerizată, ştie unde să meargă şi se poate descurca în orice situaţie de obstrucţie sau de urgenţă. Nu trebuie să ne amestecăm deloc.

Abia se simţea o uşoară acceleraţie şi o senzaţie vagă, aproape imperceptibilă, de mişcare.

Fastolfe zise:

— Acesta este un pasaj ferit, domnule Baley. Am avut mult de furcă până m-am asigurat că extrem de puţină lume va şti că eşti în această maşină, şi e sigur că nu vei fi observat în ea. Drumul cu maşina, care merge pe jeturi de aer, nu va dura mult, de fapt, dar, dacă vrei, poţi profita de ocazie ca să te odihneşti. Acum eşti în siguranţă.

— Vorbeşti, spuse Baley, de parcă ai crede că sunt în pericol. Pe navă am fost protejat până la detenţiune... şi acum la fel.

Baley privi în jur, la interiorul mic şi strâmt al maşinii, înconjurat fiind de carcasa metalică şi de geamurile opace, fără a mai vorbi de scheletul metalic al celor doi roboţi.

Fastolfe râse uşor:

— Exagerez, ştiu, dar pe Aurora pasiunile se dezlănţuie repede. Ai sosit aici în vremuri de criză pentru noi şi ar fi mai bine să par caraghios pentru că exagerez, decât să trec prin riscurile îngrozitoare pe care le atrage subestimarea.

Baley spuse:

— Cred că înţelegi, dr. Fastolfe, că eşecul meu aici ar fi o lovitură pentru Pământ.

— Înţeleg foarte bine. Sunt la fel de hotărât ca şi dumneata să previn orice eşec. Crede-mă.

— Te cred. Mai mult, eşecul meu aici, indiferent de motiv, ar însemna şi dezastrul meu personal şi profesional pe Pământ.

Fastolfe se răsuci în scaunul său ca să-l privească pe Baley cu o expresie uimită:

— Zău? N-ar fi normal.

— Sunt de acord, dădu Baley din umeri, dar aşa se va întâmpla. Voi deveni ţinta evidentă pentru o conducere disperată a Pământului.

— Nu la asta m-am gândit când te-am cerut pe dumneata, domnule Baley. Poţi fi sigur că voi face tot ce-mi stă în putinţă. Deşi, cu toată sinceritatea – privi într-o parte – va fi destul de puţin, dacă pierdem.

— Ştiu, zise Baley cu asprime.

Se lăsă pe spate pe tapiţeria moale şi închise ochii. Mişcarea maşinii nu era decât un legănat blând, dar Baley nu dormea. De fapt, cugeta adânc.

15

Baley nu luă contact cu Exteriorul nici la celălalt capăt al călătoriei. Când coborî din vehiculul portant, se afla într-un garaj

subteran, fiind dus cu un lift mic la nivelul solului (după cum reieşi mai târziu).

Fu condus într-o cameră însorită şi se trase puţin înapoi când trecu prin razele directe ale soarelui (da, cam portocalii).

Fastolfe observă. Spuse:

— Ferestrele nu pot fi opacizate, dar pot fi acoperite. Dacă vrei, le acopăr. De fapt, ar fi trebuit să-mi dau seama…

— Nu-i nevoie, spuse Baley morocănos. O să stau cu spatele. Trebuie să mă obişnuiesc.

— Cum vrei, dar să-mi spui când nu-ţi mai place. Domnule Baley, aici, în această parte a Aurorei, este aproape miezul zilei. Nu-ţi cunosc programul personal de pe navă. Dacă ai stat treaz multe ore şi vrei să dormi, nu-i nicio problemă. Dacă nu ţi-e foame, nu-i nevoie să mănânci. Oricum, dacă doreşti, eşti binevenit să iei masa de prânz cu mine, peste scurt timp.

— Din întâmplare, asta se potriveşte foarte bine cu programul meu.

— Excelent. Îţi aduc aminte că ziua noastră este cu aproape şapte la sută mai scurtă decât cea a Pământului. Asta n-ar trebui să-ţi producă prea multe probleme cu bioritmul, dar dacă da, atunci vom căuta să ne adaptăm la nevoile dumitale.

— Mulţumesc.

— În fine… nu prea ştiu care ar fi preferinţele dumitale culinare.

— O să încerc să mănânc tot ce mi se pune în farfurie.

— Oricum, nu mă voi simţi jenat dacă ceva ţi se va părea… indigest.

— Mulţumesc.

— Şi nu te superi dacă Daneel şi Giskard stau cu noi?

Baley zâmbi abia schiţat:

— Vor mânca şi ei?

Fastolfe nu zâmbi. Răspunse cu seriozitate:

— Nu, dar vreau să stea tot timpul cu dumneata.

— Tot mai sunt în pericol? Chiar şi aici?

— N-am încredere totală în nimic. Chiar şi aici.

Intră un robot:

— Domnule, gustarea e servită.

— Foarte bine, Faber, încuviinţă Fastolfe. Ne vom aşeza la masă în câteva clipe.

— Câţi roboţi ai? întrebă Baley.

— Doar câţiva. Nu am ajuns la nivelul de pe Solaria, de zece mii de roboţi la o fiinţă umană, dar am mai mulţi decât cifra medie – cincizeci şi şapte. Casa e mare şi îmi serveşte atât drept birou, cât şi ca atelier. Pe urmă, soţia mea – atunci când am una – trebuie să aibă suficient spaţiu să se izoleze de munca mea într-o aripă aparte şi trebuie să fie servită separat.

— Ei bine, având cincizeci şi şapte de roboţi, îmi închipui că poţi împrumuta doi. Mă simt mai puţin vinovat că a trebuit să-i trimiţi pe Daneel şi Giskard să mă însoţească spre Aurora.

— N-a fost o alegere întâmplătoare, te asigur, domnule Baley. Giskard este majordomul meu şi mâna mea dreaptă. Este cu mine de când am devenit adult.

— Totuşi, l-ai trimis în călătorie să mă însoţească pe mine. Sunt onorat, spuse Baley.

— Asta arată cât de important eşti, domnule Baley. Giskard este cel mai vrednic de încredere dintre roboţii mei, puternic şi îndrăzneţ.

Baley îşi îndreptă privirea înspre Daneel şi Fastolfe adăugă:

— Nu-l includ în aceste calcule pe prietenul meu Daneel. El nu este sluga mea, ci o realizare de care am slăbiciunea să fiu foarte mândru. Este primul din categoria lui şi, în timp ce dr. Roj Nemennuh Sarton a fost proiectantul şi modelul lui, cel care…

Se opri, din delicateţe, dar Baley dădu repezit din cap şi spuse:

— Înţeleg.

Nu era nevoie ca fraza referitoare la omorârea lui Sarton pe Pământ să fie terminată.

— În timp ce Sarton a supravegheat construcţia efectivă, continuă Fastolfe, calculele mele teoretice l-au făcut posibil pe Daneel.

Fastolfe zâmbi înspre Daneel, care înclină capul în semn de confirmare.

Baley spuse:

— A mai fost şi Jander.

Fastolfe dădu din cap şi se posomorî:

— Da. Poate ar fi trebuit să-l ţin cu mine, aşa cum fac cu Daneel. Dar *era* al doilea robot al meu cu aspect uman şi asta înseamnă ceva. Primul meu născut, ca să spun aşa, este Daneel – un caz special.

— Şi acum nu mai construieşti roboţi cu aspect uman?

— Nu. Dar hai, spuse Fastolfe, frecându-şi mâinile. Trebuie să ne luăm gustarea. Nu cred, domnule Baley, că populaţia de pe Pământ este obişnuită cu ceea ce eu numesc hrană naturală. Avem salată de crevete, cu pâine şi brânză, lapte, dacă vrei, sau orice suc de fructe îţi place. Totul este foarte simplu. La desert, îngheţată.

— Toate sunt mâncăruri tradiţionale pe Pământ, spuse Baley, care există acum, în forma lor organică, doar în literatura veche.

— Niciuna nu este foarte obişnuită aici, pe Aurora, dar m-am gândit că n-avea rost să-ţi ofer felurile noastre, cu mâncăruri şi condimente din speciile de pe Aurora. Gustul ar fi trebuit format.

Se ridică:

— Te rog să vii cu mine, domnule Baley. Vom fi doar noi doi şi nu vom ţine seama de etichetă, nici nu ne vom deda unor ritualuri inutile în timpul mesei.

— Mulţumesc, zise Baley. Primesc asta ca pe o favoare. Am înlăturat plictiseala călătoriei până aici vizionând destul de multe materiale referitoare la Aurora şi ştiu că regulile de politeţe prevăd multe situaţii legate de o masă oficială, încât mi-ar fi şi frică.

— Nu trebuie să-ţi fie frică.

— Am putea încălca eticheta până acolo, încât să discutăm afaceri în timpul mesei, dr. Fastolfe? întrebă Baley. Nu trebuie să pierd timp fără rost.

— Sunt de acord cu acest punct de vedere. Vom vorbi, într-adevăr, despre afaceri şi cred că pot avea încredere în dumneata că nu vei spune nimănui nimic în legătură cu această abatere. N-aş vrea să fiu expulzat din societatea civilizată.

Chicoti, apoi spuse:

— Deşi n-ar trebui să râd. Nu e nimic de râs. Pierderea timpului e mai mult decât o simplă neplăcere. Ar putea foarte uşor să fie fatală.

16

Camera din care ieşi Baley era pentru musafiri: câteva scaune, un scrin cu sertare, ceva care aducea cu un pian, dar avea clape de alamă în locul claviaturii, câteva picturi abstracte pe pereţi, care păreau să tremure din cauza luminii. Podeaua era o tablă de şah în câteva nuanţe de maro, probabil ca să

amintească de lemn şi, deşi avea ape ca şi cum ar fi fost lustruită de curând, nu era alunecoasă la mers.

Sufrageria, deşi avea aceeaşi podea, era cu totul altfel. Era o încăpere lungă, dreptunghiulară, supraîncărcată cu ornamente. Se aflau în ea şase mese mari, pătrate, de fapt module ce puteau fi asamblate în diverse moduri. Pe unul dintre pereţii scurţi se găsea un bar, cu sticle strălucind în multe culori, în faţa unei oglinzi arcuite, care părea să confere încăperii pe care o reflecta o întindere fără margini. De-a lungul celuilalt perete scurt erau patru nişe, în fiecare dintre ele aşteptând un robot.

Pe cei doi pereţi lungi erau mozaicuri în culori pastelate. Unul prezenta o scenă planetară, deşi Baley n-ar fi putut spune dacă era de pe Aurora, de pe altă planetă sau ceva absolut imaginar. Într-o parte se vedea un lan de grâu (sau ceva de genul ăsta) plin cu unelte agricole lucrate cu migală, toate comandate cu ajutorul roboţilor. Pe măsură ce înaintai cu privirea de-a lungul peretelui, apăreau aşezări umane împrăştiate, adunându-se, în cealaltă parte, în ceea ce Baley intui că este varianta de pe Aurora a unui Oraş.

Pe celălalt perete lung se vedea o imagine astronomică. O planetă alb-albastră, luminată de un soare îndepărtat, reflecta lumina în aşa fel încât, nici la o analiză foarte atentă, nu dispărea senzaţia de uşoară rotire. Stelele care o înconjurau, unele palide, altele strălucitoare, păreau să-şi schimbe şi ele poziţia, deşi, dacă îţi fixai privirea doar pe câteva, ele păreau imobile.

Baley găsi că totul este încâlcit şi respingător.

Fastolfe spuse:

— O adevărată operă de artă, domnule Baley. Mult prea scumpă, totuşi, dar Fanya a vrut s-o aibă... Fanya este partenera mea actuală.

— Urmează să vină şi ea, dr. Fastolfe?

— Nu, domnule Baley. După cum am spus, vom fi doar noi. Am rugat-o să rămână în apartamentul ei. Nu vreau să cunoască problema pe care o avem. Sper că înţelegi.

— Da, desigur.

— Vino. Te rog să iei loc.

Pe una dintre mese erau aranjate farfurii, pahare şi tot felul de cuţite, unele necunoscute lui Baley. În mijloc se afla un

cilindru înalt, oarecum conic, ca un pion de şah uriaş făcut din piatră cenuşie.

Aşezându-se, Baley nu rezistă şi-l atinse cu un deget.

Fastolfe zâmbi:

— E un recipient pentru mirodenii. Are o comandă simplă, care permite să cadă o cantitate fixă din oricare dintre cele douăsprezece condimente diferite, pe orice porţie de mâncare. Ca să procedezi cu el cum se cuvine, îl iei şi faci nişte mişcări complicate, fără niciun sens în sine, dar care sunt mult apreciate de Aurorienii rafinaţi, ca simboluri ale graţiei şi delicateţei cu care trebuie să fie servite mâncărurile. Când eram mai tânăr, cu degetul mare şi cu încă două degete, puteam să execut „tripla mişcare” şi să scot sare când recipientul îmi lovea palma. Dacă aş încerca acum, aş risca foarte mult să sparg capul musafirilor mei. Sper că nu te superi dacă nu încerc.

— Te implor să nu încerci, dr. Fastolfe.

Un robot puse salata pe masă, altul aduse o tavă cu sucuri de fructe, al treilea aduse pâinea şi brânza, al patrulea aduse şerveţelele. Toţi lucrau în strânsă legătură unul cu celălalt, intrând şi ieşind fără să se ciocnească între ei sau fără vreun semn de dificultate. Baley îi privea uimit.

Fără să dea impresia unei înţelegeri anterioare, rămaseră câte unul pe fiecare latură a mesei. Păşiră înapoi la unison şi se întoarseră în nişele din peretele de la celălalt capăt al încăperii. Baley observă dintr-o dată că în cameră se aflau Daneel şi Giskard. Nu-i văzuse intrând. Aşteptau în două nişe ce apăruseră în peretele cu lanul de grâu. Daneel era mai aproape.

Fastolfe spuse:

— Acum, că au plecat…

Se opri şi dădu din cap cu tristeţe:

— Numai că n-au plecat. De obicei, se cuvine ca roboţii să iasă înainte de începerea mesei. Roboţii nu mănâncă, în timp ce fiinţele umane, da. Deci e normal ca cine mănâncă, să mănânce şi cine nu, să plece. Şi aşa s-a ajuns la încă un ritual. Ar fi de neimaginat să se mănânce înainte ca roboţii să iasă. În acest caz, totuşi…

— N-au ieşit, spuse Baley.

— Nu. Am simţit că siguranţa e mai importantă decât eticheta şi m-am gândit că, nefiind aurorian, n-o să te deranjeze.

Baley aşteptă ca Fastolfe să facă prima mişcare. Fastolfe ridică o furculiţă, Baley făcu la fel. Fastolfe se folosi de ea, mişcând-o încet şi permiţându-i lui Baley să observe clar ce făcea. Baley muşcă atent dintr-un crevete şi găsi că e delicios. Îi recunoscu gustul, care era ca al pastei de crevete fabricate pe Pământ, dar mult mai rafinat şi mai îmbietor. Mestecă încet şi, pentru o vreme, în ciuda nerăbdării de a continua discuţia în timpul mesei, se gândi că e foarte nepotrivit să facă altceva, în loc să acorde toată atenţia mâncării.

De fapt, primul pas îl făcu Fastolfe:

— N-ar trebui să atacăm problema, domnule Baley?

Baley simţi cum se înroşeşte uşor:

— Da. Neapărat. Îţi cer iertare. Mâncarea dumitale de pe Aurora m-a luat prin surprindere şi mi-a fost greu să mă mai gândesc şi la altceva… Problema asta, dr. Fastolfe, este de nivelul dumitale, nu-i aşa?

— De ce spui asta?

— Cineva a comis roboticidul într-un mod care cere multe cunoştinţe tehnice… după cum mi s-a spus.

— Roboticid? Ce termen amuzant, zâmbi Fastolfe. Desigur, înţeleg ce vrei să zici cu el… Ţi s-a spus bine; modul cere *enorm* de multe cunoştinţe tehnice.

— Şi numai dumneata aveai cunoştinţele tehnice pentru a-l comite… după cum mi s-a spus.

— Şi de data asta ţi s-a spus bine.

— Şi până şi dumneata recunoşti – de fapt, insişti – că numai dumneata puteai să-l aduci pe Jander în starea de degajare mentală.

— Susţin ceea ce este, la urma urmei, adevărul, domnule Baley. Nu mi-ar servi la nimic să mint, chiar dacă aş putea s-o fac. Se ştie că eu sunt cel mai reprezentativ robotician teoretician din toate cele Cincizeci de Lumi.

— Cu toate acestea, dr. Fastolfe, nu s-ar putea ca al doilea robotician teoretician eminent din toate Lumile – sau al treilea sau, chiar, al cincisprezecelea – să aibă îndemânarea necesară pentru a comite fapta? E într-adevăr nevoie de toate cunoştinţele celui mai bun?

Fastolfe spuse, liniştit:

— După părerea mea, e neapărat nevoie de toate cunoştinţele celui mai bun. Într-adevăr, tot după părerea mea,

eu însumi aş fi putut comite fapta doar într-una dintre zilele mele bune. Ţine minte că toate capetele deştepte din robotică – inclusiv al meu – s-au străduit anume să proiecteze creiere pozitronice la care *nu* se poate produce degajarea mentală.

— Eşti sigur de toate astea? Chiar sigur?

— Absolut.

— Şi susţii asta în public?

— Desigur. A existat o anchetă publică, dragul meu Pământean. Mi s-au pus întrebările pe care mi le pui dumneata acum şi am răspuns cu sinceritate. E un obicei Aurorian să procedezi astfel.

Baley spuse:

— Deocamdată nu pun la îndoială faptul că erai convins că răspunzi cu sinceritate. Dar n-ar fi fost posibil să te fi lăsat împins de mândria dumitale firească? Şi asta ar fi ceva tipic pentru Aurora, nu-i aşa?

— Vrei să spui că ambiţia mea de a fi considerat cel mai bun m-ar fi pus de bunăvoie într-o situaţie în care toată lumea ar fi fost silită să conchidă că eu l-am degajat mental pe Jander?

— Mi te închipui, într-un fel, mulţumit că ţi-ai distrus situaţia politică şi socială, cu condiţia ca reputaţia ştiinţifică să-ţi rămână intactă.

— Înţeleg. Ai un mod interesant de a gândi, domnule Baley. Mie nu mi-ar fi trecut prin cap aşa ceva. Dacă aş avea de ales între a recunoaşte că sunt al doilea eminent şi a recunoaşte că sunt vinovat de, ca să-ţi folosesc expresia, roboticid, îţi dai seama că l-aş accepta pe acesta din urmă cu bună ştiinţă.

— Nu, dr. Fastolfe, nu doresc să prezint problema atât de simplist. Poate că nu te amăgeşti singur că eşti cel mai mare robotician, că n-ai rival, agăţându-te cu orice chip de asta, din cauză că în subconştient – *în subconştient*, dr. Fastolfe – îţi dai seama că, de fapt, eşti întrecut, sau ai fost deja întrecut, de alţii.

Fastolfe râse, dar în râsul lui se simţea enervare:

— Nu chiar aşa, domnule Baley. Complet greşit.

— Gândeşte-te, dr. Fastolfe! Eşti sigur că niciunul dintre colegii dumitale roboticieni nu te poate ajunge ca inteligenţă?

— Sunt doar câţiva în stare să se ocupe de roboţii cu înfăţişare umană. Construirea lui Daneel a creat, de fapt, o profesie nouă, pentru care nici măcar nu există nume – poate umanoformişti. Dintre roboticienii teoreticieni de pe Aurora,

niciunul, cu excepţia mea, nu înţelege funcţionarea creierului pozitronic al lui Daneel. Dr. Sarton o înţelegea, dar el e mort – şi n-o înţelegea atât de bine ca mine. Teoria de bază este *a mea*.

— Se poate să fi fost a dumitale la început, dar sigur nu poţi pretinde dreptul de proprietate exclusivă. N-a învăţat nimeni teoria?

Fastolfe dădu cu putere din cap:

— Niciunul. N-am învăţat pe nimeni şi desfid orice alt robotician în viaţă care a dezvoltat teoria pe cont propriu.

Baley spuse, cu un început de iritare:

— Nu s-ar putea să existe un tânăr, abia ieşit de pe băncile universităţii, mai deştept decât îşi închipuie alţii, care…

— *Nu*, domnule Baley, nu. L-aş fi cunoscut pe un asemenea tânăr. Ar fi trecut prin laboratoarele mele. Ar fi lucrat cu mine. Deocamdată, un asemenea tânăr nu există. Va exista, cândva; poate vor exista mulţi. Deocamdată, *niciunul*!

— Deci, dacă mori, ştiinţa moare cu dumneata?

— Am doar o sută şaizeci şi cinci de ani. Sunt ani metrici, desigur, aşa că fac numai o sută douăzeci şi patru de ani Pământeni, mai mult sau mai puţin. După standardele Aurorei sunt, încă, destul de tânăr şi, din punct de vedere medical, am motive să cred că n-am ajuns încă la jumătatea vieţii. Nu e chiar neobişnuit să ajungi la vârsta de patru sute de ani – ani metrici. Mai am, încă, destul timp să învăţ pe cineva.

Terminaseră de mâncat, dar niciunul nu pleca de la masă. Nici vreun robot nu se apropia ca s-o strângă. Parcă ar fi încremenit în timpul discuţiei.

Baley îşi îngustă ochii şi spuse:

— Dr. Fastolfe, acum doi ani am fost pe Solaria. Acolo am avut impresia că Solarienii erau, în ansamblu, cei mai înzestraţi roboticieni din toate Lumile.

— În ansamblu, probabil că aşa este.

— Şi niciunul dintre ei n-ar fi putut comite fapta?

— Niciunul, domnule Baley. Îndemânarea lor este pentru roboţi care nu sunt, în cel mai bun caz, mai avansaţi decât bietul meu Giskard, în care am atâta încredere. Solarienii nu cunosc nimic despre construcţia roboţilor cu înfăţişare umană.

— De unde ştii atât de bine?

— Deoarece ai fost pe Solaria, domnule Baley, ştii foarte bine că Solarienii se pot apropia unul de celălalt doar cu foarte

mare greutate, că ei comunică prin imagini tridimensionale – cu excepţia cazurilor în care este absolut necesar contactul sexual. Crezi că vreunul dintre ei ar visa să proiecteze un robot atât de uman ca aspect, care le-ar provoca nevroze? Ar evita într-atât orice posibilă apropiere de el, dat fiind că ar părea prea uman, încât nu i-ar găsi nicio întrebuinţare acceptabilă.

— Nu s-ar putea ca, pe ici pe colo, vreun Solarian să manifeste o toleranţă surprinzătoare faţă de corpul omenesc? De unde poţi şti?

— Chiar dacă vreun Solarian ar putea, ceea ce nu neg, anul ăsta nu sunt Solarieni pe Aurora.

— Niciunul?

— Niciunul! Nu le place să vină în contact nici cu Aurorienii şi, cu excepţia problemelor urgente, niciunul nu vrea să vină aici – sau în oricare altă Lume. Chiar şi în cazul problemelor urgente, nu depăşesc orbita şi discută cu noi doar prin comunicaţii electronice.

— În acest caz, spuse Baley, dacă eşti – de drept şi de fapt – singura persoană din toate Lumile care ar fi putut face asta, *l-ai omorât* pe Jander?

Fastolfe zise:

— Nu cred că Daneel nu ţi-a spus că am negat acest lucru.

— Da, mi-a spus, dar vreau s-o aud de la *dumneata*.

Fastolfe îşi încrucişă braţele şi se încruntă. Vorbi printre dinţii încleştaţi:

— Atunci, să ţi-o spun. *N-am* făcut asta.

Baley dădu din cap:

— Cred că dumneata crezi ce spui.

— Da. Şi chiar foarte sincer. Spun adevărul. *Nu* l-am omorât pe Jander.

— Dar dacă dumneata n-ai făcut-o, şi nimeni altcineva n-ar fi avut cum s-o facă, atunci… Dar stai. Poate că fac o presupunere neîntemeiată. Jander e într-adevăr mort, sau am fost adus aici prin înşelăciune?

— Robotul e într-adevăr distrus. Va fi cât se poate de posibil să ţi-l arăt, dacă Adunarea Legislativă nu-mi împiedică accesul la el înainte de sfârşitul zilei, ceea ce nu cred că va face.

— În acest caz, dacă dumneata n-ai făcut-o, şi dacă nimeni altcineva n-ar fi putut s-o facă, şi dacă robotul este de fapt mort – cine a comis crima?

Fastolfe oftă:

— Sunt sigur că Daneel ţi-a spus ce am susţinut la anchetă, dar vrei s-o auzi din gura mea.

— Chiar aşa, dr. Fastolfe.

— Ei bine, atunci, *nimeni* n-a comis crima. A avut loc un accident spontan în circuitul pozitronic, de-a lungul conexiunilor cerebrale, care a provocat degajarea mentală la Jander.

— E posibil aşa ceva?

— Nu, nu este. E imposibil, dar dacă eu n-am făcut-o, atunci ăsta e singurul lucru care s-ar fi putut întâmpla.

— Nu s-ar putea susţine că e şi mai posibil ca dumneata să minţi, decât că s-a produs o degajare mentală spontană?

— Mulţi chiar aşa spun. Dar, din întâmplare, eu ştiu că *nu* am făcut-o şi asta înseamnă că accidentul spontan e singura posibilitate care rămâne.

— Şi dumneata ai cerut ca eu să vin aici ca să-mi demonstrezi, să-mi *dovedeşti*, că, de fapt, a avut loc accidentul spontan?

— Da.

— Dar cum să dovedeşti accidentul spontan? Se pare că, dacă-l dovedesc, te salvează pe dumneata, Pământul şi pe mine însumi.

— În ordinea crescândă a importanţei, domnule Baley?

Baley păru încurcat:

— Ei bine, atunci, pe dumneata, pe mine şi Pământul.

— Mi-e teamă, spuse Fastolfe, că am ajuns, după o îndelungată gândire, la concluzia că e imposibil de obţinut o asemenea dovadă.

17

Baley se holbă îngrozit la Fastolfe:

— Imposibil?

— Imposibil. Absolut.

Apoi, cuprins brusc de o neatenţie aparentă, apucă recipientul pentru mirodenii şi spuse:

— Ştii, sunt curios să văd dacă mai pot face „tripla mişcare”.

Aruncă recipientul în sus cu o mişcare calculată din încheietură. Acesta făcu o tumbă şi, în timp ce venea în jos, Fastolfe îi prinse capătul îngust în palma dreaptă, cu degetul mare îndoit. Recipientul se ridică uşor, se legănă şi fu prins în palma stângă. Se ridică din nou şi fu prins cu palma dreaptă,

apoi iar în cea stângă. După această a treia mişcare, fu ridicat cu destulă putere ca să se scuture. Fastolfe îl prinse în pumnul drept ţinut lângă mâna stângă, aşezată cu palma în sus. După ce recipientul fu prins, Fastolfe îşi arătă mână stângă, în care era un vârf de cuţit de sare.

Fastolfe spuse:

— Pentru un om de ştiinţă este o manifestare copilărească, iar efortul este total disproporţionat faţă de rezultat, care este, desigur, sare cât iei cu două degete, dar o gazdă primitoare de pe Aurora e mândră că poate oferi acest spectacol. Există experţi care pot menţine recipientul în aer circa un minut şi jumătate, mişcându-şi mâinile aproape mai repede decât privirea.

— Bineînţeles, adăugă el gânditor, Daneel poate executa asemenea mişcări cu îndemânare şi viteză mai mari decât orice om. L-am testat în acest fel pentru a verifica funcţionarea conexiunilor lui cerebrale, dar ar fi total greşit să-l pun să-şi etaleze asemenea talente în public. I-ar umili fără rost pe mirodeniştii oameni – este denumirea lor obişnuită, să ştii, chiar dacă nu vei găsi cuvântul în dicţionare.

Baley încuviinţă.

Fastolfe oftă:

— Dar să revenim la afaceri.

— Pentru asta m-ai făcut să trec prin câţiva parseci în spaţiu.

— Într-adevăr, aşa am făcut. Să continuăm!

Baley întrebă:

— Acest spectacol al dumitale a avut vreun motiv, dr. Fastolfe?

Fastolfe zise:

— Ei bine, se pare că am ajuns la strâmtoare. Te-am adus aici pentru a face un lucru ce nu poate fi făcut. Chipul dumitale a fost destul de grăitor şi, drept să-ţi spun, nici eu nu mă simt mai bine. De aceea, am crezut că o clipă de răgaz ne-ar folosi. Şi acum, să continuăm.

— Cu misiunea imposibilă?

— De ce-ar fi imposibilă pentru dumneata, domnule Baley? Ai o reputaţie de realizator al imposibilului.

— Drama de pe hiperunde? Dumneata crezi deformarea aceea stupidă despre cele întâmplate pe Solaria?

Fastolfe îşi desfăcu braţele:

— Altă speranţă n-am.

Baley spuse:

— Iar eu n-am de ales... Trebuie să încerc în continuare; nu mă pot întoarce pe Pământ cu un eşec. Asta mi s-a explicat clar... Spune-mi, dr. Fastolfe, cum ar fi putut fi omorât Jander? Ce fel de manevrare a creierului lui ar fi fost necesară?

— Domnule Baley, nu ştiu cum aş putea explica asta, chiar unui alt robotician, ceea ce dumneata e clar că nu eşti, şi chiar dacă aş fi pregătit să-mi public teoriile, ceea ce e clar că nu sunt. Oricum, să văd dacă nu pot să-ţi explic într-un fel... Ştii, desigur, că roboţii au fost inventaţi pe Pământ.

— Pe Pământ se ştie foarte puţin în legătură cu robotica...

— În Lumile din Spaţiu este binecunoscută aversiunea Pământului faţă de robotică.

— Dar originea Pământeană a roboţilor e evidentă pentru orice persoană de pe Pământ care se gândeşte la asta. Se cunoaşte foarte bine că deplasarea hiperspaţială s-a făcut cu ajutorul roboţilor şi, deoarece Lumile din Spaţiu n-ar fi putut fi colonizate fără călătoriile hiperspaţiale, rezultă că roboţii au existat înainte de a avea loc colonizarea şi în timp ce Pământul era, încă, singura planetă locuită. Deci, roboţii au fost inventaţi pe Pământ de către Pământeni.

— Şi totuşi, Pământul nu se simte prea mândru de asta, nu-i aşa?

— Pe Pământ nu discutăm despre asta, spuse Baley scurt.

— Şi Pământenii nu ştiu nimic despre Susan Calvin?

— Am dat de numele ei în nişte cărţi vechi. A fost printre primii roboticieni.

— Asta-i tot ce ştii despre ea?

Baley făcu un gest de lehamite:

— Cred că aş fi aflat mai multe dacă aş fi căutat documentele, dar n-am avut ocazia.

— Ce straniu, zise Fastolfe. Pentru toţi locuitorii Spaţiului, ea e un semizeu, atât de mult încât îmi închipui că puţini dintre cei care nu sunt, de fapt, roboticieni se gândesc la ea ca la o pământeană. Ar părea o profanare. Ar refuza să creadă când li s-ar spune că a murit după ce a trăit puţin peste o sută de ani metrici. Şi totuşi, dumneata ştii despre ea doar că a fost printre primii roboticieni.

— Are ea vreo legătură cu toate astea, dr. Fastolfe?

— Direct, nu, dar într-un fel, da. Trebuie să ştii că pe seama ei circulă o seamă de legende. Cele mai multe sunt, fără îndoială, false, dar i se atribuie. Una dintre cele mai vestite legende – şi care s-ar părea că nu este adevărată – se referă la un robot fabricat în acele prime zile primitive care, din cauza unui accident în fluxul tehnologic, se trezeşte înzestrat cu capacităţi telepatice…

— Nu se poate!

— Legendă! Ţi-am spus că e o legendă – şi, neîndoios, neadevărată! Bagă de seamă, există motive teoretice de a presupune că ar fi posibil, deşi nimeni n-a prezentat vreodată un proiect plauzibil care să înceapă măcar a conţine o asemenea capacitate. Că ar fi putut apărea în creierele pozitronice neprelucrate şi simple, cum erau cele din era prehiperspaţială – este absolut de neimaginat. De aceea, suntem foarte siguri că această poveste anume este o invenţie. Dar să continui, oricum, pentru că are o morală.

— Continuă, neapărat.

— După cum spune povestea, robotul putea citi gândurile. Iar când i se puneau întrebări, el citea gândul celui care-i punea întrebarea şi spunea ceea ce voia acesta să audă. Acum, Prima Lege a Roboticii arată foarte clar că un robot nu poate vătăma o fiinţă umană sau, prin pasivitate, să îngăduie ca unei persoane să i se facă rău, dar pentru roboţi asta înseamnă, în general, rău fizic. Un robot care poate citi gândurile va hotărî, totuşi, că, în mod sigur, dezamăgirea sau furia sau orice emoţie violentă o vor face nefericită pe acea fiinţă umană, iar robotul va încadra provocarea emoţiilor de acest fel la categoria „rău”. Iar dacă un robot telepatic ar şti că adevărul l-ar putea dezamăgi sau înfuria pe cel care pune o întrebare, sau i-ar provoca invidie sau nefericire, ar spune în schimb o minciună plăcută. Înţelegi?

— Da, sigur.

— Aşa că robotul o minţea chiar pe Susan Calvin. Minciunile n-au mai putut continua, pentru că mai multor persoane diferite li s-au spus lucruri care nu numai că n-aveau nicio legătură între ele, dar erau contrazise de realitate, înţelegi? Susan Calvin a descoperit că şi ea fusese minţită şi şi-a dat seama că acele minciuni o puneau într-o situaţie foarte penibilă. Ceea ce ar fi dezamăgit-o într-un fel de la început, acum, datorită speranţelor

false, o dezamăgise insuportabil… N-ai auzit niciodată povestea?

— Îţi dau cuvântul meu.

— Uluitor! Şi totuşi n-a fost inventată pe Aurora, pentru că circulă la fel în toate Lumile… Oricum, Susan Calvin s-a răzbunat. I-a explicat robotului că, fie că spunea adevărul sau o minciună, îi făcea la fel de rău persoanei cu care stătea de vorbă. Nu respecta Prima Lege, indiferent ce ar fi făcut. Robotul, înţelegând acest lucru, a fost silit să se refugieze în inactivitate totală. Dacă vrei o exprimare mai colorată, i s-au ars conexiunile pozitronice. Creierul i-a fost iremediabil distrus. Legenda mai spune că ultimul cuvânt al lui Susan Calvin către robotul distrus a fost *„Mincinosule!”*.

Baley spuse:

— Şi ceva asemănător, presupun, i s-a întâmplat lui Jander Panell. A avut de-a face cu o contradicţie de termeni şi i-a ars creierul?

— Asta *pare* să se fi întâmplat, deşi nu este atât de uşor de provocat cum ar fi fost pe vremea lui Susan Calvin. Probabil din cauza legendei, roboticienii s-au străduit întotdeauna să împiedice, pe cât posibil, apariţia contradicţiilor. Pe măsură ce teoria creierelor pozitronice a devenit mai subtilă şi practica proiectării creierului pozitronic mai complicată, au fost realizate sisteme tot mai reuşite, care să poată readuce orice situaţie creată la non-egalitate, astfel încât întotdeauna să fie realizată o acţiune, care va fi interpretată că respectă Prima Lege.

— Deci, nu poţi arde complet creierul unui robot. Asta vrei să spui? Şi dacă da, ce i s-a întâmplat lui Jander?

— *Nu* asta vreau să spun. Sistemele tot mai reuşite despre care vorbesc nu sunt niciodată *complet* reuşite. Nu pot fi. Indiferent cât de subtil şi de complex poate fi un creier, totdeauna apare o contradicţie. Acesta este un adevăr fundamental al matematicii. Niciodată nu va fi posibil să se realizeze un creier atât de subtil şi de complex încât să se reducă la zero şansa unei contradicţii. Niciodată la zero. Oricum, sistemele au ajuns atât de aproape de zero, încât, pentru a crea o degajare mentală cu ajutorul unei contradicţii potrivite, ar fi necesară o înţelegere profundă a creierului pozitronic despre care este vorba – şi *asta* ar cere un teoretician deştept.

— De pildă, ca dumneata, dr. Fastolfe?

— Ca mine. În cazul roboţilor cu aspect uman, *doar* ca mine.

— Sau niciunul, spuse Baley foarte ironic.

— Sau niciunul. Întocmai, zise Fastolfe, neluând în seamă ironia. Roboţii cu aspect uman au creier – şi, aş adăuga, corpuri – construite ca o imitaţie perfectă a fiinţei umane. Creierele pozitronice sunt nemaipomenit de delicate şi preiau ceva din fragilitatea creierului uman, desigur. Aşa cum o fiinţă umană poate avea o defecţiune, din cauza unui accident cerebral fără intervenţia unui factor extern, tot aşa un creier de robot cu aspect uman poate intra în degajare mentală doar printr-un accident – deriva accidentală şi fără scop a pozitronilor.

— Poţi dovedi asta, dr. Fastolfe?

— Pot s-o demonstrez matematic, dar dintre aceia care ar înţelege matematica nu toţi ar fi de acord că explicaţia este valabilă. Conţine anumite presupuneri proprii, care nu se potrivesc cu metodele de gândire acceptate în robotică.

— Şi cât de posibilă este degajarea mentală spontană?

— Dacă se ia un număr mare de roboţi cu aspect uman, să zicem o sută de mii, există şansa ca unul dintre ei să sufere o degajare mentală spontană, în medie, pe o durată de viaţă de pe Aurora. Şi totuşi s-ar putea întâmpla mult mai curând, cum s-a întâmplat cu Jander, deşi atunci diferenţa ar fi foarte mare.

— Dar, dr. Fastolfe, chiar dacă ar trebui să dovedeşti în mod clar că *s-ar putea* produce o degajare mentală spontană la roboţi, în general, n-ar fi totuna cu încercarea de a dovedi că acest lucru s-a întâmplat anume cu Jander, chiar acum.

— Nu, recunoscu Fastolfe, ai perfectă dreptate.

— Dumneata, cel mai mare expert în robotică, nu poţi dovedi asta în cazul concret al lui Jander.

— Din nou, ai perfectă dreptate.

— Atunci, ce vrei să pot face eu, când nu ştiu nimic despre robotică?

— Nu e nevoie să *dovedeşti* ceva. Ar fi suficient, fără îndoială, să prezinţi o idee ingenioasă, care să facă plauzibilă pentru public degajarea mentală spontană.

— De pildă…

— Nu ştiu.

Baley întrebă cu asprime:

— Eşti sigur că nu ştii, dr. Fastolfe?

— Cum adică? Tocmai am spus că nu ştiu.

— Să-ţi explic ceva. Presupun că Aurorienii ştiu, în general, că am venit pe planetă cu scopul de a rezolva această problemă. Ar fi greu să mă ţii aici în secret, ţinând seama de faptul că sunt Pământean şi aceasta este Aurora.

— Da, bineînţeles, şi nici n-am încercat asta. M-am consultat cu Preşedintele Adunării Legislative şi l-am convins să-mi acorde permisiunea de a te aduce aici. Aşa am reuşit să obţin o amânare a sentinţei. Ţi se va da o şansă să rezolvi misterul înainte ca eu să fiu judecat. Nu cred că îmi vor acorda o amânare foarte lungă.

— Deci, repet – Aurorienii ştiu, în general, că sunt aici şi îmi închipui că ştiu exact de ce sunt aici – că trebuie să rezolv misterul morţii lui Jander.

— Desigur. Ce alt motiv ar mai fi?

— Şi de când am coborât din nava care m-a adus aici, mă ţii sub pază strictă şi constantă, din cauză că duşmanii dumitale ar putea încerca să mă elimine – crezându-mă un fel de om-minune, care ar putea dezlega misterul într-un fel care te-ar plasa pe locul câştigătorului, chiar dacă toate împrejurările îmi sunt potrivnice.

— Mă tem şi de posibilitatea asta, da.

— Şi să presupunem că un oarecare, care nu vrea să vadă misterul dezlegat şi pe dumneata, dr. Fastolfe, achitat, ar reuşi să mă ucidă. Asta n-ar putea întoarce opinia în favoarea dumitale? Lumea n-ar putea crede că duşmanii dumitale au simţit că eşti, de fapt, nevinovat sau că s-au temut atât de mult de anchetă, încât au vrut să mă ucidă?

— Cam complicat raţionament, domnule Baley. Cred că, exploatată cum se cuvine, moartea dumitale ar putea fi folosită în acest scop, dar nu se va întâmpla aşa. Eşti apărat şi nu vei fi omorât.

— Dar *de ce* să fiu apărat, dr. Fastolfe? De ce să nu laşi să fiu ucis şi apoi să foloseşti moartea mea drept mijloc de a câştiga?

— Pentru că aş prefera să rămâi în viaţă şi să reuşeşti să-mi demonstrezi cu adevărat nevinovăţia.

— Dar ştii, cu siguranţă, spuse Baley, că *nu* pot demonstra nevinovăţia dumitale.

— Poate că poţi. Ai toate motivele. De asta depinde bunăstarea Pământului şi, după cum mi-ai spus, cariera dumitale.

— La ce bun motivul? Dacă mi-ai ordona să zbor dând din mâini şi mi-ai mai spune că, dacă nu reuşesc, voi fi omorât imediat prin tortură înceată şi că Pământul va fi aruncat în aer şi toată populaţia lui distrusă, aş avea o grămadă de motive să dau din aripi şi să zbor – şi totuşi să n-o pot face.

— Ştiu că şansele sunt mici, zise Fastolfe jenat.

— Ştii că ele nu există, spuse Baley cu violenţă, şi că numai moartea mea te poate salva.

— Atunci, nu voi fi salvat, deoarece am grijă ca duşmanii mei să nu ajungă la dumneata.

— Dar *dumneata* poţi ajunge la mine.

— Ce?

— M-am gândit, dr. Fastolfe, că dumneata însuţi ai putea să mă ucizi în aşa fel, încât să pară că a fost fapta duşmanilor dumitale. Atunci ai folosi moartea mea împotriva lor – şi că de asta m-ai adus pe Aurora.

O clipă, Fastolfe privi la Baley uşor surprins, iar apoi, într-un acces de furie brusc şi puternic, faţa i se înroşi şi i se strâmbă într-un rânjet. Înşfăcând de pe masă recipientul pentru mirodenii, îl ridică şi îşi coborî braţul pentru a-l azvârli în Baley.

Iar Baley, din cale-afară de surprins, abia reuşi să se tragă înapoi în scaun, ferindu-se.

5. Daneel şi Giskard
18
Dacă Fastolfe acţionase repede, Daneel acţionase şi mai repede.

Lui Baley, care uitase de tot de existenţa lui Daneel, totul i se păru un salt confuz, un zgomot neclar, apoi Daneel stătea lângă dr. Fastolfe, într-o parte, ţinând în mână recipientul şi spunând:

— Sper, dr. Fastolfe, că nu v-am făcut vreun rău.

Baley observă uimit că Giskard nu era departe de Fastolfe, de cealaltă parte, şi că fiecare dintre cei patru roboţi de lângă peretele din capătul sălii înaintaseră până aproape de masă.

Gâfâind uşor, cu părul cam zbârlit, Fastolfe spuse:

— Nu, Daneel. Te-ai descurcat chiar foarte bine.

Ridică glasul:

— Toţi v-aţi descurcat foarte bine, dar ţineţi minte, nu trebuie să permiteţi nimănui să vă întârzie, chiar dacă e vorba de mine.

Râse încet şi se aşeză din nou, îndreptându-şi părul cu mâna.

— Îmi pare rău, zise, că te-am speriat aşa de tare, domnule Baley, dar am simţit că o demonstraţie ar fi mai convingătoare decât toate vorbele.

Baley, care se ferise doar din reflex, îşi descheie gulerul şi spuse, puţin răguşit:

— Mă tem că mă aşteptam la vorbe, dar sunt de acord că demonstraţia a fost convingătoare. Mă bucur că Daneel a fost destul de aproape ca să te dezarmeze.

— Oricare dintre ei era destul de aproape ca să mă dezarmeze, dar Daneel era cel mai aproape şi a ajuns primul la mine. A ajuns la mine destul de repede ca să fie îngăduitor. Dacă ar fi fost mai departe, poate că ar fi trebuit să-mi răsucească braţul sau chiar să mă doboare.

— Ar fi mers până acolo?

— Domnule Baley, spuse Fastolfe, am dat indicaţii pentru protecţia dumitale şi eu *ştiu* cum să dau indicaţii. Ei n-ar fi ezitat să te salveze, chiar dacă varianta cealaltă era să-mi facă mie rău. Bineînţeles că s-ar fi străduit să-mi provoace o vătămare

minimă, aşa cum a făcut Daneel. Tot ce mi-a vătămat a fost demnitatea mea şi pieptănătura. Şi îmi tremură puţin degetele.

Fastolfe le îndoi cu milă.

Baley respiră adânc, încercând să-şi revină din scurta perioadă de confuzie. Spuse:

— Daneel nu m-ar fi protejat chiar şi fără indicaţiile dumitale speciale?

— Fără îndoială. Ar fi trebuit s-o facă. Totuşi, nu trebuie să crezi că reacţia robotului este un simplu da sau nu, sus sau jos, înăuntru sau afară. Este o greşeală pe care un amator o face adesea. Este vorba despre viteza de reacţie. Indicaţiile mele cu privire la dumneata au fost exprimate în aşa fel, încât potenţialul înglobat în roboţii de la sediul meu, inclusiv Daneel, este anormal de înalt, de fapt atât de înalt cât pot realiza. Deci, reacţia la un pericol evident şi imediat pentru dumneata este extraordinar de rapidă. Ştiam că aşa va fi şi de aceea am încercat să lovesc aşa de repede – ştiind că ţi-aş putea oferi *cea mai convingătoare* demonstraţie a incapacităţii mele de a-ţi face vreun rău.

— Da, dar nu-ţi sunt tocmai recunoscător pentru ea.

— Oh, am avut încredere deplină în roboţii mei, mai ales în Daneel. Mi-a trecut totuşi prin cap, chiar dacă puţin cam târziu, că, dacă n-aş fi dat imediat drumul recipientului pentru mirodenii, mi-ar fi rupt încheietura, chiar împotriva voinţei lui – sau a echivalentului pentru voinţă la roboţi.

Baley spuse:

— Mi se pare că ţi-ai asumat un risc prostesc.

— Şi mie mi se pare, acum. Dacă dumneata te-ai fi pregătit să arunci cu recipientul în mine, Daneel ţi-ar fi parat imediat lovitura, dar nu chiar cu aceeaşi viteză, pentru că nu a primit indicaţii speciale referitoare la siguranţa mea. Pot spera că ar fi fost destul de rapid ca să mă salveze, dar nu sunt sigur – şi aş prefera să nu testez acest lucru, zâmbi Fastolfe bine dispus.

Baley întrebă:

— Dacă dintr-un vehicul aeropurtat s-ar arunca pe casă vreun dispozitiv cu explozibil?

— Sau dacă de pe un vârf de deal din apropiere ar fi îndreptată spre noi o rază gama… Roboţii mei nu înseamnă protecţie fără limite, dar asemenea tentative teroriste sunt

extrem de improbabile aici, pe Aurora. Propun să nu ne îngrijorăm din cauza lor.

— Vreau să nu mă îngrijorez din cauza lor. Într-adevăr, n-am crezut serios că ai reprezenta un pericol pentru mine, dr. Fastolfe, dar trebuia să elimin această posibilitate, dacă e nevoie să mergem mai departe. Acum putem continua.

— Da, putem, spuse Fastolfe. În ciuda acestui divertisment suplimentar şi foarte dramatic, avem totuşi de-a face cu o problemă: să dovedim că degajarea mentală a lui Jander a fost un accident spontan.

Dar Baley devenise conştient de prezenţa lui Daneel, aşa că acum se întoarse spre el şi îl întrebă jenat:

— Daneel, te întristează dacă discutăm această problemă?

Daneel, care pusese recipientul pentru mirodenii pe una dintre mesele goale mai îndepărtate, spuse:

— Partenere Elijah, aş prefera ca prietenul meu mort Jander să mai funcţioneze, dar deoarece nu o face şi deoarece nu poate fi repus în funcţiune, nu ne rămâne de făcut decât să ne purtăm astfel încât să prevenim asemenea incidente în viitor. Deoarece acum discuţia are acest scop, mai degrabă mă bucură, decât mă întristează.

— Păi, atunci, doar ca să rezolvăm altă problemă, Daneel, crezi că dr. Fastolfe este răspunzător pentru sfârşitul colegului tău robot Jander?... Îmi ierţi întrebarea, dr. Fastolfe?

Fastolfe făcu un gest de aprobare, iar Daneel spuse:

— Dr. Fastolfe a declarat că nu e răspunzător, aşa că, desigur, nu este.

— N-ai nicio îndoială în privinţa asta, Daneel?

— Niciuna, partenere Elijah.

Fastolfe părea puţin amuzat:

— Supui un robot unui interogatoriu încrucişat, domnule Baley.

— Ştiu, dar nu prea mă gândesc la Daneel ca la un robot, aşa că l-am întrebat.

— Răspunsurile lui n-ar sta în picioare în faţa niciunui Consiliu de Anchetă. El este constrâns să mă creadă datorită potenţialelor lui pozitronice.

— Eu nu sunt Consiliu de Anchetă, dr. Fastolfe, şi clarific dedesubturile. Să revin unde eram. Fie dumneata ai ars creierul lui Jander, fie s-a petrecut un accident. Mă asiguri că nu pot

dovedi accidentul şi asta mă face să rămân doar cu misiunea de a dezminţi orice acţiune din partea dumitale. Cu alte cuvinte, dacă pot dovedi că este *imposibil* ca dumneata să-l fi ucis pe Jander, accidentul rămâne singura variantă.

— Şi cum poţi face asta?

— E vorba de mijloace, ocazie şi motiv. Dumneata aveai mijloacele de a-l ucide pe Jander – capacitatea teoretică de a-l manevra astfel încât să sfârşească prin degajare mentală. Dar aveai ocazia? Era robotul dumitale, prin faptul că îi proiectaseşi conexiunile cerebrale şi îi supravegheaseşi construirea, dar se afla el, de fapt, în posesia dumitale la data degajării mentale?

— De fapt, nu. Se afla în posesia altcuiva.

— De cât timp?

— De vreo opt luni… sau puţin peste jumătate dintr-un an de-al vostru.

— Aha. E un aspect interesant. La data distrugerii lui, erai cu el sau lângă el? Ai fi putut ajunge la el? Pe scurt, putem demonstra faptul că erai atât de departe de el – sau în afara zonei lui – încât nu se poate presupune că ai fost în stare să comiţi fapta la ora la care se crede că aceasta s-ar fi comis?

Fastolfe spuse:

— Mă tem că acest lucru e imposibil. Este un interval de timp cam mare în care fapta ar fi putut fi comisă. După distrugere, la roboţi nu se petrec schimbări echivalente cu rigiditatea cadaverică sau cu descompunerea la o fiinţă umană. Putem spune doar că, la o anumită oră, se ştia că Jander funcţionează şi că, la o altă oră, se ştia că nu mai funcţionează. Între cele două este o distanţă de aproape opt ore. Pentru această perioadă, nu am alibi.

— Deloc? Ce făceai în acest timp, dr. Fastolfe?

— Mă aflam aici, în locuinţa mea.

— Desigur că roboţii dumitale ştiau că eşti aici şi ar putea depune mărturie.

— Sigur că ştiau, dar nu pot să depună mărturie în niciun sens legal şi în acea zi Fanya era plecată cu treburi de-ale ei.

— Apropo, Fanya îţi împărtăşeşte cunoştinţele despre robotică?

Fastolfe zâmbi strâmb:

— Ştie mai puţin decât dumneata… În afară de asta, nu cunoaşte niciuna dintre probleme noastre.

— De ce nu?

Era clar că răbdarea lui Fastolfe se apropia de sfârşit:

— Dragul meu domn Baley, aici n-a fost vorba despre un atac fizic de aproape, cum a fost recentul meu atac simulat asupra dumitale. Ceea ce i s-a întâmplat lui Jander nu cerea prezenţa mea fizică. Se întâmplă că, deşi nu se afla în locuinţa mea, Jander nu era departe din punct de vedere geografic, dar n-ar fi contat dacă se afla de cealaltă parte a Aurorei. Oricând aş fi putut ajunge la el pe cale electronică şi, prin ordinele pe care i le-aş fi dat şi reacţiile pe care le-aş fi obţinut, i-aş fi putut provoca degajarea mentală. În ceea ce priveşte timpul, pasul hotărâtor nici n-ar fi avut nevoie de prea mult…

Baley spuse brusc:

— Deci este un proces scurt, unul la care oricine ar putea ajunge din întâmplare, făcând ceva perfect obişnuit?

— Nu! zise Fastolfe. Pentru numele Aurorei, Pământeanule, lasă-mă să vorbesc. Ţi-am mai spus că lucrurile nu stau aşa. Inducerea degajării mentale la Jander ar fi fost un proces îndelungat, complicat şi întortocheat, care ar fi cerut cea mai mare înţelegere şi deşteptăciune, şi n-ar fi putut fi realizat de *nimeni* accidental, fără un lanţ de coincidenţe incredibile. Sunt mult mai puţine şanse de accidente pe această cale extraordinar de complicată, decât de degajare mentală spontană, dacă explicaţia mea matematică ar fi acceptată.

Totuşi, dacă *eu* aş fi dorit să induc degajarea mentală, aş fi provocat modificări şi reacţii cu grijă, puţin câte puţin, timp de săptămâni, luni, chiar ani, până ce l-aş fi adus pe Jander în pragul distrugerii. Şi nicicând, în acest timp, n-ar fi arătat că e în pragul catastrofei, aşa cum dumneata te poţi apropia tot mai mult de prăpastie, pe întuneric, şi totuşi să nu simţi că-ţi fuge pământul de sub picioare, nici chiar pe buza ei. Odată adus pe marginea prăpastiei, o singură observaţie de-a mea l-ar arunca în gol. Acest ultim pas ar dura doar o clipă. Înţelegi?

Baley îşi strânse buzele. N-avea rost să încerce să-şi ascundă dezamăgirea:

— Deci, pe scurt, aveai ocazia.

— *Oricine* ar fi avut ocazia. Oricine de pe Aurora, cu condiţia ca el sau ea să fi avut priceperea necesară.

— Şi numai dumneata aveai priceperea necesară.

— Mă tem că da.

— Ceea ce ne duce la motiv, dr. Fastolfe.

— Ah.

— Din asta am putea dovedi nevinovăţia. Aceşti roboţii cu aspect uman sunt, toţi, ai dumitale. Se bazează pe teoria dumitale şi ai fost implicat în construirea lor în fiecare clipă, chiar dacă dr. Sarton a supravegheat această construire. Ei există datorită dumitale şi *numai* datorită dumitale. Ai vorbit despre Daneel ca despre „primul născut” al dumitale. Ei sunt creaţiile dumitale, copiii dumitale, dobândirea nemuririi dumitale.

(Baley simţea că devine tot mai convingător şi se imagină, pentru o clipă, adresându-se unui Consiliu de Anchetă.)

— Pentru numele Pământului – sau al Aurorei, mai degrabă – pentru numele Aurorei, de ce ţi-ai distruge această muncă? De ce ai nimici o viaţă pe care ai făurit-o printr-un miracol al efortului intelectual?

Fastolfe păru amuzat şi trist, în acelaşi timp:

— Păi, domnule Baley, nu ştii chiar nimic. De unde ai scos-o că teoria mea a fost rezultatul unui miracol al efortului intelectual? Ar fi putut fi prelungirea plictisitoare a unei ecuaţii, pe care oricine era în stare s-o facă, dar pe care nimeni nu s-a deranjat s-o termine până la mine.

— Nu cred, zise Baley, căutând să se liniştească. Dacă nimeni în afară de dumneata nu poate înţelege creierul unui robot cu aspect uman destul de bine ca să-l distrugă, cred că e posibil ca nimeni în afara dumitale să nu-l înţeleagă destul de bine ca să-l creeze. Poţi nega asta?

— Nu, nu neg asta, dădu Fastolfe din cap. Şi totuşi, domnule Baley – chipul i se posomorî mai mult ca niciodată de când se întâlniseră – analiza dumitale minuţioasă nu reuşeşte decât să înrăutăţească şi mai mult lucrurile. Am hotărât deja că numai eu am mijloacele şi ocazia. Din întâmplare, am şi un motiv – cel mai bun motiv din lume – şi duşmanii mei ştiu asta. Pentru numele Pământului deci, ca să te citez, sau al Aurorei sau al oricui, avem de gând să dovedim că n-am făcut-o eu?

19

Baley se încruntă furios. Păşi grăbit înspre colţul încăperii, de parcă ar fi căutat adăpost. Apoi se întoarse brusc şi spuse tăios:

— Dr. Fastolfe, mi se pare mie că îţi cam place să mă încurci.

Fastolfe dădu din umeri:

— Nu-mi place. Îţi prezint doar problema aşa cum este. Bietul Jander a murit de moarte robotică din cauza unui simplu accident pozitronic. Deoarece ştiu că n-am avut niciun amestec, ştiu că asta trebuie să fie. Totuşi, nimeni altcineva nu poate fi sigur că sunt nevinovat şi toate dovezile indirecte duc la mine, aşa că trebuie să înfruntăm acest lucru direct atunci când vom hotărî, dacă se poate spune aşa ceva, ce putem face.

Baley zise:

— Păi, hai atunci să cercetăm motivul dumitale. Ceea ce dumitale ţi se pare un motiv nemaipomenit s-ar putea să nu fie deloc aşa ceva.

— Mă îndoiesc. Nu sunt prost, domnule Baley.

— Poate că nici nu eşti în măsură să fii judecătorul dumitale şi al motivelor dumitale. Uneori oamenii nu sunt. Poate că o iei în tragic cine ştie de ce.

— Nu cred.

— Atunci, spune-mi motivul dumitale. Care este? Spune-mi!

— Nu mă lua aşa de repede, domnule Baley. Nu e deloc uşor de explicat… Poţi veni până afară cu mine?

Baley privi iute spre fereastră. Afară?

Soarele coborâse pe cer şi, din cauza asta, camera era mai însorită. Ezită, apoi vorbi mai tare decât trebuia:

— Da, pot!

— Grozav, spuse Fastolfe, adăugând ceva mai prietenos: Dar poate că mai întâi vrei să treci pe la Personală.

Baley se gândi o clipă. Nu simţea nicio nevoie imediată, dar nu ştia ce-l aştepta în Exterior, cât de mult trebuia să rămână acolo, ce posibilităţi avea sau nu acolo. Mai ales, nu ştia obiceiurile de pe Aurora în această privinţă şi nu-şi amintea nimic din filmele-cărţi vizionate pe navă care să-l lumineze în această privinţă. Poate că era mai sigur să aprobe orice sugestie din partea gazdei.

— Mulţumesc, spuse, îmi convine foarte mult.

Fastolfe încuviinţă:

— Daneel, spuse, condu-l pe domnul Baley la Personala Musafirilor.

— Partenere Elijah, vrei să vii cu mine? întrebă Daneel.

Când intrară amândoi în încăperea alăturată, Baley spuse:

— Îmi pare rău, Daneel, că n-ai luat parte la conversaţia dintre mine şi dr. Fastolfe.

— N-ar fi fost corect, partenere Elijah. Când mi-ai pus o întrebare directă, ţi-am răspuns, dar n-am fost invitat să particip la toată discuţia.

— Aş fi formulat invitaţia, Daneel, dacă n-aş fi fost constrâns de faptul că sunt musafir. M-am gândit că n-ar fi bine să iau iniţiativa în această privinţă.

— Înţeleg… Aceasta este Personala Musafirilor, partenere Elijah. Uşa se va deschide la o atingere a mâinii tale pe orice punct al ei, dacă încăperea nu este ocupată.

Baley nu intră. Se opri gânditor, apoi spuse:

— Dacă *ai fi fost* invitat să vorbeşti, Daneel, ai fi avut ceva de spus? Vreun comentariu pe care ai fi vrut să-l faci? Ţin la părerea ta, prietene.

Daneel spuse, cu seriozitatea lui obişnuită:

— Singura remarcă pe care vreau s-o fac este că declaraţia doctorului Fastolfe, cum că ar fi avut un motiv excelent să-l scoată din funcţiune pe Jander, a fost neaşteptată pentru mine. Nu ştiu care ar putea fi motivul. Totuşi, oricare ar declara el că îi este motivul, ai putea să-l întrebi de ce n-a avut acelaşi motiv să-mi provoace mie o degajare mentală. Dacă se poate crede că el a avut un motiv să-l scoată din funcţiune pe Jander, de ce nu mi s-ar potrivi şi mie acelaşi motiv? Aş fi curios să aflu.

Baley îl privi pătrunzător, căutând automat o expresie pe un chip care nu era dotat pentru aşa ceva. Întrebă:

— Te simţi în pericol, Daneel? Simţi că Fastolfe reprezintă un pericol pentru tine?

Daneel spuse:

— În conformitate cu A Treia Lege, trebuie să-mi apăr propria existenţă, dar nu m-aş opune doctorului Fastolfe sau oricărei fiinţe umane, dacă ar fi de părere că existenţa mea trebuie să ia sfârşit. Aceasta este A Doua Lege. Ştiu totuşi că valorez mult, atât ca investiţie de materiale, muncă şi timp, cât şi ca importanţă ştiinţifică. Deci, ar trebui să-mi explice amănunţit motivele pentru care este necesar ca existenţa mea să ia sfârşit. Dr. Fastolfe nu mi-a spus niciodată nimic – *niciodată*, partenere Elijah – din care să reiasă că ar avea un asemenea gând. Nu cred că-i trece prin minte să pună capăt existenţei mele sau că a avut vreodată de gând să pună capăt existenţei lui Jander. O deviaţie pozitronică accidentală trebuie

să-l fi terminat pe Jander şi ar putea, cândva, să mă termine şi pe mine. În Univers există întotdeauna o părticică de hazard.

Baley spuse:

— Tu spui aşa, dr. Fastolfe spune aşa şi eu cred aşa, dar greutatea este să-i convingem pe oameni să accepte acest punct de vedere.

Se întoarse posomorât înspre uşa Personalei şi întrebă:

— Intri cu mine, Daneel?

Expresia de pe chipul lui Daneel reuşi să pară amuzată:

— E măgulitor, partenere Elijah, să fii confundat cu un om în asemenea măsură. Bineînţeles că n-am nevoie.

— Bineînţeles. Dar poţi intra, oricum.

— Nu s-ar cuveni să intru. Roboţii nu au obiceiul să intre în Personală. Interiorul unei asemenea încăperi este absolut uman… Pe deasupra, aceasta este o Personală pentru o singură persoană.

— Pentru o singură persoană!

O clipă, Baley fu şocat. Îşi reveni, totuşi. Alte Lumi, alte obiceiuri! Acesta nu-şi amintea să fi fost descris în filmele-cărţi. Spuse:

— Deci la asta te-ai referit când ai spus că uşa se va deschide numai dacă nu este ocupată. Şi dacă este ocupată, aşa cum va fi imediat?

— Atunci *nu* se va deschide la o atingere din afară, desigur. Şi ţi se va respecta intimitatea. Fireşte, se va deschide la o atingere din interior.

— Şi dacă vreun musafir leşină, are un atac de cord când e înăuntru şi nu poate atinge uşa? Asta nu înseamnă că nimeni nu poate intra ca să-l ajute?

— Există moduri de a deschide uşa în caz de pericol, partenere Elijah, dacă este necesar.

Apoi, adăugă, vădit îngrijorat:

— Crezi că se va întâmpla ceva de felul ăsta?

— Nu, sigur că nu… Sunt doar curios.

— Voi fi chiar lângă uşă, zise Daneel neliniştit. Voi acţiona imediat, partenere Elijah, dacă aud ceva.

— Nu cred că ar trebui s-o faci.

Baley atinse uşa cu dosul mâinii şi aceasta se deschise imediat. Aşteptă câteva clipe să vadă dacă se închide. Nu se închise. Intră, apoi uşa se închise imediat.

Cât timp uşa fusese deschisă, Personala păruse o cameră destinată categoric acestui scop. O chiuvetă, o despărţitură (probabil prevăzută cu un duş), o cadă, un paravan transparent, după toate aparenţele cu un closet în spatele lui. Mai erau câteva dispozitive pe care nu le recunoscu. Presupuse că erau necesare pentru una dintre nevoile personale.

Avu puţin timp să observe toate astea, pentru că într-o clipă dispărură, iar el începu să se întrebe dacă, într-adevăr, existase acolo tot ce văzuse, sau dacă dispozitivele păruseră să existe doar pentru că el se aştepta să le vadă.

Când uşa se închise, camera se întunecă, deoarece nu avea fereastră. Când uşa se închise complet, camera se lumină din nou, dar nu reapăru nimic din ceea ce văzuse el. Era lumina zilei, iar el se afla în Exterior – sau, cel puţin, aşa părea. Deasupra era cerul liber, cu nori plutind pe el, prea ordonat ca să pară reali. Pretutindeni se vedea o întindere de verdeaţă, mişcându-se în acelaşi fel ordonat.

Simţi nodul obişnuit din stomac, pe care-l avea ori de câte ori se pomenea în Exterior – dar *nu* era în Exterior. Intrase într-o cameră fără fereastră. Trebuia să fie o şmecherie de la iluminat.

Privi drept în faţă şi păşi încet înainte. Ridică mâinile în faţă. Încet. Privind fix.

Mâinile atinseră un perete neted. Pipăi pe toate părţile. Atinse ceea ce păruse chiuvetă în clipa de vizibilitate de la început şi, luându-se după mâini, o văzu – slab, slab, în pofida senzaţiei copleşitoare de lumină.

Găsi robinetul, dar pe el nu curse apă. Pipăi înapoi şi nu găsi nimic să semene cu un robinet obişnuit care ar fi dat drumul la şuvoiul de apă. Găsi, în schimb, o fâşie lungă, cu un aspect ceva mai grosolan, care o detaşa din perete. În timp ce pipăia cu degetele, împinse uşor, pe dibuite, şi imediat verdeaţa, care se întindea mult dincolo de perete, fu străbătută de un şuvoi de apă, căzându-i de sus înspre picioare cu un plescăit puternic.

Sări speriat înapoi, dar apa se opri înainte de a-i ajunge la picioare. Nu încetă să curgă, dar nu ajunse pe podea. Întinse mâna. Nu era apă, ci o lumină ce dădea iluzia de apă. Nu-i udă mâna; nu simţi nimic. Dar ochii se încăpăţânau să vadă. Ei văzură apă.

Se uită după şuvoi în sus şi, în cele din urmă, dădu de ceva ce *era* apă – un fir subţire ieşind din robinet. Era rece.

Degetele găsiră din nou fâşia şi împinseră pe ici, pe colo, pe pipăite. Temperatura se schimbă imediat, iar el dădu de pata care făcea să curgă apă călduţă.

Nu găsi deloc săpun. Cam în silă, începu să-şi frece mâinile nesăpunite una de alta, sub ceea ce părea să fie un izvor natural, care ar fi trebuit să-l ude din cap până-n picioare, dar nu-l udă. Şi, ca şi cum mecanismul ăsta îi putea citi gândurile sau, mai degrabă, de parcă s-ar fi luat după frecatul mâinilor lui, simţi că apa devine ca săpunul, în timp ce izvorul pe care-l vedea, dar nu-l vedea, făcea balonaşe, transformându-se în spumă.

Tot în silă, se aplecă deasupra chiuvetei şi îşi frecă faţa cu apa ca săpunul. Îşi simţi ţepii din barbă, dar ştia că, fără prospect, n-avea cum să transforme dispozitivele din această cameră în aparat de bărbierit.

Termină şi-şi ţinu mâinile sub apă, neajutorat. Cum să oprească săpunul? Nu trebuia să întrebe. Probabil că mâinile lui, dacă nu se mai frecau între ele sau pe faţă, comandau asta. Apa încetă să mai fie ca săpunul şi mâinile îi fură clătite de săpun. Îşi dădu cu apă pe faţă – fără să frece – şi se clăti. Fără să vadă şi cu neîndemânarea cuiva neobişnuit cu procedeul, reuşi să-şi ude bine cămaşa.

Prosoape? Hârtie?

Păşi înapoi, cu ochii închişi, cu capul puţin aplecat ca să nu-şi mai dea cu apă pe haine. Aparent, un pas înapoi era toată cheia, pentru că simţi un curent de aer cald. Stătu cu faţa în dreptul lui, apoi cu mâinile.

Deschise ochii şi văzu că izvorul nu mai curgea. Dădu cu mâinile şi nu mai simţi apă.

Nodul din stomac îi devenise de mult enervare. Admitea că Personalele variau enorm de la o Lume la alta, dar simulacrul ăsta de Exterior mersese prea departe.

Pe Pământ, o Personală era o cameră pentru o obşte uriaşă cu compartimente separate, pentru care fiecare avea o cheie. Pe Solaria, intrai în Personală printr-un culoar îngust legat de o latură a casei, ca şi cum Solarienii considerau că nu face parte din casa lor. Oricum, în ambele Lumi, atât de diferite în alte privinţe, Personalele aveau un scop clar şi rolul fiecărui dispozitiv din ele nu putea fi înţeles greşit. De ce pe Aurora

acest simulacru de simplitate rustică, întocmit cu migală, care ascundea de tot fiecare accesoriu dintr-o Personală?

De ce?

În orice caz, enervarea nu-i lăsă loc şi pentru alte emoţii, ca să se mai simtă şi jenat din cauza aşa-zisului Exterior. Păşi în direcţia în care îşi amintea că văzuse paravanul transparent. Nu era direcţia bună. Îl găsi doar pipăind peretele şi după ce îşi izbi diferite părţi ale corpului de nişte protuberanţe. În cele din urmă, se pomeni urinând într-un mic bazin, care părea că nu colectează şuvoiul cum se cuvine. Genunchii îi spuneau că ţinteşte corect în ceea ce credea el că este un pisoar şi îşi spuse că, dacă folosea un alt recipient sau îi înţelesese greşit destinaţia, nu era vina lui.

După ce termină, se gândi dacă să mai caute chiuveta, să-şi mai clătească mâinile o dată, dar renunţă. Pur şi simplu nu mai putea suporta căutarea şi acea cădere de apă falsă.

În schimb, găsi, bâjbâind, uşa pe care intrase, dar nu-şi dădu seama că a găsit-o până ce atingerea mâinii lui nu avu ca efect deschiderea acesteia. Lumina se stinse imediat şi îl înconjură strălucirea firească, adevărată, a zilei.

Daneel îl aştepta, împreună cu Fastolfe şi cu Giskard.

Fastolfe spuse:

— Ţi-au trebuit aproape douăzeci de minute. Începusem să ne temem pentru dumneata.

Baley simţi că se aprinde de furie:

— Am avut probleme cu iluziile dumitale prosteşti, spuse, foarte rezervat.

Fastolfe îşi strânse gura pungă şi-şi înălţă sprâncenele într-un „Oo!” mut. Spuse:

— Chiar lângă uşă se află un contact care comandă iluziile. Poate să le estompeze şi să te lase să vezi realitatea – sau poate şterge de tot iluziile, dacă vrei.

— Nu mi s-a spus. Toate Personalele voastre sunt aşa?

Fastolfe zise:

— Nu. Personalele de pe Aurora au, de obicei, proprietăţi iluzorii, dar felul iluziei diferă de la individ la individ. Iluzia naturii înverzite îmi face plăcere şi îi schimb, din când în când, detaliile. Ştii, după un timp te plictiseşti de orice. Unii se folosesc de iluzii erotice, dar astea nu sunt pe placul meu. Desigur, nu e nicio problemă când eşti obişnuit cu Personalele. Încăperile sunt

standardizate şi ştii unde se află totul. E ca şi cum te-ai deplasa într-un loc cunoscut, pe întuneric... Dar spune-mi, domnule Baley, de ce n-ai ieşit să ceri lămuriri?

Baley spuse:

— Pentru că n-am vrut. Recunosc, eram foarte nervos din cauza iluziilor, dar le-am acceptat. La urma urmei, Daneel a fost cel care m-a condus la Personală şi nu mi-a dat nicio indicaţie, nicio lămurire. Cu siguranţă că mi-ar fi explicat în cele mai mici amănunte, dacă ar fi fost lăsat să se descurce singur, fiindcă ar fi prevăzut că mi se face un rău. Deci, presupun că dumneata l-ai instruit cu grijă să nu mă avertizeze şi, pentru că nu m-am aşteptat să-mi joci feste, trebuie să presupun că ai avut un scop anume procedând astfel.

— Oh?

— De fapt, dumneata m-ai întrebat dacă vreau să ies în Exterior şi, când am fost de acord, m-ai întrebat imediat dacă nu vreau să merg la Personală. Deci, scopul pentru care m-ai trimis într-o iluzie de Exterior a fost ca să-ţi dai seama dacă pot să-l suport – sau dacă voi fugi, speriat. Dacă l-am suportat, se poate avea încredere în mine în ceea ce priveşte realitatea. Ei bine, l-am suportat. Sunt cam ud, mulţumesc, dar o să mă usuc repede.

Fastolfe spuse:

— Eşti un clarvăzător, domnule Baley. Îmi cer scuze pentru natura testului şi pentru neplăcerea pe care ţi-am provocat-o. Încercam doar să previn posibilitatea unei neplăceri şi mai mari. Mai vrei să ieşi afară cu mine?

— Nu numai că vreau, dr. Fastolfe. Insist.

20

Ieşiră printr-un culoar, urmaţi îndeaproape de Daneel şi de Giskard.

Fastolfe flecări:

— Sper că nu te deranjează că ne însoţesc roboţii. Aurorienii nu pleacă nicăieri fără să aibă măcar un robot ca însoţitor şi, mai ales în cazul dumitale, trebuie să insist ca Daneel şi Giskard să fie întotdeauna lângă dumneata.

Deschise o uşă şi Baley încercă să rămână drept în bătaia soarelui şi a vântului, ca să nu mai vorbim de mirosul ciudat şi exotic al pământului de pe Aurora, care-l învăluia.

Fastolfe păşi într-o parte şi Giskard ieşi primul afară. Robotul privi cu atenţie în jur câteva clipe. Parcă toate simţurile i-ar fi fost ascuţite la maximum. Privi înapoi, iar Daneel i se alătură şi făcu acelaşi lucru.

— Lasă-i o clipă, domnule Baley, şi ne vor spune când cred ei că e sigur să ieşim. Profit de ocazie ca să-ţi cer din nou scuze pentru gluma proastă pe care ţi-am făcut-o în legătură cu Personala. Te asigur că am fi ştiut dacă ai probleme, diversele semnale vitale ale dumitale erau înregistrate. Sunt foarte bucuros, deşi nu foarte surprins, că mi-ai înţeles intenţia.

Zâmbi şi, cu o ezitare aproape neobservată, îşi puse mâna pe umărul stâng al lui Baley, bătându-l cu prietenie.

Baley spuse, îndărătnic:

— Se pare că ai uitat gluma proastă de dinainte – atacul dumitale prefăcut, cu recipientul pentru mirodenii. Dacă mă asiguri că acum vom colabora sincer şi cinstit, voi considera că aceste probleme au avut un scop rezonabil.

— S-a făcut!

— Acum putem ieşi?

Baley privi înspre Daneel şi Giskard, care se îndepărtaseră şi se despărţiseră unul de celălalt, unul în dreapta, altul în stânga, în continuare atenţi.

— Încă nu. Vor înconjura toată locuinţa… Daneel mi-a spus că l-ai invitat în Personală, cu dumneata. Ai vorbit serios?

— Da. Ştiu că n-are nevoie, dar m-am gândit că ar fi lipsit de politeţe să-l exclud. Nu eram sigur de obiceiul de pe Aurora în această privinţă, în ciuda a tot ce am citit despre planetă.

— Cred că ăsta nu e unul dintre lucrurile pe care Aurorienii consideră necesar să le pomenească şi, desigur, nu te poţi aştepta ca nişte cărţi să-i pregătească pe Pământenii care ne vizitează în legătură cu aceste probleme…

— Pentru că sunt atât de puţini Pământeni în vizită?

— Întocmai. Într-adevăr, roboţii nu frecventează Personalele niciodată. Este singurul loc unde fiinţele umane merg fără ei. Cred că din cauza sentimentului că trebuie să scapi de ei din când în când şi în unele locuri.

Baley spuse:

— Şi totuşi, când Daneel a fost pe Pământ acum trei ani, cu ocazia morţii lui Sarton, am încercat să nu-l las să intre în

Personala Obştească, spunându-i că n-are nevoie. Dar el a insistat să intre.

— Şi bine a făcut. Cu acel prilej, a fost instruit foarte strict să nu arate deloc faptul că nu e om, pentru motive pe care ţi le aminteşti bine. Aici, pe Aurora, totuşi… A, au terminat.

Roboţii se îndreptau spre uşă, iar Daneel le făcu semn să iasă.

Fastolfe întinse o mână ca să-l oprească pe Baley:

— Dacă nu te superi, domnule Baley, voi ieşi primul. Numără încet până la o sută, apoi vino după noi.

21

După ce numără până la o sută, Baley ieşi sigur pe el şi se îndreptă spre Fastolfe. Chipul îi era încordat, fălcile prea încleştate, spatele prea drept.

Privi în jur. Peisajul nu era prea diferit de ceea ce văzuse în Personală. Probabil că Fastolfe îşi folosise drept model propriul fundal. Totul era verde şi undeva un izvor se scurgea pe o pantă. Poate era artificial, dar nu era o iluzie. Apa era adevărată. Când trecu pe lângă ea îi simţi stropii.

Totul părea cumva domesticit. Exteriorul de pe Pământ părea mai sălbatic şi de o frumuseţe mai impunătoare, atât cât văzuse Baley din el.

Fastolfe spuse, dând uşor din mână şi atingându-l pe Baley pe braţ:

— Vino în direcţia asta. Priveşte!

Între doi copaci se zărea un luminiş.

Pentru prima oară, se simţea depărtarea şi la orizont se zărea o locuinţă: cu acoperişul jos, întinsă şi atât de verde, încât aproape că se contopea cu peisajul.

— Aceasta e o zonă rezidenţială, spuse Fastolfe. S-ar putea să nu ţi se pară aşa, pentru că eşti obişnuit cu furnicarele îngrozitoare de pe Pământ, dar noi ne aflăm în oraşul Eos de pe Aurora, care este, de fapt, centrul administrativ al planetei. Aici locuiesc douăzeci de mii de fiinţe umane, ceea ce înseamnă că e cel mai mare oraş, nu numai de pe Aurora, ci dintre toate Lumile din Spaţiu. În Eos se află oameni cât pe toată Solaria.

Fastolfe vorbise cu mândrie.

— Câţi roboţi, dr. Fastolfe?

— În zona asta? Poate o sută de mii. Pe toată planeta se află, în total, cincizeci de roboţi pentru fiecare fiinţă umană, în medie,

nu zece mii de om, ca pe Solaria. Majoritatea roboţilor noştri se află în ferme, în mine, în fabrici, în spaţiu. Dacă se poate spune aşa, suferim de o insuficienţă de roboţi, mai ales de roboţi casnici. Cei mai mulţi Aurorieni se descurcă şi cu doi sau trei roboţi de acest fel, unii doar cu unul. Totuşi, nu vrem să ajungem ca pe Solaria.

— Câte fiinţe umane nu au niciun robot casnic?

— Niciuna. Asta nu ar folosi interesului public. Dacă, dintr-un motiv oarecare, o fiinţă umană nu-şi poate permite un robot, lui sau ei i se va oferi unul care, dacă trebuie, va fi întreţinut pe cheltuiala publică.

— Ce se întâmplă dacă populaţia creşte ca număr? Mai adăugaţi roboţi?

Fastolfe scutură din cap:

— Populaţia nu creşte ca număr. Populaţia Aurorei este de două sute de milioane şi aşa a rămas de trei secole. Este numărul dorit. Cu siguranţă că ai citit asta în cărţile pe care le-ai vizionat.

— Da, am citit, recunoscu Baley, dar mi se pare greu de crezut.

— Te asigur că e adevărat. Asta ne dă fiecăruia mult pământ, mult spaţiu, multă intimitate şi o mare cotă din resursele naturale. Nu sunt nici atât de mulţi oameni ca pe Pământ, nici atât de puţini ca pe Solaria.

Îi întinse un braţ lui Baley şi continuară să meargă împreună.

— Ceea ce vezi, spuse Fastolfe, este o Lume îmblânzită. Asta am vrut să vezi, când te-am adus afară, domnule Baley.

— Nu e niciun pericol în ea?

— Întotdeauna e *puţin* pericol. Avem furtuni, alunecări de teren, cutremure, viscole, avalanşe, un vulcan sau doi… Niciodată nu putem elimina în totalitate moartea accidentală. Mai există şi pasiunile persoanelor furioase sau invidioase, nebuniile celor tineri şi nebunia celor mărginiţi. Aceste lucruri sunt, totuşi, foarte puţin enervante şi nu prea afectează liniştea civilizată care domneşte în lume.

Fastolfe păru să chibzuiască o clipă asupra propriilor cuvinte, apoi oftă şi spuse:

— Nici n-aş vrea să fie altfel, dar am unele reţineri de ordin intelectual. Noi am adus pe Aurora numai acele plante şi animale pe care le-am considerat folositoare, ornamentale sau

şi una, şi alta. Am făcut tot ce ne-a stat în putinţă ca să eliminăm ce am considerat buruieni, paraziţi sau sub nivelul dorit. Am selecţionat fiinţe umane puternice, sănătoase şi frumoase, în conformitate cu părerile noastre, desigur. Am încercat… Dar zâmbeşti, domnule Baley.

Baley nu zâmbise. Gura de-abia i se mişcase.

— Nu, nu, spuse. N-am de ce să zâmbesc.

— Ai, pentru că ştiu tot atât de bine ca şi dumneata că eu însumi nu sunt frumos, după canoanele de pe Aurora. Necazul e că nu putem controla combinaţiile genelor şi influenţele intrauterine. În zilele noastre, sigur, când ectogeneza este din ce în ce mai răspândită – deşi sper că nu va fi niciodată la fel de răspândită ca pe Solaria – eu aş fi fost eliminat în stadiul de făt.

— În acest caz, dr. Fastolfe, Lumile ar fi pierdut un mare teoretician al roboticii.

— Absolut corect, spuse Fastolfe, fără să se fâstâcească, dar Lumile nu vor şti niciodată, aşa-i? În orice caz, am reuşit să stabilim un echilibru ecologic simplu, dar perfect realizabil, o climă temperată, un sol fertil şi resurse distribuite cât mai uniform posibil. Rezultatul este o Lume care produce tot ce ne trebuie şi noi considerăm că astea sunt – dacă-mi dai voie să spun – pretenţiile noastre. Să-ţi spun pentru ce ideal am luptat?

— Te rog, zise Baley.

— Ne-am străduit să obţinem o planetă care, luată în ansamblu, să respecte cele Trei Legi ale Roboticii. Nu face niciun rău fiinţelor umane, nici cu voie, nici fără voie. Se comportă cum vrem noi, atâta timp cât nu-i cerem să facă rău fiinţelor umane. Şi se protejează pe sine, cu excepţia cazurilor când trebuie să ne fie de folos ori să ne salveze cu preţul vătămării proprii. Nicăieri în altă parte, nici măcar pe Pământ sau în altă Lume din Spaţiu, acest lucru nu este atât de real ca aici, pe Aurora.

Baley spuse cu tristeţe:

— Şi Pământenii au tânjit după aşa ceva, dar ne-am înmulţit prea mult între timp şi am făcut prea mult rău planetei noastre pe vremea când eram neştiutori, ca să mai putem îndrepta ceva acum… Dar formele de viaţă originare de pe Aurora? Cu siguranţă că n-aţi venit pe o planetă moartă.

— Ştii că n-am venit, zise Fastolfe, dacă ai vizionat cărţi despre istoria noastră. Când am sosit noi, Aurora avea viaţă

animală şi vegetală şi o atmosferă cu azot şi oxigen. Acest lucru era valabil pentru toate cele cincizeci de Lumi din Spaţiu. În fiecare caz, formele de viaţă caracteristice erau rare şi nu foarte diverse. Nu erau nici deosebit de tenace ca să reziste pe propria lor planetă. Am preluat totul, ca să spun aşa, fără luptă şi ceea ce a rămas din formele indigene de viaţă se află în acvariile noastre, în grădinile zoologice şi în câteva zone virgine, întreţinute cu grijă. Nu înţelegem prea bine de ce planetele cu forme de viaţă pe care le-au întâlnit fiinţele umane aveau aceste forme de viaţă atât de slab dezvoltate, de ce numai Pământul este inundat cu specii atât de rezistente, cu vietăţi care trăiesc în fiecare cotlon din mediul înconjurător şi de ce numai pe Pământ s-au dezvoltat fiinţe raţionale.

Baley zise:

— Poate e o coincidenţă, din cauza explorării incomplete. Până acum cunoaştem atât de puţine planete.

— Recunosc, spuse Fastolfe, că e explicaţia cea mai plauzibilă. Poate că undeva se află un echilibru ecologic la fel de complex ca şi cel de pe Pământ. Poate că undeva există fiinţe raţionale şi o civilizaţie tehnologică. Totuşi, viaţa şi raţiunea de pe Pământ s-au răspândit în exterior pe distanţă de parseci, în toate direcţiile. Dacă există viaţă şi raţiune în altă parte, de ce nu s-au extins şi în exterior… şi de ce nu ne-am întâlnit cu ele?

— Din câte ştim, asta s-ar putea întâmpla şi mâine.

— S-ar putea. Şi dacă o asemenea întâlnire este iminentă, avem cu atât mai multe motive să nu aşteptăm cu mâinile în sân. Pentru că începem să fim pasivi, domnule Baley. Nicio Lume nouă din Spaţiu n-a fost colonizată în două secole şi jumătate. Lumile noastre sunt prea îmblânzite, prea încântătoare, nu vrem să le părăsim. Vezi, la început Lumea asta a fost colonizată pentru că Pământul devenise atât de neplăcut încât, prin comparaţie, păreau de preferat riscurile şi pericolele unor Lumi noi şi pustii. Când cele cincizeci de Lumi ale noastre din Spaţiu s-au dezvoltat – ultima a fost Solaria – n-a mai existat nicio presiune, nicio nevoie de a pleca în altă parte. Iar Pământul însuşi se retrăsese în cavernele lui subterane, din oţel. Sfârşitul. Finalul.

— Nu cred că vorbeşti serios.

— Dacă rămânem aşa cum suntem? Dacă stăm liniştiţi, comozi şi nepăsători? Ba da, vorbesc serios. Umanitatea trebuie

să se extindă cumva, dacă vrea să-şi continue dezvoltarea. O metodă de extindere este în spaţiu, prin explorarea constantă a Lumilor noi. Dacă dăm greş, o altă civilizaţie, care tocmai se extinde, va ajunge la noi, iar noi nu vom putea sta în calea ei.

— Te aştepţi la un război spaţial, ceva în genul „care pe care”.

— Nu. Nu cred că va fi nevoie de aşa ceva. Unei civilizaţii care se extinde în spaţiu nu-i vor trebui cele câteva Lumi ale noastre şi probabil că va fi prea avansată din punct de vedere intelectual ca să vrea să-şi croiască drum în hegemonia de aici. Oricum, dacă vom fi înconjuraţi de o civilizaţie mai dinamică, mai plină de viaţă, ne vom ofili doar prin comparaţie; vom pieri, dându-ne seama ce am devenit şi ce potenţial am irosit. Desigur, am putea face schimb cu alte expansiuni – o expansiune a înţelegerii ştiinţifice sau a energiei culturale, de exemplu. Mă tem, însă, că toate aceste expansiuni sunt inseparabile. Dacă dai greş în una, dai greş în toate. Noi dăm greş în toate, cu siguranţă. Trăim prea mult. Suntem prea comozi.

Baley spuse:

— Noi, pe Pământ, ne gândim la cei din Spaţiu ca la nişte atotputernici, absolut încrezători în sine. Nu-mi vine să cred că aud aşa ceva de la unul de-al vostru.

— Nu vei auzi asta de la alt locuitor din Spaţiu. Părerile mele sunt demodate. Unii le-ar considera intolerabile, iar eu nu discut prea des astfel de lucruri cu Aurorienii. Vorbesc, în schimb, despre o nouă călătorie pentru alte colonizări, fără să-mi exprim temerile pentru catastrofa care ne aşteaptă dacă abandonăm colonizarea. Cel puţin cu asta am câştigat. Aurora s-a gândit în mod serios – chiar cu entuziasm – la o nouă eră de explorări şi colonizări.

— Spui toate astea, observă Baley, fără urmă de entuziasm. Ce s-a întâmplat?

— Tocmai ne apropiem de motivul pe care l-am avut ca să-l distrug pe Jander Panell.

Fastolfe se opri, dădu din cap şi continuă:

— Aş vrea, domnule Baley, să înţeleg mai bine fiinţele umane. Mi-am petrecut şase decenii ca să studiez complicaţiile creierului pozitronic şi cred că voi mai petrece încă cincisprezece sau douăzeci pentru această problemă. În acest

timp, abia am atins problema creierului *uman*, care este mult mai complicat. Există, oare, Legi ale Umanităţii, aşa cum există Legi ale Roboticii? Câte Legi ale Umanităţii pot exista şi cum pot fi ele exprimate matematic? Nu ştiu. Poate va veni, totuşi, o zi când cineva va elabora Legile Umanităţii şi va putea, apoi, să prevadă caracteristicile generale ale viitorului, să *ştie* ce e important pentru omenire, în loc să presupună, aşa cum fac eu, să *ştie* cum să îndrepte lucrurile, în loc să emită doar ipoteze. Visez, uneori, să pun bazele unei ştiinţe matematice, pe care mă gândesc s-o denumesc „psihoistorie”, dar ştiu că nu pot şi mă tem că nimeni nu va putea vreodată.

Se opri.

Baley aşteptă, apoi întrebă cu blândeţe:

— Şi ce motiv ai avut ca să-l distrugi pe Jander Panell, dr. Fastolfe?

Fastolfe părea că nu a auzit întrebarea. În orice caz, nu răspunse. În schimb, spuse:

— Daneel şi Giskard ne fac din nou semn că totul e în ordine. Spune-mi, domnule Baley, ai vrea să mergem mai departe?

— Unde? întrebă Baley prevăzător.

— Înspre o locuinţă din vecinătate. În partea aceea, dincolo de luminiş. Spaţiul deschis te supără?

Baley îşi strânse buzele şi privi în acea direcţie, ca şi cum ar fi vrut să-i aprecieze influenţa:

— Cred că-l pot suporta. Nu prevăd niciun necaz.

Giskard, care era destul de aproape ca să audă, veni şi mai aproape. În lumina zilei, ochii lui nu aveau nicio strălucire:

— Domnule, pot să vă reamintesc faptul că în timpul călătoriei încoace aţi avut o mare neplăcere la aterizarea pe planetă?

Baley se întoarse spre el. Orice sentimente ar fi avut faţă de Daneel, oricât i-ar fi putut schimba atitudinea faţă de roboţi căldura unei colaborări trecute, acum era altceva. Găsea că mai primitivul Giskard e deosebit de respingător. Se căzni să înlăture grăuntele de mânie pe care-l simţea şi spuse:

— Pe navă am fost neprevăzător, băiete, pentru că eram peste măsură de curios. Am luat contact cu o imagine pe care n-o mai văzusem şi n-am avut timp de acomodare. Acum e altceva.

— Domnule, acum aveţi vreo neplăcere? Mă puteţi asigura?

— Dacă am sau nu, spuse Baley cu hotărâre (amintindu-şi că robotul era constrâns de Prima Lege şi încercând să fie politicos cu o bucată de metal a cărei unică grijă era, la urma urmei, bunăstarea lui Baley), nu contează. Am o datorie de îndeplinit şi asta nu se poate face dacă mă ascund la adăpost.

— Datoria dumneavoastră? întrebă Giskard, de parcă n-ar fi fost programat să înţeleagă cuvântul.

Baley privi iute înspre Fastolfe, dar acesta rămase pe loc şi nu interveni. Părea să asculte cufundat în gânduri, ca şi cum ar fi apreciat reacţia unui robot de un anumit tip într-o situaţie nouă, comparând-o cu relaţii, variabile, constante şi ecuaţii diferenţiale înţelese doar de el.

Sau aşa crezu Baley. Se simţea enervat că este supus unei observaţii de acest fel şi zise (poate prea tăios, îşi dădu seama):

— Ştii ce înseamnă „datorie”?

— Ceva care trebuie făcut, domnule, spuse Giskard.

— Datoria ta este să asculţi de Legile Roboticii. Fiinţele umane au şi ele legile lor – aşa cum tocmai spunea stăpânul tău, dr. Fastolfe – şi acestea trebuie respectate. Trebuie să fac ceea ce mi s-a indicat să fac. E important.

— Dar să mergeţi în câmp deschis, când nu sunteţi...

— Oricum, trebuie s-o fac. Poate că fiul meu va pleca într-o zi spre altă planetă, una mai puţin confortabilă decât asta, şi s-ar putea să stea în Exterior câte zile va avea de trăit. Dacă voi putea, voi merge cu el.

— Dar de ce să faceţi asta?

— Ţi-am spus. Consider că e datoria mea.

— Domnule, eu nu pot să nu respect Legile. Dumneavoastră puteţi să nu le respectaţi pe ale dumneavoastră? Pentru că trebuie să insist să nu...

— Pot să aleg să nu-mi fac datoria, dar nu aleg asta – iată constrângerea cea mai puternică, Giskard.

Se făcu linişte o clipă, apoi Giskard spuse:

— V-ar dăuna dacă aş reuşi să vă conving să nu ieşiţi în câmp deschis?

— În măsura în care aş simţi că nu-mi fac datoria, da.

— V-ar face mai rău decât orice neplăcere pe care aţi simţi-o afară?

— Mult mai rău.

— Vă mulţumesc pentru explicaţie, domnule, spuse Giskard, iar Baley îşi închipui că pe faţa inexpresivă a robotului se citeşte satisfacţia. (Tendinţa omenească de a personifica nu putea fi reprimată.)

Giskard se dădu înapoi şi acum vorbi dr. Fastolfe:

— A fost interesant, domnule Baley. Giskard avea nevoie de lămuriri, înainte de a şti cum să adapteze posibila reacţie pozitronică la cele Trei Legi sau, mai bine zis, cum trebuie să se adapteze singure aceste reacţii la situaţie. Acum ştie cum să se comporte.

— Am observat că Daneel n-a pus nicio întrebare, spuse Baley.

Fastolfe zise:

— Daneel te cunoaşte. A fost cu dumneata pe Pământ şi pe Solaria… Dar haide, mergem? Să mergem încet. Priveşte atent în jur şi, dacă vei voi să te odihneşti, să aştepţi sau, chiar, să te întorci, te rog să mă anunţi.

— Aşa voi face, dar care e scopul acestei plimbări? De vreme ce te aştepţi la unele neplăceri în ceea ce mă priveşte, nu cred că o sugerezi degeaba.

— Nu, spuse Fastolfe. Cred că vrei să vezi corpul neînsufleţit al lui Jander.

— Ca o chestiune de formă, da, dar nu prea cred că-mi va spune ceva.

— Sunt sigur, dar ai avea şi ocazia să pui întrebări persoanei care îl deţinea pe Jander la data tragediei. Sunt convins că ai vrea să vorbeşti şi cu altcineva, în afară de mine, despre această problemă.

22

Fastolfe înaintă încet, smulgând o frunză dintr-un arbust pe lângă care trecea, îndoind-o şi muşcând din ea. Baley îl privi curios, întrebându-se cum de puteau cei din Spaţiu să ducă la gură ceva netratat, neîncălzit şi chiar nespălat, dacă le era aşa frică de infecţii. Îşi aminti că pe Aurora nu se găsea niciun microorganism patogen (chiar *niciunul*?), dar găsi că e, oricum, un gest respingător. Repulsia, ca atitudine, nu are premise raţionale, se gândi, gata să le ierte celor din Spaţiu comportarea faţă de Pământeni.

Nu! Dădea înapoi! Aici era altceva! Aici era vorba de fiinţe umane!

Giskard înaintă şi o luă la dreapta. Daneel rămase în urmă şi o luă la stânga. Soarele portocaliu al Aurorei (Baley abia îi observă nuanţa portocalie) era în spatele lui, călduţ, fără arşiţa soarelui de pe Pământ în timpul verii (dar ce climă şi ce anotimp erau în această parte a Aurorei acum?).

Iarba, sau orice ar fi fost (semăna cu iarba), era mai înaltă şi mai elastică decât şi-o amintea el de pe Pământ, iar solul era tare, de parcă n-ar fi plouat de mult.

Înaintau spre casa din faţa lor, probabil casa proprietarului temporar al lui Jander.

Baley auzi foşnetul făcut de un animal în iarbă în dreapta, ciripitul unei păsări într-un copac, undeva în spatele lui, zumzăitul insectelor pretutindeni în jur. Aceste animale, îşi spuse, aveau strămoşi ce trăiseră, cândva, pe Pământ. N-aveau de unde şti că bucata asta de pământ pe care trăiau nu era singura din lume – pentru totdeauna şi dintotdeauna. Chiar pomii şi iarba se trăgeau din alţi pomi şi din altă iarbă, care crescuseră, cândva, pe Pământ.

Doar fiinţele umane puteau trăi în această Lume, ştiind că nu erau autohtone, ci se trăgeau din Pământeni – şi totuşi, cei din Spaţiu ştiau, într-adevăr, acest lucru, sau pur şi simplu îl ignorau? Va veni poate o vreme când nu vor mai şti deloc? Când nu-şi vor mai aminti din ce Lume au venit sau dacă a existat vreo Lume din care au venit?

— Dr. Fastolfe, zise el brusc, în parte pentru a întrerupe gândurile ce începuseră să-l apese, încă nu mi-ai spus ce motiv ai avut ca să-l distrugi pe Jander.

— Adevărat! Nu ţi-am spus! Acum, de ce crezi dumneata, domnule Baley, că m-am străduit să pun bazele teoretice ale creierelor pozitronice pentru roboţii cu aspect uman?

— Nu ştiu.

— Păi, gândeşte-te. Sarcina este de a proiecta un creier de robot cât mai apropiat de cel uman şi se pare că asta cere o oarecare înţelegere a poeziei…

Se opri, iar zâmbetul schiţat i se întinse pe toată faţa:

— Ştii, pe unii dintre colegii mei îi deranjează întotdeauna când le spun că, dacă o concluzie nu este echilibrată din punct de vedere poetic, nu poate fi adevărată din punct de vedere ştiinţific. Îmi răspund că nu ştiu ce înseamnă asta.

— Mi-e teamă că nici eu nu ştiu, zise Baley.

— Dar eu ştiu ce înseamnă. Nu pot să-ţi explic, dar simt explicaţia fără s-o pot exprima în cuvinte, şi, poate, de aceea am obţinut eu rezultate pe care colegii mei nu le au. Oricum, devin bombastic, ceea ce înseamnă că ar trebui să devin prozaic. Ca să imit un creier uman, când nu ştiu aproape nimic despre funcţionarea lui, mi-ar trebui foarte multă intuiţie – ceva care mi se pare că seamănă cu poezia. Şi aceeaşi intuiţie, care ar avea ca rezultat creierul pozitronic asemănător cu al omului, îmi va oferi, cu siguranţă, o nouă poartă spre cunoaşterea creierului uman în sine. Asta a fost credinţa mea – că prin asemănarea cu omul aş putea face măcar un pas mic înspre psihoistoria de care ţi-am vorbit.

— Înţeleg.

— Şi dacă aş reuşi să elaborez o structură teoretică, implicând un creier pozitronic asemănător cu al omului, aş avea nevoie de un corp asemănător cu al omului, pentru creier. Creierul singur nu există, înţelegi. El interacţionează cu corpul, aşa că un creier cu aspect uman într-un corp fără aspect uman ar deveni, într-o oarecare măsură, el însuşi neomenesc.

— Eşti sigur de asta?

— Foarte. N-ai decât să-l compari pe Daneel cu Giskard.

— Deci Daneel a fost construit ca model experimental, pentru a favoriza înţelegerea creierului uman?

— Chiar aşa. Două decenii am lucrat la asta, cu Sarton. Au fost numeroase eşecuri, pe care trebuia să le înlăturăm. Daneel a fost primul succes adevărat şi, bineînţeles, l-am păstrat pentru studii ulterioare şi – zâmbi strâmb, de parcă ar fi recunoscut o prostie – din simpatie. La urma urmei, Daneel poate înţelege noţiunea de datorie umană, în timp ce Giskard, cu toate virtuţile lui, se descurcă mai greu. Ai văzut.

— Şi şederea lui Daneel pe Pământ cu mine, acum trei ani, a fost prima lui misiune oficială?

— Prima mai importantă, da. Când Sarton a fost omorât, am avut nevoie de un robot care să suporte bolile infecţioase de pe Pământ şi care să semene, totuşi, cu un om, ca să facă faţă prejudecăţilor Pământenilor faţă de roboţi.

— Ce coincidenţă uimitoare ca Daneel să fie la îndemână.

— Zău? Crezi în coincidenţe? Am senzaţia că, ori de câte ori a apărut o realizare revoluţionară, ca robotul cu aspect uman, a apărut şi o misiune care să necesite aplicarea ei. Asemenea

misiuni au apărut, probabil, periodic, în toţi acei ani în care Daneel nu exista – şi pentru că nu exista Daneel, s-au folosit alte soluţii şi metode.

— Şi lucrările dumitale au izbutit, dr. Fastolfe? Acum înţelegi mai bine creierul omenesc?

Fastolfe începuse să meargă din ce în ce mai încet, iar Baley îşi potrivise paşii cu ai lui. Acum se opriseră, pe la jumătatea drumului dintre locuinţa lui Fastolfe şi cealaltă. Pentru Baley era cel mai greu deoarece era la fel de departe de adăpost în orice direcţie, dar îşi înăbuşi tulburarea, hotărât să nu-l provoace pe Giskard. Nu voia ca printr-o mişcare, un strigăt, sau chiar prin mimică, să stârnească dorinţa stânjenitoare a lui Giskard de a-l salva. Nu voia să fie săltat şi cărat la adăpost.

Fastolfe nu păru să înţeleagă problema lui Baley. Spuse:

— Nu se pune întrebarea dacă s-au făcut progrese în studiul minţii. Rămân dificultăţi enorme şi poate că acestea vor rămâne mereu, dar s-au făcut progrese. Totuşi…

— Totuşi?

— Totuşi, Aurora nu se mulţumeşte doar cu un studiu pur teoretic al creierului uman. Folosirea roboţilor cu aspect uman a avansat până la un punct cu care eu nu sunt de acord.

— Ca folosirea lor pe Pământ.

— Nu, acela a fost un experiment scurt, cu care am fost de acord şi de care am fost încântat, chiar. Putea Daneel să-i păcălească pe Pământeni? Până la urmă s-a dovedit că putea, deşi, sigur, ochii Pământenilor nu sunt prea pătrunzători când e vorba de roboţi. Daneel nu-i poate păcăli pe Aurorieni, deşi îndrăznesc să spun că viitorii roboţi cu aspect uman ar putea fi îmbunătăţiţi într-atât, încât să poată face şi asta. Oricum, au fost propuse alte sarcini.

— Ca de pildă?

Fastolfe privi gânditor în depărtare:

— Ţi-am spus că Lumea asta a fost îmblânzită. Când mi-am început mişcarea pentru încurajarea unei noi perioade de explorări şi colonizări, nu am căutat conducători la Aurorienii comozi peste măsură, şi nici la alţi locuitori ai Spaţiului. M-am gândit mai degrabă că ar trebui să-i încurajăm pe Pământeni să ia conducerea. Cu Lumea lor oribilă – scuză-mă – şi cu durata de viaţă scurtă, au atât de puţin de pierdut, m-am gândit, încât ar fi bucuroşi de această şansă, mai ales dacă i-am ajuta din punct

de vedere tehnologic. Ţi-am vorbit despre ceva asemănător când te-am văzut pe Pământ, acum trei ani. Ţii minte?

Îl privi pe Baley dintr-o parte.

Baley spuse cu indiferenţă:

— Îmi aduc aminte foarte bine. De fapt, mi-ai stârnit o înlănţuire de gânduri, care a avut drept rezultat o mică mişcare pe Pământ chiar în sensul ăsta.

— Adevărat? Îmi închipui că nu va fi uşor. Există claustrofobia voastră, a Pământenilor, aversiunea voastră de a ieşi dintre patru pereţi.

— Luptăm cu ea, dr. Fastolfe. Organizaţia noastră are de gând să plece în spaţiu. Fiul meu este unul dintre conducătorii mişcării şi sper că va veni ziua când va părăsi Pământul în fruntea unei expediţii de colonizare a unei Lumi noi. Dacă primim şi ajutorul tehnologic de care vorbeai…, aruncă Baley momeala.

— Adică, dacă vă dăm navele?

— Şi alte utilaje. Da, dr. Fastolfe.

— Sunt probleme. Mulţi Aurorieni nu vor ca Pământenii să plece în spaţiu şi să colonizeze Lumi noi. Se tem de răspândirea rapidă a culturii de pe Pământ, de Oraşele ca nişte stupi, de haos.

Se agită stânjenit şi spuse:

— De ce ne-am oprit aici? Să mergem mai departe.

Înaintă încet şi zise:

— Am susţinut că nu aşa trebuie să fie. Am arătat că Pământenii colonizatori nu vor fi cei de tip clasic. Nu vor fi închişi în Oraşe. Venind într-o Lume nouă, vor fi asemenea întemeietorilor Aurorei când au venit aici. Vor crea un echilibru ecologic flexibil şi vor avea o atitudine mai apropiată de cea a Aurorienilor, decât de a Pământenilor.

— Nu vor dezvolta toate punctele slabe care există în cultura din Spaţiu, dr. Fastolfe?

— Poate că nu. Vor învăţa din greşelile noastre… Dar asta e teorie, pentru că a apărut ceva care face ca subiectul să fie controversat.

— Ce anume?

— Păi, robotul cu aspect uman. Vezi, sunt unii care văd în robotul cu aspect uman un colonizator perfect. Aceştia vor construi noi Lumi.

— Aţi avut întotdeauna roboţi, spuse Baley. Vrei să spui că ideea asta nu s-a mai discutat?

— O, ba da, numai că a fost întotdeauna de nerealizat. De la roboţii obişnuiţi, fără aspect uman, fără controlul nemijlocit al omului, care construiesc o Lume ce s-ar potrivi numai personalităţilor lor neumane, nu te poţi aştepta să supună şi să creeze o Lume potrivită cu mintea şi corpul fiinţelor umane, mai delicate şi mai flexibile.

— Cu siguranţă că Lumea pe care ar crea-o ar fi doar un prim model acceptabil.

— Cu siguranţă că aşa ar fi, domnule Baley. Totuşi, este un semn de declin pe Aurora, sentimentul copleşitor al locuitorilor ei că un prim model acceptabil este inacceptabil de insuficient. Pe de altă parte, un grup de roboţi cu aspect uman, cât mai asemănători cu oamenii la trup şi la minte, vor reuşi să construiască o Lume care, potrivindu-li-se lor, s-ar potrivi inevitabil şi Aurorienilor. Îmi urmăreşti explicaţia?

— În întregime.

— Înţelegi, vor construi o Lume atât de bine, încât, atunci când vor termina şi Aurorienii vor dori, în sfârşit, să plece, fiinţele noastre umane vor păşi de pe Aurora pe o altă Aurora. Nu vor pleca de acasă; pur şi simplu vor avea o altă casă, mai nouă, absolut ca şi cealaltă, în care îşi vor continua declinul. Îmi urmăreşti şi explicaţia asta?

— Îţi înţeleg punctul de vedere, dar deduc de aici că nu ţi-l înţeleg cei de pe Aurora.

— Nu li se *permite* să-l înţeleagă. Cred că pot să argumentez clar asta, dacă opoziţia nu mă distruge din punct de vedere politic prin această problemă a distrugerii lui Jander. Înţelegi ce motiv mi se atribuie? Se presupune că am început un program de distrugere a roboţilor cu aspect uman, în loc să aprob folosirea lor pentru colonizarea altor planete. Cel puţin aşa spun duşmanii mei.

Acum Baley se opri din mers. Îl privi gânditor pe Fastolfe şi zise:

— Înţelegi, dr. Fastolfe, că Pământul are interesul ca punctul dumitale de vedere să câştige în totalitate.

— Este şi în interesul dumitale propriu, domnule Baley.

— Şi în al meu. Dar dacă mă dau la o parte, deocamdată, tot e important pentru Lumea mea ca oamenii noştri să aibă voie,

să fie încurajaţi să exploreze Galaxia; să păstrăm toate obiceiurile cu care suntem obişnuiţi; să nu fim condamnaţi la închisoare veşnică pe Pământ, pentru că acolo nu putem decât pieri.

— Unii dintre voi, spuse Fastolfe, cred că vor insista să rămână la închisoare...

— Sigur. Poate aproape toţi. Oricum, cel puţin câţiva dintre noi – cât mai mulţi posibil – vor scăpa, dacă li se va permite. De aceea, este datoria mea, nu numai ca reprezentant al legii pentru o mare parte a omenirii, ci ca Pământean, pur şi simplu, să te ajut la reabilitarea numelui, fie că eşti vinovat sau nevinovat. Cu toate acestea, pot să mă apuc de treabă cu tragere de inimă numai dacă ştiu că, de fapt, acuzaţiile împotriva dumitale sunt nefondate.

— Desigur! Înţeleg.

— În conformitate cu cele ce mi-ai spus, despre motivul care ţi se atribuie, asigură-mă din nou că nu ai făcut asta.

Fastolfe spuse:

— Domnule Baley, înţeleg perfect că nu ai de ales în această privinţă. Sunt conştient că-ţi pot spune, fără să fiu pedepsit, că sunt vinovat şi că vei fi totuşi silit de situaţia dumitale şi de cea din Lumea dumitale să conlucrezi cu mine ca să ascundem acest fapt. Într-adevăr, chiar dacă aş fi vinovat, m-aş simţi obligat să-ţi spun aşa, ca să poţi ţine seama de acest lucru şi, cunoscând adevărul, să lucrezi mai eficient ca să mă salvezi pe mine – şi pe dumneata. Dar nu pot face asta, pentru că, de fapt, sunt nevinovat. Oricât de mult ar fi aparenţele împotriva mea, eu nu l-am distrus pe Jander. Niciodată nu mi-a trecut prin minte aşa ceva.

— Niciodată?

Fastolfe zâmbi cu tristeţe:

— O, poate m-am gândit, o dată sau de două ori, că ar fi fost mult mai bine pentru Aurora dacă n-aş fi lucrat niciodată la noţiunile ingenioase care au dus la dezvoltarea creierului pozitronic asemănător cu al omului sau că ar fi fost mult mai bine dacă aceste creiere s-ar fi dovedit instabile şi uşor supuse degajării mentale. Dar acestea au fost gânduri fugare. Nicio frântură de secundă nu m-am gândit să-l distrug pe Jander din această cauză.

— Atunci, trebuie să distrugem motivul care ţi se atribuie.

— Bun. Dar cum?

— Putem arăta că nu serveşte nimănui. La ce bun să-l distrugi pe Jander? Pot fi construiţi mai mulţi roboţi cu aspect uman. Mii. Milioane.

— Mă tem că nu-i aşa, domnule Baley. Nu poate fi construit niciunul. Doar eu ştiu cum să-i proiectez şi, atâta timp cât colonizarea cu roboţi este un destin posibil, refuz să construiesc alţii. Jander nu mai e şi a rămas doar Daneel.

— Secretul va fi descoperit de alţii.

Fastolfe îşi împinse bărbia înainte:

— Aş vrea să-l văd pe roboticianul în stare s-o facă. Duşmanii mei au înfiinţat un Institut de Robotică, al cărui unic scop este să elaboreze metode de construire a unui robot cu aspect uman, dar n-o să le meargă. Cu siguranţă n-au reuşit până acum şi ştiu că nu vor reuşi.

Baley se încruntă:

— Dacă dumneata eşti singurul om care cunoaşte secretul roboţilor cu aspect uman, şi dacă duşmanii dumitale umblă disperaţi după el, nu vor încerca să-l obţină de la dumneata?

— Bineînţeles. Ameninţându-mi existenţa politică, punând la cale vreo pedeapsă care-mi vă interzice să lucrez în acest domeniu şi punând, astfel, capăt şi existenţei mele profesionale, ei speră să mă determine să le împărtăşesc secretul. Pot impune chiar Adunării Legislative să mă determine să dezvălui secretul, sub pedeapsa confiscării averii, a ameninţării cu închisoarea – cine ştie? Oricum, m-am hotărât să nu cedez la nimic şi să nu mă las. Dar nu vreau să fie aşa, înţelegi?

— Ei ştiu că eşti hotărât să rezişti?

— Aşa sper. Le-am spus-o destul de clar. Cred că îşi închipuie că glumesc, că nu vorbesc serios. Dar vorbesc foarte serios.

— Dar dacă te vor crede, ar putea face paşi importanţi.

— Ce vrei să spui?

— Să-ţi fure hârtiile. Să te răpească. Să te tortureze.

Fastolfe izbucni în râs, iar Baley se înroşi. Spuse:

— Nu-mi place că seamănă cu o dramă transmisă pe hiperunde, dar te-ai gândit la asta?

Fastolfe zise:

— Domnule Baley… Mai întâi, roboţii mei mă pot apăra. Ar trebui un război pe scară mare ca să mă răpească sau să-mi

fure hârtiile. În al doilea rând, chiar dacă ar reuşi în vreun fel, niciunul dintre roboticienii care sunt împotriva mea n-ar putea recunoaşte că singurul mod în care a obţinut secretul creierului pozitronic asemănător cu al omului a fost furtul sau agresarea mea. Reputaţia profesională a lui sau a ei va fi complet distrusă. În al treilea rând, pe Aurora nu s-a auzit de asemenea lucruri. Cea mai mică aluzie la un atentat neprofesional asupra mea ar întoarce imediat Adunarea Legislativă – *şi* opinia publică – în favoarea mea.

— Chiar aşa? bombăni Baley, înjurând în gând, pentru că trebuia să aibă de-a face cu o cultură ale cărei dedesubturi pur şi simplu nu le înţelegea.

— Da. Crede-mă pe cuvânt. Aş vrea ca ei să încerce aşa ceva, melodramatic. Aş vrea să fie atât de incredibil de proşti ca să procedeze astfel. De fapt, domnule Baley, aş vrea să te pot convinge să te duci la ei, să le câştigi încrederea şi să-i linguşeşti să organizeze un atac asupra locuinţei mele, sau să mă pândească pe un drum pustiu sau altceva asemănător, lucruri obişnuite pe Pământ, îmi închipui.

Baley spuse, încăpăţânat:

— Nu cred că ar fi genul meu.

— Nici eu nu cred, aşa că nu intenţionez deloc să-mi impun voinţa. Şi, crede-mă, e foarte rău, pentru că, dacă nu-i putem convinge să încerce metoda sinucigaşă a folosirii forţei, vor continua să facă un lucru mult mai bun, din punctul lor de vedere. Mă vor distruge cu minciuni.

— Ce minciuni?

— Nu mi se pune în cârcă numai distrugerea robotului. Asta e destul de rău şi ar fi suficient. Se zvoneşte – deocamdată e doar un zvon – că moartea e un experiment de-al meu, unul periculos, şi reuşit. Se zvoneşte că lucrez la un sistem de distrugere rapidă şi eficientă a creierelor asemănătoare cu creierul uman, astfel încât, când duşmanii mei vor crea *într-adevăr* propriii lor roboţi, eu, împreună cu membrii partidului meu, să-i putem distruge pe toţi, împiedicând astfel Aurora să colonizeze noi Lumi şi lăsând Galaxia în mâinile Pământenilor.

— Desigur că nu e nimic adevărat în toate astea.

— Desigur că nu. Ţi-am spus că sunt minciuni. Şi încă unele ridicole. O asemenea metodă de distrugere nu este posibilă nici măcar teoretic, iar cei de la Institutul de Robotică nu sunt pe

cale să-şi creeze propriii roboţi cu aspect uman. Nu pot fi de acord cu nebunia distrugerii în masă, chiar dacă aş vrea. *Nu pot.*

— Atunci, nu se prăbuşeşte tot complotul?

— Din păcate, în timp nu se va întâmpla aşa. S-ar putea să fie o prostie, dar cred că va persista destul de mult, până ce opinia publică se va întoarce împotriva mea, schimbând destule voturi în Adunarea Legislativă, atâtea cât să mă distrugă. Până la urmă, se va recunoaşte că totul e o prostie, dar atunci va fi prea târziu. Şi te rog să observi că Pământul e pe post de băiat care este biciuit în locul prinţului[5]. Acuzaţia că lucrez în numele Pământului este gravă şi vor fi mulţi cei care vor prefera să creadă întregul talmeş-balmeş, chiar împotriva bunului lor simţ, din cauza repulsiei faţă de Pământ şi Pământeni.

Baley zise:

— Din câte-mi spui, reiese că repulsia faţă de Pământ se consolidează.

— Exact, domnule Baley, făcu Fastolfe. Situaţia se înrăutăţeşte pentru mine – şi pentru Pământ – zi de zi, şi avem foarte puţin timp.

— Dar nu există un mod mai uşor de a zădărnici toate astea? (Disperat, Baley se hotărî că era timpul să revină la ideea lui Daneel.) Dacă ai dori cu adevărat să testezi o metodă de distrugere a unui robot cu aspect uman, de ce ai căuta unul în altă parte, unul cu care ai putea avea necazuri? Îl aveai pe Daneel, în locuinţa dumitale. Era la îndemână, accesibil. Dacă ar fi ceva adevărat în zvonuri, experimentul nu s-ar fi desfăşurat pe el?

— Nu, nu, zise Fastolfe. N-aş putea face pe nimeni să creadă aşa ceva. Daneel a fost prima mea reuşită, triumful meu. Nu l-aş distruge, în niciun caz. Firesc, m-aş îndrepta spre Jander. Oricine ar înţelege asta şi eu aş fi un prost dacă aş încerca să conving că pentru mine ar avea mai mult sens distrugerea lui Daneel.

Porniră din nou, apropiindu-se de destinaţie. Baley era tăcut.

— Cum te simţi, domnule Baley? întrebă Fastolfe.

Baley răspunse încet:

— Dacă te referi la Exterior, nici măcar nu sunt conştient de el. Dacă te referi la dilema noastră, cred că sunt pe cale să

---

[5] *Whipping boy* (ist.) – băiat crescut împreună cu prinţul şi biciuit în locul acestuia (*n. tr.*).

renunţ şi fără să intru singur într-o cameră cu ultrasunete pentru spălarea creierului.

Apoi întrebă cu violenţă:

— De ce ai trimis după mine, dr. Fastolfe? De ce mi-ai dat treaba asta? Ce ţi-am făcut, de te porţi aşa cu mine?

— De fapt, răspunse Fastolfe, mai întâi că n-a fost ideea mea, iar eu nu pot decât să-mi invoc disperarea.

— Ei bine, a cui a fost ideea?

— Proprietarul acestei locuinţe la care am ajuns acum a fost cel care a sugerat-o la început… iar eu n-am avut altă idee mai bună.

— Proprietarul acestei locuinţe? El de ce ar fi…

— Ea.

— Ei bine, ea de ce ar fi sugerat aşa ceva?

— Oh! Nu ţi-am explicat că ea te cunoaşte, nu-i aşa, domnule Baley? Iat-o, aşteptându-ne.

Baley privi uimit:

— Pe Iehova, şopti.

6. Gladia

23

Tânăra femeie ce le stătea în faţă spuse, zâmbind şters:

— Ştiam că acesta va fi primul cuvânt pe care-l voi auzi, Elijah, când te voi reîntâlni.

Baley se holbă la ea. Se schimbase. Părul îi era mai scurt şi chipul chiar mai îngrijorat decât îi fusese cu doi ani în urmă şi, oricum, părea îmbătrânită cu mai mult de doi ani. Dar era, fără îndoială, Gladia. Tot cu faţa în formă de triunghi, cu pometii proeminenţi şi cu bărbia mică. Tot scundă, subţire, amintind de un copil.

O visase des – deşi nu chiar erotic – după ce revenise pe Pământ. În visele lui nu era niciodată în stare să ajungă la ea. Ea era întotdeauna acolo, dar prea departe ca să-i poată vorbi. Nu-l auzea niciodată când o striga. Niciodată nu se apropia când el se îndrepta spre ea.

Nu era greu de înţeles de ce visele fuseseră astfel. Ea era o persoană născută pe Solaria şi, prin urmare, nu te puteai aştepta să fie prea des în prezenţa altor fiinţe umane.

Elijah nu avusese acces la ea pentru că era om şi mai ales, desigur, pentru că era de pe Pământ. Deşi investigarea crimei, pe care o efectua el, îi obliga să se întâlnească, pe tot timpul relaţiei lor ea fusese complet acoperită când erau împreună, ca să prevină orice contact. Şi totuşi, la ultima lor întâlnire, sfidând bunul-simţ, ea îl atinsese pe obraz cu mâna goală. Precis ştia că se poate infecta din asta. Cu atât mai mult păstrase el în suflet mângâierea, cu cât educaţia ei o făcea de neimaginat.

Cu timpul, visele păliseră.

Baley zise, destul de lipsit de sens:

— *Tu* erai cea care deţinea…

Se opri, iar Gladia termină propoziţia pentru el:

— Robotul. Şi acum doi ani eu eram cea care aveam soţul. Tot ce ating este distrus.

Fără să-şi dea seama, Baley îi puse o mână pe obraz. Gladia păru să nu observe. Spuse:

— Ai venit să mă salvezi prima oară. Iartă-mă, dar a trebuit să te chem din nou… Intră, Elijah. Intră, dr. Fastolfe.

Fastolfe se dădu înapoi ca să-i permită lui Baley să intre primul. Apoi intră şi el. În urma lui Fastolfe veneau Daneel şi

Giskard, care, cu obişnuita lor autoeclipsare de roboţi, intrară în nişele libere din pereţi, pe două părţi opuse, şi rămaseră tăcuţi în picioare, cu spatele la perete.

Păru, o clipă, că Gladia îi va trata cu aceeaşi indiferenţă cu care fiinţele umane îi tratau pe roboţi. Totuşi, după ce-i aruncă o privire lui Daneel, se întoarse şi-i spuse lui Fastolfe cu vocea puţin înecată:

— Acesta. Te rog. Spune-i să plece.

Fastolfe întrebă surprins:

— Daneel?

— Seamănă prea mult… seamănă prea mult cu Jander!

Fastolfe se întoarse şi-l privi pe Daneel, iar pe chip i se citi clar durerea:

— Desigur, draga mea. Trebuie să mă ierţi. Nu m-am gândit… Daneel, du-te în altă cameră şi stai acolo până plecăm.

Fără să spună un cuvânt, Daneel ieşi.

Gladia privi o clipă înspre Giskard, ca şi cum ar fi apreciat dacă nu seamănă şi el prea mult cu Jander, apoi se întoarse, dând din umeri. Spuse:

— Doriţi ceva răcoritor? Am o băutură din nucă de cocos, proaspătă şi rece.

— Nu, Gladia, zise Fastolfe. L-am adus doar pe domnul Baley aici, aşa cum am promis. Nu stau mult.

— Dacă-mi dai un pahar cu apă, spuse Baley, nu te mai deranjez cu altceva.

Gladia ridică o mână. Fără îndoială că era observată, pentru că imediat intră un robot, fără să facă zgomot, cu un pahar cu apă pe o tavă şi cu un vas mic în care se aflau câteva lucruri asemănătoare unor biscuiţi, fiecare cu câte o pată roz. Baley nu se putu abţine să nu ia unul, chiar dacă nu ştia sigur ce este. Trebuie să fi fost ceva originar de pe Pământ, pentru că nu credea că pe Aurora, el – sau altcineva – ar mânca vreo bucăţică din puţina zestre biologică indigenă şi nici vreun produs sintetic. Oricum, descendenţii felurilor de mâncare transmise de pe Pământ s-ar fi putut schimba în timp, fie prin cultivarea intenţionată, fie prin influenţa unui mediu străin, iar Fastolfe *spusese*, la prânz, că dieta de pe Aurora era un gust dobândit.

Fu surprins în mod plăcut. Gustul era iute, dar el îl găsi minunat şi luă altul aproape imediat. Spuse „Mulţumesc”

robotului (care n-ar fi avut nimic împotrivă să stea acolo la infinit) şi luă tot vasul, împreună cu paharul cu apă.

Robotul plecă.

Acum era după-amiază târziu, iar lumina soarelui intra, stacojie, prin ferestrele din partea de vest. Baley avea impresia că această casă e mai mică decât a lui Fastolfe, dar ar fi fost mai plăcută dacă n-ar fi fost, în mijlocul ei, înfăţişarea tristă a Gladiei, având un efect descurajant.

Bineînţeles că asta putea fi doar în imaginaţia lui Baley. În orice caz, voia-bună i se părea imposibilă în orice construcţie care avea scopul de a adăposti şi apăra fiinţele umane, care rămâneau totuşi expuse Exteriorului din spatele fiecărui perete. Niciun perete, se gândi, nu avea de partea cealaltă căldura vieţii. Nicăieri nu puteai căuta prietenie şi comunitate. Prin fiecare perete exterior, în orice parte, în sus şi în jos, era o lume fără viaţă. Rece! Rece!

Şi răceala îl cuprinse şi pe Baley, când se gândi iar la dilema în care se afla. (Pentru o clipă, şocul reîntâlnirii cu Gladia i-o alungase din minte.)

Gladia spuse:

— Vino. Stai jos, Elijah. Te rog să mă ierţi că nu prea sunt în apele mele. Sunt, pentru a doua oară, în centrul atenţiei planetare – şi prima oară mi-a ajuns.

— Înţeleg, Gladia. Te rog să nu te scuzi, zise Baley.

— În ceea ce te priveşte, dragă domnule doctor, te rog să nu te simţi obligat să pleci.

— Ei bine – Fastolfe privi la ceasul în formă de bandă de pe perete – voi sta puţin, dar apoi, draga mea, trebuie să lucrez, chiar de-ar cădea cerul. Cu atât mai mult, cu cât trebuie să am în vedere un viitor apropiat, în care mi s-ar putea interzice să mai lucrez.

Gladia clipi repede, de parcă s-ar fi stăpânit să nu dea drumul lacrimilor:

— Ştiu, dr. Fastolfe. Ai foarte mari necazuri din cauza… celor întâmplate aici, iar eu parcă n-aş avea timp să mă gândesc decât la… neplăcerea mea.

Fastolfe spuse:

— Voi face tot ce pot să am grijă de problema mea, Gladia, şi nu trebuie să te simţi vinovată din cauza asta… Poate că domnul Baley ne va putea ajuta pe amândoi.

Baley îşi strânse buzele auzind aceste vorbe, apoi zise anevoie:

— N-am ştiut, Gladia, că eşti implicată în vreun fel în treaba asta.

— Cine ar fi ştiut? oftă ea.

— Eşti… erai… în posesia lui Jander Panell?

— Nu chiar în posesie. Îl împrumutasem de la dr. Fastolfe.

— Erai cu el când a…

Baley nu ştiu cum să se exprime.

— Murit? N-am putea spune „murit”? Nu, nu eram. Şi, înainte de a întreba tu, nu mai era nimeni în casă la ora aceea. Eram singură. De obicei sunt singură. Aproape întotdeauna. Asta este educaţia mea de pe Solaria, ţii minte. Desigur, nu e obligatoriu. Voi doi sunteţi aici şi nu mă supăr… foarte mult.

— Şi erai absolut singură când Jander a murit? Nu te înşeli?

— Aşa am spus, făcu Gladia, părând puţin nervoasă. Nu, nu-i nimic, Elijah. Ştiu că trebuie să ţi se repete totul, iar şi iar. *Eram* singură. Zău.

— Totuşi, erau de faţă roboţi.

— Da, desigur. Când spun „singură”, înseamnă că nu erau de faţă alte fiinţe umane.

— Câţi roboţi ai, Gladia? Fără să-l numărăm pe Jander.

Gladia se opri, de parcă ar fi numărat în gând. În cele din urmă, spuse:

— Douăzeci. Cinci în casă şi cincisprezece în împrejurimi. Roboţii circulă liberi între casa mea şi cea a dr. Fastolfe, aşa că nu e uşor de apreciat, când vezi un robot la vreuna dintre locuinţe, dacă e unul de-al meu sau de-al lui.

— A, făcu Baley, şi pentru că dr. Fastolfe are cincizeci şi şapte de roboţi în locuinţa lui, asta înseamnă, dacă-i adunăm, că sunt disponibili şaptezeci şi şapte de roboţi, la un loc. Mai sunt alte locuinţe ai căror roboţi s-ar putea amesteca aşa cu ai tăi, fără să-i deosebeşti?

Fastolfe spuse:

— Nu există nicio locuinţă destul de aproape ca aşa ceva să fie posibil. Şi nici practica de a amesteca roboţii nu este tocmai încurajată. Gladia şi cu mine suntem un caz special, pentru că ea nu este de pe Aurora, iar eu mi-am asumat o… răspundere pentru ea.

— Chiar şi aşa. Şaptezeci şi şapte de roboţi, zise Baley.

— Da, spuse Fastolfe, dar de ce insişti pe asta?

Baley zise:

— Pentru că asta înseamnă că există şaptezeci şi şapte de obiecte mişcătoare, fiecare vag uman ca formă, pe care eşti obişnuit să le vezi cu coada ochiului şi cărora nu le-ai da prea mare atenţie. Nu e posibil, Gladia, dacă ţi-ar intra în casă o fiinţă umană adevărată, cine ştie pentru ce, să nu-ţi dai seama de asta? Ar fi încă un obiect mişcător, vag uman ca formă, şi tu nu i-ai da nicio atenţie.

Fastolfe chicoti încet, iar Gladia dădu din cap, fără să zâmbească:

— Elijah, spuse ea, se vede că eşti Pământean. Îţi închipui că orice fiinţă umană, chiar dr. Fastolfe, aici de faţă, s-ar putea apropia de casa mea, fără ca eu să fiu informată de roboţii mei? Aş putea ignora un obiect mişcător, crezând că e un robot, dar niciun robot n-ar face asta. Te aşteptam chiar acum, când ai sosit, dar numai pentru că roboţii mei mă informaseră că te apropii. Nu, nu, când a murit Jander, nu mai era nicio altă fiinţă umană în casă.

— Cu excepţia ta?

— Cu excepţia mea. Aşa cum nu era nimeni în casă, cu excepţia mea, când a fost omorât soţul meu.

Fastolfe o întrerupse cu blândeţe:

— Este o deosebire, Gladia. Soţul tău a fost omorât cu un instrument bont. Prezenţa fizică a ucigaşului era necesară şi, dacă tu erai singura de faţă, a fost grav. În cazul ăsta, Jander a fost scos din funcţiune printr-un program vorbit, subtil. Prezenţa fizică nu era necesară. Prezenţa ta aici, singură, nu înseamnă nimic, mai ales pentru că tu nu ştii cum să blochezi mintea unui robot cu aspect uman.

Se întoarseră amândoi şi-l priviră pe Baley, Fastolfe curios, Gladia tristă. (Pe Baley îl enerva faptul că Fastolfe, al cărui viitor era la fel de nebulos ca al lui Baley însuşi, părea să înfrunte asta cu umor. Pentru Dumnezeu, ce avea situaţia de faţă de-l făcea să râdă ca un prost? se gândi Baley morocănos.)

— Ignoranţa, spuse Baley, poate că nu înseamnă nimic. O persoană poate să nu ştie cum să ajungă într-un anumit loc şi, totuşi, poate să ajungă acolo orbecăind. Oricine poate să vorbească cu Jander şi, fără să vrea, să apese pe butonul pentru degajarea mentală.

— Ce şanse sunt pentru aşa ceva? întrebă Fastolfe.

— Dumneata eşti expertul, dr. Fastolfe, şi presupun că-mi vei spune că sunt foarte mici.

— Incredibil de mici. O persoană poate să nu ştie cum să ajungă într-un anumit loc, dar dacă singurul drum constă dintr-o serie de frânghii legate strâns, cotind în unghiuri neaşteptate, ce şanse are să ajungă la el mergând la întâmplare, legată la ochi?

Gladia îşi frământa mâinile, foarte nervoasă. Îşi strânse pumnii, parcă vrând să le oprească, şi le aşeză pe genunchi:

— Accident sau nu, n-am făcut-o eu. Nu eram cu el când s-a întâmplat. *Nu eram.* Dimineaţa am vorbit cu el. Era bine, absolut normal. Când l-am chemat, după câteva ore, n-a venit. M-am dus după el, să-l caut. Stătea în locul lui obişnuit, părând foarte normal. Problema a fost că nu mi-a răspuns. N-a răspuns deloc. De atunci, nu a mai răspuns.

Baley întrebă:

— I-ar fi putut provoca degajarea mentală, la numai câteva ore după ce ai plecat, să zicem o oră, ceva ce-i spuseseşi tu, chiar şi în treacăt?

Fastolfe întrerupse brusc:

— Absolut imposibil, domnule Baley. Dacă trebuie să se producă o degajare mentală, aceasta se produce imediat. Te rog să n-o sâcâi pe Gladia astfel. Este incapabilă să provoace degajarea mentală intenţionat şi este de neimaginat ca ea s-o provoace accidental.

— Nu este de neimaginat să fie provocată de o deviaţie pozitronică accidentală, aşa cum ai spus că trebuie să se fi întâmplat?

— Nu chiar de neimaginat.

— Ambele variante sunt foarte improbabile. Ce e atât de neimaginabil?

— Este. Îmi închipui că o degajare mentală din cauza unei deviaţii pozitronice accidentale poate avea o probabilitate de 1 la 10^{12}, iar cea din cauza unei indicaţii accidentale, de 1 în 10^{100}. Asta e doar o aproximaţie, dar una admisibilă. Diferenţa este chiar mai mare decât aceea dintre un singur electron şi întregul Univers – şi este în favoarea deviaţiei pozitronice.

Un timp se făcu tăcere.

Baley zise:

— Dr. Fastolfe, mai devreme ai spus că nu poţi sta mult.

— Am stat deja prea mult.

— Bun. Deci, acum pleci?

Fastolfe începu să se ridice, apoi întrebă:

— De ce?

— Pentru că vreau să vorbesc cu Gladia între patru ochi.

— Ca s-o sâcâi?

— Trebuie să-i pun întrebări fără să te amesteci dumneata. Situaţia noastră este mult prea serioasă ca să ne mai gândim la politeţe.

— Nu mi-e teamă de domnul Baley, dragă doctore, zise Gladia, adăugând cu tristeţe: Roboţii mei mă vor apăra dacă nepoliteţea lui întrece măsura.

Fastolfe zâmbi şi spuse:

— Foarte bine, Gladia.

Se ridică şi-i întinse mâna. Ea i-o strânse scurt. El zise:

— Aş vrea ca Giskard să rămână aici pentru protecţie în general, iar Daneel va sta în continuare în camera alăturată, dacă nu te superi. Îmi poţi împrumuta unul dintre roboţii tăi, să mă însoţească înapoi la locuinţa mea?

— Sigur, spuse Gladia, ridicând mâinile. Cred că-l cunoşti pe Pandion.

— Bineînţeles! Un însoţitor zdravăn şi de încredere.

Ieşi, urmat îndeaproape de robot.

Baley aşteptă, urmărind-o pe Gladia, studiind-o. Ea se aşeză, privindu-şi mâinile încrucişate în poală.

Baley era sigur că ea mai avea multe de spus. Nu ştia cum s-o convingă să vorbească, dar de un lucru era sigur. Cât timp se aflase acolo Fastolfe, ea nu-i spusese tot adevărul.

24

Gladia îşi ridică, în sfârşit, privirea. Avea o înfăţişare de fetiţă. Întrebă cu un firicel de voce:

— Ce mai faci, Elijah? Cum o mai duci?

— Destul de bine, Gladia.

Ea zise:

— Dr. Fastolfe a spus că te va aduce aici prin aer liber şi că va avea grijă să te pună să aştepţi un timp în punctul cel mai critic.

— Zău? Şi de ce, mă rog? Aşa, de distracţie?

— Nu, Elijah. Îi spusesem eu cum ai reacţionat la exterior. Ţii minte cum ai leşinat şi ai căzut în iaz?

Elijah dădu din cap repede. Nu putea nega întâmplarea sau faptul că-şi aducea aminte, dar nici nu putea fi de acord cu remarca. Spuse, morocănos:

— Nu mai sunt chiar aşa. M-am perfecţionat.

— Dar dr. Fastolfe a spus că o să te pună la încercare. A fost bine?

— A fost destul de bine. N-am leşinat.

Îşi aminti episodul de la bordul navei spaţiale, când se apropiau de Aurora, şi scrâşni din dinţi. Asta era altceva şi n-avea rost să aducă problema în discuţie.

Spuse, dorind să schimbe subiectul:

— Cum să-ţi spun aici? Cum să mă adresez ţie?

— Mi-ai spus Gladia.

— Poate nu se cuvine. Ţi-aş putea spune doamna Delmarre, dar nu ţi-ar…

Ea suspină şi-l întrerupse brusc:

— De când am venit aici, n-am mai folosit acest nume. Te rog să nu-l foloseşti nici tu.

— Atunci, cum îţi spun cei de pe Aurora?

— Îmi spun Gladia Solaria, dar asta numai ca să arate că sunt străină, şi nici aşa nu-mi place. Sunt Gladia, pur şi simplu. Un nume. Nu este un nume de pe Aurora şi nu cred că mai există altul pe planeta asta, aşa că ajunge. Eu voi continua să-ţi spun Elijah, dacă nu te superi.

— Nu mă supăr.

— Aş vrea să servesc ceaiul, zise Gladia.

Era o afirmaţie, iar Baley încuviinţă. Spuse:

— Nu ştiam că locuitorii Spaţiului beau ceai.

— Nu este ceai de pe Pământ. Este un extract de plante, plăcut, care nu este considerat dăunător în vreun fel. Noi îi spunem ceai.

Îşi ridică braţul iar Baley observă că mâneca îi era strânsă pe încheietură şi se continua cu mănuşi subţiri, de culoarea pielii. Tot îşi mai expunea minimum din suprafaţa corpului în prezenţa lui, ca să reducă, pe cât posibil, pericolul unei infecţii.

Braţul îi rămase ridicat o clipă şi, după alte câteva clipe, apăru un robot cu o tavă. Era chiar mai primitiv decât Giskard, în mod evident, dar împărţi cu uşurinţă ceştile de ceai,

sandvişuri mici şi prăjituri din aluat. Turnă ceaiul aproape cu eleganţă.

Baley întrebă curios:
— Cum faci asta, Gladia?
— Ce anume, Elijah?
— Îţi ridici braţul ori de câte ori vrei ceva, iar roboţii ştiu întotdeauna despre ce e vorba. Cum a ştiut ăsta că vrei să fie servit ceaiul?
— Nu e greu. De câte ori ridic mâna, se întrerupe un câmp electromagnetic mic, menţinut permanent în încăpere. Diferitele poziţii ale mâinii sau ale degetelor provoacă întreruperi diferite, iar roboţii le pot interpreta ca pe nişte comenzi. Întrebuinţez acest sistem doar pentru comenzi simple: „Vino aici! Adu ceaiul!” şi aşa mai departe.
— N-am observat ca dr. Fastolfe să folosească acest sistem în locuinţa lui.
— Nu este Aurorian, de fapt. Este sistemul nostru de pe Solaria şi eu sunt obişnuită cu el. În plus, întotdeauna beau ceai la ora asta. Borgraf ştie.
— El este Borgraf?
Baley îl privi pe robot cu oarecare interes, conştient că mai înainte îi aruncase doar o privire scurtă. Obişnuinţa se transforma repede în indiferenţă. Încă o zi, şi nu-i va mai observa deloc pe roboţi. Aceştia se vor agita în jurul lui nevăzuţi şi corvezile vor părea că se fac singure.
Oricum, el nu voia să nu-i observe. Voia ca ei să nu fie acolo. Spuse:
— Gladia, vreau să rămânem singuri. Nici măcar cu roboţii. Giskard, du-te la Daneel. Poţi să păzeşti de acolo.
— Da, domnule, zise Giskard, căpătând dintr-o dată conştiinţă şi răspunzând când îşi auzi numele.
Gladia părea uşor amuzată:
— Voi, Pământenii, sunteţi aşa de ciudaţi. Ştiu că aveţi roboţi pe Pământ, dar parcă nu ştiţi să vă purtaţi cu ei. Vă *lătraţi* comenzile, de parcă ar fi surzi.
Se întoarse către Borgraf şi spuse, cu o voce mai blândă:
— Borgraf, niciunul dintre voi nu trebuie să intre în cameră până ce nu e chemat. Să nu ne întrerupeţi, în afara cazurilor de pericol clar şi imediat.

Borgraf zise:

— Da, doamnă.

Se dădu înapoi, aruncă o privire peste masă, parcă să vadă dacă nu a uitat ceva, se întoarse şi ieşi din cameră.

Acum era rândul lui Baley să fie amuzat. Glasul Gladiei fusese blând, dar tonul îi fusese aspru, ca al unui sergent-major ce se adresează unui recrut. Dar de ce-ar fi uimit? Ştia de mult că e mai uşor să vezi paiul din ochiul celuilalt, decât bârna din al tău.

— Acum suntem singuri, Elijah, zise Gladia. Au plecat până şi roboţii.

— Nu ţi-e teamă să stai singură cu mine? întrebă Elijah.

Ea dădu încet din cap:

— De ce mi-ar fi? Un braţ ridicat, un gest, un ţipăt şi imediat ar veni aici câţiva roboţi. Nimeni, din nicio Lume din Spaţiu, n-are de ce să se teamă de altă fiinţă umană. Aici nu suntem pe Pământ. Oricum, de ce întrebi?

— Pentru că mai există şi alte temeri, în afara celor fizice. Nu voi fi violent cu tine şi nici nu te voi maltrata fizic, absolut deloc. Dar nu ţi-e teamă de întrebările mele şi de ce-ar putea scoate la iveală în privinţa ta? Ţine minte că aici nu suntem nici pe Solaria. Pe Solaria, eram de partea ta şi doream să-ţi demonstrez nevinovăţia.

— Nu mai eşti de partea mea, acum? întrebă ea, încet.

— De data asta nu mai avem un soţ mort. Nu eşti bănuită de crimă. A fost distrus un robot şi, după câte ştiu eu, nu eşti bănuită de nimic. În schimb, dr. Fastolfe este cel care îmi creează probleme. Pentru mine este foarte important – din motive pe care nu trebuie să ţi le explic – să pot demonstra nevinovăţia *lui*. Dacă evenimentele îţi vor pricinui daune, n-am ce face. N-am de gând să mă abat din drum ca să te scutesc de suferinţă. E cinstit să ţi-o spun.

Ea îşi înălţă capul şi-l privi sfidător în ochi:

— De ce mi-ar pricinui daune ceva anume?

— Poate că vom afla acum, spuse Baley cu răceală, fără dr. Fastolfe care să ne întrerupă.

Luă de pe farfurie unul dintre sandvişurile mici, cu o furculiţă mică (n-avea rost să se folosească de degete şi s-o facă pe Gladia să arunce, poate, farfuria), îl lăsă să cadă pe farfurioara lui, îl aruncă în gură şi, apoi, sorbi ceaiul.

Ea îl urmări cum ia sandviş după sandviş, cum bea sorbitură după sorbitură. Dacă el avea de gând să fie indiferent, o să facă şi ea pe indiferenta.

— Gladia, zise Baley, pentru mine e foarte important să ştiu exact ce relaţie este între tine şi dr. Fastolfe. Locuieşti lângă el şi formaţi, practic, o singură gospodărie de roboţi. El este evident îngrijorat pentru tine. N-a făcut niciun efort să-şi apere nevinovăţia, în afara declaraţiei că e nevinovat, în schimb te apără cu străşnicie în clipa în care întrebările mele devin mai dure.

Gladia zâmbi şters:

— Ce bănuieşti, Elijah?

— Nu-mi răspunde cu altă întrebare. Vreau să ştiu, spuse Baley.

— Dr. Fastolfe a pomenit de Fanya?

— Da, a pomenit.

— L-ai întrebat dacă Fanya e soţia lui sau numai concubina lui? Dacă are copii?

Baley se foi jenat. Bineînţeles că ar fi putut pune asemenea întrebări. În locuinţele mici de pe Pământul aglomerat, intimitatea era, totuşi, apărată, tocmai pentru că dispăruse. Pe Pământ era, practic, imposibil să nu cunoşti toate amănuntele despre familia altora, aşa că nu întrebai niciodată şi te prefăceai că nu ştii. Era o minciună însuşită de toată lumea.

Desigur, aici, pe Aurora, nu contau regulile de pe Pământ, totuşi Baley se luase automat după ele. Ce prostie!

Spuse:

— Încă nu l-am întrebat. Povesteşte-mi.

— Fanya e soţia lui, zise Gladia. El a fost căsătorit de câteva ori, consecutiv, se înţelege, cu toate că pe Aurora s-a mai auzit de căsătorii simultane, şi la bărbaţi, şi la femei.

Tonul uşor dezgustat cu care spusese acestea fu urmat de unul de dezvinovăţire:

— Pe Solaria *nu* s-a pomenit aşa ceva. Oricum, căsătoria actuală a dr. Fastolfe va fi desfăcută în curând. Amândoi vor fi atunci liberi pentru noi legături, deşi, de multe ori, niciuna dintre părţi nu aşteaptă divorţul pentru asta. Nu spun că sunt de acord cu modul ăsta de tratare a problemei, Elijah, dar aşa îşi întemeiază relaţiile cei de pe Aurora. După câte ştiu eu, dr. Fastolfe este cam rigid. El menţine întotdeauna o căsnicie sau

alta şi nu caută nimic în afara ei. Pe Aurora, aşa ceva se consideră demodat şi cam prostesc.

Baley încuviinţă:

— Am dat peste lucruri din astea în cărţile mele. Am înţeles că are loc o căsătorie când există intenţia de a avea copii.

— Teoretic, aşa este, dar am auzit că nu prea se mai ia în serios în zilele noastre. Dr. Fastolfe are, deja, doi copii şi nu mai poate face alţii, dar tot se căsătoreşte şi face o cerere pentru al treilea. Este refuzat, desigur, şi ştie că va fi. Unii nici nu se mai deranjează să facă cerere.

— Atunci, de ce se mai ostenesc să se căsătorească?

— Există unele avantaje sociale. E destul de complicat şi, nefiind de pe Aurora, nu sunt sigură că înţeleg.

— Ei bine, nu contează. Vorbeşte-mi despre copiii doctorului Fastolfe.

— Are două fiice de la două mame. Bineînţeles că niciuna dintre ele nu e Fanya. Nu are fii. Fiecare fiică s-a zămislit în pântecele mamei, cum e obiceiul pe Aurora. Acum ambele fiice sunt mari şi au propria lor locuinţă.

— Este apropiat de fiicele lui?

— Nu ştiu. Nu vorbeşte niciodată despre ele. Una este robotician şi presupun că *trebuie* să ţină legătura cu ea prin munca ei. Cred că cealaltă candidează pentru un post în consiliul unuia dintre oraşe sau a intrat, deja, în posesia postului. Nu ştiu exact.

— Ştii dacă există tensiuni în familie?

— Niciuna de care să ştiu eu, dar asta s-ar putea să nu însemne prea mult, Elijah. După câte cunosc, este în relaţii civilizate cu toate fostele lui soţii. Niciun divorţ nu s-a făcut la supărare. Nu e dr. Fastolfe omul ăsta, sunt sigură. Nu mi-l pot imagina întâmpinând ceva în viaţă decât cu un suspin de resemnare. O să glumească până şi pe patul de moarte.

Asta, cel puţin, părea adevărat, se gândi Baley. Spuse:

— Şi relaţia dintre dr. Fastolfe şi tine. Adevărul, te rog. Nu ne putem permite să ocolim adevărul pentru a evita încurcăturile.

Ea îşi ridică privirea şi o întâlni pe a lui. Spuse:

— Nu avem ce încurcături să evităm. Dr. Han Fastolfe este prietenul meu, prietenul meu foarte bun.

— Cât de bun, Gladia?

— Cum am spus – foarte bun.

— Aştepţi divorţul ca să fii următoarea lui soţie?

— Nu.

Vorbise cu foarte mult calm.

— Atunci, sunteţi amanţi?

— Nu.

— Aţi fost?

— Nu. Te surprinde?

— Trebuie să ştiu, zise Baley.

— Atunci, să-ţi răspund la întrebări pe rând, Elijah, şi nu te mai răsti la mine de parcă ai vrea să mă faci să-ţi spun un lucru pe care, altfel, l-aş ţine secret.

Spuse toate astea fără urmă de mânie. Părea mai degrabă amuzată. Baley, roşind uşor, avea de gând să spună că nu asta îi era intenţia, dar ea avea dreptate, bineînţeles, şi n-ar fi câştigat nimic dacă nega. Mârâi încet:

— Păi, dă-i drumul.

Între ei, masa era plină cu resturile de la ceai. Baley se întrebă dacă, în condiţii normale, ea nu şi-ar fi ridicat un braţ şi dacă robotul Borgraf n-ar fi intrat în linişte ca să strângă tot.

Oare dezordinea o indispunea pe Gladia şi o determina să dea răspunsuri mai puţin gândite? Dacă era aşa, atunci mai bine să rămână dezordine, dar Baley nu se aştepta la prea mult, fiindcă nu vedea niciun semn la Gladia că ar fi deranjat-o sau că ar fi observat, măcar, deranjul.

Gladia privea din nou în jos, iar trăsăturile feţei îi căzuseră şi i se înăspriseră, de parcă ar fi ajuns într-un trecut pe care l-ar fi vrut mai degrabă anulat.

Spuse:

— Ai văzut câte ceva din viaţa mea de pe Solaria. N-a fost fericită, dar alta n-am cunoscut. Când am simţit o fărâmă de fericire, eu am ştiut imediat şi cu exactitate, cât de mult, şi de intens, fusese nefericită viaţa mea de dinainte. Primul fior a venit din partea ta, Elijah.

— Din partea mea?

Baley era surprins.

— Da, Elijah. Ultima noastră întâlnire pe Solaria – sper că îţi aminteşti de ea, Elijah – m-a învăţat ceva. Te-am atins! Mi-am scos mănuşa, una asemănătoare cu cea pe care o port acum, şi ţi-am atins obrazul. Atingerea n-a durat mult. Nu ştiu ce a

însemnat pentru tine – nu, nu-mi spune, nu contează – dar pentru mine a însemnat mult.

Privi în sus, înfruntându-i privirea:

— Pentru mine a însemnat *totul*. Mi-a schimbat viaţa. Ţine minte, Elijah, că până atunci, după copilăria mea scurtă, nu atinsesem un bărbat – de fapt, nicio fiinţă umană – cu excepţia soţului meu. Iar pe soţul meu puneam foarte rar mâna. *Văzusem* bărbaţi în tridimensional, desigur, şi aşa mă obişnuisem pe de-a-ntregul cu aspectul fizic al bărbaţilor, cu orice amănunt. În privinţa asta, nu aveam ce învăţa. Dar n-aveam niciun motiv să cred că un bărbat ar fi diferit de altul. Ştiam cum e pielea soţului meu, cum sunt mâinile lui când mă ating, cum… totul. N-aveam niciun motiv să cred că alt bărbat ar fi altfel. Nu simţeam nicio plăcere când mă atingeam de soţul meu, dar de ce-aş fi simţit? Simt, oare, vreo plăcere deosebită când ating masa cu degetele, în afară de faptul că îi apreciez netezimea? Contactul cu soţul meu făcea parte dintr-un ritual ocazional, pe care îl îndeplinea pentru că asta i se pretindea, şi el, ca un bun Solarian, îl îndeplinea în ziua, la ora, pe durata de timp şi în modul recomandat de o educaţie aleasă. Numai că, în alt sens, nu era o educaţie aleasă, fiindcă, deşi acest contact periodic presupunea anume relaţii sexuale, soţul meu nu făcuse cerere pentru un copil şi cred că nici nu-l interesa să facă. Iar eu îl respectam prea mult ca să fac o cerere, aşa cum aş fi avut dreptul. Dacă mă uit în urmă, îmi dau seama că experienţa mea sexuală era superficială şi mecanică. N-am avut niciodată orgasm. Nici măcar o dată. Că exista aşa ceva, am citit în cărţi, dar descrierea mai mult m-a încurcat şi – pentru că exista numai în cărţile importate, cele de pe Solaria neocupându-se de sex – n-am avut încredere în ele. M-am gândit că e doar o metaforă exotică.

După o scurtă pauză, Gladia continuă:

— Nici cu autoerotismul n-am reuşit. Mi se pare că „masturbaţie” e cuvântul obişnuit. Cel puţin aşa am auzit pe Aurora. Bineînţeles că pe Solaria nu se discută niciodată vreun aspect legat de sex, nici nu se foloseşte vreun cuvânt de acest fel în societatea civilizată. Pe Solaria nici nu există alt fel de societate. Dintr-o lectură întâmplătoare, mi-am făcut o idee despre cum te poţi masturba şi am încercat de câteva ori, fără tragere de inimă, să fac la fel. Nu m-am descurcat. Interdicţia de

a atinge corpul uman făcea să mi se pară şi al meu interzis şi dezgustător. M-am mângâiat, mi-am încrucişat picioarele, am simţit apăsarea unei coapse pe cealaltă, dar acestea erau atingeri întâmplătoare, fără importanţă. Era altceva să transformi atingerea într-un instrument al plăcerii intenţionate. Fiecare părticică din mine ştia că nu trebuie să fac asta şi, pentru că şi eu ştiam, nu simţeam plăcere. Şi nu m-am gândit nici măcar o dată că ar putea exista plăcere în atingere, în alte împrejurări. De ce să mi se întâmple? Cum să mi se întâmple?… Până ce te-am atins pe tine, atunci. De ce am făcut-o, nu ştiu. Am simţit un şuvoi de afecţiune pentru tine fiindcă, datorită ţie, nu eram o criminală. Şi, mai ales, nu-mi erai total interzis. Nu erai Solarian. Nu erai – iartă-mă – bărbat. Erai o fiinţă de pe Pământ. Semănai cu oamenii, dar aveai viaţă scurtă şi erai predispus la infecţii, ceva despre care puteai spune, cel mult, că e semiuman. Aşa că, pentru că mă salvaseşi şi nu erai tocmai bărbat, te-am putut atinge. Şi, ce e mai important, nu m-ai privit cu duşmănia şi dispreţul soţului meu – sau cu indiferenţa studiată a cuiva care mă vedea în tridimensional. Erai acolo, palpabil, iar ochii tăi erau calzi şi îngrijoraţi. De fapt, te-ai înfiorat când mi-am apropiat mâna de obrazul tău. Am văzut asta. De ce, nu ştiu. Atingerea a fost atât de fugară şi senzaţia fizică nu era deloc diferită de ce-ar fi fost dacă îl atingeam pe soţul meu sau pe oricare alt bărbat – sau dacă aş fi atins chiar o femeie. Dar a fost ceva mai mult decât senzaţia fizică. Erai acolo, te-ai bucurat, mi-ai dat unele semne despre ceea ce am crezut eu că este afecţiune. Şi când mâna mea şi obrazul tău s-au atins, a fost ca şi cum aş fi atins o flacără blândă, care mi-a trecut deodată prin mână şi prin braţ şi m-a aprins toată. Nu ştiu cât a durat – nu se poate să fi fost mai mult de o clipă, două – dar pentru mine timpul s-a oprit în loc. Mi s-a întâmplat ceva ce nu mi se mai întâmplase vreodată şi, privind în urmă mult timp după aceea, când aflasem despre asta, mi-am dat seama că trăisem aproape un orgasm. Am încercat să nu mă trădez…

(Baley dădu din cap, neîndrăznind s-o privească.)

— Deci, nu m-am trădat. Am spus „Mulţumesc, Elijah.” Am spus-o pentru ceea ce făcuseşi pentru mine în legătură cu moartea soţului meu. Dar am spus-o mai mult pentru că mi-ai luminat viaţa, fără ca măcar să ştii, şi mi-ai arătat ce e viaţa; pentru că mi-ai deschis o uşă; pentru că mi-ai arătat o cale;

pentru că mi-ai deschis ochii. Gestul fizic n-a însemnat nimic. Doar o atingere. Dar a fost un început pentru tot.

Vocea îi slăbise şi tăcu o clipă, amintindu-şi.

Apoi ridică un deget:

— Nu. Nu spune nimic. Încă n-am terminat. Înainte îmi imaginam foarte vag anumite lucruri. Un bărbat şi cu mine, făcând ceea ce făceam, soţul meu şi cu mine, dar cumva altfel – nici măcar nu ştiam cum altfel – şi simţind altceva – ce nici nu-mi puteam imagina, chiar dacă îmi dădeam toată silinţa. Aş fi putut trece prin viaţă încercând să-mi imaginez inimaginabilul şi aş fi putut muri, aşa cum presupun că fac, adesea, femeile de pe Solaria – şi bărbaţii – fără să ştie vreodată, nici după trei sau patru secole. Fără să ştie vreodată. Având copii, dar fără să ştie. Dar ţi-am atins obrazul, Elijah, şi am ştiut. Nu e ciudat? M-ai învăţat ceea ce mi-aş putea imagina. Nu mecanismul, nu apropierea plictisitoare şi respingătoare a corpurilor, ci un lucru cu care n-aş fi conceput că am vreo legătură. O privire, strălucirea unor ochi, sentimentul de… blândeţe… bunătate… ceva ce nici măcar nu pot să descriu… încuviinţarea… coborârea cumplitelor obstacole dintre indivizi. Dragoste, cred – un cuvânt care le cuprinde pe toate şi ceva în plus. Am simţit dragoste faţă de tine, Elijah, pentru că am crezut că şi tu m-ai putea iubi. Nu spun că m-ai iubit, dar mie mi s-a părut că puteai s-o faci. N-am întâlnit niciodată aşa ceva şi, chiar dacă în literatura veche se vorbeşte despre ea, nu ştiam despre dragoste altceva decât că bărbaţii din acele cărţi pomeneau de „onoare” şi se omorau pentru ea. Am acceptat cuvântul, dar nu i-am înţeles niciodată sensul. Nici acum nu i-l înţeleg. Şi aşa au stat lucrurile cu „dragostea” până ce te-am atins pe tine. După aceea mi-am putut imagina şi am venit pe Aurora amintindu-mi de tine, gândindu-mă la tine, vorbind neîncetat cu tine în sinea mea şi crezând că pe Aurora voi întâlni un milion de Elijah.

Se opri, adâncită în gânduri o clipă, apoi continuă brusc:

— N-am întâlnit. S-a dovedit că pe Aurora era, oarecum, la fel de rău ca pe Solaria. Pe Solaria, sexul era *greşit*. Era urât, şi noi toţi ne îndepărtasem de el. Nu puteam iubi, din cauza urii pe care o trezea sexul. Pe Aurora, sexul era *plictisitor*. Era acceptat în linişte, cu uşurinţă – cu uşurinţa cu care respirăm. Dacă simţi nevoia, te îndrepţi spre oricine care pare potrivit şi, dacă persoana respectivă nu este ocupată cu ceva urgent, urmează

actul sexual, după voie. Ca respiraţia. Dar ce extaz există în respiraţie? Dacă te-ai sufoca, probabil că prima reacţie după reţinerea aerului ar fi o încântare şi o mângâiere copleşitoare. Dar dacă nu te sufoci? Şi dacă n-ar mai fi vorba de act sexual în silă? Dacă i-am învăţa asta pe tineri, odată cu cititul şi cu programarea? Dacă i-am învăţa pe cei mici că e ceva de la sine înţeles, iar cei mari ne-ar ajuta? Actul sexual – permis la voia întâmplării – nu are nimic în comun cu dragostea pe Aurora, la fel cum actul sexual – interzis şi ruşinos – nu are nicio legătură cu dragostea pe Solaria. În ambele cazuri sunt copii puţini şi rezultă, doar, după o cerere oficială. Apoi, dacă permisiunea este acordată, urmează un interludiu de act sexual destinat numai zămislirii, plictisitor şi greţos. Dacă, după timpul cuvenit, nu urmează fertilizarea, bunul-simţ se revoltă şi se recurge la inseminarea artificială. Cu timpul, la fel ca pe Solaria, ectogeneza va fi totul, astfel încât fertilizarea şi dezvoltarea fătului vor avea loc în case de naşteri, iar actul sexual va deveni o formă de relaţie socială şi de distracţie, care n-au de-a face cu dragostea nici cât polo-ul spaţial. Nu mă puteam adapta la mentalitatea de pe Aurora, Elijah. Nu fusesem educată aşa. Îngrozită, am căutat actul sexual şi nimeni nu m-a refuzat – şi nimănui nu i-a păsat. Privirile bărbaţilor erau indiferente când mă ofeream şi rămâneau inexpresive când acceptau. Încă una, spuneau, ce mai contează? Erau doritori, dar nu mai mult. Iar pentru ei, atingerea nu însemna nimic. Puteam să-l ating pe soţul meu. Mă învăţasem să îndur, să mă iau după ei, să le accept principiile – şi toate acestea nu însemnau nimic. N-am dobândit nici măcar dorinţa s-o fac pentru mine şi prin mine. Sentimentul pe care mi-l dăruiseşi tu n-a mai revenit şi, cu timpul, am renunţat.

— În toată perioada asta, continuă Gladia, dr. Fastolfe mi-a fost prieten. El singur, de pe toată Aurora, ştia tot ce se întâmpla pe Solaria. Cel puţin, aşa cred. Ştii că n-a fost publicată toată povestea şi sigur n-a apărut în acel oribil program de pe hiperunde, despre care am auzit şi pe care am refuzat să-l privesc. Dr. Fastolfe m-a apărat împotriva lipsei de înţelegere din partea Aurorienilor şi împotriva dispreţului lor general faţă de Solarieni. M-a apărat şi împotriva disperării ce m-a cuprins după aceea. Nu, n-am fost amanţi. M-aş fi oferit, dar când m-am gândit că aş putea s-o fac, deja nu mai credeam că va reveni

sentimentul pe care mi-l inspiraseşi tu, Elijah. M-am gândit că memoria îmi joacă feste şi am renunţat. Nu m-am oferit. Nici el nu s-a oferit. Nu ştiu de ce n-a făcut-o. Poate a înţeles că disperarea mea era mai mare decât eşecul de a nu fi găsit nimic folositor în actul sexual şi n-a vrut să-mi accentueze disperarea prin repetarea eşecului. Pentru el, este caracteristic să aibă grijă de mine în felul ăsta – aşa că n-am fost amanţi. A fost, doar, prietenul meu când aveam mai multă nevoie de asta. Asta e, Elijah. Ai vrut răspunsuri complete la întrebările tale. Ai vrut să afli despre relaţia mea cu dr. Fastolfe şi ai spus că trebuie să ştii. Acum ştii. Eşti mulţumit?

Baley încercă să nu-şi trădeze nefericirea:

— Îmi pare rău, Gladia, că viaţa a fost aşa de crudă cu tine. Mi-ai dat toate informaţiile de care aveam nevoie. Poate că mi-ai dat mai multe informaţii decât crezi.

Gladia se încruntă:

— În ce fel?

Baley nu răspunse imediat. Spuse:

— Mă bucur, Gladia, că amintirea mea a însemnat atât de mult pentru tine. Nicio clipă nu m-am gândit, pe Solaria, că îţi produc o asemenea impresie şi, chiar dacă m-aş fi gândit, n-aş fi încercat… Ştii tu.

— Ştiu, Elijah, zise ea puţin mai blând. Nici nu ţi-ar fi ajutat, dacă ai fi încercat. N-aş fi putut.

— Ştiu asta. Nici nu iau drept invitaţie ceea ce mi-ai spus tu acum. O atingere, o clipă de delicateţe sexuală, nu trebuie să fie mai mult. E posibil să nu se poată repeta vreodată şi nu trebuie să ne stricăm viaţa cu încercări prosteşti de reînviere. Iată motivul pentru care eu acum nu… mă ofer. Faptul că n-o fac nu trebuie interpretat ca un alt sfârşit indiferent pentru tine. În plus…

— Da?

— Cum ţi-am mai spus, mi-ai povestit mai multe decât crezi. Mi-ai spus că povestea nu se termină odată cu disperarea ta.

— De ce vorbeşti aşa?

— Când mi-ai vorbit despre sentimentul pe care ţi l-a inspirat atingerea obrazului meu, ai spus ceva de genul: „când am privit în urmă, mult timp după aceea, după ce aflasem, mi-am dat seama că trăisem un orgasm.” Dar pe urmă ai continuat să-mi explici că actul sexual pe Aurora n-a fost niciodată reuşit şi

presupun că nici atunci nu simţeai orgasmul. Totuşi, *trebuie* să-l fi simţit, Gladia, dacă ai recunoscut senzaţia pe care ai avut-o la acea dată pe Solaria. Nu puteai privi în urmă şi s-o recunoşti, dacă nu învăţaseşi să iubeşti. Cu alte cuvinte, *avuseseşi* un iubit şi *ai simţit* dragostea. Dacă vrei să cred că dr. Fastolfe nu este iubitul tău şi n-a fost, atunci este – sau a fost – altcineva.

— Şi dacă e aşa? De ce te preocupă asta, Elijah?

— Nu ştiu dacă mă preocupă sau nu, Gladia. Spune-mi cine este şi, dacă nu trebuie să mă preocupe, nu mai discutăm.

Gladia tăcu.

Baley zise:

— Dacă tu nu-mi spui, Gladia, îţi voi spune eu. Ţi-am pomenit mai devreme că nu-mi pot permite să-ţi menajez sentimentele.

Gladia rămase tăcută, strângându-şi colţurile buzelor până ce albiră.

— Trebuie să fie cineva, Gladia, iar mâhnirea ta pentru pierderea lui Jander este neobişnuită. I-ai spus lui Daneel să iasă pentru că nu suportai să-l priveşti, fiindcă îţi amintea de Jander. Dacă mă înşel când spun că era Jander Panell…

Se opri o clipă, apoi spuse tăios:

— Dacă robotul, Jander Panell, n-a fost iubitul tău, spune-o.

Iar Gladia şopti:

— Jander Panell, robotul, n-a fost iubitul meu.

Apoi, tare şi cu semeţie, spuse:

— A fost soţul meu!

25

Baley îşi mişcă buzele fără să scoată vreun sunet, dar nu te puteai înşela asupra exclamaţiei din patru silabe.

— Da, zise Gladia. Pe Iehova! Eşti uluit. De ce? Nu eşti de acord?

Baley vorbi cu vocea voalată:

— Nu e treaba mea nici să aprob, nici să dezaprob.

— Adică nu eşti de acord.

— Adică vreau numai informaţii. Cum se face deosebirea între un iubit şi un soţ pe Aurora?

— Dacă doi oameni trăiesc împreună în aceeaşi locuinţă un timp, se poate spune despre ei că sunt „soţ” şi „soţie”, mai degrabă decât „iubiţi”.

— Cât timp?

— Asta diferă de la regiune la regiune, am înţeles, după condiţiile locale. În oraşul Eos, perioada de timp este de trei luni.

— E nevoie ca, în perioada asta de timp, să te abţii de la relaţii sexuale cu alţii?

Gladia îşi înălţă sprâncenele, uimită:

— De ce?

— Am întrebat doar.

— Exclusivitatea este de neimaginat pe Aurora. Soţ sau iubit, n-are nicio importanţă. Actul sexual se face după dorinţă.

— Şi tu ai avut această dorinţă, în timp ce erai cu Jander?

— Din întâmplare, nu, dar aşa am vrut eu.

— Alţii s-au oferit?

— Uneori.

— Şi i-ai refuzat?

— Pot să refuz când vreau. Asta face parte din neexclusivitate.

— Dar ai refuzat?

— Am refuzat.

— Iar cei pe care i-ai refuzat, ştiau de ce o faci?

— Ce vrei să spui?

— Ştiau că ai un soţ robot?

— Aveam un *soţ*. Nu-i spune soţ robot. Nu există asemenea expresie.

— Ştiau?

Se opri:

— Nu ştiu dacă ştiau.

— Le-ai spus?

— Ce motiv aveam să le spun?

— Nu-mi răspunde la întrebări cu alte întrebări. Le-ai spus?

— Nu le-am spus.

— Cum ai putut să eviţi asta? Nu crezi că ar fi fost firească o explicaţie pentru refuzul tău?

— Nu se cere niciodată nicio explicaţie. Un refuz este un refuz şi este întotdeauna acceptat. Nu te înţeleg.

Baley se opri ca să-şi adune gândurile. Gladia şi cu el nu se înţelegeau, mergeau pe căi paralele.

Începu din nou:

— Ar fi părut normal pe Solaria să ai drept soţ un robot?

— Pe Solaria, ar fi fost de neimaginat şi eu nu m-aş fi gândit niciodată la aşa ceva. Pe Solaria, orice era de neimaginat. Şi pe Pământ, Elijah. Soţia ta ar fi luat vreodată de bărbat un robot?

— Asta n-are nicio legătură, Gladia.

— Poate, dar expresia ta a fost destul de grăitoare. Poate că nu suntem Aurorieni, tu şi cu mine, dar ne aflăm pe Aurora. Locuiesc aici de doi ani şi îi accept moravurile.

— Vrei să spui că legăturile sexuale dintre oameni şi roboţi sunt obişnuite aici, pe Aurora?

— Nu ştiu. Ştiu doar că ele sunt acceptate fiindcă orice este acceptat când e vorba de sex – orice este de bunăvoie, produce plăcere reciprocă şi nu dăunează fizic nimănui. De ce ar conta pentru cineva modul în care un individ sau mai mulţi îşi produc plăcere? Interesează pe cineva ce cărţi vizionez, ce mănânc, la ce oră mă culc sau mă scol, dacă îmi plac pisicile sau urăsc trandafirii? Şi actul sexual este o problemă tratată cu indiferenţă pe Aurora.

— Pe Aurora, o îngână Baley. Dar tu nu te-ai născut pe Aurora şi n-ai fost educată astfel. Chiar tu mi-ai spus, cu puţin timp în urmă, că nu te-ai putut obişnui cu această indiferenţă faţă de sex, pe care acum o ridici în slăvi. Mai devreme, ţi-ai manifestat dispreţul faţă de căsătoriile multiple şi faţă de promiscuitate. Dacă nu le-ai spus celor pe care i-ai refuzat de ce i-ai refuzat, s-ar putea să fi fost din cauză că, undeva în sinea ta, îţi era ruşine că soţul tău e Jander. Ar fi trebuit să ştii – sau să bănuieşti, măcar – că nu e ceva obişnuit – nici pe Aurora.

— Nu, Elijah, n-o să mă convingi să-mi fie ruşine. Dacă până şi pe Aurora e neobişnuit să ai drept soţ un robot, asta e pentru că roboţii ca Jander sunt neobişnuiţi. Roboţii pe care-i avem pe Solaria, sau pe Pământ sau pe Aurora – cu excepţia lui Jander şi a lui Daneel – sunt proiectaţi ca să ofere doar cea mai rudimentară satisfacţie sexuală. Ei ar putea fi folosiţi ca dispozitive pentru masturbare, poate, aşa ca un vibrator mecanic, dar nu mai mult. Când robotul cu aspect uman va fi larg răspândit, va fi larg răspândit şi actul sexual dintre un om şi un robot.

Baley spuse:

— Mai întâi şi mai întâi, Gladia, cum ai ajuns în posesia lui Jander? Existau doar doi – ambii în locuinţa dr. Fastolfe. Pur şi simplu ţi-a oferit unul dintre ei – jumătate din total?

— Da.

— De ce?

— Cred că din bunătate. Eram singură, deziluzionată, nefericită, o străină pe pământ străin. Mi l-a dat pe Jander ca însoţitor şi nu-i voi putea mulţumi destul niciodată. A durat numai o jumătate de an, dar a fost o jumătate de an cât o viaţă.

— Dr. Fastolfe ştia că Jander e soţul tău?

— Nu s-a referit niciodată la asta, aşa că nu ştiu.

— *Tu* te-ai referit?

— Nu.

— De ce nu?

— N-am simţit nevoia… Şi nu, nu pentru că mi-ar fi fost ruşine.

— Cum s-a întâmplat?

— Că n-am simţit nevoia?

— Nu. Că Jander a devenit soţul tău.

Gladia se încruntă. Întrebă cu duşmănie:

— De ce trebuie să explic asta?

— Se face târziu, Gladia, zise Baley. Nu mi te împotrivi la fiecare pas. Eşti nefericită că Jander a… murit?

— Mai e nevoie să întrebi?

— Vrei să afli ce s-a întâmplat?

— Încă o dată, mai e nevoie să întrebi?

— Atunci, ajută-mă. Am nevoie de toate informaţiile pe care le pot obţine dacă trebuie să încep – măcar să încep – să progresez în rezolvarea unei probleme aparent de nerezolvat. Cum a devenit Jander soţul tău?

Gladia se lăsă pe spate pe scaun şi ochii i se umplură imediat de lacrimi. Dădu la o parte farfuria cu fărâmiturile de la prăjituri şi spuse, cu o voce stinsă:

— Roboţii obişnuiţi nu poartă haine, dar sunt proiectaţi astfel încât să dea impresia că le poartă. Cunosc bine roboţii, pentru că am trăit pe Solaria, şi am un oarecare talent artistic…

— Îmi amintesc schiţele tale, zise Baley încet.

Gladia încuviinţă:

— Am creat câteva modele de haine care ar avea, după părerea mea, mai mult stil şi ar fi mai interesante decât cele folosite pe Aurora. Unele dintre picturile mele, bazate pe aceste proiecte, sunt aici, pe pereţi. Pe celelalte le am în alte locuri, în această casă.

Baley privi picturile. Le văzuse. Reprezentau roboţi, fără îndoială. Nu erau naturaliste, ci păreau alungite şi curbate nefiresc. Acum observă, privindu-le dintr-o altă perspectivă, că distorsiunile voiau să accentueze, destul de ingenios, acele părţi care sugerau îmbrăcămintea. Exista oarecum o impresie de costume de servitori, aşa cum văzuse el cândva într-o carte despre Anglia victoriană în Evul Mediu. Gladia ştia lucrurile astea, sau fusese o întâmplare? Poate n-avea nicio importanţă, dar era ceva ce nu trebuia uitat. Când le observase prima dată, se gândise că era felul în care Gladia se înconjura de roboţi, imitând viaţa de pe Solaria. Ea spunea că urăşte acea viaţă, dar asta exista numai în mintea ei. Solaria era singurul cămin pe care-l cunoscuse cu adevărat, şi asta nu se uită prea curând – poate niciodată. Şi poate că în pictura ei se simţea o influenţă, chiar dacă noua ei ocupaţie îi furniza un motiv mai bun.

Ea continua să vorbească:

— Aveam succes. Unele concerne producătoare de roboţi îmi plăteau bine proiectele şi au fost numeroase cazurile în care roboţii existenţi au fost îmbrăcaţi după sfaturile mele. Toate acestea îmi ofereau o anumită satisfacţie care, în mică măsură, compensa golul emoţional din viaţa mea. Când dr. Fastolfe mi l-a dat pe Jander, acesta purta, bineînţeles, îmbrăcămintea obişnuită. Dragul de doctor a fost, desigur, foarte bun şi mi-a dat câteva rânduri de haine pentru Jander. Niciuna dintre ele nu era deosebită şi m-a distrat să cumpăr ce am considerat eu mai modern. Asta însemna să-i iau măsurile cât mai corect, pentru că voiam ca modelele mele să fie făcute pe comandă – şi *asta* a însemnat să-l pun să-şi dea hainele jos. Aşa a făcut – şi de-abia când a fost complet gol mi-am dat seama cât de bine semăna cu un om. Nu lipsea nimic şi acele părţi care trebuie să fie erectile erau, într-adevăr, erectile. Desigur, se aflau sub ceea ce, la un om, s-ar putea numi control conştient. Jander putea să fie în erecţie şi în repaus la comandă. Aşa mi-a spus când l-am întrebat dacă penisul lui era funcţional în privinţa asta. Am fost curioasă, iar el mi-a arătat. Trebuie să înţelegi că, deşi semăna foarte bine cu un om, ştiam că e robot. Am o anumită reţinere când trebuie să ating un om – înţelegi – şi n-am nicio îndoială că asta a avut un rol în incapacitatea mea de a avea relaţii sexuale reuşite cu Aurorienii. Dar el nu era om şi stătusem toată viaţa printre roboţi. Îl puteam atinge pe Jander fără reţineri. Nu mi-a

trebuit mult ca să-mi dau seama că îmi place să-l ating şi nici lui nu i-a trebuit mult ca să-şi dea seama că îmi plăcea. Era un robot bine reglat, care respecta cu grijă cele Trei Legi. Să nu ofere bucurie când ar fi putut s-o facă însemna să dezamăgească. Dezamăgirea putea fi considerată un rău şi el nu putea face rău unei fiinţe umane. A avut nespusă grijă să-mi ofere bucurie şi, pentru că am văzut la el dorinţa de a oferi bucurie, ceva ce n-am văzut niciodată la bărbaţii de pe Aurora, am fost, într-adevăr, bucuroasă şi am aflat, în sfârşit, cred că pe deplin, ce înseamnă un orgasm.

Baley întrebă:

— Deci ai fost pe deplin fericită?

— Cu Jander? Bineînţeles. Absolut.

— Nu v-aţi certat niciodată?

— Cu Jander? Cum aş fi putut? Singurul lui scop, singura lui raţiune de a exista, era să-mi facă mie plăcere.

— Asta nu te deranja? Îţi făcea plăcere doar pentru că era obligat.

— Ce motiv ar avea cineva să facă orice, în afară de ceea ce trebuie să facă, dintr-o cauză sau alta?

— Şi n-ai avut niciodată dorinţa să încerci realitatea… să încerci cu Aurorienii, după ce ai învăţat ce înseamnă orgasm?

— Ar fi fost un surogat nemulţumitor. Îl voiam numai pe Jander. Şi, acum, înţelegi ce am pierdut?

Expresia lui Baley, serioasă de la natură, deveni solemnă. Spuse:

— Înţeleg, Gladia. Dacă mai devreme te-am făcut să suferi, iartă-mă, pentru că atunci nu te-am înţeles în întregime.

Dar ea plângea şi el aşteptă, incapabil să mai spună ceva, incapabil să găsească o cale de a o linişti.

În cele din urmă, ea dădu din cap şi îşi şterse ochii cu dosul mâinii. Şopti:

— Mai e ceva?

Baley spuse, împăciuitor:

— Câteva întrebări despre un alt subiect, pe urmă nu te mai necăjesc. Deocamdată, adăugă prevăzător.

— Ce este?

Părea foarte obosită.

— Ştii că există oameni care, se pare, cred că dr. Fastolfe e răspunzător de uciderea lui Jander?

— Da.

— Ştii că dr. Fastolfe însuşi recunoaşte că numai el posedă capacitatea tehnică de a-l ucide pe Jander aşa cum a fost el ucis?

— Da. Dragul de doctor mi-a spus-o chiar el.

— Ei bine, Gladia, atunci, *tu* crezi că dr. Fastolfe l-a omorât pe Jander?

Ea îl privi brusc, tăios, apoi spuse, mânioasă:

— Bineînţeles că nu. De ce ar fi făcut-o? Întâi şi-ntâi, Jander era robotul *lui*, de care avea foarte mare grijă. Tu nu-l cunoşti pe dragul de doctor aşa cum îl cunosc eu, Elijah. E o persoană blândă, care n-ar face rău nimănui şi care n-ar face niciodată rău unui robot. Să bănuieşti că el ar omorî vreunul ar însemna să bănuieşti că o stâncă s-ar prăbuşi în sus.

— Nu mai am întrebări, Gladia, şi singura treabă pe care o mai am aici este să-l văd pe Jander – ce-a mai rămas din Jander – dacă-mi dai voie.

Ea era din nou bănuitoare, duşmănoasă:

— De ce? *De ce?*

— Gladia! Te rog! Nu mă aştept să-mi fie de vreun folos, dar trebuie să-l văd pe Jander şi să *ştiu* că n-are niciun rost să-l văd. Voi încerca să nu fac nimic din ce ţi-ar putea răni sensibilitatea.

Gladia se ridică. Rochia ei simplă, strânsă pe corp, nu era neagră (cum ar fi fost pe Pământ), ci de o culoare ciudată, fără nicio lucire. Baley, deşi necunoscător în materie de îmbrăcăminte, îşi dădu seama cât de bine simboliza doliul.

— Vino cu mine, şopti ea.

26

Baley o urmă pe Gladia prin câteva încăperi, ale căror pereţi străluceau ciudat. De câteva ori observă o mişcare uşoară şi se gândi că e un robot care se dă repede la o parte din drum, de vreme ce li se spusese să nu deranjeze. Merseră printr-un coridor, apoi pe un şir de trepte, până într-o cămăruţă în care o parte dintr-un perete sclipea ca un reflector. În cameră se aflau un pat şi un scaun – nicio altă mobilă.

— Aceasta era camera lui, zise Gladia.

Apoi, parcă răspunzând gândului lui Baley, continuă:

— Era tot ce-i trebuia. Îl lăsam singur cât puteam de mult – şi toată ziua. Nu voiam să mă plictisesc de el vreodată.

Dădu din cap:

— Acum aş vrea să fi stat cu el în fiecare clipă. Nu ştiam că vom fi atât de puţin împreună. Iată-l.

Jander zăcea pe pat, iar Baley îl privi cu seriozitate. Robotul era acoperit cu un material moale şi strălucitor. Peretele sclipitor îşi reflecta strălucirea pe capul lui Jander, care era neted şi aproape inuman în seninătatea lui. Ochii erau larg deschişi, dar opaci şi lipsiţi de strălucire. Semăna mult cu Daneel, destul ca să justifice stânjeneala Gladiei în prezenţa lui. Gâtul şi umerii goi îi ieşeau de sub cuvertură.

— Dr. Fastolfe l-a controlat? întrebă Baley.

— Da, în întregime. M-am dus la el, disperată, şi, dacă l-ai fi văzut alergând încoace, îngrijorarea pe care o simţea, durerea… teama, nu te-ai gândi o clipă că el ar putea fi răspunzător. N-a mai putut face nimic.

— E dezbrăcat?

— Da. Dr. Fastolfe a trebuit să-i dea jos hainele pentru un control amănunţit. N-avea rost să i le pun la loc.

— Îmi dai voie să dau cuvertura la o parte, Gladia?

— Trebuie?

— Nu vreau să fiu învinuit că am sărit peste un lucru esenţial.

— Ce-ai putea afla, în afară de ceea ce a aflat dr. Fastolfe?

— Nimic, Gladia, dar trebuie să *ştiu* că n-am ce afla. Te rog să mă ajuţi.

— Bine, atunci, dă-i drumul, dar *te rog* să pui cuvertura la loc exact aşa cum e acum, când termini.

Se întoarse cu spatele la el şi la Jander, se sprijini cu braţul stâng de perete şi-şi rezemă fruntea de el. Nu scotea niciun sunet, nu făcea nicio mişcare, dar Baley ştia că ea plânge din nou.

Corpul nu era tocmai omenesc. Conturul muşchilor era cumva simplificat şi cam schematic, dar nu lipsea nimic: mameloanele, buricul, penisul, testiculele, părul pubian şi aşa mai departe. Până şi părul fin, subţire, de pe piept.

De câte zile fusese omorât Jander? Baley îşi dădu seama că nu ştie, dar fusese cu câtva timp înainte să-şi înceapă călătoria spre Aurora. Trecuse peste o săptămână şi nu era niciun semn de descompunere, nici vizual, nici olfactiv. Evident, o caracteristică a roboţilor.

Baley ezită, apoi îşi petrecu un braţ pe sub umerii lui Jander şi altul pe sub şoldurile lui, întorcându-l pe o parte. Nu se gândi să-i ceară ajutor Gladiei – *asta* era imposibil. Îl ridică şi, cu oarecare efort, îl întoarse pe Jander cu faţa în jos, fără să-l dea jos din pat. Patul scârţâi. Gladia ştia, desigur, ce face el, dar nu se întoarse. Nici nu se oferise să-l ajute, dar nici nu protestă în vreun fel.

Baley îşi retrase braţele. Jander era cald la pipăit. Probabil că sursa de energie continua să realizeze un lucru atât de simplu ca menţinerea temperaturii, chiar şi fără funcţionarea creierului. Corpul era viguros şi elastic. Probabil că nu trecuse deloc printr-o etapă asemănătoare cu rigiditatea cadaverică.

Un braţ îi atârna, acum, din pat, într-un mod aproape uman. Baley îl mişcă uşor şi-i dădu drumul. Acesta se legănă încoace şi încolo, apoi se opri. Îndoi un picior din genunchi şi studie o labă, apoi pe cealaltă. Şezutul era modelat perfect şi exista chiar şi un anus.

Baley nu putea scăpa de un sentiment de jenă. Ideea că viola intimitatea unei fiinţe umane nu-i dădea pace. Dacă ar fi fost un cadavru de om, răceala şi rigiditatea lui l-ar fi privat de caracterul omenesc.

Se gândi tulburat: „Un cadavru de robot este mult mai uman decât un cadavru de om."

Se aplecă din nou deasupra lui Jander, îl ridică şi-l întoarse.

Netezi cearşaful cât putu de bine, apoi puse cuvertura la loc aşa cum fusese şi o îndreptă. Se dădu înapoi şi hotărî că e ca la început – sau aproape ca la început.

— Am terminat, Gladia, spuse.

Ea se întoarse, îl privi pe Jander cu ochii umezi şi întrebă:

— Atunci, putem pleca?

— Da, desigur, dar, Gladia…

— Ei bine?

— Îl vei ţine în continuare aşa? Îmi închipui că n-o să se descompună.

— Are vreo importanţă dacă-l ţin?

— Într-un fel, da. Trebuie să-ţi oferi o şansă ca să-ţi revii. Nu poţi petrece trei secole jelind. Ce s-a terminat e bun terminat. (Expresia sună fals până şi în urechile lui. Cum trebuia să fi sunat în ale ei?)

Ea spuse:

— Ştiu că ai intenţii bune, Elijah. Mi s-a cerut să-l ţin pe Jander până ce se termină cercetarea. Apoi va fi ars, la cererea mea.

— Ars?

— Pus sub o flacără de plasmă şi redus la elementele de bază, ca şi cadavrele umane. Am holograme de-ale lui... şi amintiri. Asta te mulţumeşte?

— Desigur. Acum trebuie să mă întorc la casa doctorului Fastolfe.

— Da. Ai aflat ceva de la corpul lui Jander?

— Nu mă aşteptam să aflu, Gladia.

Ea îl privi în faţă:

— Şi, Elijah, vreau să afli cine a făcut asta şi de ce. Trebuie să ştiu.

— Dar, Gladia...

Ea dădu din cap cu violenţă, ca şi cum ar fi vrut să evite ceva ce nu era pregătită să audă:

— *Ştiu* că tu poţi face asta.

7. Din nou Fastolfe

27

Baley ieşi din casa Gladiei când soarele apunea. Se întoarse către ceea ce credea el că este vestul şi găsi soarele Aurorei, de culoare stacojiu închis, străjuit de fâşii înguste de nori roşcaţi, pe un cer verde deschis.

— Pe Iehova, murmură.

Era clar că soarele Aurorei, mai rece şi mai portocaliu decât cel al Pământului, era şi mai deosebit la apus, când lumina lui trecea prin atmosfera mai groasă a planetei.

Daneel era în spatele lui; Giskard, ca şi mai înainte, mult în faţă.

Vocea lui Daneel îi răsună în urechi:

— Te simţi bine, partenere Elijah?

— Foarte bine, răspunse Baley, mulţumit de el însuşi. Mă descurc bine cu Exteriorul, Daneel. Pot chiar să admir apusul soarelui. Întotdeauna e aşa?

Daneel privi fără interes la soarele care apunea şi zise:

— Da. Dar hai să mergem repede înapoi înspre casa doctorului Fastolfe. În această perioadă a anului, partenere Elijah, amurgul nu durează mult şi aş vrea să ajungem cât mai poţi vedea cu uşurinţă.

— Sunt gata. Să mergem.

Baley se întrebă dacă n-ar fi mai bine să aştepte întunericul. Nu va fi plăcut să nu vadă, dar va da iluzia că e ocrotit – şi în sinea lui nu era sigur cât va dura această euforie provocată de admirarea unui apus de soare (un apus de soare, bagă de seamă, Exteriorule). Dar asta însemna să fie slab de înger, şi el nu voia să recunoască aşa ceva.

Giskard veni spre el fără să facă vreun zgomot şi spuse:

— Aţi dori să aşteptaţi, domnule? Întunericul v-ar conveni mai mult? Pe noi nu ne-ar incomoda.

Baley observă şi alţi roboţi, mai la distanţă, de o parte şi de alta. Îşi trimisese Gladia roboţii pe teren să-l păzească, sau şi-i trimisese Fastolfe pe ai lui? Asta sublinia modul în care toată lumea avea grijă de el, dar el se încăpăţâna să nu-şi recunoască slăbiciunea. Spuse:

— Nu, să mergem.

Şi porni în pas vioi spre locuinţa lui Fastolfe, pe care o zărea printre copacii din depărtare.

„Roboţii n-au decât să vină sau nu, dacă vor”, se gândi cu curaj. Ştia că, dacă îşi îngăduia să se gândească la asta, o părticică din el se va agita la ideea că se află pe scoarţa altei planete, fără altă protecţie decât aerul dintre ei şi marele vid, dar *nu* se va gândi la asta.

Bucuria că a scăpat de teamă făcu să-i tremure fălcile şi să-i clănţăne dinţii. Sau era de vină vântul rece al serii că i se făcuse pielea de găină pe braţe.

Nu era Exteriorul de vină.

Nu era.

Spuse, încercând să-şi descleşteze fălcile:

— Cât de bine l-ai cunoscut pe Jander, Daneel?

Daneel răspunse:

— Am fost împreună un timp. De când a fost construit prietenul Jander, până ce a trecut în locuinţa domnişoarei Gladia, am fost împreună în mod continuu.

— Te supără că Jander îţi seamănă atât de bine, Daneel?

— Nu, domnule. Noi doi ne cunoşteam între noi şi nici dr. Fastolfe nu ne încurca. Deci, eram doi indivizi, partenere Elijah.

— Şi tu puteai să-i deosebeşti, Giskard?

Acum se apropiaseră de el, poate şi pentru că alţi roboţi preluaseră sarcina de a păzi de la distanţă.

Giskard răspunse:

— Din câte îmi amintesc, nu a existat nicio împrejurare în care să trebuiască s-o fac.

— Şi dacă ar fi existat, Giskard?

— Atunci aş fi putut s-o fac.

— Care este părerea ta despre Jander, Daneel?

— Părerea mea, partenere Elijah? răspunse Daneel. În legătură cu ce caracteristică a lui Jander doreşti părerea mea?

— De exemplu, îşi îndeplinea sarcinile bine?

— Desigur.

— Era mulţumitor în orice privinţă?

— După câte ştiu eu, în orice privinţă.

— Dar tu, Giskard? Care e părerea ta?

Giskard spuse:

— N-am fost niciodată atât de aproape de prietenul Jander, cum a fost prietenul Daneel, şi nu s-ar cuveni să formulez o

părere. Pot spune că, după câte ştiu, dr. Fastolfe era foarte mulţumit de prietenul Jander. Părea la fel de mulţumit de prietenul Jander şi de prietenul Daneel. Totuşi, nu cred că programarea mea îmi permite să fiu sigur în această privinţă.

Baley întrebă:

— Dar perioada în care Jander a intrat în gospodăria domnişoarei Gladia? Atunci l-ai mai văzut, Daneel?

— Nu, partenere Elijah. Domnişoara Gladia îl ţinea la ea acasă. Când îl vizita pe dr. Fastolfe, el nu era niciodată cu ea, după cum mi-am dat seama. Când îl însoţeam pe dr. Fastolfe în vizită la locuinţa domnişoarei Gladia, nu-l vedeam pe prietenul Jander.

Baley fu uşor surprins auzind asta. Se răsuci înspre Giskard ca să-i pună aceeaşi întrebare, se opri, apoi dădu din umeri. De fapt, nu ajungea nicăieri şi, aşa cum îi spusese dr. Fastolfe mai devreme, nu prea are rost să supui un robot interogatoriului încrucişat. El n-o să spună niciodată, cu bună ştiinţă, ceva care ar face rău unei fiinţe umane, nici nu poate fi şantajat, mituit sau linguşit s-o facă. Nu va minţi pe faţă, ci va continua cu încăpăţânare – chiar politicos – să dea răspunsuri inutile.

Şi, poate, nu mai avea importanţă.

Ajunseră în pragul casei lui Fastolfe şi Baley simţi cum respiraţia i se accelerează. Era sigur că tremurul braţelor şi al buzei inferioare se datora numai vântului rece.

Soarele dispăruse, se vedeau câteva stele, cerul devenea ciudat, verde-purpuriu, parcă era vânăt, iar el intră pe uşă, în atmosfera caldă cu pereţi strălucitori.

Era în siguranţă.

Fastolfe îl întâmpină:

— Te-ai întors la timp, domnule Baley. Întâlnirea dumitale cu Gladia a fost rodnică?

— Foarte rodnică, dr. Fastolfe, răspunse Baley. S-ar putea, chiar, să am cheia problemei în mâna mea.

28

Fastolfe zâmbi politicos, într-un mod care nu însemna nici surprindere, nici bună dispoziţie, nici neîncredere. Îl conduse în ceea ce era, evident, o sufragerie, mai mică şi mai plăcută decât cea în care luaseră masa de prânz.

— Dumneata şi cu mine, dragă domnule Baley, spuse Fastolfe cu amabilitate, vom servi o cină neoficială, singuri. Doar

noi doi. Vor lipsi până şi roboţii, dacă vrei. Şi nici nu vom discuta afaceri, în afară de cazul în care doreşti la nebunie acest lucru.

Baley nu spuse nimic, ci se opri să privească uimit pereţii. Erau de un verde luminos, cu ape, cu diferenţe de strălucire şi nuanţă care înaintau de jos în sus. Din loc în loc apăreau frunze de un verde mai închis şi sclipiri umbroase. Pereţii făceau ca încăperea să semene cu o peşteră bine luminată, la partea de jos, de apa mării. Efectul era ameţitor – cel puţin aşa îl găsi Baley.

Lui Fastolfe nu-i fu greu să interpreteze expresia lui Baley. Zise:

— E un gust dobândit, domnule Baley, recunosc… Giskard, stinge lumina de pe pereţi… Mulţumesc.

Baley răsuflă uşurat:

— Mulţumesc şi *dumitale*, dr. Fastolfe. Pot să merg la Personală, domnule?

— Desigur.

Baley ezită:

— N-ai putea…

Fastolfe chicoti:

— Totul va fi absolut normal, domnule Baley. Nu vei avea de ce să te plângi.

Baley înclină capul:

— Mulţumesc *foarte mult*.

Fără aspectul înşelător intolerabil, Personala – se gândi că e aceeaşi pe care o mai folosise odată – era doar ceea ce trebuia să fie, doar mult mai somptuoasă şi mai plăcută decât văzuse el vreodată. Cele de pe Pământ erau şiruri de cabine identice, întinzându-se la infinit, fiecare însemnată pentru a fi folosită de o persoană – doar una singură – odată.

Strălucea de curăţenie. Probabil că stratul molecular extern era curăţat după fiecare folosire şi se depunea un nou strat. Baley avu sentimentul că, dacă ar fi stat destul de mult pe Aurora, i-ar fi venit greu să se obişnuiască apoi cu aglomerările de pe Pământ, care lăsau deoparte igiena şi curăţenia – lucruri în faţa cărora să te pleci de la distanţă, idealuri de neatins.

Înconjurat de confortul de fildeş şi aur (fără îndoială că nici fildeşul, nici aurul nu erau veritabile), strălucitor şi neted, Baley se trezi, deodată, înfiorându-se de bacteriile de pe Pământ şi

crispându-se din cauza pericolului de contaminare. Nu aşa simţeau şi cei din Spaţiu? Putea să-i învinuiască?

Îşi spălă mâinile gânditor, atingând în joacă, ici şi colo, fâşia care schimba temperatura. Şi totuşi, aceşti aurorieni erau atât de inutil de împodobiţi în pavoazările lor interioare, se prefăceau atât de mult că trăiesc într-o stare naturală în vreme ce îmblânziseră şi distruseseră natura. Sau numai Fastolfe era aşa?

De fapt, locuinţa Gladiei era mult mai austeră. Poate doar pentru că fusese crescută pe Solaria?

Cina care a urmat a fost o adevărată plăcere. Ca şi la prânz, a existat din nou sentimentul apropierii de natură. Felurile erau numeroase – toate diferite, toate în porţii mici – şi, la unele dintre ele, se dovedea că fuseseră făcute din plante sau animale. Începu să caute nod în papură – un oscior, un zgârci, o pieliţă sau o aţă, care mai devreme l-ar fi putut scârbi – la întâmplare.

Felul întâi era un peşte mic – un peşte mic servit întreg, cu toate organele lui interne. La început, asta l-a şocat – un alt mod de a-ţi băga nasul în Natură cu „N” mare. Dar a înghiţit, totuşi, peştele, aşa cum a făcut şi Fastolfe, şi gustul l-a făcut să-şi schimbe, imediat, părerea. Nu mai gustase ceva asemănător. Parcă atunci s-ar fi inventat papilele gustative şi i-ar fi fost puse pe limbă.

Gusturile variau de la un fel de mâncare la altul. Unele erau ciudate şi nu tocmai plăcute, dar găsi că n-avea importanţă. Senzaţia unui gust diferit, a mai multor gusturi *diferite* (la indicaţia lui Fastolfe, sorbi o înghiţitură de apă uşor aromată între feluri) era cea mai importantă – nu gustul în sine.

Încercă să nu se îndoape, să nu se concentreze numai asupra mâncării şi să nu-şi lingă farfuria. Cu disperare, îl observa şi-l imita în continuare pe Fastolfe, nebăgând în seamă privirile blânde, dar categoric amuzate, ale acestuia.

— Sper, zise Fastolfe, că e pe gustul dumitale.

— Foarte bun, reuşi Baley să deschidă gura.

— Te rog, nu te chinui să fii politicos inutil. Nu mânca un lucru care ţi se pare ciudat sau necomestibil. Voi cere porţii suplimentare pentru tot ceea ce-ţi place.

— Nu e nevoie, dr. Fastolfe. Totul e suficient.

— Bun.

În ciuda propunerii lui Fastolfe de a mânca fără să fie prezenţi roboţii, era un robot care servea. (Fastolfe, obişnuit cu asta, probabil că nici nu observa, se gândi Baley – şi nu discută problema.)

Aşa cum trebuia, robotul era tăcut şi se descurca impecabil. Livreaua lui frumoasă părea să fie luată din dramele istorice pe care Baley le văzuse pe hiperunde. Doar de foarte aproape se vedea că acest costum este o iluzie optică datorită luminii şi că învelişul robotului era un metal neted finisat – şi atât.

— Exteriorul chelnerului a fost proiectat de Gladia? întrebă Baley.

— Da, spuse Fastolfe, evident încântat. Ce măgulită se va simţi să ştie că i-ai recunoscut stilul. E bună, nu-i aşa? Lucrările ei încep să fie tot mai cunoscute şi ea ocupă un loc util în societatea de pe Aurora.

Conversaţia din timpul mesei fusese plăcută, dar lipsită de importanţă. Baley nu simţise nevoia să „discute afaceri” şi preferase, de fapt, să tacă şi să savureze mâncarea, lăsând subconştientul – sau oricare altă facultate preia controlul în absenţa raţiunii – să decidă cum să abordeze subiectul, care i se părea acum că este aspectul principal al problemei lui Jander.

Fastolfe îi uşură sarcina, spunând:

— Şi acum, că ai pomenit de Gladia, domnule Baley, pot să te întreb ce s-a întâmplat, de ai plecat spre casa ei destul de disperat şi te-ai întors aproape optimist şi spunând că, poate, ai cheia întregii probleme în mâinile dumitale? Ai aflat ceva nou – şi poate neaşteptat – la Gladia acasă?

— Chiar aşa, spuse Baley absent.

Dar era absorbit de desert, pe care nu putea deloc să-l recunoască şi din care (după ce dorinţa ce i se citea în priviri îl făcuse pe chelner să priceapă) i se pusese în faţă o a doua porţie mică. Se simţea plin. În viaţa lui nu-l bucurase atât de mult mâncatul în sine şi pentru prima oară dispreţuia limitele fiziologice care nu-i permiteau să mănânce veşnic. Se simţi cam ruşinat că poate gândi aşa.

— Şi ce ai aflat, nou şi neaşteptat? întrebă Fastolfe cu multă răbdare. Probabil ceva ce eu nu ştiu?

— Poate. Gladia mi-a spus că i l-ai dat pe Jander acum vreo şase luni.

Fastolfe încuviinţă.

— Ştiam *asta*. Aşa am făcut.

Baley întrebă tăios:

— De ce?

Expresia prietenoasă de pe chipul lui Fastolfe dispăru încet. Apoi întrebă:

— De ce nu?

Baley zise:

— Nu ştiu de ce nu, dr. Fastolfe. Nu-mi pasă. Întrebarea mea este: De ce?

Fastolfe dădu uşor din cap şi nu spuse nimic.

Baley zise:

— Dr. Fastolfe, mă aflu aici ca să descurc o aparentă încurcătură nenorocită. Nimic din ceea ce faci dumneata – *nimic* – nu uşurează lucrurile. Mai mult, parcă ţi-ar face plăcere să-mi demonstrezi cât de mare e încurcătura şi să distrugi orice speculaţie propun ca o posibilă rezolvare. Deci, nu mă aştept ca alţii să-mi răspundă la întrebări. Nu am niciun statut oficial în Lumea asta şi n-am niciun drept să pun întrebări care să smulgă răspunsuri. Totuşi, cu dumneata e altceva. Mă aflu aici la cererea dumitale şi încerc să salvez cariera dumitale şi pe-a mea şi, după cum singur ai spus, încerc să salvez şi Aurora, şi Pământul. Deci, mă aştept să răspunzi la întrebările mele în întregime şi cu sinceritate. Te rog să nu te complaci în tactici de pat[6], întrebându-mă de ce nu, când eu te întreb de ce. Încă o dată, aşadar, şi pentru ultima oară: De ce?

Fastolfe îşi strânse buzele şi se posomorî:

— Scuzele mele, domnule Baley. Dacă am ezitat, a fost pentru că, privind în urmă, mi s-a părut că nu e un motiv prea impresionant. Gladia Delmarre – nu, nu vrea să i se folosească numele de familie – Gladia e străină pe această planetă. Ea a trecut prin experienţe traumatizante în Lumea ei, după cum ştii, şi prin experienţe traumatizante în aceasta, după cum, probabil, nu ştii…

— Ştiu. Te rog să fii mai concis.

— Ei bine, deci, îmi părea rău de ea. Era singură şi m-am gândit că Jander o va face să se simtă mai puţin singură.

---

[6] *Pat* (la jocul de şah) – situaţie în care un jucător, fără a fi în poziţie de şah, nu mai poate face nicio mişcare şi este obligat să înceteze jocul, declarându-se remiză (*n. tr.*).

— Îţi părea rău pentru ea? Doar atât. Sunteţi amanţi? Aţi fost?

— Nu, nici vorbă. Eu nu m-am oferit. Nici ea. De ce? Ţi-a spus ea că suntem amanţi?

— Nu, nu mi-a spus, dar îmi trebuia oricum confirmarea separată. Te anunţ eu când apare o nepotrivire; nu trebuie să te preocupe asta. Cum s-a întâmplat, cu toată părerea dumitale de rău faţă de ea şi, după câte mi-a spus Gladia, cu recunoştinţa ei faţă de dumneata, că niciunul dintre voi nu s-a oferit? Am aflat că pe Aurora a te oferi pentru actul sexual e totuna cu a discuta despre vreme.

Fastolfe se încruntă:

— Nu ştii nimic despre asta, domnule Baley. Nu ne judeca după normele Lumii dumitale. Actul sexual nu are prea mare importanţă pentru noi, dar avem grijă cum îl folosim. Poate că nu ţi se pare aşa, dar nu ne oferim cu superficialitate. Gladia, neobişnuită cu principiile noastre şi frustrată din punct de vedere sexual pe Solaria, poate s-a oferit cu superficialitate – sau cu disperare, ar putea fi cuvântul cel mai bun – şi nu e de mirare, aşadar, că nu i-au plăcut rezultatele.

— N-ai încercat să ameliorezi situaţia?

— Oferindu-mă eu? Eu nu sunt ceea ce-i trebuie ei şi, în această privinţă, ea nu e ce-mi trebuie mie. Mi-a părut *rău* pentru ea. Îmi place de ea. Îi admir talentul artistic. Şi vreau să fie fericită… De fapt, domnule Baley, sunt sigur că eşti de acord că simpatia dintre două fiinţe umane nu trebuie să se bazeze pe dorinţa sexuală sau pe altceva în afară de sentimente omeneşti decente. N-ai simţit niciodată simpatie pentru cineva? N-ai dorit niciodată să ajuţi pe cineva, pentru simplul motiv că te simţeai bine să înlături nefericirea celuilalt? De pe ce fel de planetă vii?

Baley zise:

— Ceea ce spui este explicabil, dr. Fastolfe. Nu pun la îndoială faptul că eşti o fiinţă umană cumsecade. Totuşi, suportă-mă. Când te-am întrebat prima oară de ce i l-ai dat pe Jander Gladiei, nu mi-ai spus atunci ce mi-ai spus acum – şi încă foarte emoţionat, aş adăuga. Primul dumitale impuls a fost să te eschivezi, să eziţi, să tragi de timp întrebând de ce nu. Dacă e adevărat ce mi-ai spus acum, ce te-a deranjat la început? Ce motiv – pe care *n-ai vrut* să-l recunoşti – ţi-a venit în minte, înainte de a te opri la motivul pe care *ai vrut* să-l recunoşti?

Iartă-mă că insist, dar trebuie să ştiu – şi nu din curiozitate personală, te asigur. Dacă ceea ce-mi vei spune nu va fi de niciun folos în povestea asta nenorocită, poţi considera că ai vorbit cu o gaură neagră.

Fastolfe vorbi cu glas mic:

— Pe cinstea mea, nu ştiu de ce am ocolit întrebările dumitale. M-ai surprins cu un lucru pe care, probabil, nu vreau să-l recunosc. Să mă gândesc, domnule Baley.

Tăcură amândoi. Chelnerul strânse masa şi ieşi din cameră. Daneel şi Giskard erau în altă parte (probabil păzeau casa). Baley şi Fastolfe erau, în sfârşit, singuri, într-o cameră fără roboţi.

În cele din urmă, Fastolfe vorbi:

— Nu ştiu ce-ar trebui să-ţi spun, dar să mă întorc cu nişte decenii în urmă. Am două fiice. Poate ştii. Sunt de la mame diferite…

— Ai fi dorit să ai fii, dr. Fastolfe?

Fastolfe păru sincer surprins:

— Nu. Deloc. Mama celei de-a doua fiice dorea un fiu, cred, dar n-am fost de acord cu inseminarea artificială cu spermă selecţionată – nici măcar cu sperma mea –, ci am insistat pe rezultatul firesc al geneticii. Înainte de a mă întreba de ce, îţi voi spune că prefer o anumită cotă de hazard în viaţă şi cred că, de fapt, doream ca hazardul să-mi dea o fiică. Înţelegi că aş fi acceptat şi un fiu, dar nu voiam să pierd şansa unei fiice. Într-un fel, sunt împăcat că am fete. Ei bine, al doilea copil a fost tot fată şi ăsta poate fi unul dintre motivele pentru care mama a divorţat imediat după naştere. Pe de altă parte, multe căsătorii sunt desfăcute, oricum, imediat după o naştere, aşa că, poate, nu e nevoie să caut motive speciale.

— Înţeleg că a luat copilul cu ea.

Fastolfe îi aruncă lui Baley o privire mirată:

— De ce-ar fi făcut-o? Dar am uitat. Eşti de pe Pământ. Nu, sigur că nu. Copilul ar fi fost crescut într-o creşă, unde i s-ar fi purtat bine de grijă, desigur. De fapt – îşi încreţi nasul, parcă jenat dintr-o dată de o anumită amintire – n-a crescut acolo. M-am hotărât s-o cresc eu însumi. Era legal, dar foarte neobişnuit. Eram foarte tânăr, bineînţeles, încă nu aveam un secol, dar aveam, deja, un nume în robotică.

— Te-ai descurcat?

— Vrei să spui, s-o cresc? O, da. M-am ataşat mult de ea. I-am pus numele Vasilia. Înţelegi, era numele mamei mele.

Chicoti, amintindu-şi:

— Am această înclinaţie sentimentală – ca şi afecţiunea pentru roboţii mei. Bineînţeles că nu mi-am cunoscut niciodată mama, dar pe diagramele mele era numele ei. Şi, după câte ştiu, trăieşte, aşa că aş putea s-o văd – dar cred că e destul de dificil să te întâlneşti cu o persoană în al cărei pântec te-ai aflat cândva… Unde rămăsesem?

— Ai pus fiicei dumitale numele Vasilia.

— Da… şi am crescut-o şi m-am ataşat de ea. Foarte mult. Eu înţelegeam ce era atrăgător în asta, dar, desigur, începusem să-i stingheresc pe prietenii mei şi trebuia s-o ţin departe de ei când era vorba de o întâlnire, socială sau profesională. Mi-aduc aminte, odată…

Se opri.

— Da?

— E un lucru la care nu m-am gândit de decenii. Ea a alergat afară, plângând dintr-un motiv oarecare, şi s-a aruncat în braţele mele când dr. Sarton era la mine, să discutăm unul dintre cele mai noi programe de proiectare a roboţilor cu aspect uman. Avea numai şapte ani, cred, şi am îmbrăţişat-o, desigur, am sărutat-o şi am lăsat imediat baltă discuţia, lucru de neiertat din partea mea. Sarton a plecat, tuşind şi sufocându-se – *foarte* indignat. A durat o săptămână întreagă până ce am luat din nou legătura cu el şi am reluat discuţia. Copiii n-ar trebui să aibă acest efect asupra oamenilor, cred, dar există atât de puţini copii şi te întâlneşti atât de rar cu ei.

— Şi fiica dumitale – Vasilia – ţinea la dumneata?

— O, da – cel puţin până… Ţinea foarte mult la mine. Am avut grijă de instruirea ei şi am luat toate măsurile să înveţe cât mai multe lucruri.

— Ai spus că a ţinut la dumneata până… nu ştiu ce. Nu ţi-ai terminat fraza. Deci, a venit o vreme când n-a mai ţinut la dumneata. Când a fost asta?

— Când s-a făcut mare a vrut să aibă casa ei. Era foarte firesc.

— Şi dumneata n-ai vrut?

— Cum adică, n-am vrut? Bineînţeles că am vrut. Domnule Baley, continui să crezi că sunt un monstru.

— Şi vrei să cred, în schimb, că, după ce a ajuns la vârsta când trebuie să aibă casa ei, n-a mai avut faţă de dumneata aceeaşi afecţiune din copilărie, când locuia în casa *dumitale* şi o întreţineai?

— Nu e chiar aşa de simplu. De fapt, a fost mai complicat. Vezi…

Fastolfe păru jenat:

— Am refuzat-o când mi s-a oferit.

— Ţi s-a oferit, *dumitale*? întrebă Baley îngrozit.

— Era cât se poate de firesc, răspunse Fastolfe cu indiferenţă. Mă cunoştea foarte bine. Eu o educasem cu privire la sex, îi încurajasem experienţele, am dus-o la Jocurile lui Eros, mi-am dat toată silinţa. Era ceva la care mă puteam aştepta şi am fost un prost că n-am prevăzut asta şi m-am lăsat prins.

— Dar *incestul*?

— Incestul? făcu Fastolfe. A, da, un cuvânt de pe Pământ. Pe Aurora nu există aşa ceva, domnule Baley. Foarte puţini Aurorieni îşi cunosc rudele apropiate. Desigur, dacă e vorba de căsătorie şi se face cerere pentru copii, are loc o cercetare genealogică, dar ce legătură are asta cu sexul social? Nu, nu, lucrul anormal este că mi-am refuzat propria fiică.

Se înroşi – mai ales pe urechile lui mari.

— Sper, murmură Baley.

— Totuşi, n-aveam niciun motiv ca lumea – cel puţin niciunul pe care să i-l explic Vasiliei. A fost de neiertat pentru mine că n-am prevăzut totul şi că n-am pregătit o argumentare pentru a respinge, dacă era necesar, pe cineva atât de tânăr şi de neexperimentat, fără a o răni sau a o supune unei umilinţe îngrozitoare. Sunt, într-adevăr, peste măsură de ruşinat că mi-am asumat neobişnuita răspundere de a creşte un copil, doar pentru a-l supune unei astfel de experienţe neplăcute. Eu am crezut că puteam continua relaţia tată-fiică – prieteneşte –, dar ea n-a renunţat. De câte ori o respingeam, indiferent cât de drăgăstos încercam s-o fac, lucrurile se înrăutăţeau între noi.

— Până când, în cele din urmă…

— În cele din urmă, ea a dorit propria ei locuinţă. La început m-am opus, nu fiindcă n-aş fi dorit ca ea să aibă una, ci pentru că doream să restabilesc relaţia noastră înainte de plecarea ei. N-a ajutat nimic. A fost, poate, cea mai grea perioadă din viaţa mea. Până la urmă, pur şi simplu – şi foarte violent – a insistat

să plece şi eu n-am mai rezistat. Pe atunci era, deja, robotician – sunt mulţumit că nu şi-a abandonat meseria din dispreţ faţă de mine – şi şi-a găsit o locuinţă fără niciun ajutor din partea mea. Într-adevăr, aşa a făcut, şi de atunci am luat legătura de foarte puţine ori.

Baley zise:

— S-ar putea, dr. Fastolfe, ca, de vreme ce *nu* a abandonat robotica, să nu se simtă total înstrăinată.

— Este lucrul pe care-l face ea cel mai bine şi de care e cel mai interesată. N-are nicio legătură cu mine. Ştiu că, la început, m-am gândit ca dumneata şi am făcut câteva propuneri prieteneşti, dar n-au fost acceptate.

— Ţi-e dor de ea, dr. Fastolfe?

— Sigur că mi-e dor de ea, domnule Baley. Iată un exemplu de greşeală pe care-l faci când creşti un copil. Cedezi unui impuls iraţional – o dorinţă atavică –, el îi inspiră copilului cel mai puternic sentiment de dragoste şi te confruntă cu posibilitatea de a refuza prima ofertă de dragoste a acestui copil, rănindu-l pentru toată viaţa din punct de vedere emoţional. Şi, în plus, te supui chiar şi pe tine acestui sentiment, absolut iraţional, de regret din pricina absenţei. Este ceva ce n-am mai simţit vreodată, până atunci, şi nici după aceea. Şi ea, şi eu am suferit inutil, iar vina este numai a mea.

Fastolfe căzu pe gânduri, iar Baley spuse cu blândeţe:

— Şi ce legătură au toate astea cu Gladia?

Fastolfe tresări:

— O, uitasem! Ei bine, este destul de simplu. Tot ce-am spus despre Gladia e adevărat. Mi-a plăcut de ea. Mi-a părut rău de ea. I-am admirat talentul. Dar, în plus, seamănă cu Vasilia. Am observat asemănarea când am văzut prima relatare pe hiperunde despre sosirea ei de pe Solaria. A fost foarte surprinzător şi m-a făcut să mă intereseze.

Oftă.

— Când mi-am dat seama că ea, ca şi Vasilia, fusese rănită din punct de vedere sexual, a fost mai mult decât puteam suporta. Am aranjat să locuiască lângă mine, după cum vezi. Am fost prietenul ei şi am făcut tot ce mi-a stat în putinţă să atenuez dificultăţile de adaptare la o Lume nouă.

— Deci, ea este un surogat de fiică.

— Într-un fel, da. Cred că poţi să-i spui aşa, domnule Baley. Şi nici nu ştii cât de bucuros sunt că nu i-a venit niciodată ideea să mi se ofere. Dacă o respingeam, ar fi însemnat să retrăiesc respingerea Vasiliei. Dacă primeam, din incapacitate de a repeta refuzul, mi-aş fi amărât viaţa, pentru că aş fi simţit că fac pentru această Străină – această palidă imagine a fiicei mele – ceea ce n-am vrut să fac pentru însăşi fiica mea. Oricum… Dar n-are importanţă, acum înţelegi de ce am ezitat la început să-ţi răspund. Gândul acesta mă făcea, într-un fel, să retrăiesc această tragedie a vieţii mele.

— Şi cealaltă fiică a dumitale?

— Lumen? zise Fastolfe cu răceală. N-am avut niciodată vreo legătură cu ea, deşi am veşti de la ea din când în când.

— Candidează pentru un post politic, am înţeles.

— Unul local. Pe lista Globaliştilor.

— Ce-i asta?

— Globaliştii? Ei susţin doar Aurora – doar globul nostru, înţelegi. Aurorienii trebuie să ia conducerea în colonizarea Galaxiei. Ceilalţi trebuie să fie opriţi, pe cât posibil, mai ales Pământenii. Ei numesc asta „interes personal iluminist”.

— Aceasta nu e părerea dumitale, desigur.

— Sigur că nu. Eu conduc Partidul Umanist, care crede că toate fiinţele umane au aceleaşi drepturi în Galaxie. Când vorbesc despre „duşmanii mei”, mă refer la Globalişti.

— Atunci, Lumen este unul dintre duşmanii dumitale.

— Şi Vasilia e unul dintre ei. Ea este membră a Institutului de Robotică de pe Aurora – IRA – înfiinţat acum câţiva ani şi condus de roboticieni care mă consideră un demon ce trebuie înfrânt cu orice chip. Totuşi, după câte ştiu, cele câteva foste soţii ale mele sunt apolitice, poate chiar Umaniste.

Zâmbi trist şi spuse:

— Ei bine, domnule Baley, ai pus toate întrebările pe care voiai să le pui?

Baley căută degeaba buzunare în pantalonii bufanţi, model Aurorian – făcuse periodic asta de când începuse să-i poarte pe navă – şi nu găsi niciunul. Recurse la un compromis, aşa cum făcea uneori, încrucişându-şi braţele la piept. Spuse:

— De fapt, dr. Fastolfe, nu sunt deloc sigur că mi-ai răspuns la prima întrebare. Mi se pare că nu oboseşti deloc să te

eschivezi. *De ce i l-ai dat pe Jander Gladiei?* Hai să dăm totul pe faţă, ca să vedem lumina în ceea ce acum pare întuneric.

29

Fastolfe se înroşi din nou. De data asta s-ar fi putut să fie mânie, dar continuă să vorbească încet. Spuse:

— Nu mă intimida, domnule Baley. Ţi-am răspuns. Mi-a părut rău de Gladia şi m-am gândit că Jander ar putea să-i ţină de urât. Ţi-am vorbit mai sincer decât oricui, în parte din cauza situaţiei în care mă aflu şi în parte pentru că nu eşti de pe Aurora. În schimb, pretind un oarecare respect.

Baley îşi muşcă buza inferioară. Nu se afla pe Pământ. Nu era susţinut de nicio autoritate oficială, iar în joc se afla mai mult decât prestigiul lui profesional. Spuse:

— Îmi cer scuze, dr. Fastolfe, dacă ţi-am rănit sentimentele. N-am vrut să insinuez că nu eşti sincer sau că nu vrei să mă ajuţi. Cu toate astea, nu pot lucra dacă nu cunosc întregul adevăr. Să-ţi sugerez răspunsul posibil pe care-l caut şi dumneata să-mi spui dacă am nimerit-o, dacă sunt pe aproape sau dacă mă înşel. Se poate să i-l fi dat pe Jander Gladiei, ca ea să-şi îndrepte asupra lui energia sexuală şi să nu aibă astfel ocazia să ţi se ofere *dumitale*? Poate că n-a fost ăsta motivul dumitale conştient, dar gândeşte-te acum la el. E posibil ca un asemenea sentiment să fi contribuit când ai făcut cadoul?

Fastolfe ridică un bibelou uşor şi transparent de pe masa din sufragerie. Îl întoarse pe toate părţile, iar şi iar. Cu excepţia acestei mişcări, dr. Fastolfe părea încremenit. În sfârşit, spuse:

— S-ar putea, domnule Baley. Sigur, după ce i l-am împrumutat pe Jander – apropo, n-a fost chiar un cadou – m-a preocupat mai puţin ideea că ea mi s-ar putea oferi.

— Ştii dacă Gladia s-a folosit de Jander în scopuri sexuale?

— Ai întrebat-o pe Gladia dacă l-a folosit, domnule Baley?

— Asta n-are nicio legătură cu întrebarea mea. *Ştii?* Ai fost martor la vreun act sexual între ei? Te-a informat vreunul dintre roboţii dumitale despre aşa ceva? Ţi-a spus ea însăşi?

— Răspunsul la toate întrebările astea, domnule Baley, este nu. Dacă mă gândesc, nu e nimic neobişnuit în folosirea roboţilor în scopuri sexuale, fie de către bărbaţi, fie de către femei. Roboţii obişnuiţi nu sunt tocmai adaptaţi pentru asta, dar fiinţele umane au multă imaginaţie în această privinţă. Cât

despre Jander, el este adaptat pentru că are aspect uman atât cât am putut să-l facem…

— Ca să poată lua parte la un act sexual.

— Nu, nu ne-am gândit niciodată la aşa ceva. Era vorba de problema abstractă de a construi un robot cu aspect absolut uman, pe care am pus-o în aplicare răposatul dr. Sarton şi cu mine.

— Dar aceşti roboţi cu aspect uman sunt ideal proiectaţi pentru actul sexual, nu-i aşa?

— Cred că sunt şi, dacă stau să mă gândesc – şi, recunosc, m-am gândit chiar de la început – Gladia l-ar fi putut folosi pe Jander aşa. Dacă a făcut-o, sper ca operaţia să-i fi oferit plăcere. Dacă da, voi considera împrumutul făcut ei o faptă bună.

— Ar fi putut fi mai mult decât o faptă bună?

— În ce fel?

— Ce-ai zice dacă ţi-aş spune că Jander şi Gladia erau soţ şi soţie?

Mâna lui Fastolfe, care mai ţinea încă bibeloul, se încleştă, îl ţinu strâns o clipă, apoi îi dădu drumul.

— Cum? E ridicol. E imposibil din punct de vedere legal. Nu se pune problema copiilor, aşa că e de neconceput o cerere pentru ei. Fără intenţia unei astfel de cereri, nu poate fi vorba de căsătorie.

— Aici nu se pune problema legalităţii, dr. Fastolfe. Adu-ţi aminte că Gladia e Solariană şi nu are concepţia de pe Aurora. E vorba de sentiment. Chiar Gladia mi-a spus că l-a considerat pe Jander ca fiind soţul ei. Cred că acum se consideră văduva lui şi că a suferit altă traumă sexuală – şi încă una gravă. Dacă ai contribuit în vreun fel, cu bună ştiinţă, la această întâmplare…

— Pe toate stelele, izbucni Fastolfe cu neobişnuită emoţie, n-am făcut-o. Orice ar fi fost în mintea mea, nu mi-am închipuit niciodată că Gladia şi-ar putea imagina *căsătoria* cu un robot, oricât de asemănător cu omul ar fi fost acesta. Niciun Aurorian nu şi-ar fi putut închipui aşa ceva.

Baley încuviinţă şi ridică o mână:

— Te cred. Nu cred că poţi juca atât de bine teatru ca să mimezi sinceritatea. Dar trebuia să ştiu. La urma urmei, era cât se poate de posibil…

— Nu, nu era. Posibil să previn situaţia? Să creez intenţionat această stare de văduvie, dintr-un motiv oarecare? Niciodată.

Era de neconceput, aşa că n-am conceput-o. Domnule Baley, orice aş fi avut în minte când l-am plasat pe Jander în locuinţa ei, am avut intenţii bune. Nu m-am gândit la *asta*. Intenţia bună e o apărare slabă, ştiu, dar e tot ce pot oferi.

— Dr. Fastolfe, să nu mai vorbim despre asta, zise Baley. Ceea ce ofer *eu* acum, este o posibilă rezolvare a misterului.

Fastolfe respiră adânc şi se rezemă de scaun:

— Ai lăsat să se înţeleagă asta de când te-ai întors de la Gladia.

Îl privi pe Baley cu o uşoară ferocitate în ochi:

— Nu puteai să-mi vorbeşti de la început despre „cheia” misterului? Era nevoie să trecem prin toate… astea?

— Îmi pare rău, dr. Fastolfe. Cheia nu face nici doi bani fără toate… astea.

— Bine, atunci. Dă-i drumul.

— În regulă. Jander era într-o situaţie pe care dumneata, cel mai mare teoretician în robotică din toate Lumile, n-ai prevăzut-o, cum ai şi recunoscut. El îi plăcea atât de mult Gladiei, încât ea îl iubea nespus şi îl considera soţul ei. Şi dacă reiese că, plăcându-i, îi şi displăcea?

— Nu sunt sigur că te-am înţeles.

— Păi, uite, dr. Fastolfe. Ea e cam secretoasă în privinţa asta. Am aflat că pe Aurora problemele sexuale nu sunt ceva de ascuns cu orice preţ.

— Nu le difuzăm pe hiperunde, zise Fastolfe sec, dar nu facem din ele un secret mai mare decât oricare altă problemă strict personală. În general, ştim cine a fost ultimul partener al cuiva şi, dacă suntem între prieteni, ajungem la ideea de cât de bun, sau cât de înflăcărat, sau cât de mult în sens invers a fost un partener – sau amândoi. E un subiect de flecăreală, uneori.

— Da, dar dumneata nu ştiai nimic despre legătura Gladiei cu Jander.

— Bănuiam…

— Nu-i acelaşi lucru. Ea nu ţi-a spus nimic. Dumneata n-ai văzut nimic. Şi nici vreun robot n-a putut relata ceva. Ea ţinea asta secret până şi faţă de dumneata, cel mai bun prieten al ei pe Aurora. E clar că roboţii ei primiseră indicaţii atente să nu discute niciodată despre Jander şi Jander însuşi trebuie să fi fost perfect instruit să nu divulge nimic.

— Cred că asta e concluzia logică.

— De ce-ar face ea asta, dr. Fastolfe?

— Un punct de vedere Solarian despre intimitatea sexului?

— Nu e ca şi cum ai spune că-i era ruşine?

— N-avea de ce să-i fie, deşi faptul că-l considera pe Jander soţ ar fi făcut-o de râs.

— Ar fi putut ascunde partea asta foarte uşor, fără să ascundă tot. Să presupunem că, în felul ei solarian, îi era ruşine.

— Ei, şi?

— Nimănui nu-i place să-i fie ruşine – şi ea ar fi putut să-l învinuiască pe Jander pentru asta, după obiceiul destul de lipsit de sens pe care-l au oamenii de a căuta să-i învinuiască pe ceilalţi pentru neplăceri care sunt, evident, din propria lor vină.

— Da?

— Poate au fost ocazii când Gladia, care are un temperament iute, a izbucnit în lacrimi, să zicem, şi l-a dojenit pe Jander că este cauza ruşinii şi nenorocirii ei. Poate că n-a durat mult şi a trecut repede la scuze şi mângâieri, dar Jander n-ar fi prins ideea că, de fapt, el era cauza ruşinii şi nefericirii ei?

— Poate.

— Şi nu s-ar fi putut să însemne pentru Jander că, dacă ar continua relaţia, ar face-o nefericită, şi dacă ar pune capăt relaţiei, ar face-o nefericită? Orice ar fi făcut, ar fi încălcat Prima Lege şi, incapabil să mai acţioneze fără această încălcare, nu s-a putut refugia decât în inactivitate – şi aşa a intrat în degajare mentală. Îţi aminteşti povestea pe care mi-ai spus-o mai devreme, despre robotul legendar care citea gândurile şi care a fost oprit de acea înaintaşă a roboticii?

— De Susan Calvin, da. Înţeleg! Îţi construieşti scenariul după acea legendă veche. Foarte ingenios, domnule Baley, dar nu merge.

— De ce nu? Când ai zis că numai dumneata poţi să-i provoci lui Jander degajarea mentală, habar n-aveai că el e implicat atât de mult într-o situaţie atât de incredibilă. Este exact ca în povestea cu Susan Calvin.

— Să presupunem că povestea despre Susan Calvin şi robotul care citea gândurile nu este numai ficţiune. Să o considerăm adevărată. Tot n-ar exista nicio asemănare între acea poveste şi situaţia lui Jander. În cazul lui Susan Calvin, am avea de-a face cu un robot surprinzător de primitiv, unul care astăzi n-ar mai dobândi nici măcar statutul de jucărie. Ar fi

vorba numai calitativ de subiecte ca: situaţia „A produce nefericire”; negarea situaţiei „A produce nefericire”; de aici, degajare mentală.

— Şi Jander? întrebă Baley.

— Orice robot modern – orice robot din ultimul secol – ar aprecia aceste probleme cantitativ. Care dintre cele două situaţii, A sau non-A, ar produce *mai multă* nefericire? Robotul ar lua o hotărâre rapidă şi ar opta pentru nefericirea minimă. Şansa ca el să aprecieze că aceste două variante, care se exclud reciproc, produc exact aceeaşi cantitate de nefericire este mică şi, chiar dacă s-ar dovedi că aşa stau lucrurile, robotul modern este prevăzut cu un element de semnal aleator. Dacă A şi non-A produc nefericire în cantitate egală, după aprecierea lui, el alege o cale sau alta într-un mod total imprevizibil şi fără să stea pe gânduri. El *nu* trece în degajare mentală.

— Vrei să spui că e imposibil ca Jander să intre în degajare mentală? Ai spus că *dumneata* puteai să i-o provoci.

— În cazul creierului pozitronic al robotului cu aspect uman, există o cale de abatere a elementului de semnal aleator, ce depinde în totalitate de modul în care e construit acel creier. Chiar dacă ai cunoaşte teoria fundamentală, să conduci un robot pe arătură, ca să spun aşa, printr-o serie ingenioasă de întrebări şi comenzi, ca să-i provoci până la urmă degajarea mentală, este un proces greu şi de durată. Nici nu poate fi vorba să se producă prin accident şi simpla existenţă a unei contradicţii aparente, precum cea provocată de dragoste şi ură simultane, nu e în stare de şmecheria asta fără o reglare cantitativă extrem de atentă, în cele mai neobişnuite condiţii. Ceea ce ne aduce, aşa cum spun întruna, la o şansă nedeterminată, drept singurul mod posibil în care s-a produs.

— Dar duşmanii dumitale vor susţine că vina dumitale este cea mai probabilă. N-am putea, la rândul nostru, să susţinem că Jander a fost adus în stare de degajare mentală din cauza conflictului creat de dragostea şi ruşinea Gladiei? Asta n-ar suna plauzibil? Şi n-ar atrage opinia publică de partea dumitale?

Fastolfe se încruntă:

— Domnule Baley, eşti destul de deştept. Gândeşte-te bine. Dacă am încerca să ieşim din dilema noastră în acest mod cam necinstit, care ar fi urmările? Nu mai vorbesc despre ruşinea şi nefericirea pe care i le-ar aduce Gladiei, care n-ar îndura numai

pierderea lui Jander, ci şi sentimentul că ea singură a provocat această pierdere, dacă i-a fost într-adevăr ruşine şi dacă şi-a destăinuit această ruşine. N-aş vrea să fac asta, dar să lăsăm totul deoparte, dacă se poate. Să considerăm, în schimb, că duşmanii mei ar spune că i l-am împrumutat pe Jander anume ca să provoc cele întâmplate. Am făcut-o, ar spune ei, ca să realizez o metodă de degajare mentală la roboţii cu aspect uman şi să scap de orice răspundere aparentă. Ne-ar fi mai rău decât acum, fiindcă n-aş fi acuzat numai că sunt un intrigant nedescoperit, ca acum, ci şi că m-am purtat ca un monstru cu o femeie încrezătoare căreia m-am prefăcut că-i sunt prieten, lucru de care am fost cruţat până acum.

Baley era descumpănit. Simţi cum îi cade falca şi glasul i se auzi bâlbâit:

— Cu siguranţă că n-ar…

— Ba ar face-o. Chiar dumneata erai înclinat, cel puţin pe jumătate, să gândeşti aşa, acum câteva minute.

— Doar ca o abstracţie…

— Duşmanii mei n-ar considera-o abstracţie şi n-ar da-o publicităţii ca pe o abstracţie.

Baley îşi dădu seama că se înroşise. Simţi valul de căldură şi se pomeni că nu-l poate privi pe Fastolfe în faţă. Îşi drese glasul şi spuse:

— Ai dreptate. M-am pripit fără să vreau şi nu pot decât să-ţi cer iertare. Mă simt foarte jenat… Presupun că nu e altă cale decât adevărul – dacă-l putem afla.

Fastolfe zise:

— Nu dispera. Ai descoperit deja fapte în legătură cu Jander la care nici nu visam. Poţi să mai descoperi şi altele şi, până la urmă, ceea ce acum ni se pare un mister se poate dezvălui şi clarifica. Ce te gândeşti să faci în continuare?

Dar Baley nu se putea gândi la nimic din cauza eşecului avut. Spuse:

— Nu prea ştiu.

— Ei bine, atunci n-a fost cinstit din partea mea să întreb. Ai avut o zi lungă şi nu tocmai uşoară. Nu mă miră că acum gândeşti mai lent. De ce nu te odihneşti, sau să te uiţi la un film, ori să te culci? Mâine dimineaţă te vei simţi mult mai bine.

Baley încuviinţă şi murmură:

— Poate că ai dreptate.

Dar, în acea clipă, nu credea că în dimineaţa următoare se va simţi mai bine.

30

Dormitorul era rece, atât ca temperatură, cât şi ca ambianţă. Baley se înfioră uşor. O temperatură atât de scăzută într-o încăpere îi dădea senzaţia neplăcută că se află în Exterior. Pereţii erau aproape albi şi (neobişnuit pentru locuinţa lui Fastolfe) nu erau împodobiţi. Podeaua părea să fie din fildeş neted, dar sub talpa goală se simţea ca un covor. Patul era alb şi pătura moale era rece. Se aşeză pe marginea saltelei şi văzu că cedează foarte uşor sub greutatea lui.

Îl întrebă pe Daneel, care intrase cu el:

— Daneel, te supără când o fiinţă umană spune o minciună?

— Ştiu că fiinţele umane mint uneori, partenere Elijah. Câteodată, o minciună poate fi folositoare sau, chiar, obligatorie. Sentimentul meu faţă de minciună depinde de mincinos, de ocazie şi de motiv.

— Îţi dai întotdeauna seama când o fiinţă umană minte?

— Nu, partenere Elijah.

— Ţi se pare că dr. Fastolfe minte des?

— Nu mi s-a părut niciodată că dr. Fastolfe minte.

— Nici în legătură cu moartea lui Jander?

— După câte îmi dau seama, el spune adevărul în orice privinţă.

— Poate că te-a învăţat să spui aşa dacă te întreb eu?

— Nu m-a învăţat, partenere Elijah.

— Dar poate că te-a învăţat să spui şi asta…

Se opri. Din nou… ce rost avea să supună un robot interogatoriului încrucişat? Şi mai ales în cazul ăsta, dădea întruna înapoi.

Dintr-o dată îşi dădu seama că salteaua se lăsase uşor sub el şi acum îi acoperea pe jumătate şoldurile. Se ridică brusc şi zise:

— Există vreun mod de a încălzi camera, Daneel?

— Va fi cald când vei fi sub pătură cu lumina stinsă, partenere Elijah.

— Aha.

Privi în jur bănuitor:

— Vrei să stingi lumina, Daneel, şi să rămâi în cameră după aceea?

Lumina se stinse aproape imediat, iar Baley observă că bănuiala lui, că măcar această cameră nu era împodobită, era total eronată. De îndată ce se întunecă, simţi că se află în Exterior. Se auzea zgomotul făcut de vânt prin crengi şi murmurul somnoros al vieţuitoarelor îndepărtate. Mai era iluzia stelelor deasupra capului, cu câte un nor plutind întâmplător, abia vizibil.

— Aprinde din nou lumina, Daneel!

Camera fu inundată de lumină.

— Daneel, zise Baley, nu vreau nimic din toate astea. Nu vreau stele, nori, zgomote, copaci, vânt – nici măcar miresme. Vreau întuneric – întuneric inexpresiv. Poţi aranja asta?

— Sigur, partenere Elijah.

— Atunci, fă-o. Şi arată-mi cum să sting singur lumina când sunt gata să mă culc.

— Sunt aici ca să te apăr, partenere Elijah.

Baley spuse, morocănos:

— Sunt sigur că poţi s-o faci de pe cealaltă parte a uşii. Cred că Giskard o să fie afară, la fereastră, dacă sunt, într-adevăr, ferestre în spatele draperiilor.

— Sunt. Dacă treci acest prag, partenere Elijah, vei găsi o Personală rezervată pentru tine. Această parte a peretelui nu este materială şi vei trece uşor prin ea. Lumina se va aprinde imediat ce vei intra şi se va stinge cum vei ieşi – şi nu există decoraţiuni. Vei putea face duş, dacă vrei, sau orice altceva înainte de culcare sau după o plimbare.

Baley se uită în direcţia arătată. Nu văzu nicio spărtură în perete, dar felul în care era modelată podeaua în acel punct arăta o îngroşare, ca şi cum ar fi fost un prag.

— Cum văd în întuneric, Daneel? întrebă el.

— Acea parte a peretelui – care nu este de fapt perete – se va lumina uşor. Cât despre lumina din cameră, iată această adâncitură în căpătâiul patului tău în care, dacă pui degetul, camera se întunecă dacă e luminată şi invers.

— Mulţumesc. Acum poţi pleca.

După o jumătate de oră, terminase cu Personala şi se ghemui sub pătură, cu lumina stinsă, învăluit într-un întuneric liniştitor.

Aşa cum spusese Fastolfe, fusese o zi lungă. Era aproape de necrezut că sosise pe Aurora doar în dimineaţa aceea. Aflase o

mulţime de lucruri şi, totuşi, niciunul nu-i fusese de folos. Stând în întuneric, trecu în revistă întâmplările zilei, sperând să-i vină vreo idee care-i scăpase până atunci, dar nu se petrecu nimic de felul ăsta. Iată cine era cugetătorul, perspicacele, subtilul Elijah Baley din dramatizarea de pe hiperunde.

Salteaua îl cuprinse din nou pe jumătate şi se simţea ca într-un adăpost cald. Se răsuci puţin şi se întinse, apoi îşi schimbă poziţia.

N-avea niciun rost să recapituleze evenimentele zilei cu mintea obosită şi adormită, dar tot încercă s-o facă, revăzând pas cu pas cu mintea prima lui zi pe Aurora – de la cosmodrom până la locuinţa lui Fastolfe, apoi la Gladia, apoi iar la Fastolfe.

Gladia – mai frumoasă decât şi-o amintea, dar dură… avea ceva dur… sau era numai o aparenţă, ca să se apere… biata femeie. Se gândi cu căldură la reacţia ei când i-a atins lui obrazul… dacă ar fi putut rămâne cu ea, ar fi învăţat-o… Aurorieni proşti… atitudine dezgustător de indiferentă faţă de sex… merge orice… de fapt, nu merge nimic… nu merită… proşti… la Fastolfe, la Gladia, înapoi la Fastolfe.

Se mişcă puţin şi simţi cum salteaua ia altă formă. Înapoi la Fastolfe. Ce s-a întâmplat pe drumul de întoarcere la Fastolfe? Ceva ce s-a spus? Ceva ce nu s-a spus? Şi pe navă, înainte să ajungă pe Aurora – ceva care se potrivea cu…

Baley se afla pe tărâmul viselor, pe jumătate adormit, când gândul e liber şi se conduce după alte legi. Corpul parcă ar zbura, înălţându-se în aer, scăpat de gravitaţie. Lua întâmplările cum voia el, aspecte nesemnificative pe care Baley nu le observase, le aduna… una după alta… zornăind… formând o ţesătură… o alcătuire…

Apoi lui Baley i se păru că aude un sunet şi reveni la starea de veghe. Ascultă, nu auzi nimic şi se lăsă iar în voia somnului, ca să-şi reia gândul, dar îl pierduse. Era ca şi cum o capodoperă s-ar fi scufundat într-o mlaştină. Îi vedea contururile. Amestecul de culori. Acestea deveneau tot mai întunecate, dar el ştia că sunt acolo. Şi chiar dacă o căuta cu disperare, dispăruse de tot şi el nu-şi mai amintea nimic de ea. Absolut nimic. Chiar se gândise la ceva, sau amintirea că ar fi făcut-o era o iluzie născută din tulburarea unei minţi adormite? Iar el era, într-adevăr, adormit.

Când se trezi o clipă în timpul nopţii, îşi spuse: „Am avut o idee. O idee importantă.” Dar nu-şi amintea nimic, în afară de faptul că fusese ceva.

Rămase treaz o vreme, privind în întuneric. Dacă fusese ceva – cu siguranţă că va reveni, în timp. Sau s-ar putea să nu revină! (Pe Iehova!)

… Şi adormi din nou.

8. Fastolfe şi Vasilia

31

Baley se trezi brusc şi adulmecă bănuitor aerul. Se simţea un miros slab şi necunoscut, care dispăru după câteva respiraţii.

Daneel stătea serios lângă pat. Spuse:

— Sper, partenere Elijah, că ai dormit bine.

Baley privi în jur. Draperiile erau tot trase peste ferestre, dar era clar că în Exterior era zi. Giskard aranja nişte haine, de la pantofi până la sacou, total diferite de cele pe care le purtase cu o zi înainte. Răspunse:

— Foarte bine, Daneel. M-a trezit ceva?

— S-a făcut o injecţie cu antisomnină în aerul din încăpere, partenere Elijah. Activează sistemul de trezire. Am folosit o cantitate mai mică decât cea normală, pentru că nu ştiam cum vei reacţiona. Poate că ar fi trebuit să folosim o cantitate şi mai mică.

— Mie mi s-a părut ca o izbitură în spate. Cât e ora?

— E 0705, după unitatea de măsură de pe Aurora. Fiziologic, micul dejun va fi gata peste o jumătate de oră.

Spusese toate astea fără urmă de bună dispoziţie, deşi o fiinţă umană ar fi considerat potrivit un zâmbet.

Giskard zise, cu o voce mai inflexibilă şi mai puţin nuanţată decât a lui Daneel:

— Domnule, prietenul Daneel şi cu mine nu putem intra în Personală. Dacă dumneavoastră veţi intra şi ne veţi anunţa dacă vă trebuie ceva, noi vă vom servi imediat.

— Da, bineînţeles.

Baley se ridică, se răsuci şi se dădu jos din pat.

Giskard începu de îndată să strângă patul:

— Vă rog să-mi daţi pijamaua dumneavoastră, domnule.

Baley ezită doar o clipă. Un robot îi cerea asta, nu altceva. Se dezbrăcă şi-i întinse pijamaua lui Giskard, care o luă cu o înclinare uşoară şi demnă a capului.

Baley se privi cu dispreţ. Observă dintr-o dată un corp de vârstă mijlocie, foarte probabil în stare mai proastă decât al lui Fastolfe, care era de aproape trei ori mai bătrân.

Îşi căută din obişnuinţă papucii şi descoperi că nu existau. Pesemne că nici nu-i trebuia. Podeaua se simţea caldă şi moale la mers.

Intră în Personală şi ceru indicaţii. De pe cealaltă parte a peretelui amăgitor, Giskard îi explică, serios, cum funcţionează aparatul de ras, pasta de dinţi, îi spuse cum să treacă dispozitivul de spălat pe comandă automată, cum să regleze temperatura duşului.

Totul era mai mare şi mai minuţios decât pe Pământ şi nu existau despărţituri pe partea cealaltă prin care să audă agitaţia şi zgomotele involuntare ale altcuiva, pe care el trebuia să le ignore cu încăpăţânare ca să întreţină iluzia intimităţii.

Era inutil, se gândi Baley posac în timp ce îndeplinea ritualul somptuos, dar era o inutilitate cu care (ştia deja) s-ar fi putut obişnui. Dacă ar sta aici, pe Aurora, o perioadă oarecare, şocul întoarcerii pe Pământ ar fi dureros de puternic, *mai ales* în privinţa Personalei. Spera ca readaptarea să nu dureze mult, dar mai spera că pământenii care vor coloniza Lumi noi să nu se simtă obligaţi să se agaţe de ideea Personalelor Comune.

Poate că, se gândi Baley, aşa ar trebui definit „inutilul”: ceva cu care te poţi obişnui repede.

Baley ieşi din Personală după ce-şi satisfăcu anumite funcţii, cu bărbia proaspăt rasă, cu dinţii strălucitori, corpul spălat şi uscat. Întrebă:

— Giskard, unde e deodorantul?

— Nu înţeleg, domnule, răspunse Giskard.

Daneel zise repede:

— Când ai acţionat comanda pentru spumă, partenere Elijah, s-a introdus un efect deodorant. Îmi cer iertare pentru neputinţa prietenului Giskard de a înţelege. El nu are experienţa mea pe Pământ.

Baley îşi înălţă sprâncenele bănuitor şi începu să se îmbrace cu ajutorul lui Giskard. Spuse:

— Văd că tu şi Giskard tot mă mai urmaţi pas cu pas. A existat vreo încercare de înlăturare asupra mea?

— Până acum, nu, partenere Elijah, răspunse Daneel. Cu toate acestea, ar fi înţelept ca prietenul Giskard şi cu mine să te însoţim permanent, dacă se poate.

— De ce, Daneel?

— Din două motive, partenere Elijah. Mai întâi, îţi putem explica orice aspect din cultura sau folclorul de pe Aurora, cu care nu eşti obişnuit. Pe urmă, prietenul Giskard, în special, poate înregistra şi reproduce fiecare cuvânt din orice discuţie pe

care o poţi avea. Asta s-ar putea să-ţi folosească. Îţi aminteşti că au fost momente din discuţiile tale cu dr. Fastolfe şi cu domnişoara Gladia când prietenul Giskard şi cu mine eram mai departe sau în altă cameră…

— Aşa că discuţiile n-au fost înregistrate de Giskard?

— De fapt, au fost, partenere Elijah, dar cu mai puţină precizie… şi ar putea exista porţiuni care să nu fie aşa de clare cum am dori. Ar fi bine dacă am sta aproape de tine, atât cât se cuvine.

Baley zise:

— Daneel, crezi că mă voi simţi mai bine dacă mă voi gândi la voi ca la nişte ghizi sau dispozitive de înregistrare, şi nu ca la nişte paznici? De ce să nu recunoaştem că sunteţi absolut inutili ca paznici? De vreme ce nu au fost atentate împotriva mea până acum, de ce să nu tragem concluzia că nu vor fi nici în viitor?

— Nu, partenere Elijah, ar fi imprudent. Dr. Fastolfe simte că eşti privit cu mare neîncredere de duşmanii lui. Ei au încercat să-l convingă pe Preşedinte să nu-i dea aprobarea doctorului Fastolfe să te cheme şi cu siguranţă că vor încerca, în continuare, să-l convingă să fii trimis înapoi pe Pământ, cât mai curând posibil.

— Această opoziţie paşnică nu are nevoie de paznici.

— Nu, domnule, dar dacă opoziţia are motive să se teamă că-l vei disculpa pe dr. Fastolfe, e posibil să se dedea la acte extreme. La urma urmei, nu eşti de pe Aurora, iar interdicţiile împotriva violenţei vor fi mai puţin stricte în cazul tău.

Baley se încăpăţână:

— Faptul că sunt aici de o zi întreagă şi că nu s-a întâmplat nimic ar trebui să le răcorească minţile şi să reducă mult ameninţarea cu violenţa.

— Aşa s-ar părea, zise Daneel, fără să dea semne că a simţit ironia din glasul lui Baley.

— Pe de altă parte, zise Baley, dacă dau impresia că fac vreun progres, atunci pericolul asupra mea creşte imediat.

Daneel făcu o pauză, reflectând, apoi spuse:

— S-ar părea că e o consecinţă logică.

— Şi deci, tu şi Giskard veţi veni cu mine oriunde, nu cumva să reuşesc să-mi fac treaba prea bine.

Daneel făcu din nou o pauză, apoi spuse:

— Modul în care pui problema, partenere Elijah, mă descumpăneşte, dar se pare că ai dreptate.

— În acest caz, făcu Baley, sunt gata pentru micul dejun, deşi îmi piere pofta de mâncare când mi se spune că varianta eşecului este asasinarea mea.

32

Fastolfe îi zâmbi lui Baley peste masă:

— Ai dormit bine, domnule Baley?

Baley analiză fascinat felia de şuncă. Trebuie să fi fost tăiată cu un cuţit. Era roşcată. Avea o fâşie subţire de grăsime pe o parte. Pe scurt, nu fusese fabricată. Rezultatul era că avea gust mai de şuncă, dacă se poate spune aşa.

Mai erau ouă la capac, cu gălbenuşul ca o emisferă turtită în mijloc, înconjurat de albuş, ca nişte margarete pe care Ben i le arătase pe Pământ, în câmp. Teoretic, el ştia cum arată un ou înainte de a fi gătit şi ştia că are un gălbenuş şi un albuş, dar nu le văzuse niciodată separate, gata de mâncat. Chiar şi pe nava cu care venise aici, şi chiar şi pe Solaria, când erau servite la masă, ouăle erau făcute jumări.

Îl privi tăios pe Fastolfe:

— Poftim?

Fastolfe spuse cu răbdare:

— Ai dormit bine?

— Da. Foarte bine. Cred că mai dormeam, dacă n-ar fi fost antisomnina.

— A, da. Nu e chiar ospitalitatea la care are dreptul să se aştepte un musafir, dar m-am gândit că vrei să te scoli devreme.

— Ai perfectă dreptate. Şi nici nu sunt chiar musafir.

Fastolfe mâncă în tăcere câteva clipe. Sorbi din băutura lui fierbinte şi întrebă:

— A venit vreo iluminare peste noapte? Te-ai trezit cumva cu o perspectivă nouă, cu un nou gând?

Baley îl privi bănuitor pe Fastolfe, dar chipul acestuia nu vădea nicio urmă de sarcasm. Ducându-şi cana la buze, spuse:

— Mă tem că nu. Sunt la fel de ineficient acum, ca şi aseară.

Sorbi şi se strâmbă fără să vrea. Fastolfe zise:

— Îmi pare rău. Băutura ţi se pare nesuferită?

Baley mârâi şi gustă iar, plin de grijă.

— E doar cafea, spuse Fastolfe, să ştii. Decofeinizată.

Baley se încruntă:

— Nu are gust de cafea şi… Iartă-mă, dr. Fastolfe. Nu vreau să par nebun, dar Daneel şi cu mine tocmai am avut o discuţie scurtă, mai în glumă, mai în serios, despre posibilitatea unor violenţe împotriva mea – mai în glumă din partea mea, desigur, nu din a lui Daneel – şi îmi închipui că una dintre căile prin care s-ar putea ajunge la mine este…

Vocea i se stinse.

Fastolfe înălţă din sprâncene. Se întinse după cafeaua lui Baley cu un murmur de scuză şi o mirosi. Apoi luă cu lingura o cantitate mică şi o gustă. Spuse:

— Absolut normală, domnule Baley. Asta nu e o încercare de otrăvire.

Baley zise:

— Regret că mă port aşa de prosteşte, doar ştiu că a fost pregătită de roboţii dumitale… dar eşti sigur?

Fastolfe zâmbi:

— Pe la roboţi s-a mai umblat, mai demult. Oricum, de data asta n-a umblat nimeni. Cafeaua, deşi foarte cunoscută în diverse Lumi, este de mai multe feluri. Se ştie că fiecare fiinţă umană preferă cafeaua din Lumea lui. Îmi pare rău, domnule Baley, nu am sortimentul de pe Pământ ca să te servesc. Vrei lapte? Acesta e relativ la fel în toate Lumile. Suc de fructe? Sucul de struguri de pe Aurora este considerat superior în toate Lumile. Se zvoneşte că noi l-am lăsa la fermentat, dar bineînţeles că nu e adevărat. Apă?

— O să încerc sucul de struguri.

Baley îşi privi cafeaua şovăielnic:

— Cred că ar trebui să încerc să mă obişnuiesc şi cu asta.

— Deloc, spuse Fastolfe. De ce să cauţi neplăcutul, dacă nu e nevoie? Şi deci – zâmbetul îi păru cam forţat când reveni la prima remarcă – noaptea şi somnul nu ţi-au adus niciun gând bun?

— Îmi pare rău, zise Baley.

Apoi, încruntându-se la o amintire vagă:

— Deşi…

— Da?

— Am impresia că exact înainte de a adormi, între somn şi starea de veghe, mi s-a părut că am ceva.

— Zău? Ce?

— Nu ştiu. Gândul m-a făcut să mă trezesc, dar l-am pierdut. Sau m-a trezit vreun zgomot imaginar. Nu-mi aduc aminte. M-am agăţat de gând, dar nu l-am prins. S-a dus. *Cred* că aşa ceva nu e neobişnuit.

Fastolfe păru gânditor:

— Eşti sigur?

— Nu tocmai. Gândul s-a pierdut atât de repede, încât nici nu sunt prea sigur că l-am avut. Şi chiar dacă l-am avut, poate mi s-a părut că are un rost numai fiindcă eram pe jumătate adormit. Dacă mi l-ar spune cineva acum, în plină zi, poate că n-ar mai avea niciun sens.

— Dar orice ar fi fost şi oricât de fugar, sigur a lăsat o urmă.

— Aşa cred, dr. Fastolfe. În cazul ăsta, va reveni. Sunt sigur.

— Ar trebui să aşteptăm?

— Ce altceva putem face?

— Există Sondajul Psihic.

Baley se rezemă de scaun şi-l privi fix pe Fastolfe, o clipă. Zise:

— Am auzit de el, dar poliţia de pe Pământ nu-l foloseşte.

— Nu suntem pe Pământ, domnule Baley, spuse Fastolfe încet.

— Poate dăuna creierului. N-am dreptate?

— Nu prea, în mâinile cui trebuie.

— Dar nu e imposibil, nici măcar în mâinile cui trebuie, zise Baley. Înţeleg că pe Aurora nu poate fi folosit decât în condiţii foarte stricte. Cei asupra cărora se exercită trebuie să fie vinovaţi de crimă sau…

— Da, domnule Baley, dar asta se referă la Aurorieni. Dumneata nu eşti Aurorian.

— Adică, pentru că sunt Pământean trebuie să fiu tratat ca un neom?

Fastolfe zâmbi şi-şi desfăcu braţele:

— Haide, domnule Baley. A fost doar o idee. Aseară erai destul de disperat ca să sugerezi rezolvarea dilemei noastre prin punerea Gladiei într-o situaţie îngrozitoare şi tragică. Mă întrebam dacă eşti destul de disperat ca să rişti chiar dumneata.

Baley se frecă la ochi şi rămase tăcut câteva clipe. Apoi spuse, cu vocea schimbată:

— Aseară greşeam. Am recunoscut. Cât despre ce discutăm acum, nu sunt deloc sigur că lucrul la care m-am gândit, când

eram pe jumătate adormit, ar avea vreo importanţă. Se poate să fi fost o amăgire – o prostie fără sens. Poate că n-a fost nimic. Nimic. Consideri că ar fi înţelept ca, pentru o posibilitate atât de mică de reuşită, să risc să-mi distrug creierul, fiindcă îţi închipui că aşa vei găsi soluţia problemei?

Fastolfe încuviinţă:

— Îţi aperi cauza cu elocinţă… iar eu n-am vorbit prea serios.

— Mulţumesc, dr. Fastolfe.

— Dar acum ce vom face?

— Deocamdată, vreau să vorbesc din nou cu Gladia. Sunt anumite lucruri pe care vreau să le clarific.

— Ar fi trebuit să le discuţi aseară.

— Aşa ar fi trebuit, dar aseară am înghiţit mai mult decât puteam să asimilez şi anumite idei mi-au scăpat. Sunt detectiv, nu computer infailibil.

Fastolfe zise:

— Nu te condamn. Doar că nu vreau ca Gladia să fie deranjată degeaba. După câte mi-ai spus aseară, presupun că e într-o stare de nefericire profundă.

— Fără îndoială. Dar este şi foarte dornică să afle ce s-a întâmplat – cine, dacă a existat cineva, l-a omorât pe cel pe care ea îl considera soţul ei. Şi asta e de înţeles. Sunt sigur că mă va ajuta. Şi vreau să mai vorbesc cu o persoană.

— Cu cine?

— Cu fiica dumitale, Vasilia.

— Cu Vasilia? De ce? La ce bun?

— E robotician. Aş vrea să vorbesc şi cu alţi roboticieni, în afară de dumneata.

— Eu nu vreau acest lucru, domnule Baley.

Terminaseră de mâncat. Baley se ridică:

— Dr. Fastolfe, din nou trebuie să-ţi aduc aminte că mă aflu aici la solicitarea dumitale, nu am nicio însărcinare oficială să desfăşor munca de poliţist. Nu am nicio legătură cu autorităţile de pe Aurora. Singura şansă pe care o am ca să ajung la capătul acestei încurcături nefericite este să sper că anumiţi oameni mă vor ajuta de bunăvoie şi-mi vor răspunde la întrebări. Dacă mă opreşti, atunci e clar că nu pot merge mai departe decât sunt acum, adică nicăieri. Şi va fi destul de rău pentru dumneata – şi, deci, pentru Pământ – aşa că te rog să nu-mi stai în cale. Dacă îmi înlesneşti întâlnirea cu cine doresc eu – sau dacă măcar

încerci s-o înlesneşti, intervenind în numele meu – atunci locuitorii de pe Aurora vor considera acest fapt ca pe un semn de conştiinţă a nevinovăţiei din partea dumitale. Pe de altă parte, dacă îmi stinghereşti cercetările, la ce concluzie pot ei ajunge, decât că eşti vinovat şi te temi să nu se afle?

Fastolfe zise, mascându-şi cu greu enervarea:

— Înţeleg asta, domnule Baley. Dar de ce Vasilia? Mai sunt şi alţi roboticieni.

— Vasilia este fiica dumitale. Ea te cunoaşte. Ar putea avea păreri autorizate privind posibilitatea ca dumneata să distrugi un robot. Pentru că e membră a Institutului de Robotică şi se află de partea duşmanilor dumitale politici, orice mărturie favorabilă pe care ar putea-o depune ar fi convingătoare.

— Şi dacă depune mărturie împotriva mea?

— Vom vedea atunci. Vrei să iei legătura cu ea şi s-o rogi să mă primească?

Fastolfe vorbi cu resemnare:

— O să-ţi fac plăcerea, dar te înşeli dacă îţi închipui că o pot convinge uşor să te primească. S-ar putea să fie prea ocupată – sau să creadă că este. Poate fi plecată de pe Aurora. S-ar putea ca, pur şi simplu, să nu dorească să fie amestecată. Am încercat aseară să-ţi explic ce motive are – crede că are – ca să mă duşmănească. Dacă o rog să te primească, s-ar putea să fie silită să refuze, doar pentru că nu mă înghite.

— Vrei să încerci, dr. Fastolfe?

Fastolfe oftă:

— O să încerc, după ce te duci la Gladia. Presupun că vrei s-o vezi direct? Ţi-aş sugera că ar fi suficientă o vedere tridimensională. Imaginea este de calitate destul de bună, aşa că nu trebuie să vorbeşti cu ea în persoană.

— Îmi dau seama, dr. Fastolfe, dar Gladia este Solariană şi are amintiri neplăcute despre vizionarea în tridimensional. Şi, oricum, eu sunt de părere că eficienţa este mult mai mare dacă eşti la faţa locului. Situaţia actuală este prea delicată şi problemele sunt prea mari pentru mine ca să renunţ la această eficienţă.

— Ei bine, o voi anunţa pe Gladia.

Plecă, ezită şi se întoarse din nou.

— Dar, domnule Baley…

— Da, dr. Fastolfe?

— Aseară mi-ai spus că situaţia este destul de gravă pentru dumneata ca să nesocoteşti orice neplăcere pe care i-ai putea-o provoca Gladiei. Ai explicat că sunt lucruri mai importante în joc.

— Aşa este, dar poţi fi sigur că n-o deranjez, dacă mă descurc.

— Nu vorbesc de Gladia acum. Te previn, doar, că această părere strict a dumitale ar trebui extinsă şi asupra mea. Nu mă aştept să te îngrijoreze bunăstarea sau mândria mea, dacă ai posibilitatea să vorbeşti cu Vasilia. Nu aştept cu nerăbdare rezultatele, dar dacă vorbeşti, într-adevăr, cu ea, voi suporta orice neplăcere care va decurge de aici şi nu eşti obligat să încerci să mă cruţi. Înţelegi?

— Ca să fiu cinstit, dr. Fastolfe, n-am avut nicio intenţie să te cruţ. Dacă pun neplăcerea sau ruşinea dumitale faţă în faţă cu politica voastră şi cu bunăstarea Lumii mele, n-aş ezita nicio clipă să te fac de ruşine.

— Bun! Şi, domnule Baley, trebuie să extindem această atitudine şi asupra dumitale. Bunăstarea *dumitale* nu are voie să ne stea în drum.

— N-a fost vorba de bunăstarea mea, când te-ai hotărât să mă chemi aici fără să mă întrebi.

— Mă refer la altceva. Dacă după un timp – nu mult, dar un timp oarecare – nu progresezi deloc în aflarea unei soluţii, va trebui să ne gândim la Sondajul Psihic, la urma urmei. Ultima noastră şansă ar fi să aflăm ce cunoaşte mintea dumitale şi dumneata nu ştii că ea ştie.

— Poate nu ştie nimic, dr. Fastolfe.

Fastolfe îl privi pe Baley cu tristeţe:

— De acord. Dar, aşa cum ai spus referitor la posibilitatea ca Vasilia să depună mărturie împotriva mea – vom vedea atunci.

Se întoarse iar şi ieşi din încăpere.

Baley se uită după el, gânditor. Acum i se părea că, dacă ar face vreun progres, ar înfrunta represalii fizice necunoscute – dar, poate, periculoase. Şi dacă n-ar progresa, ar înfrunta Sondajul Psihic, şi ăsta nu putea fi mai bun.

— Pe Iehova! murmură pentru el.

33

Drumul spre casa Gladiei păru mai scurt decât cu o zi înainte. Afară era însorit şi frumos din nou, dar priveliştea părea alta. Soarele arunca raze piezişe din partea opusă, desigur, iar

culoarea era puţin diferită. Poate că plantele păreau altele dimineaţa faţă de seara – sau miroseau altfel. Baley îşi amintea că se gândise uneori la asta, pe Pământ.

Daneel şi Giskard îl însoţeau şi de data asta, dar mergeau mai aproape de el şi păreau mai puţin îngrijoraţi.

Baley întrebă alene:

— Aici soarele străluceşte tot timpul?

— Nu, partenere Elijah, răspunse Daneel. Dacă s-ar întâmpla aşa, ar fi un dezastru pentru lumea plantelor şi, prin urmare, pentru umanitate. Prognoza este, de fapt, că soarele va fi acoperit de nori în timpul zilei.

— Ce-a fost asta? întrebă Baley uimit.

Un animal mic, cafeniu deschis, se ghemuise în iarbă. Văzându-i pe ei, fugise cam fără grabă.

— Un iepure, domnule, zise Giskard.

Baley se linişti. Îi văzuse şi pe câmpurile de pe Pământ.

De data asta, Gladia nu-i aştepta la uşă, dar era clar că îi aştepta. Când un robot îi pofti înăuntru, ea nu se ridică, ci spuse, cam iritată şi obosită:

— Dr. Fastolfe mi-a zis că trebuie să mă vezi din nou. Ce mai e?

Purta o rochie strânsă pe corp şi se vedea că nu mai are nimic pe dedesubt. Părul îi era dat pe spate, lins, iar chipul îi era palid. Arăta mai obosită decât cu o zi înainte şi era evident că dormise puţin.

Daneel, amintindu-şi ce se întâmplase în prima zi, nu intră în cameră. Totuşi, Giskard intră, privi atent în jur, apoi se retrase într-o nişă din perete. Un robot al Gladiei stătea în altă nişă.

Baley zise:

— Îmi pare nespus de rău, Gladia, că trebuie să te deranjez încă o dată.

— Aseară am uitat să-ţi spun, vorbi Gladia, că, după ce Jander va fi ars, va fi, bineînţeles, reciclat pentru refolosire în fabricile de roboţi. Cred că va fi amuzant să ştiu că, de fiecare dată când voi vedea un robot nou construit, mă voi putea gândi că e alcătuit din mulţi atomi ai lui Jander.

— Şi noi suntem reciclaţi când murim, zise Baley, şi cine ştie ce atomi şi ai cui sunt în tine sau în mine în clipa asta, ori în ai cui vor fi ai noştri cândva.

— Ai foarte multă dreptate, Elijah. Şi îmi aduci aminte cât de uşor este să filozofezi asupra necazurilor altora.

— Aşa e, Gladia, dar n-am venit să filozofez.

— Atunci, fă lucrul pentru care ai venit.

— Trebuie să pun întrebări.

— N-au fost destule ieri? De atunci ţi-ai petrecut timpul gândindu-te la altele noi?

— În parte, da, Gladia. Ieri ai spus că şi după ce erai cu Jander – ca soţ şi soţie – au existat bărbaţi care ţi s-au oferit şi că tu i-ai refuzat. Despre asta trebuie să te întreb.

— De ce?

Baley ignoră întrebarea.

— Povesteşte-mi, zise, câţi bărbaţi ţi s-au oferit în timpul cât erai măritată cu Jander?

— Nu mi-am notat, Elijah. Trei sau patru.

— A fost vreunul dintre ei insistent? S-a oferit cineva mai mult decât o dată?

Gladia, care îi evitase privirea, i se uită drept în faţă şi întrebă:

— Ai vorbit cu alţii despre asta?

Baley dădu din cap:

— N-am vorbit decât cu tine despre acest lucru. Oricum, din întrebarea ta îmi dau seama că a existat cel puţin unul care a fost insistent.

— Unul. Santirix Gremionis, oftă ea. Aurorienii au nume atât de neobişnuite şi el *era* neobişnuit – pentru un Aurorian. N-am mai întâlnit niciodată unul aşa de stăruitor ca el. Întotdeauna era politicos, întotdeauna îmi întâmpina refuzul cu un zâmbet şi cu o plecăciune demnă, şi apoi, ca şi cum n-ar fi fost nimic, încerca din nou în săptămâna următoare sau chiar în următoarele zile. Simpla repetare era o mică lipsă de respect. Un Aurorian cuviincios acceptă un refuz permanent în afară de cazul în care posibila parteneră îi dă de înţeles, destul de clar, că s-a răzgândit.

— Mai spune-mi… Cei care ţi se ofereau ştiau de relaţia ta cu Jander?

— Ăsta nu era un lucru pe care să-l pomenesc în conversaţiile ocazionale.

— Bine, atunci să-l luăm anume pe acest Gremionis. *El* ştia că Jander e soţul tău?

— Nu i-am spus-o niciodată.

— Nu îndepărta subiectul de discuţie, Gladia. Nu e vorba dacă i-ai spus-o. Spre deosebire de alţii, el s-a oferit în mod repetat. Apropo, de câte ori, ai spune? De trei ori? De patru? De câte ori?

— N-am numărat, zise Gladia obosită. Se poate să fi fost de vreo douăsprezece ori sau mai mult. Dacă n-ar fi fost o persoană plăcută în alte privinţe, ar fi trebuit să-mi pun roboţii să-i împiedice intrarea în locuinţa mea.

— A, dar n-ai făcut-o. Şi cere timp să faci multiple oferte. El a venit să te vadă. Te-a întâlnit. A avut timp să observe prezenţa lui Jander şi cum te purtai cu acesta. Nu putea să-şi dea seama de relaţie?

Gladia negă din cap:

— Nu cred. Jander nu se amesteca niciodată când eu eram cu o fiinţă umană.

— Aşa erau indicaţiile tale? Cred că aşa trebuie să fi fost.

— Erau. Şi, înainte ca tu să sugerezi că îmi era ruşine din cauza relaţiei, era doar o încercare de a evita complicaţiile supărătoare. Am un oarecare instinct al intimităţii când e vorba de sex, pe care Aurorienii nu-l au.

— Mai gândeşte-te. Putea să-şi dea seama? Iată-l, un bărbat îndrăgostit…

— Îndrăgostit!

Sunetul pe care-l scosese ea semăna cu un sforăit:

— Ce ştiu Aurorienii despre dragoste?

— Un bărbat care se consideră îndrăgostit. Tu nu eşti impresionată. Nu e posibil ca el, cu sensibilitatea şi suspiciunea unui îndrăgostit dezamăgit, să fi ghicit? Gândeşte-te! A făcut vreodată o aluzie indirectă la Jander? Ceva care să-ţi provoace o bănuială cât de mică…

— Nu! Nu! Nu s-a mai auzit ca un Aurorian să vorbească de rău preferinţele sexuale sau obiceiurile altuia.

— Nu neapărat de rău. Un comentariu ironic, poate. *Orice* semn că bănuia relaţia.

— Nu! Dacă tânărul Gremionis ar fi rostit vreodată un asemenea cuvânt, n-ar mai fi intrat în casa mea şi eu aş fi avut grijă să nu se mai apropie niciodată de mine. Dar el n-ar fi făcut aşa ceva. Era de o politeţe plină de zel faţă de mine.

— Ai spus „tânărul”. Câţi ani are acest Gremionis?

— E cam de vârsta mea. Treizeci şi cinci. Poate chiar un an sau doi mai puţin.

— Un copil, zise Baley cu tristeţe. Chiar mai tânăr decât mine. Dar la vârsta asta… Să presupunem că a bănuit relaţia ta cu Jander şi n-a spus nimic – absolut nimic. N-ar fi putut, cu toate acestea, să fie gelos?

— Gelos?

Lui Baley îi trecu prin minte că pe Aurora sau pe Solaria cuvântul poate să nu însemne mare lucru:

— Mânios că ai putea să preferi pe altul în locul lui.

Gladia zise tăios:

— Ştiu ce înseamnă cuvântul „gelos”. L-am repetat doar din surprindere că eşti în stare să-ţi imaginezi un Aurorian gelos. Pe Aurora, oamenii nu sunt geloşi din cauza sexului. Cu siguranţă că pentru alte lucruri, dar nu din cauza sexului.

Pe faţă i se citi clar un rânjet:

— Chiar dacă era gelos, ce importanţă ar avea? Ce putea să facă?

— Nu e posibil să-i fi spus lui Jander că relaţia cu un robot ţi-ar periclita situaţia pe Aurora…

— Asta n-ar fi fost adevărat!

— Jander putea să creadă, dacă i se spunea aşa – să creadă că-ţi dăunează, că-ţi face rău. Ar fi imposibil să fie ăsta motivul pentru degajarea mentală?

— Jander n-ar fi crezut niciodată aşa ceva. Mă făcea fericită în fiecare zi în care era soţul meu şi eu i-am spus asta.

Baley rămase liniştit. Ea nu înţelegea, aşa că trebuia să-i explice, pur şi simplu:

— Sunt sigur că te credea, dar se putea simţi silit să creadă pe altcineva, care-i spunea invers. Dacă ar fi fost prins într-o dilemă insuportabilă cu privire la Prima Lege…

Chipul Gladiei se schimonosi, iar ea ţipă:

— Eşti *nebun*! Îmi spui povestea veche cu Susan Calvin şi robotul care citea gândurile. Niciun copil mai mare de zece ani n-ar putea crede aşa ceva.

— Nu e posibil ca…

— Nu, nu este. Sunt de pe Solaria şi ştiu destul despre roboţi ca să-mi dau seama că nu e posibil. Ar fi nevoie de un expert nemaipomenit, ca să taie legăturile pentru Prima Lege într-un robot. Dr. Fastolfe ar fi în stare s-o facă, dar cu siguranţă nu

Santirix Gremionis. Gremionis e un stilist. Lucrează pe fiinţe umane. Taie părul, desenează îmbrăcăminte. Şi eu fac la fel, dar cel puţin lucrez cu roboţi. Gremionis n-a pus niciodată mâna pe un robot. Nu ştie nimic despre ei, decât să comande unuia să închidă fereastra sau aşa ceva. Vrei să insinuezi că relaţia dintre Jander şi mine… şi mine… – îşi frecă osul pieptului cu un deget ţeapăn, sfârcurile mici ale sânilor ghicindu-i-se sub rochie – a dus la moartea lui Jander?

— N-ai făcut-o cu bună ştiinţă, zise Baley, dorind să se oprească, dar incapabil să lase baltă interogatoriul. Şi dacă Gremionis a aflat de la dr. Fastolfe cum să…

— Gremionis nu-l cunoştea pe dr. Fastolfe şi, oricum, n-ar fi putut înţelege nimic din ce i-ar fi spus dr. Fastolfe.

— Nu poţi şti sigur ce-ar fi înţeles ori ce n-ar fi înţeles Gremionis, cât despre faptul că nu-l cunoştea pe dr. Fastolfe… Gremionis trebuie să fi fost des la tine acasă, dacă te urmărea aşa, şi…

— Şi dr. Fastolfe n-a fost aproape niciodată la mine acasă. Aseară, când a venit cu tine, a fost de-abia a doua oară când mi-a trecut pragul. Îi era teamă că aş pleca dacă ar fi prea apropiat de mine. Odată a recunoscut asta. În acest fel şi-a pierdut fiica, zicea el… ceva ridicol. Înţelegi, Elijah, când trăieşti câteva secole, ai destul timp să pierzi *mii* de lucruri. Fii re… recunoscător că trăieşti puţin, Elijah.

Plângea nestăpânit.

Baley o privi şi se simţi neajutorat:

— Îmi pare rău, Gladia. Nu mai am întrebări. Să chem un robot? Ai nevoie de ajutor?

Ea dădu din cap şi-i făcu un semn cu mâna:

— Pleacă… pleacă, zise, cu glas sugrumat. Pleacă.

Baley ezită, apoi străbătu camera, aruncându-i Gladiei o ultimă privire nesigură, în timp ce ieşea pe uşă. Giskard îl ajunse din urmă şi Daneel i se alătură când ieşi din casă. El abia dacă observă. Se gândi că începea să fie de acord cu prezenţa lor, aşa cum îşi accepta umbra sau îmbrăcămintea, că începea să se simtă gol fără ei.

Se întoarse repede la locuinţa doctorului Fastolfe, în timp ce gândurile nu-i dădeau pace. Dorinţa de a o întâlni pe Vasilia fusese la început provocată de disperare, de lipsa altui subiect

de cercetat, dar acum lucrurile se schimbaseră. Probabil că dăduse peste ceva foarte important.

34

Când Baley se întoarse, figura lipsită de eleganţă a lui Fastolfe era înverşunată:

— Vreun progres? întrebă.

— Am eliminat o parte dintr-o posibilitate… Poate.

— *O parte* dintr-o posibilitate? Cum elimini cealaltă parte? Sau, mai bine, cum *stabileşti* o posibilitate?

Baley zise:

— Prima etapă a stabilirii unei posibilităţi este atunci când îmi dau seama că e imposibil să o elimin.

— Şi dacă îţi dai seama că e imposibil de eliminat cealaltă parte a posibilităţii pe care ai menţionat-o atât de misterios?

Baley dădu din umeri:

— Înainte de a pierde timp gândindu-ne la asta, trebuie s-o văd pe fiica dumitale.

Fastolfe păru mâhnit:

— Ei bine, domnule Baley, am făcut aşa cum m-ai rugat şi am încercat să iau legătura cu ea. A fost nevoie s-o trezesc.

— Vrei să spui că se află pe acea parte a planetei unde e noapte? Nu m-am gândit la asta.

Baley era necăjit:

— Mi-e teamă să sunt destul de neghiob ca să-mi închipui că mă aflu tot pe Pământ. În Oraşele subpământene, ziua şi noaptea îşi pierd înţelesul şi timpul tinde să fie uniform.

— Nu e chiar atât de rău. Eos este centrul roboticii de pe Aurora şi vei găsi puţini roboticieni care locuiesc în el. Ea dormea, pur şi simplu, şi dacă a fost trezită nu şi-a schimbat caracterul. N-a vrut să-mi vorbească.

— Cheam-o din nou, insistă Baley.

— Am vorbit cu robotul ei secretar şi a avut loc un schimb neplăcut de mesaje. Mi-a dat de înţeles că nu va vorbi cu mine cu niciun chip. În privinţa dumitale a fost ceva mai îngăduitoare. Robotul a anunţat că ea îţi va acorda cinci minute pe canalul ei particular de vizionare, dacă o chemi… – Fastolfe îşi privi ceasul în formă de bandă de pe perete – peste o jumătate de oră. Nu vrea să te vadă în persoană absolut deloc.

— Condiţiile sunt insuficiente, ca şi timpul. Trebuie s-o văd în persoană atât cât va trebui. I-ai explicat ce important e acest lucru, dr. Fastolfe?

— Am încercat. N-o interesează.

— Eşti tatăl ei. Cu siguranţă…

— Ar lua mai repede o hotărâre pentru un străin ales la întâmplare, decât de dragul meu. Ştiu asta, aşa că m-am folosit de Giskard.

— Giskard?

— O, da. Giskard este unul dintre favoriţii ei. Când învăţa robotica la universitate, şi-a luat libertatea de a regla unele aspecte minore ale programării lui – şi nimic nu creează o relaţie mai apropiată cu un robot decât asta – cu excepţia metodei Gladiei, desigur. Giskard era aproape ca şi Andrew Martin…

— Cine este Andrew Martin?

— Era, nu este, zise Fastolfe. N-ai auzit niciodată de el?

— Niciodată!

— Ciudat! Aceste legende vechi ale noastre se petrec, toate, pe Pământ, totuşi nu sunt cunoscute pe Pământ. Andrew Martin a fost un robot care, treptat, pas cu pas, se presupune că a căpătat aspect uman. Au existat roboţi cu aspect uman înainte de Daneel, dar toţi erau simple jucării, ceva mai mult decât automatele. Oricum, despre capacităţile lui Andrew Martin circulă poveşti uimitoare – semn sigur că e o legendă. A existat o femeie, care făcea parte dintre legende şi care e cunoscută, de obicei, sub numele de Mica Domnişoară. Relaţia e prea greu de descris acum, dar cred că fiecare fetiţă de pe Aurora a visat să fie Mica Domnişoară şi să-l aibă ca robot pe Andrew Martin. Vasilia a fost – iar Giskard a fost Andrew Martin al ei.

— Ei bine, deci?

— L-am rugat pe robotul ei să-i spună că vei fi însoţit de Giskard. Nu l-a văzut de mulţi ani şi m-am gândit că asta ar putea-o ademeni să fie de acord să te vadă.

— Dar n-a ademenit-o.

— N-a ademenit-o.

— Atunci, trebuie să ne gândim la altceva. Trebuie să existe o cale de a o convinge să mă primească.

Fastolfe zise:

— Poate te gândeşti dumneata la una. Peste câteva minute o vei vedea tridimensional şi vei avea cinci minute să o convingi că ar trebui să te primească în persoană.

— Cinci minute! Ce pot face în cinci minute?

— Nu ştiu. Oricum, e mai bine decât nimic.

35

Cinci minute mai târziu, Baley stătea în faţa ecranului de vizionare în tridimensional, gata s-o cunoască pe Vasilia Fastolfe.

Dr. Fastolfe ieşise, spunând, cu un zâmbet ciudat, că prezenţa sa ar face-o, cu siguranţă, pe fiica lui mai puţin înţelegătoare. Nici Daneel nu era de faţă. Doar Giskard rămase în spatele lui Baley.

Giskard spuse:

— Canalul tridimensional al doctorului Vasilia este deschis pentru recepţie. Sunteţi pregătit, domnule?

— Mai pregătit de-atât nici că se poate, zise Baley posac.

Refuzase să se aşeze, gândindu-se că în picioare ar putea fi mai impozant. (Cât de impozant putea fi un Pământean?)

Ecranul începu să strălucească, pe când restul încăperii se întuneca, şi apăru o femeie – mai întâi cu un contur imprecis. Îl privea în faţă, cu mâna dreaptă odihnindu-se pe o masă de laborator încărcată cu seturi de diagrame. (Fără îndoială că şi ea plănuise să fie impozantă.) Pe măsură ce imaginea se accentua în centru, marginile ecranului păreau să se topească şi figura Vasiliei (dacă ea era) se contură mai bine şi deveni tridimensională. Se afla în cameră, absolut reală, doar că decorul camerei în care se afla nu se potrivea cu încăperea în care stătea Baley şi diferenţa era mare.

Era îmbrăcată într-o fustă-pantalon de culoare maro închis, largă, semitransparentă, astfel încât picioarele i se zăreau de la jumătate în jos. Bluza era strâmtă şi fără mâneci, iar braţele îi erau goale până la umăr. Decolteul era adânc iar părul, foarte blond, era creţ. N-avea nimic din urâţenia tatălui ei şi cu siguranţă că n-avea urechile lui mari. Baley ar fi putut doar să presupună că avusese o mamă frumoasă şi că fusese norocoasă cu distribuirea genelor. Era scundă, iar Baley observă o asemănare uimitoare cu Gladia la trăsăturile feţei, deşi expresia ei era cu mult mai rece şi părea să aibă caracteristicile unei personalităţi dominante.

Vorbi tăios:

— Dumneata eşti Pământeanul venit să rezolve problema tatălui meu?

— Da, dr. Fastolfe, răspunse Baley la fel de tăios.

— Poţi să-mi spui dr. Vasilia. Nu vreau să fiu confundată cu tatăl meu.

— Dr. Vasilia, trebuie să am ocazia de a vorbi cu dumneata faţă în faţă, o perioadă de timp acceptabilă.

— Sigur că ai vrea. Dar eşti Pământean şi reprezinţi o oarecare sursă de infecţii.

— Am fost tratat medical şi nu prezint niciun pericol. Tatăl dumitale stă cu mine de mai bine de o zi.

— Tatăl meu susţine că e un idealist şi trebuie să facă, din când în când, anumite lucruri care să întreţină amăgirea. Eu nu-l voi imita.

— Înţeleg că nu-i doreşti răul. Îi vei face rău dacă refuzi să mă primeşti.

— Pierzi timp. Nu vreau să te primesc decât astfel, şi a trecut o jumătate din timpul acordat. Dacă doreşti, ne putem opri acum, în cazul în care nu eşti mulţumit.

— Giskard e aici, dr. Vasilia, şi ar vrea să te roage să mă primeşti.

Giskard păşi în câmpul vizual:

— Bună dimineaţa, Mică Domnişoară, zise el încet.

O clipă, Vasilia păru încurcată şi, când vorbi, o făcu pe un ton ceva mai blând:

— Mă bucur să te vizionez, Giskard, şi te primesc oricând vrei, dar nu vreau să-l văd pe acest Pământean, nici măcar la rugămintea ta.

— În acest caz, zise Baley, folosindu-şi cu disperare toate rezervele, trebuie să aduc în faţa publicului cazul lui Santirix Gremionis, fără să te mai întreb.

Vasilia făcu ochii mari şi îşi strânse în pumn mâna de pe masă:

— Cine mai e şi Gremionis ăsta?

— Un tânăr chipeş care te cunoaşte bine. Trebuie să mă ocup de treburile astea fără să aud ce ai de spus?

— Îţi spun chiar acum că…

— Nu, zise Baley tare. Nu-mi vei spune nimic, dacă nu te văd personal.

Ea îşi strâmbă gura:

— Atunci, te voi primi, dar nu voi sta cu dumneata nicio clipă în plus. Te previn. Şi adu-l pe Giskard.

Legătura tridimensională se întrerupse cu un pocnet şi Baley se simţi ameţit la schimbarea bruscă de fundal. Căută un scaun şi se aşeză.

Giskard era cu o mână pe umărul lui, asigurându-se că a ajuns cu bine la scaun:

— Pot să vă ajut cu ceva, domnule? întrebă.

— N-am nimic, spuse Baley. Trebuie doar să-mi trag sufletul.

Dr. Fastolfe stătea în faţa lui:

— Încă o dată, scuzele mele pentru că nu-mi fac datoria de gazdă cum se cuvine. Am ascultat pe o derivaţie prevăzută pentru recepţie şi nu pentru transmitere. Voiam să-mi văd fiica, fie şi fără ca ea să mă vadă…

— Înţeleg, zise Baley, gâfâind uşor. Dacă manierele pretind că e nevoie de scuze pentru ceea ce ai făcut, atunci te iert.

— Dar ce e cu Santirix Gremionis ăsta? Numele nu-mi este cunoscut.

Baley îşi ridică ochii înspre Fastolfe şi spuse:

— Dr. Fastolfe, am auzit acest nume la Gladia, în dimineaţa asta. Ştiu foarte puţin despre el, dar am riscat când i-am spus fiicei dumitale. Condiţiile îmi sunt nefavorabile, dar rezultatele sunt aşa cum le doresc. După cum vezi, pot face deducţii utile, chiar dacă am informaţii puţine, aşa că mai bine m-ai lăsa în pace să continui tot aşa. Te rog ca pe viitor să mă ajuţi în totalitate şi să nu mai pomeneşti de un Sondaj Psihic.

Fastolfe tăcea, iar Baley simţi o satisfacţie cruntă pentru că-şi impusese voinţa – mai întâi asupra fiicei şi, apoi, asupra tatălui.

Nu ştia cât va putea continua să facă aşa.

9. Vasilia

36

Baley se opri la intrarea în vehiculul portant şi spuse cu hotărâre:

— Giskard, *nu* vreau ca ferestrele să fie acoperite. *Nu* vreau să stau în spate. Vreau să stau pe locul din faţă şi să văd Exteriorul. De vreme ce voi sta între tine şi Daneel, voi fi destul de păzit, doar dacă nu e distrusă chiar maşina. Iar în cazul ăsta, vom pieri cu toţii şi nu mai contează dacă stau în faţă sau în spate.

Giskard răspunse acestei declaraţii violente cu un respect şi mai mare:

— Domnule, dacă vă veţi simţi rău…

— Atunci veţi opri maşina, mă voi duce pe locul din spate şi vei putea să acoperi ferestrele. Nici nu va fi nevoie să opreşti maşina. Pot să sar peste locul din faţă în mers. De fapt, Giskard, e foarte important să mă acomodez cu Aurora cât se poate de bine şi, în orice caz, e important să mă acomodez cu Exteriorul. O spun ca pe un ordin, Giskard.

Daneel zise încet:

— Partenerul Elijah are foarte mare dreptate, prietene Giskard. Va fi în deplină siguranţă.

Giskard, poate fără tragere de inimă (Baley nu putea descifra expresia de pe chipul lui nu tocmai uman), cedă şi se aşeză la comenzi. Baley urcă după el şi privi prin parbriz mai puţin stăpân pe el decât îi sunase glasul. Totuşi, faptul că simţea câte un robot pe fiecare parte îl liniştea.

Maşina se ridică pe jeturile ei de aer şi se legănă puţin, de parcă şi-ar fi pierdut echilibrul. Baley simţi o greaţă uşoară în capul pieptului şi încercă să nu regrete demonstraţia de curaj făcută. N-avea niciun rost să-şi spună că Daneel şi Giskard nu dădeau niciun semn de teamă şi că ar trebui să-i imite. Ei erau roboţi şi nu simţeau frica. Apoi maşina înaintă brusc, iar Baley se simţi împins cu putere spre spate. Într-o clipă căpătă o viteză mai mare decât avusese vreodată Expresul de pe Pământ, din Oraş. În faţă se întindea un drum larg, plin de iarbă. Viteza părea să fie şi mai mare, pentru că nu se zăreau, pe nicio parte, luminile cunoscute sau construcţiile Oraşului – erau numai suprafeţe mari de verdeaţă şi contururi neregulate.

Baley încercă să respire normal şi să discute cât mai firesc despre tot felul de lucruri. Zise:

— S-ar părea că nu trecem pe lângă nicio fermă, Daneel. Cred că e pământ nefolosit.

Daneel spuse:

— Acesta e teritoriul oraşului, partenere Elijah. Sunt grădini publice şi terenuri particulare.

— Ale oraşului?

Lui Baley nu-i venea să creadă. Ştia şi el ce înseamnă un Oraş.

— Eos este cel mai mare şi mai important oraş de pe Aurora. Primul care a fost întemeiat. Adunarea Legislativă de pe Aurora îşi are sediul aici. Preşedintele Adunării Legislative îşi are proprietatea aici şi vom trece pe lângă ea.

Nu numai că era oraş, dar era şi cel mai mare. Baley privi în partea cealaltă.

— Aveam impresia că reşedinţele lui Fastolfe şi a Gladiei se află în suburbia oraşului Eos. Cred că de acum am depăşit marginea oraşului.

— Deloc, partenere Elijah. Trecem prin centrul lui. Marginea este la şapte kilometri de aici şi destinaţia noastră se află la aproape patruzeci de kilometri după aceea.

— Centrul oraşului? Nu văd nicio construcţie.

— Nu trebuie să se vadă de pe şosea, dar uite una pe care o poţi zări printre copaci. Aceasta e locuinţa lui Fuad Labord, un binecunoscut scriitor.

— Cunoşti toate locuinţele din vedere?

— Ele se află în banca mea de memorii, zise Daneel cu demnitate.

— Pe şosea nu e deloc circulaţie. De ce?

— Distanţele mari se străbat cu maşini aeriene sau cu maşini magnetice subterane. Legăturile tridimensionale…

— Pe Solaria sunt numite vizionări, zise Baley.

— Şi aici, în discuţiile neoficiale, dar mai exact T.V.C. Această formulă înglobează multe comunicaţii. În fond, Aurorienilor le place să meargă pe jos şi nu e neobişnuit să străbată câţiva kilometri pentru vizite sociale sau, chiar pentru întâlniri de afaceri, când timpul nu contează.

— Iar noi trebuie să ajungem undeva unde e prea departe de mers pe jos, prea aproape pentru maşini aeriene şi unde

vizionarea tridimensională nu este dorită – aşa că folosim o maşină de teren.

— Mai precis un vehicul portant, partenere Elijah, dar presupun că poate fi numit maşină de teren.

— Cât timp facem până la casa Vasiliei?

— Nu mult, partenere Elijah. Ea este la Institutul de Robotică, aşa cum poate ştii.

Urmară câteva clipe de tăcere, apoi Baley zise:

— Acolo, la orizont, parcă ar fi înnorat.

Giskard luă o curbă cu viteză mare, maşina înclinându-se la aproape treizeci de grade. Baley îşi înăbuşi un geamăt şi se agăţă de Daneel, care îşi aruncă braţul stâng pe după umerii lui Baley şi-i strânse ca într-o menghină, cu câte o mână pe fiecare umăr. Baley începu să respire încet, pe măsură ce maşina se îndrepta.

Daneel spuse:

— Da, norii aceia vor aduce precipitaţii mai târziu, în timpul zilei, aşa cum era prognoza.

Baley se încruntă. Îl prinsese ploaia o dată – *o dată* – în timpul experimentului pe câmp, în Exterior, pe Pământ. O clipă fusese în panică totală, când îşi dădu seama că nu are pe ce buton să apese ca s-o oprească. De sus curgea apă într-una! Apoi toată lumea a fugit şi a fugit şi el, îndreptându-se către Oraşul uscat şi uşor de controlat. Dar aici era pe Aurora şi n-avea idee ce-ar trebui să facă dacă plouă şi nu era niciun Oraş în care să se adăpostească. Să alerge la cea mai apropiată locuinţă? Refugiaţilor li se urează automat bun venit?

Apoi urmă o altă întoarcere scurtă şi Giskard spuse:

— Domnule, suntem în parcarea Institutului de Robotică. Acum putem intra şi vizita locuinţa pe care dr. Vasilia o are în curtea Institutului.

Baley dădu din cap a încuviinţare. Călătoria durase vreo cincisprezece-douăzeci de minute (după cum apreciase el, timp Pământean) şi era bucuros că se terminase. Zise, gâfâind puţin:

— Vreau să ştiu ceva despre fiica lui Fastolfe înainte de a o întâlni. Tu n-ai cunoscut-o, nu-i aşa, Daneel?

Daneel răspunse:

— Pe vremea când am luat eu naştere, dr. Fastolfe şi fiica lui se despărţiseră de multă vreme. N-am întâlnit-o niciodată.

— Cât despre tine, Giskard, tu şi cu ea vă cunoaşteţi bine. Aşa-i?

— Aşa e, domnule, zise Giskard netulburat.

— Şi ţineţi unul la altul?

— Cred, domnule, că fiica doctorului Fastolfe se simţea bine cu mine.

— Tu te simţeai bine cu ea?

Giskard păru că-şi alege cuvintele:

— Îmi dă senzaţia pe care cred că fiinţele umane o denumesc „plăcerea de a fi cu altă fiinţă umană”.

— Dar mai mult cu Vasilia, cred. Am dreptate?

— Faptul că ea se simţea bine cu mine, domnule, zise Giskard, părea, într-adevăr, să stimuleze acele potenţiale pozitronice care mie îmi produc reacţii asemănătoare cu cele pe care le produce plăcerea în fiinţele umane. Cel puţin aşa mi-a explicat dr. Fastolfe odată.

— De ce şi-a părăsit Vasilia tatăl? întrebă brusc Baley.

Giskard nu răspunse.

— Ţi-am pus o întrebare, băiete, zise Baley, pe tonul dintr-o dată categoric al Pământeanului ce se adresează unui robot.

Giskard întoarse capul şi-l fixă pe Baley, care se gândi o clipă că strălucirea din ochii robotului era o izbucnire de indignare la auzul cuvântului jignitor.

Giskard vorbi, totuşi, calm şi în ochi nu i se citea nimic:

— Aş vrea să răspund, domnule, dar domnişoara Vasilia mi-a dat ordin, atunci, să nu spun nimic referitor la această separare.

— Dar eu îţi dau ordin să-mi răspunzi şi pot s-o fac foarte sever... dacă vreau.

— Îmi pare rău, zise Giskard. Domnişoara Vasilia, chiar de atunci, era talentată în robotică, iar ordinele pe care mi le-a dat au fost suficient de puternice ca să reziste, orice aţi spune dumneavoastră, domnule.

Baley spuse:

— Trebuie să fi fost foarte talentată în robotică, fiindcă dr. Fastolfe mi-a spus că ea te reprograma uneori.

— Nu era periculos, domnule. Dr. Fastolfe în persoană putea corecta, oricând, orice greşeală.

— A trebuit s-o facă?

— N-a trebuit, domnule.

— Care era specificul reprogramării?

— Probleme minore, domnule.

— Poate, dar fă-mi pe voie. Ce anume făcea ea?

Giskard ezită, iar Baley ştiu imediat ce înseamnă asta. Robotul spuse:

— Mă tem că nu pot răspunde la nicio întrebare referitoare la reprogramare.

— Ţi s-a interzis?

— Nu, domnule, dar reprogramarea şterge automat ce a fost înainte. Dacă mi se schimbă ceva anume, mi se pare că am fost întotdeauna schimbat şi nu mai am amintirea a ceea ce a fost înainte de a fi schimbat.

— Atunci de unde ştii că reprogramarea a fost minoră?

— De vreme ce dr. Fastolfe n-a simţit niciodată nevoia să corecteze ce făcea domnişoara Vasilia – cel puţin aşa mi-a spus odată – pot presupune, doar, că schimbările au fost minore. Puteţi s-o întrebaţi pe domnişoara Vasilia, domnule.

— O voi întreba, zise Baley.

— Mi-e teamă, totuşi, că nu va răspunde, domnule.

Lui Baley i se strânse inima. Până acum pusese întrebări doar doctorului Fastolfe, Gladiei şi celor doi roboţi, toţi având motive întemeiate să-l ajute. Acum, pentru prima oară, va înfrunta o problemă neplăcută.

37

Baley ieşi din vehiculul portant, care se odihnea pe un petic de iarbă şi simţi o plăcere deosebită să aibă pământul sub picioare. Privi surprins în jur, deoarece clădirile erau destul de înghesuite, iar în dreapta lui se afla una foarte mare, simplă, mai degrabă un bloc dreptunghiular din metal şi sticlă.

— Ăsta e Institutul de Robotică? întrebă.

Daneel spuse:

— Acest întreg complex este Institutul, partenere Elijah. Acum vezi doar o parte din el, construită mai înghesuit decât se obişnuieşte pe Aurora, pentru că este o entitate politică de sine stătătoare. Conţine locuinţe, laboratoare, biblioteci, şcoli publice şi aşa mai departe. Construcţia cea mare este centrul administrativ.

— Este atât de neobişnuit pentru Aurora, cu toate aceste clădiri la vedere – cel puţin judecând după ce am văzut în Eos – încât cred că este foarte dezaprobat.

— Cred că a fost, partenere Elijah, dar conducătorul Institutului este prieten cu Preşedintele, care are multă influenţă, şi am înţeles că a fost o dispensă specială, din cauza cerinţelor cercetării.

Daneel privi gânditor în jur:

— Este într-adevăr mult mai înghesuit decât am crezut.

— Decât ai *crezut*? N-ai fost niciodată aici, Daneel?

— Nu, partenere Elijah.

— Dar tu, Giskard?

— Nu, domnule, zise Giskard.

— Te descurci fără probleme, spuse Baley, de parcă ai cunoaşte locul.

— Am fost corect informaţi, partenere Elijah, zise Daneel, pentru că trebuia să venim cu tine.

Baley dădu gânditor din cap, apoi întrebă:

— De ce n-a venit dr. Fastolfe cu noi?

Şi se convinse din nou că n-avea niciun rost să încerci să prinzi un robot pe picior greşit. Dacă pui o întrebare repede – sau pe neaşteptate – ei pur şi simplu vor aştepta până ce întrebarea este asimilată, apoi vor răspunde. Niciodată nu erau prinşi pe picior greşit.

Daneel vorbi:

— După cum a spus dr. Fastolfe, el nu e membru al Institutului şi crede că nu s-ar cuveni să-l viziteze neinvitat.

— Dar de ce nu e membru?

— Motivul nu mi s-a spus niciodată, partenere Elijah.

Baley îşi îndreptă privirea spre Giskard, care spuse imediat:

— Nici mie, domnule.

Nu ştiau? Li s-a spus să nu ştie? Baley dădu din umeri. N-avea importanţă. Fiinţele umane pot minţi şi roboţii pot fi instruiţi. Desigur, fiinţele umane pot fi terorizate sau manevrate printr-o minciună – dacă cel ce pune întrebările este destul de îndemânatic sau de brutal –, iar roboţii pot fi manevraţi prin instruire – dacă cel care întreabă este destul de îndemânatic sau de lipsit de scrupule –, dar abilităţile necesare erau diferite, iar Baley n-avea niciuna referitoare la roboţi. Zise:

— Unde am putea-o găsi pe dr. Vasilia Fastolfe?

— Aceasta e locuinţa ei, chiar în faţa noastră, răspunse Daneel.

— Deci ai fost instruit cu privire la localizarea ei?

— Asta a fost înregistrat în banca noastră de memorii, partenere Elijah.

— Bine, atunci, arată-mi drumul.

Soarele portocaliu era acum în înaltul cerului şi era clar că se apropia miezul zilei. Venind înspre casa Vasiliei, păşiră în umbra clădirii şi Baley se înfioră puţin, simţind cum coboară temperatura.

Îşi strânse buzele la gândul de a ocupa şi coloniza Lumi fără Oraşe, unde temperatura nu era controlată, ci supusă modificărilor neprevăzute şi prosteşti. Şi observă cu nelinişte că linia de nori dinspre orizont înaintase puţin. Putea să şi plouă oricând, cu cascade de apă venind de sus.

Pământul! Îi era dor de Oraşe.

Giskard intrase primul în casă şi Daneel întinse un braţ ca să-l împiedice pe Baley să-l urmeze. Desigur! Giskard făcea o recunoaştere. La fel şi Daneel, de altfel. Ochii lui străbătură peisajul cu o atenţie de care nicio fiinţă umană n-ar fi fost capabilă. Baley era sigur că acelor ochi de robot nu le scăpa nimic. (Se întreba de ce roboţii nu erau prevăzuţi cu patru ochi, distribuiţi în mod egal în jurul capului – sau cu o bandă optică de jur împrejur. Daneel n-ar fi fost obligat, normal, pentru că trebuia să semene cu un om, dar Giskard de ce nu? Sau asta ar fi creat complicaţii ale vederii pe care conexiunile pozitronice nu le-ar fi putut descurca? Baley avu, o clipă, o viziune palidă a problemelor care îngreunau viaţa unui robotician.)

Giskard ieşi în prag şi făcu semn cu capul. Braţul lui Daneel îl împinse uşor, iar Baley înaintă. Uşa era întredeschisă.

Nu exista încuietoare la casa Vasiliei, dar nu fusese vreuna (Baley îşi aminti brusc) nici la Gladia şi nici la dr. Fastolfe. O populaţie rară şi izolarea ajutau la asigurarea intimităţii şi ajuta, fără îndoială, şi obiceiul neamestecului. Dacă stai să te gândeşti, paznicii roboţi omniprezenţi erau mai eficienţi decât orice încuietoare.

Apăsarea mâinii lui Daneel pe braţul lui Baley îl făcu pe acesta să se oprească. În faţa lor, Giskard vorbea încet cu doi roboţi, care semănau cu el. Un val de răceală îl izbi pe Baley în coşul pieptului. Ce-ar fi dacă, printr-o manevră rapidă, Giskard ar fi înlocuit cu un alt robot? Ar fi el în stare să observe înlocuirea? Să deosebească doi roboţi de acest tip? Dacă ar fi lăsat cu un robot fără indicaţii speciale, care să-l păzească, unul

care l-ar putea atrage cu inocenţă în pericol şi care ar reacţiona cu insuficientă iuţeală când ar fi nevoie de protecţie?

Stăpânindu-şi glasul, îi zise calm lui Daneel:

— E remarcabilă asemănarea dintre aceşti roboţi, Daneel. Tu îi poţi deosebi?

— Sigur, partenere Elijah. Desenul hainelor lor e diferit şi sunt diferite şi numerele lor de cod.

— Mie nu mi se par diferite.

— Nu eşti obişnuit să observi asemenea amănunte.

Baley făcu ochii mari:

— Ce numere de cod?

— Sunt uşor de văzut, partenere Elijah, când ştii unde să priveşti şi când ai ochii mai sensibili la infraroşu decât oamenii.

— Păi, atunci, aş avea probleme dacă ar trebui să-i identific, nu-i aşa?

— Deloc, partenere Elijah. Nu trebuie decât să-l întrebi pe robot care îi este numele întreg şi numărul de serie. El îţi va spune.

— Chiar dacă a fost instruit să-mi dea un răspuns fals?

— De ce ar fi un robot instruit astfel?

Baley se hotărî să nu explice.

Oricum, Giskard se întorcea. Îi spuse lui Baley:

— Domnule, veţi fi primit. Pe aici, vă rog.

Cei doi roboţi ai casei arătau drumul. În urma lor veneau Baley şi Daneel, acesta din urmă menţinându-şi, protector, apăsarea mâinii pe braţul celuilalt. La urmă venea Giskard.

Cei doi roboţi se opriră în faţa unei uşi duble care se deschise, evident automat, în ambele părţi. Încăperea din spatele lor era inundată de o lumină slabă, cenuşie, lumina zilei pătrunzând prin draperii groase. Baley distinse vag o siluetă omenească mică, aşezată pe jumătate pe un scaun înalt, cu un cot sprijinit pe o masă ce se întindea pe toată lungimea peretelui.

Baley şi Daneel intrară, Giskard veni în spatele lor. Uşa se închise, lăsând camera şi mai întunecată.

O voce de femeie spuse tăios:

— *Nu veni mai aproape! Rămâi unde eşti!*

Şi în cameră explodă lumina zilei.

Baley clipi şi privi în sus. Tavanul era de sticlă şi, prin el, se vedea soarele. Acesta părea, totuşi, ciudat de întunecat şi putea fi privit, chiar dacă faptul nu influenţa calitatea luminii dinăuntru. Probabil că sticla (sau orice alt material transparent ar fi fost) difuza lumina fără s-o absoarbă.

Coborî privirea asupra femeii, care rămăsese în continuare pe scaun, şi spuse:

— Dr. Vasilia Fastolfe?

— Dr. Vasilia Aliena, dacă vrei tot numele. Nu împrumut numele altora. Îmi poţi spune dr. Vasilia. Este numele cu care mă ştiu toţi în Institut.

Glasul, care îi fusese destul de aspru, se înmuie:

— Şi ce mai faci, vechiul meu prieten Giskard?

Giskard răspunse cu o intonaţie ciudat de diferită de cea obişnuită:

— Te salut…

Se opri, apoi zise:

— Te salut, Mică Domnişoară.

Vasilia zâmbi:

— Şi acesta, presupun că este robotul cu aspect uman de care am auzit – Daneel Olivaw?

— Da, dr. Vasilia, zise Daneel vioi.

— Şi în sfârşit, îl avem pe… Pământean.

— Elijah Baley, dr. Vasilia, spuse Baley cu răceală.

— Da, ştiu că Pământenii au nume şi că al dumitale este Elijah Baley, zise ea cu indiferenţă. Nu semeni niciun pic cu actorul care a interpretat rolul dumitale în spectacolul de pe hiperunde.

— Sunt conştient de asta, dr. Vasilia.

— Cel care a jucat în rolul lui Daneel semăna mai bine, dar cred că nu ne aflăm aici ca să discutăm despre spectacol.

— Nu.

— Cred că ne aflăm aici, Pământeanule, ca să vorbim despre ce anume vrei să spui în legătură cu Santirix Gremionis şi să terminăm cu asta. Bine?

— Nu tocmai, zise Baley. Nu acesta e motivul principal al venirii mele, deşi cred că o să ajungem la el.

— Zău? Trăieşti cu impresia că suntem aici ca să ne întindem la o discuţie lungă şi complicată despre orice subiect vrei dumneata să alegi?

— Cred, dr. Vasilia, că ai face bine să mă laşi pe mine să pun întrebările cum vreau eu.

— Asta e o ameninţare?

— Nu.

— Ei bine, n-am întâlnit niciodată un Pământean şi ar putea fi interesant de văzut cât de mult semeni cu actorul care a jucat în rolul dumitale – adică, nu numai ca înfăţişare. Eşti, într-adevăr, persoana sigură de sine care părea să fie în spectacol?

— Spectacolul, zise Baley vădit dezgustat, era ultradramatic şi mi-a exagerat trăsăturile de caracter în toate privinţele. Aş vrea, mai degrabă, să mă accepţi şi să mă judeci numai după modul în care mă vezi acum.

Vasilia râse:

— Cel puţin nu pari prea impresionat de mine. Ăsta-i un punct în favoarea dumitale. Sau crezi că Gremionis ăsta, pe care-l ai în minte, îţi dă dreptul să-mi comanzi?

— Nu sunt aici pentru altceva decât pentru a descoperi adevărul în cazul robotului cu aspect uman care a murit, Jander Panell.

— A murit? Deci, a trăit cândva?

— Prefer să folosesc acest cuvânt în locul expresiilor de genul „a fost făcut inoperant”. Cuvântul „mort” te încurcă?

Vasilia zise:

— Te aperi bine. Debrett, adu-i Pământeanului un scaun. Va obosi în picioare dacă va fi o conversaţie lungă. Apoi intră în nişa ta. Şi tu poţi să-ţi alegi una, Daneel... Giskard, vino lângă mine.

Baley se aşeză:

— Mulţumesc, Debrett. Dr. Vasilia, nu am nicio autoritate să-ţi pun întrebări; nu am niciun mijloc legal să te constrâng să-mi răspunzi la întrebări. Totuşi, moartea lui Jander Panell l-a pus pe tatăl dumitale într-o situaţie cam...

— *Pe cine* l-a pus într-o situaţie?

— Pe tatăl dumitale.

— Pământeanule, eu mă refer uneori la un anumit individ ca la tatăl meu, dar altcineva n-o face. Te rog să foloseşti un nume propriu.

— Dr. Han Fastolfe. E tatăl dumitale, nu-i aşa? Ca fapt înregistrat?

Vasilia spuse:

— Foloseşti un termen biologic. Împart genele cu el într-un anume fel, care *pe Pământ* ar fi considerat o relaţie tată-fiică. Pe Aurora acest lucru este privit cu indiferenţă, cu excepţia cazurilor medicale şi genetice. Pot spune că sufăr din cauza anumitor stări metabolice în care s-ar cuveni să ţin seama de fiziologia şi biochimia celor cu care împart genele – părinţi, fraţi sau surori de la acelaşi tată, copii şi aşa mai departe. Altminteri, aceste relaţii nu se discută, în general, în societatea civilizată de pe Aurora. Îţi explic asta, pentru că eşti Pământean.

— Dacă am încălcat un obicei, zise Baley, a fost din cauza ignoranţei şi îmi cer scuze. Pot să-i spun pe nume domnului cu pricina?

— Desigur.

— În acest caz, moartea lui Jander Panell l-a pus pe dr. Han Fastolfe într-o situaţie cam dificilă şi presupun că dumneata vei fi destul de îngrijorată ca să vrei să-l ajuţi.

— Dumneata presupui asta, dumneata? De ce?

— Este… Te-a crescut. A avut grijă de dumneata. Aţi nutrit o puternică afecţiune unul faţă de celălalt. El simte, încă, o puternică afecţiune pentru dumneata.

— Ţi-a spus el asta?

— A reieşit din amănuntele conversaţiei noastre… chiar şi din faptul că a manifestat interes faţă de femeia de pe Solaria, Gladia Delmarre, din cauza asemănării ei cu dumneata.

— Ţi-a spus el *asta*?

— Mi-a spus, dar chiar dacă n-ar fi făcut-o, asemănarea e evidentă.

— Cu toate acestea, Pământeanule, nu-i datorez nimic doctorului Fastolfe. Presupunerile dumitale pot fi scoase din discuţie.

Baley îşi drese glasul:

— Pe lângă sentimentele personale pe care ai putea sau n-ai putea să le ai, este problema viitorului Galaxiei. Dr. Fastolfe doreşte ca Lumi noi să fie colonizate de fiinţe umane. Dacă urmările politice ale morţii lui Jander vor duce la explorarea şi colonizarea Lumilor noi de către roboţi, dr. Fastolfe crede că

aceasta va fi o catastrofă pentru Aurora şi pentru umanitate. Cu siguranţă că nu vrei să joci un rol în această catastrofă.

Vasilia vorbi cu indiferenţă, urmărindu-l atentă:

— Sigur că nu, dacă aş fi de acord cu dr. Fastolfe. Nu sunt. Nu văd niciun rău în faptul că roboţii cu aspect uman fac asta. De fapt, mă aflu aici, la Institut, ca să fac posibil acest lucru. Sunt Globalistă. Întrucât dr. Fastolfe este Umanist, este duşmanul meu politic.

Răspunsurile ei erau repezite şi directe, nu mai lungi decât trebuia. După fiecare urma o tăcere anume, de parcă ea ar fi aşteptat cu interes cealaltă întrebare. Baley avea impresia că o interesează, o amuză, că face singură prinsoare ce întrebare mai vine, hotărâtă să-i ofere doar acele informaţii care îl sileau s-o mai întrebe ceva.

El zise:

— Eşti de mult timp membră a acestui Institut?

— De la formarea lui.

— Sunt mulţi membri?

— După aprecierea mea cam o treime dintre roboticienii de pe Aurora, deşi numai jumătate dintre aceştia locuiesc şi lucrează, propriu-zis în Institut.

— Alţi membri ai Institutului îţi împărtăşesc părerile despre explorarea altor Lumi cu ajutorul roboţilor? Se opun, fără excepţie părerilor doctorului Fastolfe?

— Bănuiesc că majoritatea sunt Globalişti, dar nu ştiu să fi supus problema la vot sau măcar s-o fi discutat oficial. Mai bine ai vorbi cu fiecare, separat.

— Dr. Fastolfe este membru al Institutului?

— Nu.

Baley aşteptă puţin, dar ea nu mai spuse nimic.

— Nu e ciudat? Aş zice că el, dintre toţi, ar trebui să fie membru.

— Din întâmplare, nu-l vrem. Şi ce e mai puţin important, poate, el nu ne vrea.

— Nu e şi mai ciudat?

— Nu cred.

Apoi, parcă simţind nevoia să mai spună ceva, adăugă:

— Locuieşte în oraşul Eos. Cred că ştii ce înseamnă numele ăsta, Pământeanule.

Baley încuviinţă şi spuse:

— Eos este vechea zeiţă greacă a zorilor, aşa cum Aurora este vechea zeiţă romană a zorilor.

— Exact. Dr. Han Fastolfe locuieşte în Oraşul Zorilor, în Lumea Zorilor, dar el nu crede în Zori. Nu înţelege metoda necesară de expansiune în Galaxie, de transformare a Zorilor prin Spaţiu într-o mare Zi Galactică. Explorarea Galaxiei cu ajutorul roboţilor este singurul mod practic de îndeplinire a acestei misiuni şi el nu e de acord cu ea – sau cu noi.

Baley zise încet:

— De ce este singura metodă existentă? Aurora şi celelalte Lumi din Spaţiu nu au fost explorate şi colonizate de roboţi, ci de fiinţe umane.

— Mai exact de Pământeni. A fost un procedeu risipitor şi ineficace şi acum nu vom îngădui altor Pământeni s-o facă pe colonizatorii. Am devenit locuitori ai Spaţiului, cu durată mare de viaţă şi sănătoşi, şi avem roboţi care sunt infinit mai pricepuţi şi mai flexibili decât cei pe care şi-i pot permite fiinţele umane care au colonizat Lumile noastre la început. Timpurile şi problemele s-au schimbat în totalitate şi *astăzi* este posibilă numai explorarea cu roboţi.

— Să zicem că ai dreptate şi că dr. Fastolfe se înşală. Chiar şi aşa, are un punct de vedere logic. De ce el şi Institutul nu se acceptă reciproc? Numai pentru că nu se înţeleg în această privinţă?

— Nu, această neînţelegere este relativ minoră. Există un conflict mult mai important.

Din nou Baley se opri şi din nou ea nu adăugă nimic la ce spusese. El simţea că nu e bine să arate că e nervos, aşa că zise liniştit, aproape într-o doară:

— Care este conflictul mult mai important?

În glasul Vasiliei se simţi amuzamentul. Chipul i se îmblânzi şi, o clipă, semănă şi mai mult cu Gladia:

— Cred că n-ai ghici, dacă nu ţi s-ar explica.

— Tocmai de aceea întreb, dr. Vasilia.

— Ei bine atunci, Pământeanule, mi s-a spus că Pământenii au viaţă scurtă. N-am fost indusă în eroare, nu-i aşa?

Baley dădu din umeri:

— Unii dintre noi ajung la o sută de ani, după timpul de pe Pământ.

Se gândi puţin:

— Cam o sută treizeci de ani metrici.

— Dumneata câţi ani ai?

— Patruzeci şi cinci după sistemul standard, şaizeci după cel metric.

— Eu am şaizeci şi şase în sistem metric. Mă aştept să trăiesc măcar încă trei secole metrice – dacă am grijă.

Baley îşi desfăcu larg braţele:

— Te felicit.

— Există dezavantaje.

— În dimineaţa asta mi s-a spus că în trei sau patru secole se pot acumula multe pierderi.

— Mă tem că da, zise Vasilia. Se pot acumula şi multe, multe câştiguri. Pe total, se compensează.

— Atunci, care sunt dezavantajele?

— Bineînţeles că nu eşti om de ştiinţă.

— Sunt detectiv sau poliţist, dacă vrei.

— Dar, poate, cunoşti oameni de ştiinţă în Lumea ta.

— Am cunoscut câţiva, zise Baley prevăzător.

— Ştii cum lucrează ei? Am auzit că pe Pământ cooperează de nevoie. Au, cel mult, o jumătate de secol de muncă activă în timpul scurtei lor vieţi. Mai puţin decât şapte decenii metrice. Nu se pot face multe în acest timp.

— Unii dintre oamenii noştri de ştiinţă au realizat multe într-un timp mult mai scurt.

— Pentru că au profitat de descoperirile pe care le-au făcut alţii înaintea lor şi au câştigat din descoperirile contemporane ale altora. E adevărat?

— Desigur. Avem o comunitate de oameni de ştiinţă la care contribuie toţi, în spaţiu şi în timp.

— Exact. Altfel nu merge. Fiecare om de ştiinţă, conştient că e improbabilă realizarea prin el însuşi, este silit să intre în comunitate. N-are încotro şi devine o parte a Oficiului de cliring[7]. În acest fel, progresul este mult mai mare decât ar fi dacă n-ar exista toate acestea.

— Pe Aurora şi în alte Lumi din Spaţiu nu e la fel? întrebă Baley.

— Teoretic, da; practic, nu prea. Constrângerile sunt mai mici într-o societate cu durata de viaţă lungă. Aici, savanţii au trei sau trei secole şi jumătate pentru a se dedica unei

[7] *Cliring* – plată în compensare (*n. tr.*).

probleme, astfel încât apare ideea că un lucrător solitar poate face progrese importante în acest timp. Se poate simţi un fel de lăcomie intelectuală – să *vrei* să realizezi ceva al tău, să-ţi asumi proprietatea unui aspect al progresului, să doreşti să vezi progresul general mai degrabă încetinit, decât să renunţi la ceea ce consideri că este numai al tău. Şi progresul general *este* încetinit în Lumile din Spaţiu; până la un punct în care este greu să apreciezi activitatea de pe Pământ, în ciuda avantajelor noastre enorme.

— Cred că n-ai vorbi aşa, dacă n-ai vrea să înţeleg că dr. Han Fastolfe se comportă în acest mod.

— Într-adevăr, aşa se comportă. Analiza teoretică a creierului pozitronic pe care a efectuat-o el a fost cea care a făcut posibil robotul cu chip uman. A folosit-o pentru a-l construi – cu ajutorul răposatului dr. Sarton – pe prietenul dumitale robot Daneel, dar nu şi-a publicat detaliile importante ale teoriei şi nici nu le pune la dispoziţia altcuiva. În acest fel, el – şi numai el – deţine proprietatea asupra producţiei de roboţi cu aspect uman.

Baley se încruntă:

— Şi Institutul de Robotică este destinat colaborării între oamenii de ştiinţă?

— Întocmai. Acest Institut este format din peste o sută de roboticieni de vârf, de diferite vârste, grade şi calificări, şi sperăm să înfiinţăm sucursale în alte Lumi şi să alcătuim o asociaţie interstelară. Noi toţi ne dedicăm descoperirile sau teoriile unui fond comun – făcând de bunăvoie, pentru binele general, ceea ce voi, Pământenii, faceţi siliţi, pentru că trăiţi atât de puţin. Totuşi, dr. Han Fastolfe nu face asta. Sunt sigură că te gândeşti la dr. Han Fastolfe ca la un patriot Aurorian cu idealuri nobile, dar el nu-şi va pune proprietatea intelectuală – aşa o consideră el – în fondul comun şi, deci, nu ne vrea. Şi pentru că el pretinde dreptul de proprietate personală asupra descoperirilor ştiinţifice, noi nu-l vrem. Cred că nu mai consideri un mister dispreţul reciproc.

Baley dădu din cap, apoi zise:

— Crezi că o să meargă… renunţarea asta voluntară la gloria personală?

— Trebuie, spuse Vasilia înverşunată.

— Iar Institutul, prin efortul comunităţii, a repetat munca individuală a dr. Fastolfe şi a redescoperit teoria creierului pozitronic cu aspect uman?

— În timp, o vom face. E inevitabil.

— Şi nu încerci deloc să scurtezi timpul, convingându-l pe dr. Fastolfe să dezvăluie secretul?

— Cred că suntem pe cale să-l convingem.

— Cu ajutorul scandalului cu Jander?

— Nu cred că trebuia, într-adevăr, să pui această întrebare… Ei, ţi-am spus tot ce voiai să ştii, Pământeanule?

— Mi-ai spus unele lucruri pe care nu le ştiam, răspunse Baley.

— Atunci, e timpul să-mi vorbeşti despre Gremionis. De ce ai pomenit numele acestui bărbier în legătură cu mine?

— Bărbier?

— El se consideră coafor, printre altele, dar e bărbier, pur şi simplu. Vorbeşte-mi despre el – sau să considerăm întrevederea terminată.

Baley se simţi dezgustat. Era clar că Vasiliei îi făcuse plăcere să răspundă în doi peri. Îi oferise destule ca aperitiv, dar acum el trebuia să obţină ceva în plus pe banii lui. Numai că n-avea nimic. Sau avea numai presupuneri. Şi dacă vreuna dintre ele era greşită, absolut greşită, era terminat.

Aşa că o luă pe cont propriu:

— Înţelegi, dr. Vasilia, că nu poţi scăpa pretinzând că e caraghios dacă îşi închipuie cineva că există o legătură între Gremionis şi dumneata.

— De ce nu, dacă *este* caraghios?

— O, nu. Dacă ar fi fost caraghios, mi-ai fi râs în faţă şi ai fi întrerupt legătura tridimensională. Simplul fapt că ai fost de acord să renunţi la atitudinea dumitale anterioară şi să mă primeşti… simplul fapt că ai stat mult de vorbă cu mine şi mi-ai spus o grămadă de lucruri… înseamnă că recunoşti că aş putea tăia în carne vie.

Vasilia îşi încleştă fălcile şi vorbi încet şi cu furie:

— Uite ce e, Pământean minuscul, sunt într-o situaţie vulnerabilă şi probabil că ştii asta. *Sunt* fiica doctorului Fastolfe şi sunt câţiva aici, la Institut, destul de nebuni – sau de ticăloşi – care să nu aibă încredere în mine din această cauză. Nu ştiu ce poveste ai auzit – sau ticluit – dar e sigur că este caraghioasă,

într-un fel sau altul. Oricum, indiferent cât de caraghioasă ar fi, poate fi folosită împotriva mea. Aşa că sunt gata să fac schimb. Ţi-am spus unele lucruri şi ţi-aş mai putea spune, dar numai dacă dai la iveală tot ce ştii şi dacă mă convingi că spui adevărul. Aşa că vorbeşte. Dacă încerci să mă păcăleşti, situaţia mea nu se va înrăutăţi mai mult dacă-ţi dau un picior undeva – cel puţin asta o să-mi facă plăcere. Şi-mi voi folosi influenţa pe care o *am* pe lângă Preşedinte pentru a-l convinge să anuleze imediat hotărârea prin care ţi s-a permis să vii aici şi să te trimită imediat înapoi pe Pământ. Se fac şi aşa destule presiuni asupra lui pentru asta, aşa că nu-i mai trebuie şi din partea mea. Aşa că vorbeşte! Acum!

39

Baley se simţi îndemnat să treacă la partea cea mai importantă, ca să vadă dacă are dreptate. Dar simţi că n-ar merge. Ea i-ar înţelege jocul – nu era proastă – şi l-ar opri. Ştia că e pe o cale bună şi nu voia să strice totul. Ceea ce spusese despre situaţia ei vulnerabilă, din cauza legăturii cu tatăl ei, putea fi adevărat, dar Vasiliei nu i-ar fi fost frică să-l întâlnească pe Baley, dacă n-ar fi bănuit că el ştia unele lucruri care nu erau caraghioase *în totalitate*.

Trebuia să spună ceva, prin urmare, ceva important care ar stabili imediat un soi de dominaţie a lui asupra ei. Deci – la noroc.

Spuse:

— Santirix Gremionis ţi s-a oferit.

Şi, până să poată Vasilia spune ceva, adăugă cu asprime:

— Şi nu o dată, de mai multe ori.

Vasilia îşi puse mâinile pe genunchi, apoi se ridică şi se aşeză pe scaun, de parcă ar fi vrut să stea mai comod. Privi la Giskard, care stătea lângă ea nemişcat şi inexpresiv. Apoi privi la Baley şi zise:

— Păi, cretinul se oferă oricui, indiferent de vârstă şi sex. Aş fi neobişnuită dacă nu mi-ar da atenţie.

Baley făcu un gest de nerăbdare. (Ea nu râsese. Nu pusese capăt întrevederii. Nici măcar nu se enervase. Aştepta să vadă cu ce mai venea el, deci era *ceva* cu povestea asta.) Spuse:

— Exagerezi, dr. Vasilia. Oricine alege, indiferent cât de lipsit de discernământ este, iar în cazul acestui Gremionis dumneata

ai fost aleasă şi, în ciuda refuzului dumitale, a continuat să se ofere, încălcând chiar şi obiceiurile de pe Aurora.

Vasilia spuse:

— Îmi pare bine că înţelegi că l-am refuzat. Unii consideră că e o problemă de politeţe să accepţi orice ofertă – sau aproape orice ofertă – dar eu sunt de altă părere. Nu văd de ce trebuie să iau parte la un eveniment lipsit de interes care mă va face, doar, să pierd timpul. Ai ceva de obiectat la asta, Pământeanule?

— N-am nicio părere – nici favorabilă, nici defavorabilă – în legătură cu obiceiurile de pe Aurora.

(Ea aştepta în continuare, ascultându-l. Ce aştepta oare? Ceea ce el intenţionase să spună, dar nu îndrăznise, încă?)

Ea vorbi, făcând eforturi să pară voioasă:

— Mai ai ceva de oferit… sau am terminat?

— N-am terminat, zise Baley, obligat, acum, să rişte din nou. Ţi-ai dat seama de această insistenţă a lui Gremionis, neobişnuită pe Aurora, şi te-ai gândit că te-ai putea folosi de ea.

— Zău? Ce prostie! Cum aş fi putut să mă folosesc de ea?

— Deoarece el era foarte atras de dumneata, n-a fost prea greu să aranjezi să fie atras de altcineva care îţi semăna foarte mult. L-ai îndemnat la asta, promiţându-i că-l accepţi dacă nu-l acceptă cealaltă persoană.

— Cine e această biată femeie care îmi seamănă foarte bine?

— Nu ştii? Hai, e simplu, dr. Vasilia. Vorbesc despre femeia de pe Solaria, Gladia, despre care am spus, deja, că se află sub protecţia doctorului Fastolfe tocmai pentru că seamănă cu dumneata. N-ai fost deloc surprinsă când m-am referit la asta la începutul discuţiei. Acum e prea târziu să te prefaci că nu ştii.

Vasilia îl privi tăios:

— Şi din interesul lui faţă de ea, ai dedus că el trebuie să fi fost interesat mai întâi de mine? Cu bănuiala asta prostească ai venit la mine?

— Nu tocmai o bănuială prostească. Mai sunt şi alţi factori importanţi. Negi toate astea?

Ea mângâie uşor, gânditoare, masa lungă de lângă ea, iar Baley se întrebă ce cuprindeau colile mari de hârtie aflate pe aceasta. De la distanţă distingea scheme complicate, absolut

fără niciun înţeles pentru el, oricât de atent şi de grijuliu le-ar fi studiat.

Vasilia spuse:

— Încep să mă plictisesc. Mi-ai spus că Gremionis a fost mai întâi interesat de mine, apoi de sosia mea, Solariana. Şi acum vrei să neg asta. De ce m-aş osteni să neg? Ce importanţă are? Chiar dacă ar fi adevărat, cum mi-ar putea dăuna asta în vreun fel? Spui că am fost enervată de o atenţie pe care nu o doream şi că am îndreptat-o înspre altcineva cu dibăcie. Şi?

— Nu contează aşa de mult ce ai făcut, zise Baley, cât de ce. Ştiai că Gremionis era genul de persoană care va insista. Ţi s-a oferit întruna şi i se va oferi Gladiei întruna.

— Dacă ea îl va refuza.

— Ea e Solariană, are probleme cu sexul şi refuză pe oricine, lucru pe care îndrăznesc să spun că-l ştii, deoarece îmi imaginez că, în ciuda înstrăinării de ta... de dr. Fastolfe, te interesează destul de mult înlocuitoarea dumitale.

— Păi, atunci, bravo ei. Dacă l-a refuzat pe Gremionis, înseamnă că are gust.

— Ştiai că nu e nicio îndoială despre asta. Ştiai că o va face.

— Şi totuşi – ce-i cu asta?

— Ofertele repetate adresate ei ar fi însemnat că Gremionis s-ar fi aflat des în casa Gladiei, că se va agăţa de ea.

— Pentru ultima oară – şi?

— Iar în locuinţa Gladiei se afla un obiect foarte neobişnuit, unul dintre cei doi roboţi cu aspect uman existenţi, Jander Panell.

Vasilia ezită. Apoi:

— Unde vrei să ajungi?

— Cred că te-ai gândit că, dacă robotul cu aspect uman ar fi ucis în circumstanţe care l-ar implica pe dr. Fastolfe, acest fapt ar putea fi folosit ca o armă pentru a scoate de la el secretul creierului pozitronic asemănător cu al omului. Gremionis, plictisit de refuzul constant al Gladiei şi având ocazia să se afle permanent în locuinţa ei, a fost îndemnat să se răzbune crunt omorând robotul.

Vasilia clipi nervos:

— Acel biet bărbier ar fi putut avea douăzeci de motive şi douăzeci de ocazii şi n-ar fi contat. N-ar fi ştiut cum să-i ordone unui robot să dea mâna. Cum s-ar putea apropia la un an-

lumină, măcar, de a putea să impună unui robot degajarea mentală?

— Asta, zise Baley încet, ne aduce în sfârşit la problema pe care cred că ai anticipat-o, pentru că te-ai abţinut să mă dai afară, vrând să te asiguri dacă mă gândeam sau nu la ea. Vreau să spun că Gremionis a făcut treaba, cu ajutorul acestui Institut de Robotică, *lucrând cu ajutorul dumitale*.

10. Din nou Vasilia

40

Părea că o dramă pe hiperunde s-a întrerupt cu un instantaneu holografic.

Niciunul dintre roboţi nu se mişca, bineînţeles, dar nu se mişcau nici Baley şi nici dr. Vasilia Aliena. Trecură clipe lungi, anormal de lungi, până ce Vasilia îşi reveni în fire şi, foarte încet, se ridică în picioare.

Chipul îi era crispat de un zâmbet lipsit de umor, iar glasul scăzut:

— Zici, Pământeanule, că am ajutat la distrugerea robotului cu aspect uman?

— La aşa ceva m-am gândit, dr. Vasilia, răspunse Baley.

— Mulţumesc pentru gând. Întrevederea s-a terminat şi dumneata vei pleca.

Arătă spre uşă.

— Mă tem că nu vreau, zise Baley.

— Nu te întreb ce vrei, Pământeanule.

— Trebuie, altfel cum mă vei face să plec împotriva dorinţei mele?

— Am roboţi care, la cererea mea, te vor da afară politicos dar hotărât şi fără să-ţi vatăme ceva, în afară de respectul de sine – dacă ai aşa ceva.

— Ai un singur robot aici. Eu am doi care nu vor permite asta.

— Am douăzeci pe care-i chem imediat.

Baley spuse:

— Dr. Vasilia, te rog să înţelegi! Ai fost surprinsă când l-ai văzut pe Daneel. Cred că, deşi lucrezi la Institutul de Robotică, unde roboţii cu aspect uman sunt la ordinea zilei, de fapt n-ai văzut niciodată unul terminat şi funcţionând. Deci nici roboţii dumitale n-au văzut vreunul. Acum uită-te la Daneel. Pare a fi om. Seamănă cu un om mai mult decât toţi roboţii care au existat vreodată, cu excepţia răposatului Jander. Roboţilor dumitale, Daneel le va părea cu siguranţă om. El va şti cum să formuleze un ordin astfel încât ei să-l asculte, poate mai repede chiar decât pe dumneata.

— Dacă trebuie, zise Vasilia, pot chema douăzeci de fiinţe umane din Institut care te vor da afară, poate *cu* ceva vătămări,

iar roboţii dumitale nu se vor putea amesteca, nici măcar Daneel.

— Cum ai de gând să-i chemi, de vreme ce roboţii mei nu te vor lăsa să faci vreo mişcare? Au reflexe extraordinar de iuţi.

Vasilia îşi arătă dinţii într-un fel care nu putea fi numit zâmbet.

— Nu pot vorbi în numele lui Daneel, dar pe Giskard îl ştiu de o viaţă. Nu cred că el va face *ceva* ca să mă împiedice să chem ajutoare şi îmi închipui că nu-l va lăsa pe Daneel să intervină.

Baley încercă să vorbească fără să-i tremure glasul, pentru că era pe un teren alunecos şi ştia asta. Zise:

— Înainte de a face ceva, poate ar fi mai bine să-l întrebi pe Giskard cum ar reacţiona dacă şi eu, şi dumneata dăm ordine contradictorii.

— Giskard? făcu Vasilia cât se poate de încrezătoare.

Giskard o privi în faţă pe Vasilia şi spuse cu o intonaţie ciudată:

— Mică Domnişoară, sunt silit să-l apăr pe domnul Baley. El are întâietate.

— Zău? Din ordinul cui? Al acestui Pământean? Al acestui străin?

— Din ordinul doctorului Han Fastolfe, zise Giskard.

Ochii Vasiliei aruncară fulgere, iar ea se aşeză încet pe scaun. Mâinile îi tremurau în poală şi vorbi, abia mişcând buzele:

— Şi pe *tine* te-a îndepărtat.

— Dacă asta nu ajunge, dr. Vasilia, spuse Daneel, vorbind dintr-o dată, din propriul lui îndemn, şi eu voi pune bunăstarea partenerului Elijah înaintea celei a dumitale.

Vasilia îl privi pe Daneel cu o curiozitate plină de amărăciune:

— Partenerul Elijah? Aşa îi spui?

— Da, dr. Vasilia. Alegerea mea în această privinţă – Pământeanul înaintea dumitale – izvorăşte nu numai din ordinele doctorului Fastolfe, ci şi din faptul că Pământeanul şi cu mine suntem parteneri în această investigaţie, dar şi pentru că – Daneel se opri, parcă uimit de ce avea de gând să spună, dar o spuse – suntem prieteni.

— Prieteni? făcu Vasilia. Un Pământean şi un robot cu aspect uman? Ei bine, asta e bună. Nici măcar nu e om.

Baley zise cu asprime:

— Legaţi totuşi prin prietenie. Nu încerca, pentru binele dumitale, forţa…

Acum el era cel care se oprise şi, aproape spre suprinderea lui, termină propoziţia neverosimil:

— … dragostei noastre.

Vasilia se întoarse către Baley:

— Ce doreşti?

— Informaţii. Am fost chemat pe Aurora – această Lume a Zorilor – ca să clarific o întâmplare care pare să nu aibă nicio explicaţie, în care dr. Fastolfe este acuzat fără dovezi, cu posibilitatea unor consecinţe dezastruoase pentru Lumea voastră şi a mea. Daneel şi Giskard înţeleg bine această situaţie şi ştiu că nimic, în afara Primei Legi în cel mai înalt grad, nu are prioritate în faţa eforturilor mele de a rezolva misterul. Pentru că ei au auzit ce am spus şi ştiu că ai putea fi un element ajutător în această faptă, înţeleg că nu trebuie să permită ca întrevederea să ia sfârşit. De aceea, repet, nu risca să vezi ce-ar putea face dacă refuzi să răspunzi la întrebările mele. Te-am acuzat că ai ajutat la omorârea lui Jander Panell. Respingi sau nu această acuzaţie? *Trebuie* să răspunzi.

— Voi răspunde, zise Vasilia cu amărăciune. Nu te teme! Crimă? Un robot e scos din funcţiune şi asta e *crimă*? Ei bine, da, o *resping*, crimă sau orice-ar fi! O resping cu toată puterea. Nu i-am oferit lui Gremionis informaţii despre robotică pentru a-i permite să-l termine pe Jander. Nu ştiu destule pentru asta şi cred că nimeni de la Institut nu ştie suficient.

Baley zise:

— Nu-mi dau seama dacă dumneata cunoşti destule ca să fi ajutat la comiterea crimei sau dacă altcineva de la Institut ştie. Totuşi, putem discuta despre motiv. Mai întâi, s-ar putea să ai un sentiment de tandreţe pentru Gremionis ăsta. Oricât i-ai respinge ofertele, oricât de demn de dispreţ l-ai considera pentru un posibil iubit, ar fi atât de ciudat să te simţi măgulită de insistenţa lui, destul ca să vrei să-l ajuţi, dacă se întoarce la dumneata plin de pioşenie şi fără vreo pretenţie sexuală cu care să te plictisească?

— Adică, el ar fi putut veni la mine zicând: „Vasilia dragă, vreau să scot un robot din funcţiune. Te rog să-mi spui cum s-o fac şi-ţi voi fi foarte recunoscător.” Iar eu i-aş fi zis: „Păi sigur, dragă, chiar că mi-ar plăcea să te ajut să comiţi o crimă.” E

absurd! Doar un Pământean, care nu ştie nimic despre obiceiurile de pe Aurora, ar putea crede că se poate întâmpla aşa ceva. Şi trebuie să fie şi un Pământean deosebit de *prost*.

— Poate, dar trebuie să ţin seama de toate posibilităţile. De exemplu, ca o a doua posibilitate, n-ai fi putut fi geloasă pentru că Gremionis şi-a îndreptat afecţiunea către altcineva şi să-l ajuţi, nu din tandreţe abstractă, ci dintr-o dorinţă foarte concretă de a-l recâştiga?

— Geloasă? Ăsta e un sentiment Pământesc. Dacă nu-l vreau pe Gremionis pentru mine, cum ar putea să-mi pese dacă el se oferă altei femei şi ea îl acceptă sau dacă altă femeie i se oferă şi el o acceptă?

— Mi s-a spus că gelozia sexuală este necunoscută pe Aurora şi sunt gata să admit că e adevărat teoretic, dar asemenea teorii rezistă rar în practică. Trebuie să fie şi unele excepţii. În plus, gelozia este, adesea, o emoţie lipsită de raţiune şi nu poate fi înlăturată doar prin logică. Totuşi, să presupunem o clipă că aşa este. Ca o a treia posibilitate, ai putea fi geloasă pe Gladia şi ai dori să-i faci rău, chiar dacă nu-ţi pasă niciun pic de Gremionis.

— Geloasă pe Gladia? N-am văzut-o decât o dată, pe hiperunde, când a sosit pe Aurora. Faptul că lumea a comentat, din când în când, că seamănă cu mine, nu m-a deranjat.

— Poate că te deranjează că se află sub tutela doctorului Fastolfe, că e preferata lui, aproape fiică, aşa cum ai fost dumneata cândva? Ţi-a luat locul.

— E *binevenită* s-o facă. Nici că-mi pasă.

— Chiar dacă ar fi amanţi?

Vasilia îl fixă pe Baley cu o furie crescândă, iar pe firele de păr îi apărură picături de sudoare. Spuse:

— N-are rost să discutăm asta. M-ai întrebat dacă resping acuzaţia că am ajutat la ceea ce dumneata numeşti crimă şi am respins-o. Am arătat că nu am capacitatea şi nu am motivul. Eşti liber să-ţi prezinţi cazul pe toată Aurora. Prezintă-ţi încercările prosteşti de a-mi fabrica un motiv. Susţine, dacă vrei, că am capacitatea s-o fac. Nu vei ajunge nicăieri. Absolut nicăieri.

Şi chiar dacă tremura de mânie, lui Baley i se păru că în vocea ei se simte convingerea. Ea nu se temea de acuzaţie.

Fusese de acord să-l primească, deci el *era* pe urma unui lucru de care ea se temea – poate îi era o teamă nebună. Dar nu de *asta* se temea.

Atunci, unde greşise el?

41

Baley spuse (tulburat, căutând o cale de ieşire):

— Să presupunem că îţi accept declaraţia, dr. Vasilia. Să presupunem că m-am înşelat când am bănuit că ai fi putut fi de ajutor în acest... roboticid. Chiar şi aşa, nu înseamnă că nu mă poţi ajuta.

— De ce te-aş ajuta?

— Din amabilitate omenească, răspunse Baley. Dr. Fastolfe ne asigură că n-a făcut-o el, că nu este un ucigaş de roboţi, că nu l-a scos din funcţiune pe acest robot special, Jander. Îl cunoşti pe dr. Fastolfe mai bine decât oricine, îmi închipui. Ai petrecut nişte ani într-o relaţie intimă cu el, ca fiică iubită şi în creştere. L-ai văzut în ocazii şi împrejurări în care nu l-a văzut nimeni. Oricare ar fi sentimentele dumitale actuale faţă de el, acestea nu schimbă trecutul. Cunoscându-l aşa cum îl cunoşti, poţi depune mărturie că firea lui nu-i permite să facă rău unui robot, cu siguranţă nu unui robot care reprezintă una dintre cele mai valoroase realizări ale lui. Ai fi de acord să depui în public o asemenea mărturie? Pentru toate Lumile? Ar ajuta foarte mult.

Chipul Vasiliei se înăspri:

— Fii atent la mine, zise ea răspicat, nu vreau să fiu implicată.

— *Trebuie* să fii implicată.

— De ce?

— Nu-i datorezi nimic tatălui dumitale? *Este* tatăl dumitale. Fie că acest cuvânt înseamnă sau nu ceva pentru dumneata, există o legătură biologică. Şi în afară de asta – tată sau nu – a avut grijă de dumneata, te-a crescut şi te-a educat mulţi ani. Pentru asta îi datorezi ceva.

Vasilia tremura. Era un tremur vizibil, iar dinţii îi clănţăneau. Încercă să vorbească, nu reuşi, inspiră adânc, încă o dată, apoi încercă din nou. Zise:

— Giskard, auzi tot ce se întâmplă?

Giskard înclină din cap:

— Da, Mică Domnişoară.

— Şi tu, cel cu aspect uman. – Daneel?

— Da, dr. Vasilia.

— Auzi şi tu toate astea?

— Da, dr. Vasilia.

— Înţelegeţi amândoi că Pământeanul insistă ca eu să depun mărturie despre caracterul dr. Fastolfe?

Amândoi încuviinţară din cap.

— Atunci voi vorbi – împotriva voinţei mele şi la mânie. Asta pentru că simt că îi datorez acestui *tată* al meu un minim de consideraţie în calitate de purtător de gene şi, într-un anumit sens, în calitate de educator al meu, pentru care *nu* depun mărturie. Dar acum voi vorbi. Pământeanule, ascultă-mă. Dr. Han Fastolfe, cu care împart unele gene, n-a avut grijă de mine – *de mine, de mine*, ca fiinţă umană aparte. Pentru el n-am fost mai mult decât un experiment, un fenomen bun de observat.

Baley dădu din cap:

— Nu asta am întrebat.

Ea se răsti furioasă la el:

— Ai insistat să vorbesc şi *voi vorbi* – şi-ţi voi răspunde. Un lucru îl interesează pe dr. Fastolfe. Un lucru. Un singur lucru. Şi acesta este funcţionarea creierului uman. El vrea să-l reducă la ecuaţii, la un labirint descurcat, la o diagramă, şi astfel să întemeieze o ştiinţă matematică a comportamentului uman care-i va permite să prevadă viitorul omului. El numeşte această ştiinţă „psihoistorie”. Nu cred că ai stat de vorbă cu el mai mult de o oră fără să-ţi pomenească de ea. E stăpânit de monomanie.

Vasilia îl privi pe Baley în faţă şi ţipă cu o bucurie răutăcioasă:

— Îmi dau seama! Ţi-a *vorbit* de ea. Apoi trebuie să-ţi fi spus că este interesat de roboţi doar în măsura în care aceştia îl pot apropia de creierul uman. Este interesat de roboţii cu aspect uman doar în măsura în care aceştia îl pot aduce şi mai aproape de creierul uman. Da, şi pe asta ţi-a spus-o. Teoria fundamentală care a făcut posibilă crearea roboţilor cu aspect uman a izvorât, sunt sigură, din încercarea lui de a înţelege creierul uman şi el se ţine cu dinţii de această teorie şi nu va lăsa pe nimeni s-o înţeleagă, pentru că vrea să rezolve singur problema creierului uman în totalitate, în cele două secole şi ceva care i-au mai rămas. Totul se subordonează acestui fapt. Şi asta mă includea şi pe mine, mai mult ca sigur.

Baley, încercând să-şi stăpânească furia, zise cu glas scăzut:

— În ce fel te includea pe dumneata, dr. Vasilia?

— Când m-am născut, ar fi trebuit să fiu încredinţată, cu alţii asemenea mie, unor profesionişti, care ştiu cum să aibă grijă de copii. N-ar fi trebuit să fiu lăsată singură în grija unui amator – tată sau nu, savant sau nu. Doctorului Fastolfe n-ar fi trebuit să i se îngăduie să supună un copil unui asemenea mediu şi nu i s-ar fi permis, dacă n-ar fi fost dr. Fastolfe. Şi-a folosit tot prestigiul pentru a realiza asta, şi-a achitat toate datoriile pe care le avea, a convins toate persoanele importante până ce m-a luat în stăpânire.

— Te iubea, murmură Baley.

— Mă iubea? Orice alt copil i-ar fi fost totuna, dar nu era disponibil niciun alt copil. Ceea ce dorea el era un copil în creştere în prezenţa lui, un creier în dezvoltare. Voia să facă un studiu aprofundat al metodei de dezvoltare, al modului de creştere. Voia un creier uman simplu, care devine complex, ca să-l poată studia în amănunt. În acest scop, m-a supus pe mine unui mediu anormal şi unei experimentări subtile, fără niciun fel de respect faţă de mine ca fiinţă umană.

— Nu pot crede. Chiar dacă l-ai fi interesat ca obiect de experiment, totuşi putea să ţină la dumneata ca la o fiinţă umană.

— *Nu*. Vorbeşti ca un Pământean. Poate pe Pământ există o oarecare consideraţie faţă de legăturile biologice. Aici nu există. Pentru el am fost un obiect de experiment. Punct.

— Chiar dacă ar fi fost aşa la început, dr. Fastolfe nu putea să nu te iubească – un obiect neajutorat încredinţat lui. Chiar dacă n-ar fi existat nicio legătură biologică, chiar dacă ai fi fost animal, să zicem, ar fi învăţat să te iubească.

— Nu mai spune! zise ea cu amărăciune. Nu cunoşti puterea indiferenţei la un om ca dr. Fastolfe. Dacă distrugerea vieţii mele l-ar fi ajutat să avanseze în cunoştinţele lui, n-ar mai fi stat pe gânduri.

— E ridicol, dr. Vasilia. Purtarea lui faţă de dumneata a fost atât de blândă şi de respectuoasă încât ţi-a trezit dragostea. Ştiu asta. Te-ai… te-ai oferit lui.

— Ţi-a spus şi asta, nu-i aşa? Da, ţi-a spus-o. Nicio clipă, nici până astăzi, nu s-ar întreba dacă o astfel de dezvăluire nu m-ar deranja. Da, m-am oferit lui şi de ce nu? Era singura fiinţă umană pe care o cunoşteam, de fapt. Faţă de mine avea o

blândeţe prefăcută şi nu i-am înţeles adevăratele scopuri. Pentru mine a fost firesc. Apoi, a avut grijă să fiu stimulată sexual în anumite condiţii – condiţii puse de *el*. Era inevitabil să mă îndrept spre el. A trebuit s-o fac, pentru că altcineva nu mai era – şi a refuzat.

— Şi pentru asta l-ai urât?

— *Nu*. Nu la început. Nu, timp de mulţi ani. Chiar dacă dezvoltarea mea sexuală era slabă şi deformată, cu efecte pe care le simt până în ziua de azi, nu l-am condamnat. Nu ştiam tot. Găseam scuze pentru el. Era ocupat. Îi avea pe ceilalţi. Îi trebuiau femei mai în vârstă. Ai fi mirat de naivitatea cu care găseam motive pentru refuzul lui. Doar câţiva ani mai târziu mi-am dat seama că era ceva ce nu mergea şi am reuşit să aduc vorba despre asta pe faţă. „De ce m-ai refuzat?” am întrebat. „Dacă mi-ai fi făcut plăcerea, m-ai fi pus pe calea cea bună şi aş fi rezolvat totul.”

Se opri, înăbuşindu-se, şi îşi acoperi ochii o clipă. Baley aşteptă, încremenit de jenă. Roboţii nu păreau deloc impresionaţi (incapabili să simtă, după câte ştia Baley, orice echilibru sau dezechilibru al conexiunilor pozitronice care ar fi putut produce o senzaţie asemănătoare întrucâtva cu jena omenească).

Ea vorbi, mai calmă:

— A evitat întrebarea cât de mult a putut, dar i-am pus-o întruna, iar şi iar: „De ce m-ai refuzat?” „De ce m-ai refuzat?” Nu ezita deloc dacă era vorba de sex. Ştiu că de câteva ori m-am întrebat dacă nu cumva prefera bărbaţii. Când nu e vorba de copii, preferinţele personale în acest domeniu nu contează prea mult şi unii bărbaţi pot considera femeile dezgustătoare sau invers. Oricum, nu aşa stăteau lucrurile cu acest bărbat căruia dumneata îi spui tatăl meu. Îi plăceau femeile – uneori femei tinere – la fel de tinere cum eram eu când m-am oferit prima oară. „De ce m-ai refuzat?” În cele din urmă mi-a răspuns – şi te poftesc să ghiceşti care a fost răspunsul lui.

Se opri şi aşteptă, batjocoritoare.

Baley se agită stingherit şi mormăi:

— Nu voia să facă dragoste cu fiica lui?

— O, nu fi prost. Ce importanţă are? Dacă ţinem seama de faptul că abia dacă există vreun bărbat pe Aurora care să ştie cine e fiica lui, orice bărbat făcând dragoste cu orice femeie mai

tânără decât el cu câteva decenii ar putea fi… Dar nu contează, e clar ca bună ziua. Ceea ce a răspuns el – ah, cum îmi amintesc cuvintele! – a fost: „Tu, proasto! Dacă m-aş încurca astfel cu tine, cum mi-aş mai menţine obiectivitatea – şi la ce mi-ar folosi să te studiez în continuare?” Vezi, pe atunci ştiam de interesul lui pentru creierul uman. Ba chiar îi călcam pe urme şi eram pe cale să devin robotician pe cont propriu. Am lucrat cu Giskard în acest sens şi am făcut experienţe cu programarea lui. Şi m-am descurcat foarte bine, nu-i aşa, Giskard?

Giskard spuse:

— Într-adevăr, Mică Domnişoară.

— Dar înţelegeam că acest bărbat, căruia îi spui tatăl meu, nu mă considera fiinţă umană. Dorea să mă vadă distrusă pe viaţă, mai degrabă decât să-şi rişte obiectivitatea. Observaţiile lui însemnau mai mult pentru el decât normalitatea mea. De atunci, am ştiut ce eram eu şi ce era el – şi l-am părăsit.

LinIştea plutea greu în aer.

Lui Baley îi vâjâia uşor capul. Voia să întrebe: „Nu puteai să nu ţii seama de egocentrismul unui mare savant? De importanţa unei probleme mari? Nu puteai să fii îngăduitoare cu ceva spus, poate, la supărare de cineva forţat să discute despre un lucru pe care nu voia să-l discute? Oare mânia de acum a Vasiliei nu era cam acelaşi lucru?” Oare preocuparea pentru propria ei „normalitate” (orice ar fi vrut să spună cu asta), excluzând, poate, două dintre cele mai importante probleme cu care se confrunta omenirea – natura creierului uman şi colonizarea Galaxiei – nu reprezenta un egocentrism asemănător, mai puţin scuzabil?

Dar nu putea întreba nimic din toate astea. Nu ştia cum s-o facă astfel încât femeia să înţeleagă ceva, şi nici nu era sigur că ar fi înţeles-o, dacă ea ar fi răspuns. Ce căuta el în Lumea asta? Nu le înţelegea metodele, oricât i-ar fi explicat. Nici ei nu puteau să înţeleagă asta.

Zise, obosit:

— Îmi pare rău, dr. Vasilia. Îmi dau seama că eşti supărată, dar dacă ai lăsa o clipă supărarea şi te-ai gândi, în schimb, la problema doctorului Fastolfe şi la robotul ucis, ai vedea că ne ocupăm de două lucruri diferite. E posibil ca dr. Fastolfe să fi dorit să te observe într-un mod detaşat şi obiectiv, chiar şi cu

preţul nefericirii dumitale, şi totuşi să se afle la o distanţă de ani-lumină de dorinţa de a distruge un robot cu aspect uman.

Vasilia se înroşi. Ţipă:

— Nu înţelegi ce-ţi spun, Pământeanule? Crezi că ţi-am povestit toate astea pentru că îmi închipui că dumneata – sau oricine altcineva – ai fi interesat de trista poveste a vieţii mele? În plus, crezi că-mi place să-mi deschid inima în felul ăsta? Îţi povestesc totul doar ca să-ţi arăt că dr. Han Fastolfe – tatăl meu biologic, cum scoţi mereu în evidenţă – l-a distrus, *într-adevăr*, pe Jander. Sigur că a făcut-o. M-am abţinut s-o spun pentru că nimeni – până la dumneata – n-a fost atât de nebun să mă întrebe şi din cauza unor rămăşiţe prosteşti de respect pe care le am faţă de acel om. Dar acum, că m-ai întrebat, o spun şi, pe Aurora, voi continua s-o spun oricui. Dacă trebuie, în public. Dr. Han Fastolfe l-a distrus, *într-adevăr*, pe Jander Panell. Sunt sigură de asta. Eşti mulţumit?

42

Baley o privi îngrozit pe femeia isterizată.

Se bâlbâi şi începu din nou:

— Nu înţeleg deloc, dr. Vasilia. Te rog să te linişteşti şi să te gândeşti. De ce l-ar distruge dr. Fastolfe pe robot? Ce are asta a face cu purtarea lui faţă de dumneata? Crezi că e vorba de nişte represalii împotriva dumitale?

Vasilia respira iute (Baley observă fără intenţie că, deşi Vasilia era la fel de fragilă ca şi Gladia, avea sânii mai mari) şi păru că se sileşte să-şi stăpânească vocea. Spuse:

— Nu ţi-am spus, Pământeanule, că pe Han Fastolfe îl interesa observarea creierului uman? N-a ezitat să-l pună în condiţii de stres ca să observe rezultatele. Şi prefera creierele neobişnuite – cel al unui copil, de exemplu – ca să le poată urmări dezvoltarea. Orice creier, numai să nu fie unul obişnuit.

— Dar ce legătură are asta cu...

— Întreabă-te, atunci, de unde interesul ăsta faţă de femeia cea străină?

— Gladia? *L*-am întrebat şi *el* mi-a spus. I-a amintit de dumneata, iar asemănarea este, într-adevăr, remarcabilă.

— Şi când mi-ai vorbit mai devreme despre asta, m-am amuzat şi te-am întrebat dacă îl crezi. Te întreb din nou. Îl crezi?

— De ce nu l-aş crede?

— Pentru că nu e adevărat. Poate că asemănarea i-a atras atenţia, dar principala cauză a interesului lui este că femeia cea străină e… diferită de cele de pe Aurora. A fost crescută pe Solaria. Deci ar putea studia un creier modelat altfel decât ale noastre şi ar putea obţine o perspectivă interesantă. Nu înţelegi? Atunci, de ce este interesat de *dumneata*, Pământeanule? E atât de prost să creadă că poţi rezolva o problemă Auroriană când nu ştii nimic despre Aurora?

Daneel interveni brusc, din nou, iar Baley tresări când îi auzi vocea. Daneel zise:

— Dr. Vasilia, partenerul Elijah a rezolvat o problemă pe Solaria, deşi nu ştia nimic despre Solaria.

— Da, spuse Vasilia iritată, aşa au văzut toate Lumile în programul de pe hiperunde. Şi fulgerul poate să lovească, dar nu cred că Han Fastolfe îşi închipuie că va lovi de două ori în acelaşi loc, una după alta. Nu, Pământeanule, a fost atras de dumneata, în primul rând, pentru că eşti Pământean. Ai un alt creier străin, pe care îl poate studia şi manipula.

— Cu siguranţă nu crezi, dr. Vasilia, că el ar risca probleme vitale pentru Aurora şi ar chema pe cineva pe care-l ştia că nu-i e de folos doar ca să studieze un creier neobişnuit.

— Bineînţeles că ar face-o. Tocmai asta vreau să-ţi spun. Nu există criză cu care s-ar putea confrunta Aurora pe care el s-o creadă, măcar o clipă, la fel de importantă ca problema creierului. Îţi pot spune exact ce ţi-ar răspunde, dacă l-ai întreba. Aurora poate să se înalţe sau să se prăbuşească, să înflorească sau să decadă, şi asta ar fi o preocupare neînsemnată pe lângă problema creierului, pentru că dacă fiinţele umane ar înţelege cu adevărat creierul, tot ce s-ar pierde într-un mileniu de nepăsare sau decizii greşite s-ar recâştiga într-un deceniu de dezvoltare umană dirijată cu înţelepciune de visul lui de „psihoistorie”. Ar folosi acelaşi argument pentru a justifica orice – minciuni, cruzime, *orice* – spunând că totul este menit să servească avansării în cunoaşterea creierului.

— Nu pot să cred că dr. Fastolfe ar fi crud. Este cel mai bun om.

— Zău? De când stai cu el?

Baley zise:

— Câteva ore pe Pământ acum trei ani. De o zi, acum, aici, pe Aurora.

— O zi întreagă. O zi *întreagă*. Eu am stat cu el treizeci de ani aproape continuu şi de atunci îi urmăresc cariera de la distanţă, cu oarecare atenţie. Şi dumneata ai stat cu el o zi întreagă, Pământeanule? Ei bine, în această singură zi, n-a făcut nimic să te înspăimânte sau să te umilească?

Baley tăcu. Se gândi la atacul brusc, cu recipientul pentru mirodenii, când îl salvase Daneel; la Personala atât de dificilă din cauza camuflajului ei; la plimbarea prelungită în Exterior, care trebuia să-i testeze capacitatea de a se adapta în aer liber.

Vasilia zise:

— Văd că a făcut-o. Chipul dumitale, Pământeanule, nu e aşa de impenetrabil cum îţi închipui. Te-a ameninţat cu Sondajul Psihic?

— A fost pomenit, răspunse Baley.

— O zi – şi a fost deja pomenit. Presupun că te-a făcut să nu te simţi bine?

— Da.

— Şi că n-avea niciun rost să fie pomenit?

— O, ba a fost, zise Baley repede. Îi spusesem că, o clipă, m-am gândit la ceva ce apoi mi-a scăpat şi a fost firesc să sugereze că un Sondaj Psihic m-ar putea ajuta să regăsesc acel gând.

— Nu, n-a fost, spuse Vasilia. Sondajul Psihic nu poate fi folosit cu destulă fineţe pentru asta şi, dacă s-ar încerca, sunt şanse considerabile să se producă o vătămare permanentă a creierului.

— Cu siguranţă că nu dacă este condus de un expert… de dr. Fastolfe, de exemplu.

— De *el*? Nu cunoaşte Sondajul de la început până la sfârşit. Este teoretician, nu tehnician.

— De altcineva, atunci. De fapt, el nu s-a numit.

— Nu, Pământeanule. De *nimeni*. Gândeşte-te! Gândeşte-te! Dacă Sondajul Psihic ar putea fi folosit în siguranţă asupra fiinţelor umane, de către *oricine*, şi dacă Han Fastolfe ar fi atât de preocupat de scoaterea robotului din funcţiune, atunci de ce n-a sugerat ca Sondajul Psihic să se efectueze asupra lui?

— Asupra lui?

— Să nu-mi spui că nu te-ai gândit la asta. Orice persoană cu judecată ar ajunge la concluzia că Fastolfe e vinovat. Singurul aspect in favoarea nevinovăţiei lui este că el însuşi insistă că e nevinovat. Păi, atunci, de ce nu se oferă să-şi dovedească nevinovăţia cu ajutorul probei psihice, ca să arate că nu poate fi găsită nicio urmă de vină în scobiturile creierului lui? A sugerat el aşa ceva, Pământeanule?

— Nu, n-a sugerat. Cel puţin, nu mie.

— Pentru că ştie foarte bine că este un pericol mortal. Totuşi, nu ezită să sugereze asta în cazul dumitale, doar ca să observe cum îţi funcţionează creierul la stres, cum reacţionezi la spaimă. Sau, poate, îi trece prin cap că, oricât de periculos ar fi Sondajul pentru *dumneata*, ar putea rezulta nişte date interesante pentru *el*, în privinţa creierului dumitale modelat ca pe Pământ. Spune-mi, atunci, asta nu-i cruzime?

Baley făcu un gest cu mâna dreaptă, ca şi cum ar fi dat toate astea deoparte:

— În ce fel se potrivesc lucrurile astea cu cazul de faţă, cu roboticidul?

— Femeia de pe Solaria, Gladia, a fost remarcată de tatăl meu cel de odinioară. Ea avea un creier interesant – din punctul lui de vedere. Aşa că i-a dat robotul, pe Jander, ca să vadă ce se întâmplă când o femeie care n-a fost crescută pe Aurora este pusă faţă în faţă cu un robot asemănător cu omul în cele mai mici amănunte. El ştia că o femeie de pe Aurora l-ar folosi imediat pe robot pentru relaţii sexuale şi nu s-ar jena s-o facă. Eu aş fi avut unele probleme, recunosc, pentru că n-am fost crescută normal, dar nicio Auroriană obişnuită n-ar fi avut. Pe de altă parte, femeia de pe Solaria ar fi avut o grămadă de probleme, pentru că a fost crescută într-o Lume plină la maximum de roboţi şi are concepţii neobişnuit de rigide în legătură cu roboţii. Înţelegi, diferenţa ar fi fost foarte interesantă pentru tatăl meu, care încerca, din aceste variaţii, să-şi construiască teoria funcţionării creierului. Han Fastolfe a aşteptat o jumătate de an ca femeia de pe Solaria să fie pe punctul de a face primele abordări experimentale…

Baley o întrerupse:

— Tatăl dumitale nu ştia absolut nimic despre relaţia dintre Gladia şi Jander.

— Cine ţi-a spus asta, Pământeanule? Tatăl meu? Gladia? Dacă a fost primul, minţea, bineînţeles; dacă a fost cea de-a doua, pur şi simplu nu ştia. Poţi fi sigur că Fastolfe ştia ce se petrece; trebuia să ştie, pentru că făcea parte din studiul lui referitor la adaptarea unui creier în condiţiile de pe Solaria. Şi pe urmă el s-a gândit – şi sunt sigură că aşa a fost, de parcă i-aş citi gândurile – ce s-ar întâmpla acum, când femeia a început să se bizuie pe Jander, dacă dintr-o dată, fără motiv, l-ar pierde. Ştia ce-ar face o femeie de pe Aurora. Ar fi puţin dezamăgită şi apoi ar căuta un înlocuitor, dar ce-ar face o femeie de pe Solaria? Aşa că a aranjat să-l scoată pe Jander din funcţiune…

— Să distrugă un robot de o valoare inestimabilă numai pentru a-şi satisface o curiozitate deşănţată?

— E monstruos, nu-i aşa? Dar aşa ar face Han Fastolfe. Aşa că întoarce-te la el, Pământeanule, şi spune-i că jocul lui s-a terminat. Dacă planeta, în general, nu-l crede vinovat acum, cu siguranţă că-l va crede după ce voi spune ce am spus.

43

Baley rămase ameţit multă vreme, în timp ce Vasilia îl privea cu un fel de încântare nemiloasă, cu chipul aspru, total diferit de al Gladiei. Părea că nu mai e nimic de făcut…

Baley se ridică, simţindu-se bătrân – mult mai bătrân decât cei patruzeci şi cinci de ani standard ai lui (vârsta unui copil pentru aceşti Aurorieni). Până acum, tot ce făcuse nu dusese la nimic. La mai rău decât nimic, pentru că, la fiecare mişcare de-a lui, frânghiile păreau că se strâng în jurul lui Fastolfe.

Privi în sus spre tavanul transparent. Soarele era pe cer, dar probabil că se îndrepta spre apus, pentru că era mai întunecat. Şiruri de nori subţiri îl acopereau din când în când. Vasilia păru să-şi dea seama şi ea de asta. Îşi mişcă un braţ pe masa lungă lângă care stătea şi transparenţa tavanului dispăru. În acelaşi timp camera fu inundată de o lumină strălucitoare, de aceeaşi nuanţă portocalie cu a soarelui. Spuse:

— Cred că întrevederea s-a terminat. Nu mai am de ce să te văd, Pământeanule – nici dumneata pe mine. Poate ar fi mai bine să pleci de pe Aurora. I-ai făcut – zâmbi cu tristeţe şi pronunţă următoarele cuvinte aproape cu sălbăticie – tatălui meu destul rău, cu toate că nici pe departe atâta cât merită.

Baley făcu un pas înspre uşă, iar cei doi roboţi se apropiară de el. Giskard întrebă încet:

— Vă simţiţi bine, domnule?

Baley dădu din umeri. Ce să răspundă?

Vasilia strigă:

— Giskard! Când dr. Fastolfe va considera că nu-i mai eşti de trebuinţă, vii în echipa mea?

Giskard o privi liniştit:

— Dacă dr. Fastolfe îmi va permite, aşa voi face, Mică Domnişoară.

Zâmbetul ei se încălzi:

— Te rog, Giskard. Mi-a fost întruna dor de tine.

— Eu mă gândesc adesea la dumneata, Mică Domnişoară.

Baley se întoarse de la uşă:

— Dr. Vasilia, aveţi o Personală pe care aş putea-o folosi?

Ochii Vasiliei se măriră:

— Bineînţeles că nu, Pământeanule. Ici şi colo, la Institut, există Personale Comune. Roboţii dumitale vor şti să te conducă.

El o privi şi dădu din cap. Nu era de mirare că nu voia ca un Pământean să-i infecteze încăperile, şi totuşi asta îl enerva.

Spuse, mai mult cu mânie, decât cu judecată:

— Dr. Vasilia, în locul dumitale n-aş vorbi despre vina doctorului Fastolfe.

— Ce mă poate opri?

— Pericolul că pot descoperi afacerile dumitale cu Gremionis. Dumneata ai fi în pericol.

— Nu fi ridicol. Ai recunoscut că n-a existat nicio conspiraţie între mine şi Gremionis.

— Nu tocmai. Am admis că există motive pentru a trage concluzia că n-a existat o conspiraţie directă între dumneata şi Gremionis ca să-l distrugeţi pe Jander. Rămâne posibilitatea unei conspiraţii indirecte.

— Eşti nebun. Ce este o conspiraţie indirectă?

— Nu sunt pregătit să discut asta în faţa roboţilor doctorului Fastolfe – doar dacă insişti. Şi de ce ai face-o? Ştii foarte bine ce vreau să spun.

Nu exista niciun motiv ca Baley să-şi închipuie că ea ar accepta această cacealma. Putea, doar, să înrăutăţească şi mai mult situaţia. Dar n-a înrăutăţit-o! Vasilia păru că vrea să se închidă în ea, încruntându-se.

Baley se gândi: „Deci *există* o conspiraţie indirectă, oricare ar fi ea, şi asta ar putea s-o reţină până ce-mi descoperă cacealmaua.”

Baley zise puţin mai înviorat:

— Repet, nu spune nimic despre dr. Fastolfe.

Dar, desigur, el nu ştia cât timp a obţinut – poate că foarte puţin.

11. Gremionis

44

Se aflau din nou în vehiculul aeropurtat – toţi trei în faţă, cu Baley din nou la mijloc şi simţind apăsarea din două părţi. Baley le era recunoscător pentru grija constantă pe care o aveau faţă de el, chiar dacă erau doar maşini, incapabile să nu respecte indicaţiile. Apoi se gândi: „De ce să-i cataloghez printr-un cuvânt – «maşini»? Ei sunt maşini *bune* într-un Univers al oamenilor uneori răi. N-am niciun drept să favorizez împărţirea maşini-oameni faţă de împărţirea oamenilor în buni şi răi. Cel puţin la Daneel nu pot să mă gândesc ca la o maşină."

Giskard spuse:

— Trebuie să vă întreb din nou, domnule. Vă simţiţi bine?

Baley încuviinţă:

— Foarte bine, Giskard. Sunt bucuros că mă aflu aici cu voi doi.

Cea mai mare parte a cerului era albă – un alb deschis, de fapt. Se simţea un vânt uşor şi deosebit de rece, până ce se urcară în maşină.

Daneel zise:

— Partenere Elijah, am ascultat cu grijă conversaţia dintre tine şi dr. Vasilia. Nu vreau să comentez nefavorabil ceea ce a spus dr. Vasilia, dar trebuie să-ţi spun că, după câte am observat, dr. Fastolfe este o fiinţă umană blândă şi politicoasă. După câte ştiu, n-a fost niciodată crud în mod intenţionat, şi nici n-a sacrificat, după câte mi-am dat seama, bunăstarea unei fiinţe umane numai pentru a-şi satisface curiozitatea.

Baley privi chipul lui Daneel, care dădea, cumva, impresia de sinceritate intenţionată. Zise:

— Ai putea spune ceva împotriva doctorului Fastolfe, chiar dacă, în realitate, ar fi crud şi nechibzuit?

— Aş putea tăcea.

— Dar ai spune?

— Dacă, spunând o minciună, aş face rău doctorului Vasilia, aruncând o bănuială nedreaptă asupra bunei ei credinţe, şi dacă tăcând i-aş face rău doctorului Fastolfe dând mai multă culoare acuzaţiilor reale împotriva lui, şi dacă cele două rele ar fi, după mine, la fel ca intensitate, atunci ar trebui să tac. Răul săvârşit

printr-o acţiune cântăreşte, în general, mai mult decât răul pasiv – toate lucrurile fiind aproximativ egale.

Baley spuse:

— Atunci, chiar dacă Prima Lege declară: „Un robot nu trebuie să facă rău unei fiinţe umane sau, *prin inactivitate*, să permită ca unei fiinţe umane să i se facă rău”, cele două jumătăţi ale legii nu sunt egale? O greşeală înfăptuită, zici tu, e mai mare decât una omisă?

— Cuvintele legii sunt doar o descriere aproximativă a variaţiilor continue ale forţei pozitronomotrice din conexiunile creierului de robot, partenere Elijah. Eu nu cunosc suficient pentru a descrie problema din punct de vedere matematic, dar ştiu care sunt aspiraţiile mele.

— Şi ele constau întotdeauna în a alege să nu te întreci cu măsura, dacă răul este la fel de grosolan în ambele direcţii?

— În general, da. Şi întotdeauna aleg adevărul în locul neadevărului, dacă răul este aproximativ la fel în ambele direcţii. În general, aşa stau lucrurile.

— Şi, în acest caz, pentru că ai vorbit ca s-o combaţi pe dr. Vasilia şi, astfel, să-i faci rău, poţi face asta numai pentru că Prima Lege este îmblânzită prin faptul că spui adevărul?

— Aşa este, partenere Elijah.

— Totuşi, e vorba că ai spune ce ai de spus, chiar dacă ar fi o minciună – cu condiţia ca dr. Fastolfe să-ţi fi dat indicaţii suficient de clare de a spune o minciună când trebuie şi de a refuza să recunoşti că aşa ai fost instruit.

Urmă o pauză, apoi Daneel zise:

— Aşa e, partenere Elijah.

— E o încurcătură afurisită, Daneel, dar tu tot crezi că dr. Fastolfe nu l-a omorât pe Jander Panell?

— Eu am experienţa că el este de bună credinţă, partenere Elijah, şi că nu i-ar face rău prietenului Jander.

— Şi totuşi dr. Fastolfe a descris singur un motiv puternic pentru a fi comis fapta, în timp ce dr. Vasilia a descris un motiv total diferit, la fel de puternic şi chiar mai dezgustător decât primul.

Baley cugetă puţin:

— Dacă publicul ar cunoaşte ambele motive, credinţa în vinovăţia dr. Fastolfe ar fi universală.

Baley se întoarse brusc înspre Giskard:

— Dar tu, Giskard? Îl cunoşti pe dr. Fastolfe dinaintea lui Daneel. Eşti de acord că dr. Fastolfe n-ar fi putut comite fapta şi nu l-ar fi putut distruge pe Jander, având în vedere că tu cunoşti caracterul doctorului Fastolfe?

— Da, domnule.

Baley îl privi nesigur pe robot. Era mai puţin avansat decât Daneel. Cât putea să se încreadă în el, ca martor ajutător? N-ar fi putut fi construit să-l imite pe Daneel, orice ar face acesta?

Zise:

— O cunoşteai şi pe dr. Vasilia, nu-i aşa?

— O cunoşteam foarte bine, zise Giskard.

— Şi-ţi plăcea de ea, înţeleg?

— A fost în grija mea mulţi ani şi îndatorirea asta nu m-a deranjat în niciun fel.

— Chiar dacă s-a jucat cu programarea ta?

— Era foarte talentată.

— Ar minţi în privinţa tatălui ei – a doctorului Fastolfe, adică?

Giskard ezită:

— Nu, domnule. N-ar face-o.

— Deci, e adevărat ce spune ea.

— Nu tocmai, domnule. Vreau să spun că ea însăşi crede că spune adevărul.

— Dar de ce-ar crede ea că asemenea lucruri urâte în legătură cu tatăl ei ar fi adevărate dacă, de fapt şi de drept, el este o persoană atât de bună cum tocmai mi-a spus Daneel că este?

Giskard răspunse încet:

— Au amărât-o câteva întâmplări în tinereţe, întâmplări pentru care ea îl consideră răspunzător pe dr. Fastolfe şi pentru care el ar putea, într-adevăr, să fie răspunzător, fără voie – într-o anumită măsură. Mie mi se pare că intenţia lui nu a fost ca întâmplările respective să aibă urmările pe care le-au avut. Oricum, fiinţele umane nu sunt conduse de legile clare şi directe ale roboticii. De aceea este greu, în cele mai multe cazuri, să apreciezi complexitatea argumentelor lor.

— Destul de adevărat, murmură Baley.

Giskard întrebă:

— Credeţi că misiunea de a demonstra nevinovăţia doctorului Fastolfe este fără speranţă?

Baley se încruntă, unindu-şi sprâncenele:

— S-ar putea. Din întâmplare, nu văd nicio ieşire şi dacă dr. Vasilia vorbeşte, aşa cum a ameninţat că o va face…

— Dar i-aţi ordonat să nu vorbească. I-aţi explicat că ar fi periculos pentru ea dacă ar face-o.

Baley dădu din cap:

— Era o cacealma. Nu ştiam ce să spun.

— Deci, aveţi de gând să renunţaţi?

Baley zise cu putere:

— Nu! Dacă ar fi numai Fastolfe, poate. La urma urmei, ce rău fizic i s-ar putea întâmpla? E clar că roboticidul nici măcar nu e o crimă, doar un delict civil. În cel mai rău caz, va pierde influenţa politică şi poate că va fi incapabil să-şi continue, un timp, lucrările ştiinţifice. Mi-ar părea rău să se întâmple aşa, dar dacă nu mai pot face nimic, nu mai pot şi gata. Şi aş renunţa şi dacă ar fi vorba numai despre mine. Eşecul ar dăuna reputaţiei mele, dar cine poate să construiască o casă de cărămidă fără cărămizi? M-aş întoarce pe Pământ puţin defăimat, dar cu asta se confruntă orice pământean sau pământeană. Oameni mai buni decât mine au fost nevoiţi să treacă prin aşa ceva pe nedrept. Dar mai este o problemă a Pământului. Dacă nu reuşesc, asta ar însemna, odată cu pierderea regretabilă pentru dr. Fastolfe şi pentru mine, şi sfârşitul oricărei speranţe pentru Pământeni de a pleca de pe Pământ, în Galaxie în general. Din această cauză, nu trebuie să dau greş şi trebuie să continui cumva, atâta timp cât n-am dispărut fizic de pe lumea asta.

Terminând aproape în şoaptă, privi deodată în sus şi spuse pe un ton arţăgos:

— De ce stăm parcaţi aici, Giskard? Ai lăsat motorul să meargă doar aşa, ca să te distrezi?

— Cu respect, domnule, spuse Giskard, nu mi-aţi spus unde să vă duc.

— Adevărat! Îţi cer iertare, Giskard. Mai întâi, du-mă la cea mai apropiată Personală Comună de care a pomenit dr. Vasilia. Voi doi poate că sunteţi imuni la astfel de lucruri, dar eu am o vezică şi ea trebuie golită. După aceea, găseşte ceva în apropiere unde aş putea mânca. Am un stomac şi trebuie umplut. Şi după aceea…

— Da, partenere Elijah? întrebă Daneel.

— Drept să-ţi spun, Daneel, nu ştiu. Oricum, după ce mă îngrijesc de aceste nevoi fizice, mă voi gândi la ceva.

Cum şi-ar fi dorit Baley să creadă şi el asta!

45

Vehiculul aeropurtat nu pluti mult deasupra solului. Se opri, legănându-se puţin, iar Baley simţi jena caracteristică strângându-i stomacul. Acea mică nesiguranţă îi spuse că se află într-un vehicul şi alungă senzaţia provizorie de bine pe care o avea înconjurat de pereţi şi aşezat între roboţi. Prin parbriz, în faţă şi în ambele părţi (şi în spate, dacă şi-ar fi lungit gâtul), se vedea albeaţa cerului şi verdele frunzişului, toate însemnând Exteriorul – adică, nimic. Înghiţi neliniştit.

Se opriseră lângă o clădire mică.

— Asta e Personala Comună? întrebă Baley.

Daneel spuse:

— Este cea mai apropiată dintre cele câteva de pe teritoriul Institutului, partenere Elijah.

— Ai găsit-o repede. Structurile astea au fost şi ele incluse în harta care ţi-a fost introdusă în memorie?

— Exact, partenere Elijah.

— Aceasta este ocupată acum?

— Ar putea fi, partenere Elijah, dar poate fi folosită simultan de trei sau patru.

— Pentru mine e loc?

— Foarte posibil, partenere Elijah.

— Ei bine, atunci, dă-mi drumul. Mă duc să văd…

Roboţii nu se mişcară. Giskard spuse:

— Domnule, noi nu putem intra cu dumneavoastră.

— Da, ştiu asta, Giskard.

— Nu vă putem păzi cum se cuvine, domnule.

Baley se încruntă. Îşi dădu seama, dintr-o dată, de pericolul de a nu i se permite, pur şi simplu, să iasă din raza lor vizuală şi, prin urmare, de a nu avea voie să intre în Personală. Îşi confecţionă o notă de urgenţă în glas şi i se adresă lui Daneel, care ar fi trebuit să înţeleagă mai bine nevoile umane:

— Nu mai pot, Giskard. Daneel, n-am încotro. Lăsaţi-mă să ies din maşină.

Giskard îl privi pe Baley fără să se clintească şi, timp de câteva clipe îngrozitoare, Baley se gândi că robotul îi va sugera să se uşureze pe cel mai apropiat câmp – în aer liber, ca un animal.

Clipele trecură. Daneel zise:

— Sunt de părere că trebuie să-i îngăduim partenerului Elijah să procedeze cum crede de cuviinţă în această privinţă.

La care Giskard îi spuse lui Baley:

— Dacă puteţi aştepta puţin, domnule, mai întâi mă voi apropia de clădire.

Baley se strâmbă. Giskard merse încet spre clădire, apoi, prudent, o înconjură. Baley ar fi putut jura că, odată dispărut Giskard, nevoia lui va deveni şi mai urgentă.

Încercă să-şi calmeze terminaţiile nervoase privind peisajul. După un timp, observă fire subţiri de sârmă în aer, din loc în loc – fire fine şi negre pe cerul alb. Mai întâi nu le văzuse. Primul lucru observat a fost un obiect oval alunecând pe sub nori. Îşi dădu seama că e un vehicul şi că nu pluteşte, ci e suspendat de o sârmă lungă, orizontală. Urmări cu privirea acea sârmă lungă, observând şi altele la fel. Apoi, văzu un alt vehicul mai departe şi încă unul şi mai departe. Cel mai îndepărtat dintre cele trei era o pată informă, pe care o desluşi numai pentru că le zărise pe cele mai apropiate. Fără îndoială, acestea erau cabine de funicular pentru transportul intern dintr-o parte în alta a Institutului de Robotică.

„Ce întins era totul”, se gândi Baley. „Cât de inutil consuma spaţiu Institutul.”

Şi totuşi, nu consuma suprafaţă. Clădirile erau destul de neînghesuite, astfel că spaţiul verde părea neatins, iar viaţa plantelor şi a animalelor continua, îşi închipuia Baley, în spaţiul neocupat. Solaria, îşi amintea el, fusese pustie. Fără îndoială că Lumile din Spaţiu erau pustii, de vreme ce Aurora, cea mai populată, era atât de pustie, chiar şi aici, în cea mai construită regiune a planetei. În această privinţă, chiar Pământul – în afara Oraşelor – era pustiu. Dar *existau* Oraşele, iar Baley simţi un dor chinuitor de casă, pe care trebui să-l reprime.

Daneel zise:

— A, prietenul Giskard şi-a terminat examinarea.

Giskard se întorsese, iar Baley întrebă cu asprime:

— Ei? Eşti atât de bun să-mi dai voie…

Se opri. De ce să consume ironie pe învelişul impenetrabil al unui robot?

Giskard spuse:

— Pare foarte sigur că Personala nu e ocupată.

— Bun! Atunci dă-te la o parte.

Baley împinse uşa de la vehiculul portant şi păşi pe nisipul unei alei înguste. Merse cu paşi mari, urmat de Daneel. Când ajunse la uşa clădirii, Daneel îi arătă contactul care o deschidea. Daneel nu se aventură să atingă el însuşi contactul. Probabil, se gândi Baley, dacă ar fi făcut aşa fără indicaţii anume, ar fi însemnat intenţia de a intra – şi nici măcar intenţia nu era permisă.

Baley apăsă pe contact şi intră, lăsându-i pe cei doi roboţi afară. De-abia când ajunse înăuntru îi dădu prin cap că Giskard n-ar fi putut intra în Personală să vadă dacă e liberă şi că trebuie să se fi luat după aparenţe exterioare – un procedeu destul de îndoielnic.

Acum Baley îşi dădu seama, cu oarecare neplăcere, că, pentru prima oară, era izolat şi despărţit de toţi apărătorii şi că apărătorii de pe partea cealaltă a uşii n-ar fi putut intra cu uşurinţă dacă el ar avea, dintr-o dată, probleme. Ce-ar fi dacă, în clipa asta, n-ar fi singur? Ce-ar fi dacă vreun duşman ar fi fost alertat de Vasilia, care ştia că el caută o Personală, şi dacă acest duşman se ascundea, chiar acum, în clădire?

Baley deveni, dintr-o dată şi în mod neplăcut, conştient că – aşa cum nu s-ar fi întâmplat pe Pământ – era total neînarmat.

46

La drept vorbind, clădirea nu era mare. Erau acolo vreo şase pisoare mici, unul lângă altul; chiuvete mici, una lângă alta, tot vreo şase. Nu erau duşuri, nici dispozitive de aerisit îmbrăcămintea, nici aparate de ras. Existau şase compartimente, separate prin pereţi despărţitori, fiecare compartiment având câte o uşă mică. Dacă cineva aştepta într-una dintre ele…?

Uşile nu ajungeau până la pământ. Mergând încet, el se aplecă şi privi pe sub fiecare uşă, căutând ceva picioare. Apoi se apropie de fiecare dintre ele, încercându-le, deschizându-le plin de încordare, gata să le trântească la cel mai mic semn nefavorabil şi să se repeadă pe uşa care ducea în Exterior.

Toate compartimentele erau goale.

Privi în jur, ca să se asigure că nu exista nicio ascunzătoare. Nu găsi niciuna.

Merse înspre uşa care dădea în Exterior şi nu găsi nicio indicaţie despre felul în care ar fi trebuit închisă. Se gândi că e firesc să nu se închidă. Era clar că Personala putea fi folosită de

câţiva bărbaţi în acelaşi timp. Era necesar ca alţii să poată intra, în caz de nevoie. Totuşi, el nu putea să iasă şi să încerce alta, pentru că pericolul exista oriunde şi, în afară de asta, nu mai putea întârzia.

O clipă îi fu imposibil să hotărască ce pisoar din şir să utilizeze. Putea să se apropie de oricare şi să-l folosească. Aşa ar fi putut oricine. Alese unul la nimereală şi, conştient că se află într-o poziţie expusă, se lăsă chinuit de vezica gata să-i pocnească. Simţea presiunea, dar trebui să aştepte, ca pe ghimpi, să i se risipească teama că ar putea intra cineva. Nu se temea de intrarea vreunui duşman, se temea de intrarea oricui.

Şi pe urmă se gândi: „Roboţii, cel puţin, vor reţine pe oricine s-ar fi apropiat.” Cu asta, reuşi să se relaxeze…

Aproape terminase, foarte uşurat, şi tocmai voia să se întoarcă înspre o chiuvetă, când auzi o voce uşor stridentă:

— Eşti Elijah Baley?

Baley încremeni. După toată teama şi toate măsurile de precauţie, nu-şi dăduse seama că a intrat cineva. Până la urmă, fusese absorbit în întregime de actul simplu de golire a vezicii, un lucru care n-ar fi trebuit să-i ocupe nicio fărâmă din mintea lui trează. (Îmbătrânea?)

De fapt, nu se simţea nicio ameninţare de niciun fel în vocea pe care o auzise. Părea lipsită de răutate. Se prea poate ca Baley să fi fost sigur – şi absolut încrezător – că Daneel, cel puţin, dacă nu Giskard, n-ar fi lăsat să intre cineva care să fie o ameninţare pentru el.

Ce-l deranja pe Baley era doar faptul că intrase cineva. În viaţa lui nu se apropiase cineva de el – darămite să i se mai adreseze – într-o Personală. Pe Pământ ăsta era cel mai înverşunat tabu, iar pe Solaria (şi pe Aurora, până acum) folosise doar Personala pentru o singură persoană.

Vocea se auzi din nou. Nerăbdătoare:

— Haide! *Trebuie* să fii Elijah Baley.

Încetişor, Baley se întoarse. Era un bărbat de înălţime medie, îmbrăcat cu gust în haine asortate, în diverse nuanţe de albastru. Avea pielea albă, părul blond şi o mustaţă mică de o nuanţă puţin mai închisă decât părul de pe cap. Baley se pomeni privind fascinat la fâşia mică de păr de pe buza superioară. Pentru prima oară vedea un locuitor al Spaţiului cu mustaţă.

Baley zise (plin de ruşine pentru că vorbea într-o Personală):
— Sunt Elijah Baley.
Chiar şi în urechile lui, vocea îi păru o şoaptă scârţâită şi neconvingătoare.
Locuitorul Spaţiului o găsi, cu siguranţă, neconvingătoare. Spuse, mijindu-şi ochii:
— Roboţii de afară au zis că Elijah Baley e înăuntru, dar nu prea arăţi ca pe hiperunde. Niciun pic.
„Dramatizarea aia stupidă!” se gândi Baley mânios. În veci nu se va mai întâlni cineva cu el fără să nu fi fost intoxicat dinainte de acel spectacol imposibil. Nimeni nu-l va mai accepta de la bun început ca pe o fiinţă umană – ca pe o fiinţă umană supusă greşelilor –, iar când vor descoperi că şi el poate greşi, dezamăgiţi, îl vor considera nebun. Se întoarse cu ciudă înspre chiuvetă şi împroşcă apa, apoi îşi scutură dezordonat mâinile în aer, întrebându-se unde o fi jetul de aer cald. Locuitorul Spaţiului atinse un contact şi păru să culeagă un fel de puf absorbant din aer.
— Mulţumesc, spuse Baley, luându-l. N-am fost eu în spectacolul de pe hiperunde. A fost un actor.
— Ştiu, dar ar fi putut alege unul care să semene mai mult cu dumneata, nu-i aşa?
Părea să aibă un necaz:
— Vreau să vorbesc cu dumneata.
— Cum ai trecut de roboţii mei?
Asta părea a fi alt necaz:
— Cât pe ce să nu trec. Au încercat să mă oprească şi n-aveam decât un robot cu mine. A trebuit să mă prefac că trebuie să intru pentru o nevoie urgentă şi m-au *percheziţionat*. Pur şi simplu şi-au pus *mâinile* pe mine să vadă dacă nu am ceva periculos. Te-aş trage la răspundere – dacă n-ai fi Pământean. Nu poţi da unor roboţi ordine care să stânjenească fiinţele umane.
— Îmi pare rău, zise Baley băţos, dar nu eu le-am dat ordinele. Cu ce-ţi pot fi de folos?
— Vreau să-ţi vorbesc.
— *Vorbeşti* cu mine. Cine eşti?
Celălalt păru să ezite, apoi spuse:
— Gremionis.
— Santirix Gremionis?

— Întocmai.

— De ce vrei să-mi vorbeşti?

Gremionis îl privi fix pe Baley o clipă, vădit jenat. Apoi murmură:

— Păi, dacă tot sunt aici… dacă nu te superi… aş putea să şi… şi păşi înspre şirul de pisoare.

Baley îşi dădu seama, cu o senzaţie de greaţă desăvârşită, ce avea Gremionis de gând să facă. Se întoarse grăbit şi spuse:

— Te aştept afară.

— Nu, nu, nu pleca, zise Gremionis, disperat, cu un fel de chiţăit. Nu durează decât o secundă. Te rog!

Numai că Baley voia acum, la fel de disperat, să stea de vorbă cu Gremionis şi nu voia să facă vreun lucru care l-ar fi putut supăra pe celălalt şi l-ar fi determinat să nu vorbească; altfel n-ar fi fost de acord cu cererea. Se întoarse cu spatele şi-şi închise ochii, scandalizat. Doar după ce Gremionis veni după el, ştergându-şi mâinile cu un prosop pufos ca al lui, Baley se relaxă, cât de cât.

— De ce vrei să-mi vorbeşti? întrebă din nou.

— Gladia… femeia de pe Solaria… Gremionis îl privi bănuitor şi se opri.

— O cunosc pe Gladia, zise Baley cu răceală.

— Gladia a luat legătura cu mine – ştii, pe tridimensional – şi mi-a spus că ai întrebat de mine. Şi ea m-a întrebat dacă am maltratat, cumva, un robot pe care-l avea ea – un robot cu aspect uman, ca unul dintre cei de afară.

— Şi l-ai maltratat, domnule Gremionis?

— *Nu!* Nici măcar n-am ştiut că are un robot din ăsta, până ce… I-ai spus că eu am făcut-o?

— Era doar o întrebare, domnule Gremionis.

Gremionis îşi strânse mâna dreaptă în pumn, frecându-şi-o nervos de stânga. Spuse agitat:

— Nu vreau să fiu acuzat pe nedrept de nimic – şi mai ales că o asemenea acuzaţie falsă mi-ar afecta relaţia cu Gladia.

— Cum ai dat de mine? întrebă Baley.

Gremionis zise:

— Ea m-a întrebat de robotul ăla şi mi-a spus că ai întrebat de mine. Auzisem că ai fost chemat pe Aurora de dr. Fastolfe ca să rezolvi… misterul ăsta… în legătură cu robotul. S-a spus la ştirile de pe hiperunde. Şi…

Cuvintele scrâşniră, de parcă le-ar fi rostit cu foarte mare greutate.

— Continuă, zise Baley.

— Trebuie să stau de vorbă cu dumneata şi să-ţi explic că n-am avut nicio legătură cu robotul ăla. *Niciuna!* Gladia nu ştia unde eşti, dar m-am gândit că dr. Fastolfe ştie.

— Aşa că l-ai căutat?

— O, nu – nu cred că aş avea tupeul s-o fac. Este un savant atât de mare. Dar l-a căutat Gladia pentru mine. Ea este… aşa. El i-a spus că te-ai dus la fiica lui, dr. Vasilia Aliena. Asta era bine, pentru că eu o cunosc.

— Da, ştiu, spuse Baley.

Gremionis păru jenat:

— Cum ai… Ai întrebat-o şi despre mine?

Jena lui păru să se transforme în nefericire.

— Până la urmă am căutat-o pe dr. Vasilia, ea mi-a spus că tocmai ai plecat şi că probabil te voi găsi în vreo Personală Comună, iar asta e cea mai apropiată de locuinţa ei. Am fost sigur că n-o să ai niciun motiv de amânare ca să cauţi una mai îndepărtată. Adică, de ce-ai face-o?

— Gândeşti foarte corect, dar cum se face că ai ajuns aici atât de repede?

— Lucrez la Institutul de Robotică şi locuinţa mea se află pe terenul Institutului. Scuterul meu m-a adus aici în câteva minute.

— Ai venit singur?

— Da! Cu un singur robot. Înţelegi, scuterul are două locuri.

— Şi robotul dumitale aşteaptă afară?

— Da.

— Mai spune-mi o dată de ce vrei să mă vezi.

— Trebuie să mă asigur că nu-ţi închipui că am ceva de-a face cu acel robot. Nici n-am *auzit* de el până ce n-a răbufnit toată afacerea la ştiri. Deci, *acum* pot să-ţi vorbesc?

— Da, dar nu aici, zise Baley serios. Să ieşim.

Ce ciudat, gândi Baley, că era atât de fericit să iasă dintre cei patru pereţi în Exterior. Această Personală avea ceva şi mai diferit faţă de cele pe care le văzuse pe Aurora sau pe Solaria. Chiar mai tulburător decât faptul că o putea folosi oricine, i se părea grozăvia că în ea erau permise comportări care nu făceau nicio deosebire între acest loc şi scopul lui şi oricare alt loc sau

scop. Filmele-cărţi pe care le văzuse nu spuneau nimic despre asta. Desigur, aşa cum arătase Fastolfe, acestea nu erau scrise pentru Pământeni, ci pentru Aurorieni şi, într-o mai mică măsură, pentru potenţialii turişti din celelalte patruzeci şi nouă de Lumi din Spaţiu. La urma urmei, cei de pe Pământ nu plecau niciodată spre Lumile din Spaţiu sau spre Aurora. Nu erau bineveniţi aici. Atunci, de ce li s-ar fi adresat lor? Şi de ce-ar fi prezentat filmele-cărţi ceea ce ştia toată lumea? Trebuia să facă mare tevatură că Aurora avea formă sferică, sau că apa era udă, sau că un bărbat putea discuta, liber, cu altul într-o Personală? Şi totuşi, lucrul ăsta nu-şi bătea joc de chiar numele clădirii? Baley nu putu să nu se gândească la Personalele pentru Femei de pe Pământ unde, aşa cum spusese de mai multe ori Jessie, femeile pălăvrăgeau neobosite şi asta nu le deranja deloc. De ce numai femeile, iar bărbaţii nu? Baley nu se gândise la asta, serios, înainte, ci acceptase totul ca pe un obicei, dar dacă femeile da, bărbaţii de ce nu? N-avea importanţă.

Gândul îi afecta raţiunea şi îl făcea să simtă un dezgust covârşitor şi imposibil de înlăturat, faţă de toată treaba asta. Repetă:

— Să ieşim.

Gremionis protestă:

— Dar acolo se află roboţii dumitale.

— Aşa e. Şi ce dacă?

— Dar e vorba de un lucru pe care vreau să-l discut între patru ochi, de la bărbat la bă… bărbat. (Se bâlbâi când ajunse aici.)

— Presupun că vrei să spui de la locuitor al Spaţiului la Pământean.

— Dacă vrei.

— Roboţii mei sunt necesari. Îmi sunt parteneri în investigaţie.

— Dar asta n-are nicio legătură cu investigaţia. Tocmai asta încerc să-ţi spun.

— Lucrul acesta îl voi aprecia eu, zise Baley cu severitate, ieşind din Personală.

Gremionis ezită.

47

Daneel şi Giskard aşteptau – nemişcaţi, indiferenţi, răbdători. Baley crezu că distinge pe chipul lui Daneel o urmă de

îngrijorare, dar, pe de altă parte, abia dacă putea citi o asemenea expresie pe acele trăsături umane nefireşti. Giskard, care semăna cel mai puţin cu un om, nu arăta nimic, bineînţeles, nici măcar cuiva care ar fi avut mai multă bunăvoinţă. Mai aştepta şi un al treilea robot – probabil cel al lui Gremionis. Ca aspect era mai simplu şi decât Giskard şi avea un aer de timiditate. Era clar că Gremionis nu prea avea dare de mână.

Daneel spuse, cu un ton pe care Baley îl bănui că este plin de uşurare:

— Sunt bucuros că te simţi bine, partenere Elijah.

— Foarte bine. Totuşi, sunt curios să aflu ceva. Dacă m-aţi fi auzit strigând speriat dinăuntru, aţi fi intrat?

— Imediat, domnule, zise Giskard.

— Chiar dacă sunteţi programaţi să nu intraţi în Personale?

— Nevoia de a apăra o fiinţă umană – pe dumneavoastră, mai precis – ar domina, domnule.

— Aşa este, partenere Elijah, zise Daneel.

— Mă bucur să aud asta, spuse Baley. Această persoană este Santirix Gremionis. Domnule Gremionis, acesta este Daneel şi acesta este Giskard.

Fiecare robot îşi înclină grav capul. Gremionis abia dacă le aruncă o privire şi ridică o mână, cu indiferenţă. Nu se osteni deloc să-şi prezinte propriul robot.

Baley privi în jur. Lumina era mult mai slabă, vântul bătea mai tare, aerul era mai rece, soarele era complet acoperit de nori. În împrejurimi era o beznă care nu părea să-l afecteze pe Baley, ce continua să fie încântat că scăpase din Personală. Faptul că se bucura, într-adevăr, că se află în Exterior îi ridica moralul în chip uimitor. Ştia că e vorba de un caz special, dar era un început şi nu putea să-l considere altfel decât un triumf.

Baley tocmai voia să se întoarcă înspre Gremionis ca să termine discuţia, când observă o mişcare. Peste gazon păşea o femeie, însoţită de un robot. Venea spre ei, dar nu-i băga în seamă. Era clar că venea spre Personală. Baley îşi îndreptă un braţ înspre femeie, ca şi cum ar fi vrut s-o oprească, deşi ea se afla la vreo treizeci de metri distanţă, şi murmură:

— Nu ştie că e o Personală pentru Bărbaţi?

— Cum? făcu Gremionis.

Femeia continua să se apropie, în timp ce Baley o urmărea absolut zăpăcit. În sfârşit, robotul femeii se opri într-o parte să aştepte, iar femeia intră în clădire.

Baley zise, neajutorat:

— Dar nu poate intra.

— De ce nu? întrebă Gremionis. E comună.

— Dar e pentru bărbaţi.

— E pentru oameni, zise Gremionis, părând peste măsură de încurcat.

— Indiferent de sex? Doar nu vorbeşti serios.

— Orice fiinţă umană. Bineînţeles că vorbesc serios! Cum ai vrea să fie? Nu înţeleg.

Baley se întoarse. Nu trecuseră multe clipe de când se gândise că o conversaţie liberă într-o Personală era culmea prostului gust, a Lucrurilor Care Nu Se Fac. Dacă ar fi încercat să se gândească la ceva şi mai rău, nici prin cap nu i-ar fi trecut posibilitatea de a întâlni o femeie în Personală. Pe Pământ, buna cuviinţă îi cerea să-i ignore pe ceilalţi în Personalele Comune din acea Lume, dar nicio bună cuviinţă nu l-ar fi împiedicat să-şi dea seama dacă o persoană care trece pe lângă el e bărbat sau femeie. Ce-ar fi dacă, în timp ce el se afla în Personală, ar fi intrat o femeie – degajată, indiferentă – ca şi cea care tocmai venise? Sau, mai rău, ce-ar fi fost ca el să intre în Personală şi să găsească o femeie acolo? Nu-şi putea aprecia reacţia. Niciodată nu se gândise la posibilitatea de a se afla într-o asemenea situaţie, dar găsi gândul absolut de nesuportat. Iar filmele-cărţi nu-i spuseseră nimic despre asta. Văzuse acele filme ca să nu se apuce de cercetare ignorând total modul de viaţă de pe Aurora – şi ele îl lăsaseră într-o ignoranţă totală faţă de ce era mai important.

Atunci cum să descurce această încurcătură cu trei noduri a morţii lui Jander, când la fiecare pas se trezea în neştiinţă?

Cu o clipă înainte se simţise triumfător pentru mica victorie asupra terorii Exteriorului, dar acum se confrunta cu sentimentul că nu cunoaşte nimic, nici măcar felul ignoranţei lui. Abia acum, când se străduia să nu şi-o închipuie pe femeie trecând prin spaţiul ocupat înainte de el, simţi cum îl cuprinde o disperare absolută.

Giskard vorbi din nou (într-un fel în care i se simţea îngrijorarea din cuvinte – dacă nu din intonaţie):

— Nu vă simţiţi bine, domnule? Aveţi nevoie de ajutor?

Baley murmură:

— Nu, nu. N-am nimic. Dar să plecăm de aici. Stăm în calea oamenilor care doresc să se folosească de această clădire.

Păşi repede spre vehiculul portant care se odihnea pe locul descoperit de dincolo de aleea cu nisip. Pe partea cealaltă se afla un vehicul mic, cu două roţi şi cu două locuri, unul în spatele celuilalt. Baley se gândi că e scuterul lui Gremionis.

Baley îşi dădu seama că sentimentul de descurajare şi nefericire era accentuat de faptul că îi era foame. Trecuse mult de prânz şi el nu mâncase.

Se întoarse către Gremionis:

— Să vorbim – dar, dacă nu te superi, s-o facem la masă. Adică, dacă n-ai mâncat deja… şi dacă nu te deranjează să mănânci cu mine.

— Unde vrei să mănânci?

— Nu ştiu. Unde se poate mânca la Institut?

Gremionis spuse:

— Nu la Cantina Comună. Acolo nu putem sta de vorbă.

— Există altă variantă?

— Vino la mine acasă, zise Gremionis imediat. Nu este cea mai frumoasă locuinţă de aici. Eu nu fac parte dintre notabilităţi. Am totuşi, câţiva roboţi utilitari şi putem aranja o masă cum se cuvine. Uite cum facem. Eu mă sui în scuter cu Brundij – ştii, robotul meu – şi voi mă urmaţi. Va trebui să mergeţi încet, dar e numai la un kilometru distanţă. Durează doar două sau trei minute.

Se îndepărtă în pas vioi. Baley îl urmări cu privirea şi se gândi că are un fel de tinereţe de gaşcă. Nu era uşor să-i apreciezi vârsta; bineînţeles că locuitorii Spaţiului nu-şi arătau vârsta şi Gremionis putea fi şi de cincizeci de ani. Dar *se purta* ca un tânăr, aproape ca un adolescent, cum ar fi zis Pământenii. Baley nu era sigur ce anume la Gremionis îi dădea această impresie.

Baley se întoarse brusc spre Daneel:

— Îl cunoşti pe Gremionis, Daneel?

— Nu l-am văzut niciodată, partenere Elijah.

— Tu, Giskard?

— Eu l-am văzut o dată, domnule, dar numai în treacăt.

— Ştii ceva despre el, Giskard?

— Nimic în afară de ce se vede, domnule.

— Vârsta? Personalitatea?

— Nu, domnule.

Gremionis strigă:

— Gata?

Scuterul bâzâia destul de grosolan. Se vedea că nu funcţionează cu jet de aer. Roţile nu se desprindeau de pământ. Brundij stătea în spatele lui Gremionis.

Giskard, Daneel şi Baley intrară din nou, repede, în vehiculul lor aeropurtat.

Gremionis se roti într-un cerc larg. Părul îi flutura în vânt, iar Baley avu dintr-o dată senzaţia pe care ţi-o dă vântul când mergi într-un vehicul descoperit, cum e un scuter. Era recunoscător că se afla adăpostit în întregime de un vehicul aeropurtat, care i se păru un mijloc de transport mult mai civilizat. Scuterul se îndreptă şi, apoi, se repezi cu un efort înăbuşit. Gremionis flutură o mână, făcându-le semn să-l urmeze. Robotul din spatele lui menţinea echilibrul aproape cu indiferenţă şi nu-l ţinea pe Gremionis de mijloc, aşa cum Baley era sigur că ar fi făcut o fiinţă umană. Vehiculul aeropurtat îl urmă. Deşi scuterul părea să înainteze cu viteză, asta era o iluzie provocată de dimensiunile lui mici. Vehiculul aeropurtat îşi menţinu cu greu o viteză destul de scăzută, ca să nu-l calce.

— Totuşi, zise Baley gânditor, un lucru mă încurcă.

— Ce anume, partenere Elijah?

— Vasilia s-a referit la acest Gremionis cu dispreţ, spunând că e „bărbier”. Se pare că el se ocupă de păr, haine şi alte probleme de înfrumuseţare a omului. Cum se face, atunci, că are o locuinţă pe terenul Institutului de Robotică?

12. Din nou Gremionis

49

Dură doar câteva minute până ce Baley se pomeni în cea de-a patra locuinţă pe care o văzuse de când sosise pe planetă, cu o zi şi jumătate în urmă: a lui Fastolfe, a Gladiei, a Vasiliei şi, acum, a lui Gremionis.

Casa lui Gremionis părea mai mică şi mai neîngrijită decât celelalte, deşi Baley, neobişnuit cu problemele de pe Aurora, înregistră semne de construcţie recentă. Existau, oricum, nişele roboţilor, trăsătura caracteristică a locuinţelor Aurorienilor. După ce intrară, Giskard şi Daneel se vârâră repede în două locuri libere, cu faţa spre încăpere, rămânând nemişcaţi şi tăcuţi. Robotul lui Gremionis, Brundij, trecu la fel de repede într-o nişă. Părea că îşi aleg locul fără nicio greutate, neîncercând nici măcar o dată să intre doi în una şi aceeaşi nişă. Baley se întrebă cum de reuşeau roboţii să evite un conflict şi ajunse la concluzia că între ei exista un sistem de comunicaţie inaccesibil fiinţelor umane. Era un lucru despre care putea să-l întrebe pe Daneel (cu condiţia să nu uite).

Baley observă că şi Gremionis analiza nişele. Îşi duse mâna la gură şi-şi mângâie o clipă mustaţa cu degetul arătător. Spuse, cam nesigur:

— Robotul dumitale, cel cu aspect uman, parcă nu ar sta bine în nişă. E Daneel Olivaw, nu-i aşa? Robotul de la dr. Fastolfe?

— Da, zise Baley. Şi el a fost în drama de pe hiperunde. Adică a fost un actor – unul care era mai potrivit pentru rol.

— Da, îmi amintesc.

Baley băgă de seamă că Gremionis, ca şi Vasilia, şi chiar ca Gladia şi Fastolfe, păstra o anumită distanţă. Parcă exista în jurul lui un câmp de respingere – invizibil, nepерceput în vreun fel – care îi împiedica pe aceşti locuitori ai Spaţiului să se apropie prea mult, îi făcea să-l ocolească. Baley se întrebă dacă Gremionis era conştient de asta sau acţiona, pur şi simplu, automat. Şi ce făceau ei cu scaunele pe care se aşeza el în casele lor, cu farfuriile din care mânca sau cu prosoapele pe care le folosea? Spălatul obişnuit era de-ajuns? Foloseau procedee speciale de sterilizare? Aruncau şi înlocuiau totul? Locuinţa era dezinfectată după plecarea lui de pe planetă sau în

fiecare noapte? Dar Personala Comună pe care o folosise? O vor dărâma şi vor construi alta? Dar femeia care, neştiutoare, intrase după ce ieşise el? Sau poate că ea era chiar cea cu dezinfectarea.

Îşi dădu seama că o ia razna. La naiba cu toate. Ce făceau Aurorienii şi cum îşi rezolvau problemele era treaba lor. Şi el n-o să-şi mai bată capul cu asta. Pe Iehova! Avea el grijile lui, iar Gremionis făcea parte dintre ele – va aborda chestiunea după masă.

Prânzul a fost foarte simplu, în mare măsură vegetarian, dar, pentru prima oară, se ivi o mică problemă. Fiecare produs luat în parte avea un gust prea specific. Morcovii prea aveau gust de morcovi şi mazărea de mazăre, dacă se poate spune aşa. Poate cam prea mult.

Mâncă fără tragere de inimă şi încercă să-şi ascundă greaţa care-l cuprindea. Făcând astfel, îşi dădu seama că începea să se obişnuiască şi, parcă, papilele lui gustative puteau să se descurce mai uşor cu diversitatea gusturilor. Lui Baley îi trecu prin minte, cu oarecare tristeţe, că dacă mânca multă vreme mâncare Auroriană, la întoarcerea pe Pământ va duce dorul acestei separări a gusturilor şi va fi revoltat de gusturile amestecate de acolo. Chiar şi faptul că unele produse erau crocante – ceea ce la început îl speriase, pentru că fiecare muşcătură părea să producă un zgomot care (credea el) deranjează conversaţia – începuse să fie o dovadă emoţionantă că el, într-adevăr, mânca. În timpul unei mese pe Pământ ar fi o linişte care i-ar da impresia că lipseşte ceva.

Începuse să mănânce cu atenţie, studiind gusturile. Când Pământenii se vor stabili în alte Lumi, poate că această hrană din Spaţiu va însemna un nou regim, mai ales dacă nu vor exista roboţi care să pregătească şi să servească mâncarea. Apoi se gândi cu neplăcere, nu când, ci *dacă* Pământenii se vor stabili în alte Lumi – şi probabilitatea asta depindea de el, de detectivul Elijah Baley. Greutatea asta îl strivea.

Masa se terminase. O pereche de roboţi aduseră şerveţele încălzite şi umezite pentru ştersul mâinilor. Numai că nu erau şerveţele obişnuite. Când Baley îl puse pe al lui pe farfurie, acesta se mişcă uşor, se subţie şi deveni ca pânza de păianjen. Apoi, dintr-o dată şi incredibil, sări în sus şi ajunse într-o gaură

de scurgere din tavan. Baley tresări şi privi în sus, urmărind şerveţelul dispărut cu gura căscată.

Gremionis spuse:

— E ceva nou, luat de curând. De vânzare, înţelegi, dar deocamdată nu ştiu dacă-mi place. Unii spun că vânzarea va fi oprită după un timp şi alţii se tem de poluare, afirmând că sigur o să ne intre în plămâni. Fabricantul zice că nu, dar…

Dintr-o dată, Baley îşi dădu seama că nu scosese un cuvânt în timpul mesei şi că era prima oară când unul dintre ei vorbea, de la scurtul schimb de replici despre Daneel, înainte de servirea mâncării. Şi discuţia despre şerveţele n-avea niciun rost.

Baley zise, cam morocănos:

— Eşti bărbier, domnule Gremionis?

Gremionis se înroşi până la rădăcina părului. Vorbi, sufocându-se:

— Cine ţi-a spus asta?

Baley spuse:

— Dacă am spus ceva nepoliticos despre profesia dumitale, îmi cer scuze. Pe Pământ e un mod obişnuit de a vorbi şi nu înseamnă nicio insultă.

— Sunt coafor şi creator vestimentar, zise Gremionis. Este o ramură artistică recunoscută. De fapt, sunt artist al personalului.

Îşi duse din nou degetul la mustaţă.

Baley spuse cu seriozitate:

— Am observat mustaţa dumitale. E un lucru obişnuit pe Aurora?

— Nu, nu este. Sper că va deveni aşa. Masculinizează figura. Multe chipuri pot fi îndreptate şi îmbunătăţite prin aranjamentul artistic al părului de pe faţă. Importantă este creaţia – asta face parte din profesia mea. Desigur, poţi depăşi măsura. Pe Palas, părul de pe faţă este ceva normal, dar acolo e obiceiul să şi-l vopsească în şuviţe. Fiecare şuviţă este vopsită separat şi iese un amestec. Păi, asta-i o prostie. Nu ţine mult, culorile se schimbă cu timpul şi se vede urât. Dar chiar şi aşa, e mai bine decât să fii spân. Nimic nu e mai puţin atrăgător decât o faţă fără păr. Asta e expresia mea. O folosesc în discuţiile personale cu posibilii mei clienţi şi e foarte eficientă. Femeile se pot descurca fără păr pe faţă, pentru că îl compensează altfel. Pe Smitheus…

Cuvintele pe care le rostea cu glas scăzut, dar repede, expresia lui serioasă, felul în care îşi fixa asupra lui Baley ochii mari, plini de sinceritate, toate astea parcă hipnotizau. Baley trebui să facă un efort fizic pentru a se desprinde.

Zise:

— Eşti robotician, domnule Gremionis?

Gremionis păru speriat şi cam încurcat pentru că era întrerupt în mijlocul peroraţiei:

— Robotician?

— Da. Robotician.

— Nu, deloc. Folosesc roboţi, la fel ca toată lumea, dar nu ştiu ce se află în ei. Nici nu-mi pasă.

— Dar locuieşti pe teritoriul Institutului de Robotică. De unde şi până unde?

— De ce n-aş locui?

Vocea lui Gremionis era mult mai duşmănoasă.

— Dacă nu eşti robotician…

Gremionis se strâmbă:

— Asta-i o prostie! Institutul, când a fost proiectat acum câţiva ani, trebuia să fie o comunitate autonomă. Avem propriile noastre ateliere de reparaţii pentru vehicule de transport, ateliere pentru întreţinerea roboţilor personali, medicii noştri, constructorii noştri. Personalul nostru locuieşte aici şi, dacă le trebuie un artist pentru personal, ăsta e Santirix Gremionis şi eu locuiesc tot aici. E ceva în neregulă cu meseria mea, ca să n-am voie?

— N-am spus asta.

Gremionis îşi întoarse privirea destul de bănuitor, tăgada grăbită a lui Baley nereuşind să-l liniştească. Apăsă pe un buton, apoi, după ce examină o fâşie dreptunghiulară multicoloră, făcu un lucru care semăna uimitor cu bătutul darabanei cu degetele.

Din tavan se lăsă în jos, uşor, o sferă, care rămase suspendată la vreun metru deasupra capetelor lor. Se deschise ca o portocală care se desface în felii şi în ea începu să se desfăşoare un joc de culori, însoţit de un sunet slab. Culorile şi sunetul se contopeau atât de măiestrit încât Baley, plin de uimire, descoperi că, după un timp, sunt greu de deosebit unele de altele. Ferestrele se întunecară şi feliile deveniră mai luminoase.

— E prea strălucitor? întrebă Gremionis.

— Nu, răspunse Baley, după o scurtă ezitare.

— E pentru fundal şi am ales o combinaţie liniştitoare, care ne va permite să discutăm într-un mod civilizat, înţelegi?

Apoi zise brusc:

— Nu trecem la subiect?

Baley îşi îndepărtă destul de greu atenţia de la… orice ar fi fost (Gremionis nu îi dăduse vreun nume) şi spuse:

— Dacă vrei. Eu aş vrea.

— Mă acuzi că am vreo legătură cu imobilizarea acelui robot, Jander?

— Am investigat împrejurările sfârşitului robotului.

— Dar ai pomenit de mine în legătură cu acest sfârşit. De fapt, acum două secunde m-ai întrebat dacă sunt robotician. Ştiu la ce te gândeşti. Încerci să mă faci să recunosc faptul că mă pricep la robotică, să mă poţi învinui că sunt… *terminatorul* robotului.

— Ai putea spune ucigaş.

— Ucigaş? Nu poţi ucide un robot… Oricum, eu nu l-am terminat, sau ucis, sau cum vrei să-i spui. Ţi-am spus, nu sunt robotician. Nu ştiu *nimic* despre robotică. Cum poţi să-ţi *închipui* măcar că…

— Eu trebuie să analizez toate legăturile, domnule Gremionis. Jander îi aparţinuse Gladiei – femeia de pe Solaria – şi dumneata erai prietenos cu ea. Asta e o legătură.

— O grămadă de oameni ar putea fi prietenoşi cu ea. Asta nu-i o legătură.

— Eşti gata să declari că nu l-ai văzut niciodată pe Jander, de câte ori ai fost în locuinţa Gladiei?

— Niciodată! Nici măcar o dată!

— N-ai ştiut niciodată că are un robot cu înfăţişare umană?

— *Nu!*

— Ea n-a pomenit niciodată de el?

— Avea roboţi peste tot. Toţi roboţi obişnuiţi. N-a spus nicio vorbă că ar avea altceva.

Baley dădu din umeri:

— Foarte bine. N-am niciun motiv – până acum – să cred că nu-i adevărat.

— Atunci spune-i-o Gladiei. De asta am vrut să vorbesc cu dumneata. Să-ţi cer s-o faci. Să *insist*.

— Gladia are vreun motiv să creadă altceva?

— Sigur că da. I-ai împuiat capul. Ai întrebat-o despre mine în legătură cu asta şi ea a bănuit… a devenit nesigură. Vorba e că m-a sunat azi dimineaţă şi m-a întrebat dacă am ceva de-a face cu toată treaba.

— Şi ai negat?

— Bineînţeles că am negat, şi încă foarte înverşunat, pentru că *n-aveam* nimic de-a face cu asta. Dar nu e convingător dacă neg *eu*. Vreau s-o faci *dumneata*. Vreau să-i spui că, după părerea dumitale, n-am nicio legătură cu întreaga afacere. Ai spus şi că n-am şi că nu-mi poţi distruge reputaţia fără nicio dovadă. Te pot reclama.

— Cui?

— Comitetului de Apărare Personală. Adunării Legislative. Conducătorul acestui institut este un prieten apropiat al Preşedintelui şi i-am trimis, deja, un raport complet despre această problemă. Înţelegi, eu nu aştept. Acţionez rapid.

Gremionis dădu din cap într-un mod care ar fi putut fi luat drept furie, dar nu era prea convingător, dacă judecai după blândeţea feţei lui.

— Uite ce e, zise, aici nu eşti pe Pământ. Aici suntem *apăraţi*. Planeta dumitale, cu suprapopularea ei, face ca oamenii să trăiască în nenumărate stupuri, în furnicare. Vă împiedicaţi unul de celălalt, vă sufocaţi reciproc – şi nu contează. O viaţă sau un milion de vieţi – nu contează.

Baley, ferindu-se ca în voce să i se simtă dispreţul, spuse:

— Citeşti romane istorice.

— Sigur că citesc – şi ele spun adevărul. Într-o singură Lume nu poţi avea miliarde de oameni, fără ca lucrurile să se petreacă astfel. Pe Aurora, fiecare dintre noi înseamnă o viaţă *preţioasă*. Din punct de vedere fizic suntem protejaţi de roboţii noştri, astfel încât pe Aurora nu are loc niciun atac, darămite o crimă.

— Cu excepţia lui Jander.

— Asta nu e *crimă*; el e doar un robot. Şi suntem protejaţi de rele mai mari decât un atac de către Adunarea Legislativă. Comitetul de Apărare Personală are o părere proastă – foarte proastă – despre orice acţiune care aduce, pe nedrept, daune reputaţiei sau statutului social al oricărui cetăţean. Un Aurorian, dacă s-ar purta aşa cum te porţi dumneata, ar avea multe de tras. În ceea ce priveşte un Pământean… păi…

Baley zise:

— Efectuez o investigaţie, presupun că la invitaţia Adunării Legislative. Nu cred că dr. Fastolfe m-ar fi putut aduce aici fără aprobarea Adunării Legislative.

— Poate, dar asta nu-ţi dă dreptul să depăşeşti limitele unei investigaţii cinstite.

— Deci, ai de gând să aduci asta în faţa Adunării Legislative?

— Am de gând să-l pun pe conducătorul Institutului…

— Apropo, cum îl cheamă?

— Kelden Amadiro. Am de gând să-l rog s-o prezinte în faţa Adunării Legislative – şi să ştii că el face parte *din* Adunarea Legislativă, este unul dintre conducătorii partidului Globaliştilor. Aşa că sunt de părere că ar fi mai bine să-i explici Gladiei că sunt absolut nevinovat.

— Aş vrea s-o fac, domnule Gremionis, deoarece bănuiesc că *eşti* nevinovat, dar cum să-mi transform bănuiala în certitudine, dacă nu-mi dai voie să-ţi pun nişte întrebări?

Gremionis ezită. Apoi, cu un aer sfidător, se rezemă de scaun şi-şi împreună mâinile la ceafă, imaginea unui om care nu reuşeşte absolut deloc să pară în largul lui. Zise:

— Dă-i drumul cu întrebările. N-am nimic de ascuns. Şi, după ce termini, va trebui s-o chemi pe Gladia, chiar la transmiţătorul tridimensional din spatele dumitale, sau vei da de bucluc mai rău decât îţi închipui.

— Înţeleg. Dar mai întâi… De când o cunoşti pe dr. Vasilia Fastolfe, domnule Gremionis? Sau dr. Vasilia Aliena, dacă o cunoşti sub acest nume.

Gremionis şovăi, apoi vorbi, iritat:

— De ce mă întrebi? Ce legătură are cu asta?

Baley oftă şi chipul lui sever păru să se întristeze:

— Îţi amintesc, domnule Gremionis, că nu ai nimic de ascuns şi că vrei să mă convingi de nevinovăţia dumitale, ca eu s-o pot convinge pe Gladia de acelaşi lucru. Aşa că spune-mi de când o cunoşti. Dacă nu o cunoşti, spune aşa – dar înainte de a o face, e corect să-ţi spun că dr. Vasilia a declarat că o cunoşti bine… cel puţin destul de bine ca să i te oferi.

Gremionis păru întristat. Spuse cu o voce tremurată:

— Nu ştiu de ce unii fac atâta caz. O ofertă este o comunicare socială normală, care nu interesează pe altcineva. Sigur, dumneata eşti Pământean, aşa că *dumneata* ai face mofturi.

— Înţeleg că nu ţi-a primit oferta.

Gremionis îşi coborî mâinile în poală, cu degetele strânse în pumni:

— Primirea sau refuzul depind în totalitate de ea. Au existat femei care mi s-au oferit mie şi pe care *eu* le-am refuzat. Nu-i mare lucru.

— Bine, atunci. De când o cunoşti?

— De câţiva ani. Vreo cincisprezece.

— O cunoşti de când locuia încă la dr. Fastolfe?

— Eram doar un puşti pe atunci, zise el, roşind.

— Cum ai ajuns s-o cunoşti?

— Când mi-am terminat pregătirea ca artist pentru personal, am fost solicitat să-i creez garderoba. Ei i-a făcut plăcere şi după aceea s-a folosit de serviciile mele – în această privinţă – în exclusivitate.

— Deci, la recomandarea ei te afli în situaţia actuală, în calitate de, putem spune, artist oficial pentru personalul Institutului de Robotică?

— Ea şi-a dat seama de calificarea mea. Am fost supus la probă, împreună cu alţii, şi mi-am câştigat poziţia pe merit.

— Dar ea te-a recomandat?

Scurt şi enervat, Gremionis răspunse:

— Da.

— Şi dumneata ai considerat că singura răsplată cuviincioasă pe care o puteai găsi era să i te oferi.

Gremionis se strâmbă şi îşi trecu limba peste buze, ca şi cum ar fi gustat ceva neplăcut:

— E… dezgustător! Doar un Pământean ar putea gândi astfel. Faptul că m-am oferit însemna doar că mie mi-a plăcut să fac aşa.

— Pentru că e frumoasă şi are o personalitate cuceritoare?

Gremionis se codi:

— Păi, eu n-aş spune că are o personalitate cuceritoare, zise el cu prudenţă, dar este cu siguranţă frumoasă.

— Mi s-a spus că te oferi oricui – fără deosebire.

— Asta e o minciună.

— Ce e o minciună? Că te oferi oricui sau că mi s-a spus aşa?

— Că mă ofer oricui. Cine a spus asta?

— Nu ştiu la ce-ar servi să-ţi răspund la întrebare. Ţi-ar plăcea să te citez ca pe o sursă de informaţii stânjenitoare? Ai mai vorbi liber cu mine dacă ai crede că aş face asta?

— Ei bine, oricine ar fi spus-o, e un mincinos.

— Poate că era numai o exagerare ca să mă impresioneze. Te-ai oferit altora înainte de a te oferi dr. Vasilia?

Gremionis îşi feri privirea:

— O dată sau de două ori. Nimic serios.

— Dar cu dr. Vasilia ai fost serios?

— Păi…

— Înţeleg că i te-ai oferit în mod repetat, ceea ce e cam împotriva obiceiului de pe Aurora.

— O, obiceiul de pe Aurora…, începu Gremionis cu furie.

Apoi îşi strânse buzele şi se încruntă:

— Uite ce e, domnule Baley, pot vorbi cu dumneata confidenţial?

— Da. Toate întrebările mele sunt menite să mă convingă că n-ai nicio legătură cu moartea lui Jander. Odată ce m-am convins de asta, poţi fi sigur că părerile dumitale rămân confidenţiale.

— Foarte bine, atunci. Nu e nimic rău… n-are de ce să-mi fie ruşine, înţelegi. Doar că am un puternic simţ al intimităţii şi am dreptul la asta, dacă vreau, nu-i aşa?

— Absolut, zise Baley încurajator.

— Înţelegi, cred, că actul sexual este minunat când între parteneri există o dragoste profundă şi afecţiune.

— Cred că e foarte adevărat.

— Şi apoi, ce nevoie ai de ceilalţi, nu crezi?

— Pare… verosimil.

— Întotdeauna am visat să întâlnesc partenera perfectă şi să nu mai caut pe altcineva. Asta se numeşte monogamie. Nu există pe Aurora, dar în câteva Lumi există… şi există şi pe Pământ, nu-i aşa, domnule Baley?

— Teoretic, domnule Gremionis.

— Asta vreau eu. Am căutat-o ani întregi. Uneori, când încercam actul sexual, îmi dădeam seama că lipseşte ceva. Apoi am întâlnit-o pe dr. Vasilia şi ea mi-a povestit… ştii, oamenii fac confidenţe artiştilor personalului, pentru că este o muncă *foarte* confidenţială… şi asta este, într-adevăr, partea care trebuie să rămână confidenţială…

— Bine, continuă.

Gremionis îşi linse buzele:

— Dacă se află ce spun eu acum, sunt distrus. Ea îşi va da toată silinţa ca eu să nu mai primesc comenzi. Eşti *sigur* că are legătură cu cazul?

— Te asigur cât pot de mult, domnule Gremionis, că poate fi extrem de important.

— Ei, atunci… – Gremionis nu părea prea convins – … vorba e că mi-am dat seama din ce mi-a povestit dr. Vasilia, din frânturi, că este… – vocea îi coborî până la şoaptă – … virgină.

— Înţeleg, spuse Baley liniştit (amintindu-şi de convingerea Vasiliei că refuzul tatălui ei îi distrusese viaţa şi înţelegându-i mai bine ura faţă de tatăl ei).

— Asta m-a întărâtat. Mi se părea că puteam să o am numai pentru mine şi că eu voi fi singurul pe care-l va avea ea vreodată. Nu pot spune ce a însemnat asta pentru mine. A făcut ca ea să pară extraordinar de frumoasă în ochii mei şi eu o iubeam foarte mult.

— Aşa că i te-ai oferit?

— Da.

— În mod repetat. Nu te-au descurajat refuzurile ei?

— Asta îi consolida şi mai mult virginitatea, ca să spun aşa, şi mă făcea mai nerăbdător. Era mai captivant pentru că nu era uşor. Nu pot explica şi nu mă aştept să înţelegi.

— De fapt, domnule Gremionis, înţeleg. Dar a venit o vreme când ai încetat să te oferi dr. Vasilia?

— Ei bine, da.

— Şi ai început să te oferi Gladiei?

— Ei bine, da.

— În mod repetat?

— Ei bine, da.

— De ce? De ce schimbarea asta?

Gremionis zise:

— În cele din urmă, dr. Vasilia mi-a dat de înţeles în mod clar că nu există nicio şansă şi apoi a apărut Gladia, şi ea semăna cu dr. Vasilia şi… şi… asta a fost.

Baley spuse:

— Dar Gladia nu e virgină. Pe Solaria a fost căsătorită, iar pe Aurora am auzit că a cam umblat…

— Ştiam asta, dar s-a… oprit. Înţelegi, este Solariană din naştere, nu Aurorianã, şi nu prea înţelege obiceiurile de pe Aurora. Dar s-a oprit pentru că nu e de acord cu ceea ce ea numeşte „promiscuitate”.

— Ţi-a spus ea asta?

— Da. Pe Solaria este obişnuită monogamia. N-a avut o căsnicie fericită. Dar e obiceiul pe care-l cunoaşte, aşa că nu i-a plăcut niciodată cum stau lucrurile pe Aurora, când a încercat… şi ea vrea tot monogamie. Înţelegi?

— Înţeleg. Dar cum te-ai întâlnit cu ea prima oară?

— Am întâlnit-o pur şi simplu. Am văzut-o pe hiperunde când a sosit pe Aurora, o refugiată romantică de pe Solaria. Şi a jucat un rol în drama aceea de pe hiperunde…

— Da, numai că e vorba de altceva, nu-i aşa?

— Nu ştiu ce altceva vrei.

— Ei bine, stai să ghicesc. N-a sosit o clipă în care dr. Vasilia ţi-a spus că te respinge pentru totdeauna… şi nu ţi-a sugerat ea o variantă?

Gremionis, cuprins de o furie bruscă, ţipă:

— Ţi-a spus dr. Vasilia *aşa ceva*?

— Nu cu atâtea cuvinte, dar cred că ştiu ce s-a întâmplat, chiar şi aşa. Nu ţi-a spus ea că ar fi mai bine dacă ţi-ai pune ochii pe o nou-venită pe planetă, o tânără doamnă de pe Solaria, care era în grija sau sub protecţia doctorului Fastolfe… care ştii că e tatăl Vasiliei? Nu ţi-a spus dr. Vasilia că lumea vorbeşte despre această tânără doamnă, Gladia, că seamănă foarte bine cu ea, doar că e mai tânără şi are o personalitate mai cuceritoare? Pe scurt, nu te-a încurajat dr. Vasilia să-ţi îndrepţi atenţia de la ea înspre Gladia?

Gremionis suferea în mod evident. Privirea i se opri o clipă asupra lui Baley, apoi fugi într-o parte. Era pentru prima oară când Baley vedea în ochii unui locuitor al Spaţiului teama – sau era groază? (Baley dădu uşor din cap. Nu trebuie să fie prea mulţumit că a îngrozit un locuitor al Spaţiului. Putea fi dăunător pentru obiectivitatea lui.)

Spuse:

— Deci? Am dreptate sau greşesc?

Iar Gremionis răspunse cu voce mică:

— Atunci, spectacolul de pe hiperunde n-a fost o exagerare… Citeşti gândurile?

— Pun numai întrebări, zise Baley calm. Iar dumneata n-ai răspuns direct. Am dreptate sau greşesc?

Gremionis zise:

— Nu s-a întâmplat chiar aşa. Nu chiar aşa. Ea a vorbit, într-adevăr, despre Gladia, dar…

Îşi muşcă buza de sus, apoi continuă:

— Ei bine, s-a ajuns la ce ai spus dumneata. A fost aproape aşa cum ai povestit dumneata.

— Şi n-ai fost dezamăgit? Ai găsit că Gladia semăna cu dr. Vasilia?

— Într-un fel, semăna, îi străluciră ochii lui Gremionis. Dar nu tocmai. Dacă le pui una lângă alta, vezi diferenţa. Gladia este mult mai delicată şi mai fină. Are un simţ al… umorului, mult mai dezvoltat.

— Te-ai mai oferit Vasiliei de când ai întâlnit-o pe Gladia?

— Eşti nebun? Sigur că nu.

— Dar te-ai oferit Gladiei?

— Da.

— Şi ea te-a respins?

— Păi, da, dar trebuie să înţelegi că trebuia să fie sigură, aşa cum ar trebui să fiu şi eu. Gândeşte-te ce greşeală aş fi făcut dacă aş fi convins-o pe dr. Vasilia să mă accepte. Gladia nu vrea să facă această greşeală, iar eu nu o condamn.

— Dar *dumneata* nu crezi că ea ar greşi dacă te-ar accepta, aşa că te-ai oferit iar… şi iar… şi iar.

Gremionis privi în gol o clipă, apoi păru că se înfioară. Îşi împinse înainte buza de jos, ca un copil neascultător.

— O spui într-un mod insultător…

— Îmi pare rău, nu vreau să insult. Răspunde, te rog, la întrebare.

— Ei da, m-am oferit.

— De câte ori te-ai oferit?

— N-am numărat. De patru ori. Ei bine, cinci. Sau poate mai mult.

— Iar ea te-a respins întruna.

— Da. Sau n-ar fi trebuit să mă mai ofer, ce zici?

— Te-a respins cu mânie?

— O, nu. Nu e felul ei. Foarte blând.

— Asta te-a determinat să te oferi altcuiva?

— Cum?

— Păi, Gladia te-a respins. Un mod de a răspunde ar fi să te oferi altcuiva. De ce nu? Gladia nu te vrea…

— *Nu*. Nu vreau pe nimeni altcineva.

— De ce oare, ce crezi?

Iar Gremionis răspunse încordat:

— De unde să ştiu de ce? O vreau pe Gladia. E un… e… un fel de nebunie, doar că eu cred că e cea mai frumoasă formă de nebunie. Aş fi nebun dacă *nu* aş avea nebunia asta. Nu mă aştept să înţelegi.

— Ai încercat să-i explici Gladiei? Ea ar putea înţelege.

— Niciodată. Aş stingheri-o. Aş deranja-o. Despre lucrurile astea nu se vorbeşte. Ar trebui să mă duc la un mentolog.

— Te-ai dus?

— Nu.

— De ce nu?

Gremionis se încruntă:

— Ai un talent de a pune cele mai grosolane întrebări, Pământeanule.

— Poate pentru că sunt Pământean. Nu mă pricep la altceva. Dar sunt şi anchetator şi trebuie să ştiu lucrurile astea. De ce nu te-ai dus la mentolog?

În mod surprinzător, Gremionis râse:

— Ti-am spus. Tratamentul ar fi o nebunie mai mare decât boala. Mai bine să fiu cu Gladia şi respins, decât cu oricine altcineva şi acceptat. Închipuie-ţi că ai mintea deranjată şi că vrei *să rămână* deranjată. Orice mentolog mi-ar prescrie un tratament radical.

Baley se gândi o clipă, apoi spuse:

— Ştii cumva dacă dr. Vasilia este mentolog?

— E robotician. Se spune că e meseria cea mai apropiată de asta. Dacă ştii cum funcţionează un robot, ştii şi cum funcţionează creierul uman. Cel puţin aşa se spune.

— Crezi că Vasilia cunoaşte aceste sentimente ciudate pe care le ai faţă de Gladia?

Gremionis zise cu răceală:

— Nu i-am spus niciodată. Adică, nu cu atâtea cuvinte.

— Nu e posibil ca ea să-ţi înţeleagă sentimentele fără să trebuiască să întrebe? Ştie că te-ai oferit Gladiei în mod repetat?

— Păi… M-a întrebat cum mă descurc. Ca o cunoştinţă mai veche, înţelegi. I-am spus unele lucruri. Nimic personal.

— Eşti sigur că n-a fost niciodată ceva cu caracter intim? Sunt sigur că te-a încurajat să continui să te oferi.

— Ştii, acum că ai pomenit de asta, mi se pare că văd totul în alt fel. Nu prea înţeleg cum ai reuşit să mă aduci la asta. Cred că întrebarea e de vină, dar, acum, mi se pare că ea m-a încurajat, într-adevăr, să continui prietenia cu Gladia. A sprijinit-o întruna.

Păru foarte deprimat:

— Asta nu mi s-a mai întâmplat vreodată. Nici nu m-am gândit la aşa ceva.

— De ce crezi că te-a încurajat să-i faci oferte repetate Gladiei?

Gremionis îşi încreţi sprâncenele în chip jalnic şi îşi duse degetul la mustaţă:

— Ar părea că încerca să scape de mine. Încerca să se asigure că n-o s-o deranjez pe ea.

Scoase un sunet care semăna cu un râs scurt:

— Nu e prea măgulitor pentru mine, nu-i aşa?

— Dr. Vasilia a încetat să mai fie prietenoasă cu dumneata?

— Deloc. Era mai prietenoasă ca oricând.

— A încercat să-ţi spună cum să reuşeşti mai bine cu Gladia?

— Nu trebuia să facă asta. Munca Gladiei este foarte asemănătoare cu a mea. Eu lucrez cu fiinţe umane, iar ea cu roboţi, dar amândoi suntem creatori – artişti… Asta apropie, ştii. Ne ajutăm unul pe celălalt, uneori. Când nu mă ofer şi nu sunt respins, suntem prieteni buni. Înseamnă ceva, dacă te gândeşti.

— Dr. Vasilia ţi-a sugerat să arăţi un interes mai mare faţă de munca doctorului Fastolfe?

— De ce mi-ar sugera una ca asta? Nu ştiu nimic despre munca doctorului Fastolfe.

— Gladia ar fi putut fi interesată de munca binefăcătorului ei şi ar fi fost un mod să te faci plăcut în ochii ei.

Gremionis îşi miji ochii. Se ridică aproape ca un uragan, merse în celălalt capăt al încăperii, se înapoie, se opri în faţa lui Baley şi zise:

— *Acum… tu… ascultă la mine!* Nu sunt eu primul mare deştept de pe planetă, nici măcar al doilea mare deştept, dar nu

sunt un tâmpit fără pereche. Să ştii că înţeleg unde vrei să ajungi.

— Zău?

— Toate întrebările dumitale au vrut să mă facă să spun că dr. Vasilia m-a determinat să mă îndrăgostesc... Asta e... – se opri, dintr-o dată surprins – ... sunt îndrăgostit, ca în romanele istorice.

Se gândi la asta, în timp ce în privire i se zărea lumina revelaţiei. Apoi îi reveni furia:

— Că m-a determinat să mă îndrăgostesc şi să rămân îndrăgostit, ca să pot afla lucrurile de la dr. Fastolfe şi să învăţ cum să-l imobilizez pe robotul ăla, Jander.

— Dumneata nu crezi că e aşa?

— Nu, nu este! ţipă Gremionis. Nu ştiu nimic despre robotică. *Nimic.* Oricât de grijuliu mi s-ar explica orice despre robotică, n-aş înţelege. Şi cred că nici Gladia n-ar înţelege. În afară de asta, niciodată n-am întrebat pe nimeni despre robotică. Nu mi s-a spus niciodată – de către dr. Fastolfe sau de către altcineva – nimic despre robotică. Nimeni nu mi-a sugerat vreodată să mă amestec în robotică. Dr. Vasilia nu mi-a sugerat-o niciodată. Toată teoria dumitale împuţită nu ţine.

Îşi desfăcu braţele:

— Nu ţine. Las-o baltă.

Se aşeză din nou, îşi încrucişă braţele pe piept, ţeapăn, şi îşi strânse buzele până ce formară o linie subţire, zbârlindu-şi mustaţa.

Baley privi înspre portocala desfăcută în felii, care îşi fredona în continuare melodia plăcută în surdină şi etala nişte variaţii line de culori, în timp ce se legăna într-un cerc mic, încet.

Dacă izbucnirea lui Gremionis îi răsturnase planurile, nu lăsa să se vadă nimic. Spuse:

— Înţeleg ce spui, dar e adevărat că o vezi mereu pe Gladia, nu-i aşa?

— Da, o văd.

— Ofertele dumitale repetate nu o supără... şi refuzurile ei repetate nu te supără?

Gremionis ridică din umeri:

— Ofertele mele sunt politicoase. Refuzurile ei sunt blânde. De ce-am fi supăraţi?

— Dar cum petreceţi timpul împreună? E clar că sexul nu intră în discuţie şi nu vorbiţi despre robotică. Ce faceţi?

— Asta-i tot ce poate exista într-o prietenie – sex şi robotică? Facem multe împreună. Vorbim, de exemplu. Ea e foarte curioasă în legătură cu Aurora, iar eu petrec ore în şir descriindu-i planeta. Ştii, a văzut foarte puţine lucruri, iar ea petrece ore în şir povestindu-mi despre Solaria şi ce iad e acolo. Mai degrabă aş trăi pe Pământ – nu vreau să te jignesc. Şi mai e şi soţul ei mort. Ce personaj infect era! Gladia a avut o viaţă grea, sărăcuţa. Mergem la concerte, am dus-o de câteva ori la Institutul de Artă şi *muncim* împreună. Ţi-am povestit asta. Verificăm creaţiile mele – sau pe ale ei – împreună. Ca să fiu sincer, nu prea văd ce mulţumire ai când lucrezi cu roboţi, dar fiecare are ideile lui, ştii. De aceea, ea a părut foarte amuzată când i-am explicat de ce este important să tunzi părul cum trebuie – părul ei nu e *prea* aranjat, înţelegi. Dar cel mai mult ne plimbăm.

— Vă plimbaţi? Unde?

— Nicăieri în mod deosebit. Doar ne plimbăm. Ăsta e obiceiul ei – din cauza felului în care a fost educată pe Solaria. Ai fost vreodată pe Solaria? Da, sigur că ai fost. Iartă-mă. Pe Solaria, există acele moşii enorme cu numai una sau două fiinţe umane pe ele, în rest numai roboţi. Te poţi plimba mile întregi şi să fii complet singur, iar Gladia spune că asta te face să te simţi stăpânul planetei. Roboţii sunt întotdeauna acolo, desigur, cu un ochi pe tine şi purtându-ţi de grijă, dar, fireşte, nu se arată. Aici, pe Aurora, Gladia duce dorul acestui sentiment de stăpân al lumii.

— Vrei să spui că ea vrea să stăpânească lumea?

— Adică, un fel de sete de putere? Gladia? Eşti nebun. Vrea numai să spună că duce dorul sentimentului de a fi singură cu natura. Nici eu nu înţeleg, îţi dai seama, dar îmi place s-o binedispun. Desigur, pe Aurora nu poţi avea sentimentele de pe Solaria. Trebuie să fie oameni în jur, mai ales în zona oraşului Eos, iar roboţii n-au fost programaţi să se ascundă. De fapt, Aurorienii se plimbă în general *cu* roboţii. Totuşi, cunosc unele trasee plăcute şi nu foarte aglomerate, iar Gladiei îi plac.

— Şi dumitale îţi plac?

— Ei bine, doar pentru că sunt cu Gladia. În general, şi Aurorienii sunt plimbăreţi, dar trebuie să recunosc că eu nu

sunt. La început am făcut febră musculară, iar Vasilia a râs de mine.

— Ştia că mergeţi la plimbare, nu-i aşa?

— Păi, într-o zi am intrat şchiopătând şi izbindu-mă de lucruri, aşa că a trebuit să-i explic. Ea a râs şi a spus că e o idee bună şi că cel mai bun lucru ca să-l determini pe un plimbăreţ să accepte o ofertă este să te plimbi cu el. „Ţine-o tot aşa”, a zis ea, „şi o să anuleze toate refuzurile până să apuci să te oferi din nou. O să se ofere chiar ea.” Numai că Gladia nu s-a oferit, dar mie au început să-mi placă foarte mult plimbările până la urmă, oricum.

Părea că a trecut peste criza de furie şi acum se simţea foarte în largul său. „Probabil că se gândeşte la plimbări”, îşi închipui Baley, pentru că pe faţă îi plutea un zâmbet. Părea foarte atrăgător – şi vulnerabil – cu mintea dusă la cine ştie ce fragment dintr-o discuţie, într-o plimbare care îi dusese cine ştie unde. Drept răspuns, lui Baley îi veni să surâdă.

— Deci, Vasilia ştia că voi continuaţi plimbările.

— Cred că da. Începusem să-mi iau liber în zilele de miercuri şi de sâmbătă, pentru că se potriveau cu programul Gladiei, iar Vasilia glumea uneori pe seama „plimbărilor mele de miercurea şi sâmbăta”, când veneam cu câte o schiţă.

— Dr. Vasilia s-a plimbat vreodată cu voi?

— Sigur că nu.

Baley se răsuci pe scaun şi îşi privi atent vârfurile degetelor, spunând:

— Bănuiesc că în plimbările voastre eraţi însoţiţi de roboţi.

— Cu siguranţă. Unul de-al meu, unul de-al ei. Totuşi, se ţineau deoparte. Nu ne însoţeau în felul pe care Gladia îl numea moda de pe Aurora. Ea spunea că doreşte singurătatea de pe Solaria. Aşa că i-am făcut plăcerea, deşi la început mi-am sucit gâtul uitându-mă în jur, să văd dacă Brundij e cu mine.

— Şi ce robot o însoţea pe Gladia?

— Nu era întotdeauna acelaşi. Oricare ar fi fost, se ţinea deoparte. N-am reuşit niciodată să-i vorbesc.

— Dar Jander?

Chipul lui Gremionis îşi pierdu imediat din seninătate:

— Ce-i cu el? întrebă.

— A venit vreodată şi el? Dacă ar fi venit, ai fi ştiut, nu-i aşa?

— Un robot cu aspect uman? Cu siguranţă că aş fi ştiut. Şi nu ne-a însoţit niciodată.

— Eşti sigur?

— Absolut sigur.

Gremionis privi ameninţător:

— Îmi închipui că îl considera mult prea preţios ca să-l obosească făcând lucruri pe care le-ar fi putut îndeplini orice robot.

— Pari nervos. Şi dumneata credeai la fel?

— Era robotul ei. N-aveam grija lui.

— Şi nu l-ai văzut niciodată când ai fost acasă la Gladia?

— Niciodată.

— Ea a spus vreodată ceva despre el? A discutat despre el?

— După câte îmi amintesc eu, nu.

— N-ai considerat că e ciudat?

Gremionis dădu din cap:

— Nu. De ce să discutăm despre roboţi?

Privirea serioasă a lui Baley îl fixă pe celălalt:

— Aveai idee despre relaţia dintre Gladia şi Jander?

— Vrei să spui că între ei erau relaţii sexuale? întrebă Gremionis.

— Te-ar mira dacă ţi-aş spune-o? întrebă Baley.

Gremionis răspunse indiferent:

— Se întâmplă. Nu e ceva neobişnuit. Te poţi folosi de un robot uneori, dacă ai chef. Iar un robot cu aspect uman… cu aspect absolut uman, cred…

— Absolut, zise Baley, făcând un gest specific.

Colţurile gurii lui Gremionis se curbară în jos:

— Păi, atunci ar fi greu ca o femeie să reziste.

— *Dumitale* ţi-a rezistat. Nu te deranjează că Gladia a preferat un robot în locul dumitale?

— Ei bine, dacă e vorba de asta, nu sunt sigur că te cred că e adevărat – dar dacă este, n-am de ce să mă îngrijorez. Un robot e doar un robot. O femeie şi un robot – sau un bărbat şi un robot – e numai masturbare.

— Sincer, n-ai ştiut niciodată despre relaţia lor, domnule Gremionis? N-ai bănuit niciodată?

— Nici nu m-am gândit, insistă Gremionis.

— N-ai ştiut? Sau ai ştiut, dar nu i-ai dat atenţie?

— Iar mă presezi, se încruntă Gremionis. Ce vrei să-ţi spun? Acum, că mi-ai dat ideea şi mă presezi, dacă mă uit în urmă, mi se pare că, poate, m-am gândit la aşa ceva. Dar, la fel de bine mi se pare că n-am simţit niciodată că se întâmpla ceva, până când ai început să-mi pui întrebări.

— Eşti sigur?

— Da, sunt sigur. Nu mă bate la cap.

— Nu te bat la cap. Mă întreb dacă se putea să nu ştii că Gladia întreţinea relaţii sexuale regulate cu Jander, dacă ştiai că nu vei fi niciodată acceptat ca iubit al ei cât timp dura situaţia asta, dacă o doreai aşa de mult încât să nu te dai în lături de la nimic pentru a-l elimina pe Jander, pe scurt, dacă erai atât de gelos încât…

Şi în acea clipă, Gremionis, ca şi cum s-ar fi rupt dintr-o dată un arc răsucit, ţinut strâns câteva minute, se repezi la Baley cu un strigăt nedesluşit. Baley, luat absolut prin surprindere; se trase instinctiv înapoi şi se răsturnă cu scaunul.

51

Imediat îl apucară braţe puternice. Baley se simţi ridicat, scaunul fu îndreptat, şi îşi dădu seama că este ţinut de un robot. Ce uşor se uita că roboţii sunt în cameră, dacă stăteau liniştiţi şi nemişcaţi în nişele lor.

Totuşi, cel care venise să-l salveze nu era nici Daneel, nici Giskard. Era robotul lui Gremionis, Brundij.

— Domnule, spuse Brundij, cu o voce puţin cam nefirească, sper că nu v-aţi lovit.

Unde erau Daneel şi Giskard?

Răspunsul veni imediat. Roboţii divizaseră munca elegant şi repede. Daneel şi Giskard, intuind într-o clipă că un scaun răsturnat prezenta mai puţine şanse de rănire pentru Baley decât un Gremionis înnebunit, se aruncaseră asupra gazdei. Brundij, înţelegând imediat că nu era nevoie de el în partea aceea, avusese grijă de bunăstarea musafirului.

Gremionis, încă în picioare, gâfâind, era complet imobilizat în dubla strânsoare grijulie a roboţilor lui Baley. Vorbi, puţin mai tare decât o şoaptă:

— Daţi-mi drumul. Mă stăpânesc.

— Da, domnule, zise Giskard.

— Desigur, domnule Gremionis, spuse Daneel aproape cu amabilitate.

Dar, deşi îl eliberaseră, niciunul dintre ei nu se îndepărtă un timp. Gremionis privi în dreapta şi în stânga, îşi aranjă hainele şi apoi, cu sânge rece, se aşeză. Respiraţia îi era tot accelerată, iar părul puţin în dezordine.

Baley stătea în picioare, cu o mână pe spătarul scaunului pe care şezuse.

Gremionis zise:

— Îmi cer iertare, domnule Baley, pentru că mi-am pierdut cumpătul. E un lucru pe care nu l-am făcut în viaţa mea de adult. M-ai acuzat că sunt g… gelos. Este un cuvânt pe care niciun Aurorian respectabil nu l-ar folosi în legătură cu altcineva, dar ar fi trebuit să-mi aduc aminte că eşti Pământean. Este un cuvânt pe care *noi* îl întâlnim numai în romanele istorice şi care, chiar şi atunci, este scris, de obicei, cu un „g” urmat de o linioară. Sigur că nu aşa stau lucrurile în Lumea dumitale, îmi dau seama.

— Şi eu îmi cer scuze, domnule Gremionis, spuse Baley cu seriozitate, pentru că necunoaşterea obiceiurilor de pe Aurora m-a făcut s-o iau razna în clipa asta. Te asigur că nu voi mai face o asemenea greşeală.

Se aşeză şi continuă:

— Nu cred că mai avem multe de discutat…

Gremionis părea că nu ascultă:

— Când eram copil, spuse, mai împingeam pe câte unul câteodată, şi el mă împingea, şi lua ceva timp până ce ne despărţeau roboţii, desigur…

Daneel zise:

— Dacă-mi dai voie să-ţi explic, partenere Elijah. S-a stabilit că surprimarea totală a agresivităţii la cei foarte tineri are urmări nedorite. Este permis, într-o oarecare măsură, jocul care se bazează pe întrecerea fizică – este încurajat chiar –, cu condiţia să nu provoace niciun rău. Roboţii care au grijă de cel tânăr sunt programaţi atent să poată face deosebirea între şansele şi nivelul răului posibil a se produce. Eu, de exemplu, nu sunt programat cum se cuvine în această privinţă şi nu am căderea să mă ocup de cei tineri, cu excepţia cazurilor urgente, pe perioade scurte. Nici Giskard n-o are.

Baley zise:

— Presupun că o asemenea comportare agresivă este interzisă din adolescenţă.

— Treptat, spuse Daneel, pe măsură ce nivelul răului care ar putea fi provocat creşte, este de dorit un autocontrol mai pronunţat.

Gremionis vorbi:

— Când eram la liceu, ştiam foarte bine, ca toţi Aurorienii, că orice întrecere se bazează pe compararea capacităţii mentale şi a talentului…

— Fără întrecere fizică? întrebă Baley.

— Ba da, dar numai într-un mod care să nu implice un contact fizic direct, cu intenţie de vătămare.

— Dar din adolescenţă…

— N-am atacat pe nimeni. Sigur că n-am atacat. Am simţit îndemnul s-o fac de mai multe ori, ca să fiu cinstit. Cred că n-aş fi fost pe de-a-ntregul normal dacă nu l-aş fi simţit, dar până acum am reuşit să mă controlez. Dar vezi, nimeni nu mi-a spus vreodată… *aşa*.

Baley zise:

— În orice caz, n-ar avea niciun rost să ataci, dacă tot eşti oprit de roboţi, nu-i aşa? Cred că întotdeauna se află un robot, atât lângă atacator, cât şi lângă cel atacat.

— Sigur. Un motiv în plus ca să-mi fie ruşine că mi-am pierdut stăpânirea de sine. Cred că asta nu trebuie să apară în raportul dumitale.

— Te asigur că nu voi povesti nimănui. N-are nicio legătură cu cazul.

— Mulţumesc. Ai spus că întrevederea a luat sfârşit?

— Cred că da.

— În acest caz, vrei să faci aşa cum te-am rugat?

— Ce anume?

— Să-i spui Gladiei că n-am nimic de-a face cu imobilizarea lui Jander.

Baley şovăi:

— Îi voi spune că asta e părerea mea.

Gremionis spuse:

— Te rog să fii mai concret. Vreau ca ea să fie absolut sigură că n-am nicio legătură cu asta. Cu atât mai mult, cu cât ţinea la robot din punct de vedere sexual. N-aş putea suporta să-şi închipuie că sunt g-g… Fiind Solariană, ar putea crede aşa ceva.

— Da, ar putea, spuse Baley, gânditor.

— Dar uite, zise Gremionis, vorbind repede şi pe un ton serios. Nu ştiu nimic despre roboţi şi nimeni – dr. Vasilia sau altcineva – nu mi-a spus nimic despre ei… cum funcţionează, vreau să spun. Pur şi simplu n-aş fi putut să-l distrug pe Jander.

O clipă, Baley păru cufundat în gânduri. Apoi vorbi, cu evidentă repulsie:

— Nu pot decât să te cred. Ca să fiu sincer, nu ştiu tot. Şi este posibil – o spun fără intenţia de a te jigni – ca şi dumneata, şi dr. Vasilia, să minţiţi. Cunosc surprinzător de puţine lucruri despre viaţa intimă a societăţii de pe Aurora şi poate că sunt uşor de păcălit. Şi totuşi, nu pot decât să te cred. Cu toate acestea, nu pot face mai mult decât să-i spun Gladiei că, după părerea mea, eşti absolut nevinovat. Trebuie să spun, totuşi, „după părerea mea”. Sunt sigur că va considera asta destul de concret.

Gremionis zise, posomorât:

— Atunci, va trebui să mă mulţumesc cu atât. Totuşi, dacă îţi e de vreun folos, te asigur, pe cuvântul meu de cetăţean Aurorian, că sunt nevinovat.

Baley zâmbi uşor:

— Nici nu mă gândesc să mă îndoiesc de cuvântul dumitale, dar pregătirea mea mă obligă să mă bazez numai pe dovezi obiective.

Se ridică, îl privi o clipă cu seriozitate pe Gremionis, apoi spuse:

— Ceea ce vreau să spun nu trebuie luat în nume de rău, domnule Gremionis. Înţeleg că vrei să-i dau această asigurare Gladiei pentru că vrei să-i păstrezi prietenia.

— Vreau foarte mult acest lucru, domnule Baley.

— Şi ai de gând să te oferi din nou, când se va ivi vreo ocazie potrivită?

Gremionis roşi, înghiţi cu greu şi zise:

— Da.

— Pot să-ţi dau un sfat, domnule? N-o face.

— Poţi să-ţi păstrezi sfaturile, dacă asta e ce vrei să-mi spui. N-am de gând să renunţ vreodată.

— Adică, nu urma calea oficială, obişnuită. Te-ai putea gândi, pur şi simplu – Baley îşi întoarse privirea, simţindu-se jenat în mod inexplicabil – s-o îmbrăţişezi şi s-o săruţi.

— *Nu*, zise Gremionis cu seriozitate. *Te rog.* O femeie de pe Aurora n-ar suporta asta. Niciun bărbat de pe Aurora.

— Domnule Gremionis, nu ţii minte că Gladia *nu* este de pe Aurora? Ea e Solariană şi are alte obiceiuri, alte tradiţii. Eu aş încerca, în locul dumitale.

Privirea stăpânită a lui Baley ascundea o furie bruscă. Ce era Gremionis pentru el, ca să-i dea asemenea sfaturi? De ce să spună altuia să facă un lucru pe care l-ar fi făcut chiar el?

13. Amadiro

52

Baley reveni la afaceri cu o voce puţin mai groasă decât de obicei. Zise:

— Domnule Gremionis, ai pomenit numele conducătorului Institutului de Robotică mai devreme. Îmi poţi spune din nou acest nume?

— Kelden Amadiro.

— Şi pot lua legătura cu el de aici, în vreun fel?

— Ei bine, şi da, şi nu, spuse Gremionis. Poţi lua legătura cu secretarul sau adjunctul lui. Nu cred că vei ajunge la el. Este o persoană destul de rezervată, am auzit. Nu-l cunosc personal, desigur. L-am văzut de câteva ori, dar n-am vorbit niciodată cu el.

— Înţeleg, deci, că nu se foloseşte de dumneata în calitate de creator vestimentar sau pentru tunsoarea personală?

— Nu ştiu dacă se foloseşte de cineva pentru asta şi mi-am dat seama că nu, în cele câteva ocazii în care l-am văzut, deşi aş prefera să nu repeţi această observaţie.

— Sunt sigur că ai dreptate, dar rămâne între noi, zise Baley grav. Aş vrea să încerc să ajung la el, în ciuda reputaţiei lui de om rezervat. Dacă ai un emiţător tridimensional, te-ar supăra dacă m-aş folosi de el în acest scop?

— Brundij poate obţine legătura pentru dumneata.

— Nu, cred că partenerul meu, Daneel, ar trebui… adică, dacă nu te superi.

— Nu mă supăr deloc, spuse Gremionis. Emiţătorul este acolo, aşa că vino după mine, Daneel. Numărul pe care trebuie să-l foloseşti este 75-30-sus-20.

Daneel înclină capul:

— Mulţumesc, domnule.

Camera cu emiţătorul era aproape goală, cu excepţia unui stâlp subţire aflat pe o latură a ei. Acesta se termina la înălţimea taliei cu o suprafaţă plană, pe care se afla un suport destul de complicat. Stâlpul se afla pe podeaua verde deschis, în centrul unui cerc vopsit în gri. Lângă el se afla un cerc identic din punct de vedere al mărimii şi al culorii, dar pe care nu se afla niciun stâlp. Daneel păşi înspre stâlp şi, când făcu asta, cercul pe care stătea străluci cu o radiaţie slabă, albă. Îşi mişcă

o mână pe suport, fluturându-şi degetele prea repede ca Baley să-şi dea seama ce face. Dură numai o secundă, apoi celălalt cerc se lumină exact în acelaşi fel. Pe el apăru un robot, tridimensional în aparenţă, dar tremurând foarte slab, dându-se de gol că e o imagine holografică. Lângă el se afla un suport asemănător cu cel lângă care stătea Daneel, dar suportul robotului tremura şi el, fiind tot o imagine.

Daneel spuse:

— Sunt R. Daneel Olivaw – îl accentuă uşor pe „R”, ca robotul să nu-l ia drept fiinţă umană, şi-l reprezint pe partenerul meu, detectivul de pe Pământ, Elijah Baley. Partenerul meu ar dori să vorbească cu Preşedintele Robotician Kelden Amadiro.

Robotul zise:

— Preşedintele Robotician Amadiro este într-o şedinţă. Este suficient dacă vorbeşte cu Roboticianul Cicis?

Daneel privi iute înspre Baley. Acesta încuviinţă, iar Daneel spuse:

— Va fi suficient.

Robotul zise:

— Dacă îl vei ruga pe detectiv să-ţi ia locul, voi încerca să dau de Roboticianul Cicis.

Daneel spuse cu blândeţe:

— Poate ar fi mai bine dacă mai întâi ai…

Dar Baley strigă:

— E-n ordine, Daneel. Nu mă deranjează să aştept.

— Partenere Elijah, zise Daneel, ca reprezentant personal al Profesorului Robotician Han Fastolfe, ai preluat statutul lui social, cel puţin pentru o vreme. Nu se cuvine să aştepţi pentru…

— Este *în ordine*, Daneel, zise Baley, destul de tăios ca să încheie discuţia. Nu vreau să întârzii din cauza unor dispute pe teme de etichetă.

Daneel ieşi din cerc, iar Baley intră în el. Simţi un bâzâit uşor (poate că era unul imaginar), dar trecu repede.

Imaginea robotului din celălalt cerc păli şi dispăru. Baley aşteptă răbdător şi, în sfârşit, apăru altă imagine, aparent tridimensională.

— Sunt roboticianul Maloon Cicis, zise imaginea, cu o voce ascuţită şi clară.

Avea părul negru tuns scurt, suficient cât să-i dea ceea ce Baley numea un aspect tipic de locuitor al Spaţiului, deşi linia nasului avea o anumită asimetrie, nepotrivită pentru un locuitor al Spaţiului.

Baley vorbi cu calm:

— Sunt detectivul Elijah Baley, de pe Pământ. Aş vrea să stau de vorbă cu Preşedintele Robotician Kelden Amadiro.

— Ai programare, detectiv Baley?

— Nu, domnule.

— Va trebui să-ţi faci dacă vrei să-l vezi… şi pentru săptămâna asta sau cealaltă nu există nicio „fereastră”.

— Sunt detectivul în haine civile Elijah Baley de pe Pământ…

— Asta am înţeles. Dar nu schimbă faptele.

Baley zise:

— La cererea doctorului Han Fastolfe şi cu permisiunea Adunării Legislative de pe Aurora, cercetez omorârea robotului Jander Panell…

— *Omorârea* robotului Jander Panell? întrebă Cicis, atât de politicos, încât se simţi dispreţul.

— Roboticid, dacă vă convine, atunci. Pe Pământ, distrugerea unui robot n-ar conta prea mult, dar pe Aurora, unde roboţii sunt trataţi, mai mult sau mai puţin, ca nişte fiinţe umane, mi se pare că ar putea fi folosit cuvântul „omorâre”.

Cicis răspunse:

— Oricum, fie crimă, roboticid sau nimic, tot nu-l poţi vedea pe Preşedintele Robotician Amadiro.

— Îi pot lăsa un mesaj?

— Poţi.

— Îi va fi transmis imediat? Acum?

— Pot încerca, dar, evident, nu pot garanta nimic.

— Îmi ajunge şi atât. Voi prezenta câteva aspecte şi le voi enumera. Poate doriţi să notaţi.

Cicis zâmbi slab:

— Cred că voi ţine minte.

— Mai întâi, unde este o crimă, este un criminal, şi aş vrea să-i dau doctorului Amadiro o şansă ca să vorbească în apărarea lui…

— Nu se poate! făcu Cicis.

(Iar Gremionis, urmărind din cealaltă parte a încăperii, lăsă să-i cadă falca.)

Baley reuşi să imite zâmbetul slab care dispăruse, dintr-o dată, de pe buzele celuilalt:

— Vorbesc prea repede pentru dumneavoastră, domnule? Vreţi, totuşi, să vă notaţi?

— Îl acuzi pe Preşedintele Robotician că are vreo legătură cu acest Jander Panell?

— Dimpotrivă, domnule robotician. Tocmai pentru că *nu* vreau să-l acuz, trebuie să-l văd. N-aş vrea să sugerez vreo legătură între Preşedintele Robotician şi robotul scos din funcţiune din cauza informaţiilor incomplete, când un cuvânt din partea lui poate clarifica totul.

— Eşti nebun!

— Foarte bine. Spuneţi-i atunci Preşedintelui Robotician că un nebun vrea să stea de vorbă cu el ca să evite acuzaţia de crimă împotriva lui. Ăsta e primul punct. Am şi un al doilea. Îi puteţi spune că acelaşi nebun tocmai a încheiat interogarea amănunţită a artistului pentru personal Santirix Gremionis şi sună de la locuinţa acestuia. Şi cel de-al treilea punct… vorbesc prea repede pentru dumneavoastră?

— Nu! Termină!

— Al treilea punct este acesta. S-ar putea ca Preşedintele Robotician, care sigur are pe cap multe lucruri foarte importante, să nu-şi amintească cine este artistul pentru personal Santirix Gremionis. În acest caz, vă rog să observaţi că este cineva care locuieşte pe terenul Institutului, care a făcut multe plimbări, în ultimul an, cu Gladia, o femeie de pe Solaria care trăieşte pe Aurora.

— Nu pot înmâna un mesaj atât de ridicol şi insultător, Pământeanule.

— În acest caz, vreţi să-i spuneţi că voi merge direct la Adunarea Legislativă şi voi anunţa că nu-mi pot continua investigaţiile, deoarece un anume Maloon Cicis îşi ia libertatea să mă asigure că Preşedintele Robotician Kelden Amadiro nu vrea să mă ajute la ancheta referitoare la distrugerea robotului Jander Panell şi nu vrea să se apere împotriva acuzaţiei că este răspunzător pentru această distrugere?

Cicis se înroşi:

— N-ai să *îndrăzneşti* să spui aşa ceva!

— Nu? Ce-aş avea de pierdut? Pe de altă parte, ce va crede lumea? De fapt, Aurorienii îşi dau perfect de bine seama că dr.

Amadiro este al doilea, imediat după dr. Fastolfe, expert în robotică şi că, dacă Fastolfe nu este răspunzător pentru roboticid… Trebuie să continui?

— Vei afla, Pământeanule, că pe Aurora există legi aspre cu privire la calomnie.

— Nu mă îndoiesc, dar dacă dr. Amadiro este într-adevăr calomniat, pedeapsa lui s-ar putea să fie mai mare decât a mea. Dar de ce nu-i transmiteţi, pur şi simplu, mesajul meu *acum*? Apoi, dacă el poate explica unele aspecte minore, putem evita orice calomnie, acuzaţie sau ceva de genul ăsta.

Cicis se încruntă şi spuse cu încăpăţânare:

— Îi voi spune doctorului Amadiro despre toate astea şi-l voi sfătui din răsputeri să refuze să te vadă.

Dispăru.

Baley aşteptă din nou, răbdător, în timp ce Gremionis gesticulă furios şi şopti:

— Nu poţi face asta, Baley. N-o poţi face.

Baley îi făcu semn să tacă.

După vreo cinci minute (lui Baley i se părură mult mai multe), Cicis reapăru, părând grozav de nervos. Spuse:

— Dr. Amadiro îmi va lua locul în câteva minute şi-ţi va vorbi. Aşteaptă!

Iar Baley zise imediat:

— N-are rost să aştept. Voi veni direct la biroul doctorului Amadiro şi voi vorbi cu el acolo.

Ieşi din cercul gri şi-i făcu un semn cu mâna lui Daneel, care întrerupse imediat legătura.

Gremionis vorbi, sufocându-se:

— Nu poţi vorbi astfel cu oamenii doctorului Amadiro, Pământeanule.

— Tocmai am vorbit, zise Baley.

— Te va alunga de pe planetă în douăsprezece ore.

— Dacă nu progresez în clarificarea acestei încurcături, oricum pot fi alungat de pe planetă în douăsprezece ore.

Daneel spuse:

— Partenere Elijah, mă tem că îngrijorarea domnului Gremionis este îndreptăţită. Adunarea Legislativă de pe Aurora nu poate face mai mult decât să te evacueze, pentru că nu eşti cetăţean Aurorian. Cu toate acestea, pot insista ca autorităţile de pe Pământ să te pedepsească foarte sever, iar Pământul aşa

va face. Cei de acolo nu rezistă la o cerere a Aurorienilor, în acest caz. N-aş vrea să fii pedepsit astfel, partenere Elijah.

— Nici eu nu doresc pedeapsa, Daneel, zise Baley cu amărăciune, dar trebuie să risc. Domnule Gremionis, îmi pare rău că a trebuit să-i spun că vorbesc din locuinţa dumitale. Trebuia să fac ceva ca să-l conving să mă primească şi am crezut că va acorda importanţă acestui lucru. Ceea ce am spus era, de fapt, adevărat.

Gremionis dădu din cap:

— Dacă aş fi ştiut ce ai de gând să faci, domnule Baley, nu ţi-aş fi permis să-l chemi din locuinţa mea. Sunt sigur că-mi voi pierde slujba aici şi... – adăugă abătut – ce-ai să faci pentru mine ca să compensezi asta?

— Îmi voi da toată silinţa, domnule Gremionis, ca să nu-ţi pierzi slujba. Sunt încredinţat că nu vei avea necazuri. Oricum, dacă dau greş, eşti liber să mă descrii ca pe un nebun care ţi-a aruncat acuzaţii grave şi te-a înspăimântat cu ameninţări şi calomnii, aşa că ai fost nevoit să mă laşi să-ţi folosesc emiţătorul. Sunt sigur că dr. Amadiro te va crede. La urma urmei, i-ai trimis, deja, un memoriu, în care te plângi că te-am calomniat, nu-i aşa?

Îşi ridică o mână în semn de rămas bun:

— La revedere, domnule Gremionis. Îţi mulţumesc încă o dată. Nu fi îngrijorat şi... aminteşte-ţi ce ţi-am spus despre Gladia.

Cu Daneel şi Giskard înghesuindu-l de o parte şi de alta, Baley ieşi din locuinţa lui Gremionis, aproape fără să-şi dea seama că ieşea, din nou, în Exterior.

53

Afară totul se schimbase. Baley se opri şi-şi ridică privirea.

— Ciudat, spuse. N-aş fi zis că a trecut aşa de mult timp, chiar presupunând că ziua Auroriană este ceva mai scurtă decât cea standard.

— Ce s-a întâmplat, partenere Elijah? întrebă Daneel cu grijă.

— A apus soarele. N-aş fi crezut.

— Soarele încă n-a apus, domnule, interveni Giskard. Mai sunt vreo două ore până la apus.

Daneel zise:

— Se apropie furtuna, partenere Elijah. Norii s-au adunat, dar furtuna n-o să înceapă decât mai târziu.

Baley se înfioră. Întunericul în sine nu-l deranja. De fapt, când era în Exterior, noaptea era mult mai liniştitoare, sugerându-i nişte ziduri împrejmuitoare, decât ziua, care îndepărta orizontul în toate direcţiile. Necazul era că acum nu era nici zi, nici noapte. Încercă, din nou, să-şi aducă aminte cum fusese ploaia când se găsea în Exterior. Se gândi, dintr-o dată, că nu fusese niciodată afară când ningea şi că nici măcar nu ştia bine cum era ploaia cu apă solidă. Descrierile în cuvinte erau, desigur, insuficiente. Cei mai tineri ieşeau, uneori, să patineze sau să se dea cu sania – sau să facă orice – şi se întorceau strigând de emoţie, dar întotdeauna bucuroşi să ajungă între zidurile Oraşului. Ben încercase odată să-şi facă o pereche de schiuri, după indicaţiile dintr-o carte veche, şi se trezise pe jumătate îngropat într-o grămadă de substanţă albă. Şi până şi descrierea lui Ben, despre cum se vedea şi se simţea zăpada, era chinuitor de neclară şi nesatisfăcătoare. Şi pe urmă, nimeni nu ieşea afară când ningea de fapt, ci doar când substanţa era deja pe jos, pe pământ. Ajuns aici, Baley îşi spuse că singurul lucru asupra căruia toată lumea era de acord era că ningea numai când era foarte frig. Acum nu era foarte frig, era doar răcoare. Acei nori *nu* însemnau că avea de gând să ningă. Se simţi doar puţin mai liniştit. Nu semăna cu zilele înnorate de pe Pământ, pe care el le *văzuse*. Pe Pământ, norii erau mai uşori, era sigur de asta. Erau de un alb-cenuşiu, chiar şi când acopereau cerul de tot. Aici, lumina – ce rămânea din ea – era cam gălbejită, o culoare cadaverică. Oare pentru că soarele Aurorei era mai portocaliu decât cel al Pământului?

Spuse:

— Culoarea cerului este… neobişnuită?

Daneel privi în sus, pe cer:

— Nu, partenere Elijah. E o furtună.

— Aveţi des furtuni din astea?

— În această perioadă a anului, da. Uneori cu fulgere. Nu e o surpriză. A fost prevăzută în buletinul meteorologic de ieri şi, din nou, în cel din dimineaţa asta. Se va termina înainte de a se crăpa de ziuă, iar câmpiile au nevoie de apă. Am fost cam deficitari la ploi în ultima vreme.

— Şi se face aşa de frig? E normal?

— O, da. Dar să intrăm în vehiculul aeropurtat, partenere Elijah. Poate fi încălzit.

Baley încuviinţă şi merseră împreună înspre vehicul, care stătea pe un petic de iarbă unde fusese adus înainte de amiază. Se opriră.

— Stai, zise Baley. Nu l-am întrebat pe Gremionis unde se află locuinţa lui Amadiro… sau biroul…

— Nu e nevoie, partenere Elijah, spuse Daneel imediat, ţinându-l pe Baley cu o mână de cot, împingându-l uşor, dar neîndoios, înainte. Prietenul Giskard are harta Institutului în banca lui de memorii şi ne va conduce înspre Clădirea Administraţiei. Se prea poate ca dr. Amadiro să-şi aibă biroul acolo.

Giskard spuse:

— Informaţiile mele arată că biroul dr. Amadiro *se află* în Clădirea Administraţiei. Dacă, din întâmplare, el nu este la birou, ci în locuinţa lui, aceasta este aproape.

Baley se pomeni din nou înghesuit pe locul din faţă, între cei doi roboţi. Îi mulţumi în gând lui Daneel pentru căldura, aproape umană, pe care o emana corpul lui. Deşi învelişul de tip textil al lui Giskard era izolator şi nu era atât de rece cum ar fi fost metalul gol, pentru cât de îngheţat era Baley acesta era mai puţin atrăgător. Baley era cât pe ce să-şi treacă un braţ în jurul umerilor lui Daneel, cu intenţia de a-l trage mai aproape, ca să se încălzească. Fâstâcit, îşi coborî braţul în poală. Zise:

— Nu-mi place cum e afară.

Daneel, dorind poate să distragă atenţia lui Baley de la aspectul Exteriorului, spuse:

— Partenere Elijah, cum de ai ştiut că dr. Vasilia a încurajat interesul domnului Gremionis faţă de domnişoara Gladia? N-am observat ca dumneata să fi avut vreo dovadă în acest sens.

— N-am avut, răspunse Baley. Eram destul de disperat ca să trag la nimereală, adică să risc cu întâmplări puţin probabile. Gladia mi-a spus că Gremionis e singura persoană suficient de atrasă de ea ca să i se ofere întruna. M-am gândit că el l-ar fi putut ucide pe Jander din gelozie. N-am crezut că ar cunoaşte, într-adevăr, destulă robotică pentru a o face, dar, pe urmă, am aflat că fiica lui Fastolfe, Vasilia, e robotician şi seamănă cu Gladia din punct de vedere fizic. M-am întrebat dacă Gremionis, fiind fascinat de Gladia, n-ar fi putut fi fascinat înainte de Vasilia – şi dacă nu cumva crima nu a fost rezultatul unei conspiraţii

între cei doi. Făcând aluzii vagi la existenţa unei asemenea conspiraţii, am reuşit s-o conving pe Vasilia să mă primească.

— Dar n-a fost nicio conspiraţie, partenere Elijah, spuse Daneel, cel puţin în ceea ce priveşte distrugerea lui Jander. Vasilia şi Gremionis n-ar fi putut concepe această distrugere, nici măcar dacă ar fi lucrat împreună.

— De acord, şi totuşi Vasilia a fost enervată de sugestia că ar fi avut o legătură cu Gremionis. De ce? Când Gremionis ne-a spus că la început a fost atras de Vasilia, apoi de Gladia, m-am gândit dacă nu cumva legătura dintre primii doi a fost mai indirectă, dacă Vasilia ar fi putut încuraja transferul dintr-un motiv asociat mai de departe – dar totuşi asociat – cu moartea lui Jander. De fapt, trebuia să existe vreo legătură între cei doi; reacţia Vasiliei la aluzia mea a dovedit-o. Bănuiala mea a fost corectă. Vasilia plănuia trecerea lui Gremionis de la o femeie la alta. Gremionis a fost uimit să vadă că ştiu asta, ceea ce mi-a fost de folos, pentru că, dacă problema ar fi fost complet nevinovată, n-ar fi avut niciun motiv să facă un secret din ea – şi era clar secretă. Ţii minte că Vasilia n-a pomenit nimic în legătură cu faptul că l-a îndemnat pe Gremionis să se îndrepte spre Gladia. Când i-am spus că Gremionis s-a oferit Gladiei, a reacţionat de parcă ar fi auzit prima oară lucrul ăsta.

— Dar, partenere Elijah, cât de importante sunt toate acestea?

— Putem afla. Mie mi s-a părut că nu e deloc important, nici pentru Gremionis, nici pentru Vasilia. Totuşi, dacă ar fi avut vreo importanţă, s-ar putea să fi fost implicată o a treia persoană. Dacă are vreo legătură cu moartea lui Jander, atunci trebuie să fie o persoană chiar mai talentată decât Vasilia – şi aceasta ar putea fi Amadiro. Aşa că am făcut aluzie la existenţa unei conspiraţii, arătându-i intenţionat că îl interogasem pe Gremionis şi că vorbeam din locuinţa lui – şi asta a mers.

— Totuşi, nu ştiu ce înseamnă toate astea, partenere Elijah.

— Nici eu, cu excepţia unor speculaţii. Dar poate vom afla de la Amadiro. Înţelegi, situaţia noastră este atât de proastă, încât n-avem nimic de pierdut dacă întrebăm şi riscăm.

În timpul acestui schimb de replici, vehiculul se înălţase pe jeturile de aer şi ajunsese la o înălţime moderată. Trecu peste un şir de tufe şi pluti, din nou, pe deasupra gazonului şi a aleilor cu nisip. Baley observă că, în locurile unde iarba era mai înaltă,

era culcată pe o parte de vânt, de parcă ar fi trecut pe deasupra ei un vehicul aeropurtat invizibil şi mult mai mare.

Baley zise:

— Giskard, tu înregistrezi conversaţiile care au loc în prezenţa ta, nu-i aşa?

— Da, domnule.

— Şi le poţi reproduce la nevoie.

— Da, domnule.

— Şi poţi localiza cu uşurinţă – şi reproduce – o anumită declaraţie, făcută de o anumită persoană?

— Da, domnule. Nu trebuie să ascultaţi toată înregistrarea.

— Şi ai putea, dacă e nevoie, să depui mărturie în faţa unui tribunal?

— Eu, domnule? Nu, domnule, zise Giskard, privind fix înspre şosea. Deoarece un robot poate fi făcut să mintă printr-o comandă destul de meşteşugită, iar toate îndemnurile sau ameninţările vreunui judecător nu ar folosi la nimic, legea consideră, cu înţelepciune, că un robot este un martor incompetent.

— Dar, în acest caz, ce rost mai au înregistrările tale?

— Asta, domnule, este altceva. O înregistrare, odată făcută, nu poate fi denaturată la o simplă comandă, deşi ar putea fi ştearsă. Deci, o asemenea înregistrare ar putea fi admisă drept dovadă. Nu există precedente categorice, totuşi, dacă este sau nu admisă, depinde, de la caz la caz, de judecător.

Baley nu putea spune dacă această declaraţie era descurajantă sau dacă era el influenţat de urâta lumină plumburie care scălda peisajul. Spuse:

— Vezi bine ca să conduci, Giskard?

— Sigur, domnule, dar n-am nevoie. Vehiculul este prevăzut cu un radar computerizat care îi dă posibilitatea să evite obstacolele singur, chiar dacă eu, pe neaşteptate, nu mi-aş face datoria. Acesta a funcţionat ieri dimineaţă, când am călătorit în condiţii bune, deşi toate ferestrele erau acoperite.

— Partenere Elijah, zise Daneel, schimbând din nou subiectul ca să-i abată atenţia lui Baley de la furtuna ce stătea să vină, speri că dr. Amadiro va fi, într-adevăr, de folos?

Giskard parcă vehiculul pe o pajişte întinsă, în faţa unei clădiri încăpătoare dar nu foarte înalte, cu o faţadă sculptată

încâlcit, care era evident nouă, deşi dădea impresia că imită ceva foarte vechi.

Baley ştiu că era Clădirea Administraţiei, fără să i se spună. Zise:

— Nu, Daneel, mă aştept ca Amadiro să fie mult prea inteligent ca să ne ajute cât de cât.

— Şi dacă e aşa, ce gânduri ai pe urmă?

— Nu ştiu, răspunse Baley, cu un sentiment de *déjà vu*, dar voi încerca să mă gândesc la ceva.

54

Când Baley intră în Clădirea Administraţiei, primul lui gând a fost de uşurare că a scăpat de lumina nefirească din Exterior. Al doilea a fost unul de recunoaştere. Aici, pe Aurora, casele – locuinţele particulare – erau absolut Auroriene. Nicio clipă n-ar fi putut, stând în camera de zi a Gladiei, sau luând micul dejun cu Fastolfe în sufrageria acestuia, sau vorbind cu Vasilia în biroul ei, sau folosindu-se de emiţătorul tridimensional al lui Gremionis, să se creadă pe Pământ. Toate patru se deosebeau între ele, dar toate erau de un anumit tip, mult diferit de cel al apartamentelor subterane de pe Pământ. Totuşi, Clădirea Administraţiei respira un aer oficial, care depăşea evident diversitatea umană obişnuită. Nu aparţinea tipului de locuinţe de pe Aurora mai mult decât semăna oricare clădire oficială din Oraşul natal al lui Baley cu un apartament din Sectoarele locuibile, dar cele două clădiri oficiale, din cele două Lumi atât de diferite, semănau, în chip ciudat, una cu cealaltă. Acesta era primul loc de pe Aurora unde Baley se crezu, pentru o clipă, pe Pământ. Erau aceleaşi coridoare lungi, reci şi pustii, acelaşi stil al decoraţiunilor interioare, cu fiecare sursă de lumină proiectată astfel încât să enerveze pe cât mai puţini şi să placă la tot atât de puţini. Existau unele elemente care ar fi lipsit pe Pământ – ghivecele suspendate, cu plante, de exemplu, înflorind la lumină şi prevăzute cu dispozitive (ghici Baley) pentru udarea controlată şi automată. Această influenţă naturală lipsea pe Pământ şi prezenţa ei nu-l încânta. Ghivecele astea nu puteau cădea uneori? Nu puteau atrage insecte? Apa nu putea să picure?

Erau şi unele lucruri care lipseau. Pe Pământ, când te aflai într-un Oraş, se auzea permanent vuietul făcut de oameni şi de maşini, chiar şi în cea mai indiferentă clădire administrativă.

„Bâzâitul Insistent al Fraternităţii”, era expresia folosită de politicienii şi ziariştii de pe Pământ. Aici, în schimb, era linişte. Baley nu observase liniştea din locuinţele pe care le vizitase în ziua aceea şi cu o zi înainte, pentru că totul părea atât de nefiresc, încât o ciudăţenie în plus nu mai conta. Într-adevăr, fusese mai conştient de bâzâitul insectelor de afară sau de foşnetul vântului prin vegetaţie decât de absenţa permanentului „Freamăt al Umanităţii” (o altă expresie populară). Oricum, aici, unde se simţea o influenţă de pe Pământ, absenţa „Freamătului” era la fel de supărătoare ca şi nuanţa portocalie a luminii artificiale, mai perceptibilă pe albul foarte deschis al pereţilor decât pe ornamentele încărcate ale locuinţelor de pe Aurora.

Reveria lui Baley nu dură mult. Se aflau chiar la intrarea principală şi Daneel îşi întinse un braţ ca să-i oprească pe ceilalţi doi. Trecură vreo treizeci de secunde, după care Baley, vorbind automat în şoaptă din cauza liniştei ce domnea pretutindeni, întrebă:

— De ce aşteptăm?

— Pentru că e bine să facem aşa, partenere Elijah, răspunse Daneel. În faţa noastră este un câmp usturător.

— Un ce?

— Un câmp usturător, partenere Elijah. De fapt, numele e un eufemism. Stimulează terminaţiile nervoase şi produce o durere ascuţită. Roboţii pot trece, dar fiinţele umane, nu. Desigur, orice încălcare, fie de către un robot, fie de către o fiinţă umană, acţionează o alarmă.

— De unde ştii că un e câmp usturător? întrebă Baley.

— Poate fi văzut, partenere Elijah, dacă ştii la ce să te uiţi. Aerul pare să licărească puţin, iar peretele din spatele acestei zone are o nuanţă slab verzuie, faţă de peretele din faţă.

— Nu sunt deloc sigur că-l văd, spuse Baley indignat. Ce mă poate împiedica – pe mine sau pe oricare alt străin nevinovat – să intru şi să simt durerea?

Daneel zise:

— Cei care sunt membri ai Institutului au un dispozitiv neutralizant; cei care sunt vizitatori sunt, aproape întotdeauna, însoţiţi de unul sau mai mulţi roboţi, care vor detecta, cu siguranţă, câmpul usturător.

Pe coridorul de dincolo de câmp se apropia un robot. (Licărul câmpului se observa mai uşor pe suprafaţa lui metalică, netedă.) Păru să-l ignore pe Giskard, dar şovăi o clipă când privi de la Baley la Daneel şi înapoi. Şi apoi, după ce luă o hotărâre, i se adresă lui Baley. („Poate că Daneel pare prea uman, gândi Baley, ca să fie om.”)

Robotul întrebă:

— Numele dumneavoastră, domnule?

Baley răspunse:

— Sunt detectivul Elijah Baley de pe Pământ. Sunt însoţit de doi roboţi de la locuinţa doctorului Han Fastolfe – Daneel Olivaw şi Giskard Reventlov.

— Numărul de legitimaţie, domnule?

Numărul de serie al lui Giskard apăru, fosforescent, pe partea stângă a pieptului:

— Garantez pentru ceilalţi doi, prietene, spuse el.

Robotul studie numărul o clipă, de parcă l-ar fi comparat cu un dosar din banca lui de memorii. Apoi încuviinţă şi zise:

— Număr de serie acceptat. Puteţi trece.

Daneel şi Giskard intrară imediat, dar Baley începu să bâjbâie încet. Întinse mâna, ca şi cum ar fi vrut să simtă dacă-l doare.

— Câmpul a fost întrerupt, partenere Elijah, spuse Daneel. Va fi restabilit după ce trecem noi.

„Mai bine încet, decât să mă doară”, se gândi Baley, şi-şi continuă mersul târşâit până ce trecu mult dincolo de bariera de câmp.

Roboţii, fără să dea semne de nerăbdare sau de dezaprobare, aşteptară până ce paşii şovăitori ai lui Baley îi ajunseră din urmă.

Apoi se urcară pe o rampă în spirală, care era numai pentru două persoane. Robotul era primul, singur; Baley şi Daneel stăteau unul lângă celălalt, în spatele lui (mâna lui Daneel stătea uşoară, dar aproape posesivă, pe umărul lui Baley); iar Giskard încheia şirul.

Baley îşi dădu seama că pantofii lui cu vârful în sus erau cam incomozi şi presimţi că-i va fi greu să urce rampa, prea abruptă şi să se aplece în faţă, ca să evite o alunecare neîndemânatică. Fie tălpile pantofilor lui, fie suprafaţa rampei – sau şi una, şi alta – ar fi trebuit să aibă striaţii. De fapt, niciuna dintre ele n-avea.

Robotul din faţă spuse:

— Domnule Baley – ca şi cum ar fi vrut să-l avertizeze de ceva, şi mâna robotului se încleştă de grilajul de care se ţinea.

Imediat rampa se desfăcu în mai multe părţi, care alunecară una pe lângă cealaltă, formând trepte. Apoi întreaga rampă începu să urce. Efectuă o rotaţie completă, trecând prin tavanul din care se retrăsese o parte, apoi, când se opri, se aflau la ceea ce se putea bănui că este etajul întâi. Treptele dispărură şi cei patru porniră.

Baley privi curios în urmă:

— Cred că e bun pentru cei care vor să coboare, dar ce te faci dacă, la un moment dat, sunt mai mulţi cei ce vor să urce, decât cei ce vor să coboare? Până la urmă se va înfige o jumătate de kilometru în cer sau în pământ.

— Asta e o spirală pentru urcat, spuse Daneel cu voce joasă. Există spirale pentru coborât, separate.

— Dar trebuie să coboare din nou, nu?

— Se opreşte în vârf – sau la bază – depinde de care e vorba, partenere Elijah, şi, în perioadele în care nu e folosită, se desfăşoară, ca să spun aşa. Această spirală de urcare coboară acum.

Baley privi în urmă. Poate că suprafaţa aceea plană aluneca în jos, dar nu se vedea nicio neregularitate sau vreun semn că se mişcă.

— Şi dacă vrea cineva să se folosească de ea când a ajuns sus de tot?

— Atunci va trebui să aştepte desfăşurarea, care durează mai puţin de un minut. Mai sunt şi treptele obişnuite, partenere Elijah, şi majoritatea Aurorienilor nu se dau în lături să le folosească. Roboţii folosesc scările aproape întotdeauna. Deoarece eşti vizitator, ţi se oferă, din politeţe, spirala.

Mergeau din nou pe un culoar, înspre o uşă mai împodobită decât celelalte. „O purtare curtenitoare”, se gândi Baley. „Un semn dătător de speranţă.” Poate că era alt semn dătător de speranţă faptul că în pragul uşii împodobite apăru un Aurorian. Era înalt, cu cel puţin opt centimetri mai înalt decât Daneel, care avea cu vreo cinci centimetri mai mult decât Baley. Omul din prag era de asemenea lat, masiv, cu o faţă rotundă, un nas cam borcănat, păr negru creţ, era oacheş şi zâmbea. Cel mai demn

de luat în seamă era zâmbetul. Larg şi aparent neforţat, dezvelea dinţii proeminenţi, albi şi puternici.

Zise:

— A, iată-l pe domnul Baley, vestitul anchetator de pe Pământ, care a venit pe mica noastră planetă ca să arate că eu sunt un ticălos înspăimântător. Intră, intră. Eşti binevenit. Îmi pare rău dacă ajutorul meu, roboticianul Maloon Cicis, ţi-a dat impresia că nu sunt disponibil, dar el este un individ precaut şi mult mai grijuliu cu timpul meu decât mine.

Se dădu la o parte când intră Baley şi-l bătu uşor, cu mâna lui grasă, pe omoplat. Părea să fie un gest de prietenie cum Baley nu mai întâlnise pe Aurora.

Baley zise, prevăzător (îndrăznea prea mult?):

— Înţeleg că sunteţi Preşedintele Robotician Kelden Amadiro?

— Întocmai. Întocmai. Omul care are de gând să-l distrugă pe dr. Han Fastolfe ca forţă politică pe planeta asta – dar sper să te conving că asta nu mă face chiar atât de ticălos. La urma urmei, eu nu încerc să dovedesc faptul că Fastolfe e cel ticălos, pur şi simplu din cauza actului prostesc de vandalism pe care l-a comis asupra propriei creaţii – sărmanul Jander. Să spunem că voi demonstra doar că Fastolfe… se înşală.

Făcu un gest uşor, iar robotul care îi condusese intră într-o nişă.

Când uşa se închise, Amadiro îi făcu semn lui Baley să se aşeze pe un scaun tapiţat şi, cu o economie de gesturi admirabilă, cu cealaltă mână indică nişe în perete pentru Daneel şi Giskard. Baley observă privirea hulpavă pe care Amadiro i-o aruncă lui Daneel, zâmbetul fiind înlocuit de expresia unui animal de pradă. Într-o clipă zâmbetul îi reapăru. Baley se întrebă dacă, nu cumva, schimbarea rapidă a expresiei fusese numai în imaginaţia lui.

Amadiro spuse:

— Deoarece se pare că ne aşteaptă o vreme posomorâtă, hai să ne descurcăm fără lumina ineficientă a zilei, cu care suntem binecuvântaţi acum în mod îndoielnic.

Cumva (Baley nu văzu exact ce făcea Amadiro la panoul de comandă de pe biroul lui) ferestrele deveniră opace, iar pereţii începură să răspândească o lumină blândă, ca şi cea naturală.

Zâmbetul lui Amadiro păru să devină şi mai larg:

— De fapt, nu prea avem despre ce vorbi, dumneata şi cu mine, domnule Baley. Am avut grijă să stau de vorbă cu domnul Gremionis, în timp ce dumneata erai pe drum încoace. Cele spuse de el m-au hotărât să vorbesc şi cu dr. Vasilia. Se pare, domnule Baley, că îi acuzi pe amândoi, mai mult sau mai puţin, de complicitate la distrugerea lui Jander şi, dacă înţeleg bine, mă acuzi şi pe mine.

— Am pus doar întrebări, dr. Amadiro, aşa cum vreau să fac şi acum.

— Fără îndoială, dar dumneata eşti Pământean, aşa că nu-ţi dai seama de monstruozitatea acţiunilor dumitale şi îmi pare foarte rău că va trebui, totuşi, să suporţi consecinţele lor. Probabil ştii că Gremionis mi-a trimis un memoriu referitor la calomnierea lui de către dumneata.

— Mi-a spus că aşa a făcut, dar nu m-a înţeles. Nu era calomnie.

Amadiro îşi ţuguie buzele, cugetând, parcă, la cele auzite:

— Îndrăznesc să spun că ai dreptate din punctul dumitale de vedere, domnule Baley, dar dumneata nu înţelegi definiţia Auroriană a cuvântului. Am fost silit să trimit memoriul lui Gremionis Preşedintelui şi, drept urmare, e foarte posibil să se dea ordin să fii expulzat de pe planetă până mâine dimineaţă. Bineînţeles că regret acest lucru, dar mă tem că investigaţia dumitale se apropie de sfârşit.

14. Din nou Amadiro

55

Baley fusese luat prin surprindere. Nu ştia ce să creadă despre Amadiro şi nu se aşteptase la această încurcătură. Gremionis îl descrisese ca pe o persoană „rezervată”. Din cele spuse de Cicis, se aşteptase ca Amadiro să fie un despot. Totuşi, ca persoană, Amadiro părea jovial, chiar prietenos. Însă, dacă era să se ia după cuvintele lui, Amadiro acţiona cu calm ca să pună capăt investigaţiei. O făcea fără milă – ba chiar cu un zâmbet de compătimire.

Ce fel de individ era el?

În mod automat, Baley privi înspre nişele în care stăteau Giskard şi Daneel, primitivul Giskard bineînţeles inexpresiv, emancipatul Daneel calm şi tăcut. Ca Daneel să-l fi întâlnit vreodată pe Amadiro în scurta lui existenţă era, la prima vedere, puţin probabil. În schimb Giskard, în deceniile lui – câte? –, l-ar fi putut foarte bine întâlni. Baley îşi strânse buzele, gândindu-se că l-ar fi putut întreba pe Giskard mai înainte ce fel de persoană era Amadiro. Şi-ar fi dat seama mai bine cât din ceea ce arăta era adevărat şi cât era calculat cu isteţime. De ce naiba, se întrebă Baley, nu folosea el mai inteligent posibilităţile acestor roboţi? Sau de ce nu s-a oferit Giskard să-l informeze – dar nu, asta nu era cinstit. Era clar că lui Giskard îi lipsea capacitatea de a acţiona independent în asemenea situaţii. El oferă informaţii la cerere, se gândi Baley, dar nu emite niciuna din proprie iniţiativă.

Amadiro urmări privirea lui Baley şi zise:

— Cred că sunt unul contra trei. După cum vezi, niciunul dintre roboţii mei nu se află aici, în birou – deşi, dacă îi chem, vin în orice număr, recunosc – în timp ce dumneata ai doi dintre roboţii lui Fastolfe: prietenul de nădejde Giskard şi această minune a proiectării, Daneel.

— Văd că îi cunoaşteţi pe amândoi, spuse Baley.

— Doar din auzite. De fapt îi văd – eu, robotician, era să spun „în carne şi oase” – de fapt îi văd acum pentru prima oară, din punct de vedere fizic, deşi l-am văzut pe Daneel interpretat de un actor în acel spectacol de pe hiperunde.

— Se pare că toată lumea din toate Lumile a văzut acel spectacol de pe hiperunde, zise Baley posomorât. Mie, ca individ real şi mărginit, lucrul ăsta îmi face viaţa grea.

— Nu în ceea ce mă priveşte, spuse Amadiro, iar zâmbetul i se lărgi. Te asigur că n-am luat deloc în serios imaginea dumitale fictivă. Am bănuit eu că în viaţa reală eşti mărginit. Şi aşa şi eşti, altfel nu te-ai fi dedat atât de nestingherit la acuzaţii inadmisibile pe Aurora.

— Dr. Amadiro, zise Baley, vă asigur că nu făceam acuzaţii oficiale. Efectuam doar o investigaţie şi analizam posibilităţile.

— Să nu mă înţelegi greşit, făcu Amadiro cu o ardoare bruscă. Nu te condamn. Sunt sigur că te comportai perfect după regulile de pe Pământ. Numai că acum încalci regulile de pe Aurora. Noi ne apărăm reputaţia cu o putere incredibilă.

— Dacă e aşa, dr. Amadiro, atunci dumneavoastră şi alţi Globalişti nu l-aţi calomniat pe dr. Fastolfe, mult mai mult decât mine?

— Perfect adevărat, încuviinţă Amadiro, dar eu sunt un Aurorian eminent şi am o anumită influenţă, în timp ce dumneata eşti Pământean şi n-ai niciun fel de influenţă. Recunosc, asta e foarte incorect, şi îmi pare rău, dar aşa sunt Lumile. Ce putem face? În plus, acuzaţia împotriva lui Fastolfe poate fi susţinută – şi *va fi* susţinută – iar calomnia nu este calomnie când reprezintă adevărul. Greşeala dumitale a fost să faci acuzaţii care, pur şi simplu, nu pot fi susţinute. Sunt sigur că vei fi de acord că nici domnul Gremionis, nici dr. Vasilia Aliena – separat sau împreună – nu l-ar fi putut scoate din funcţiune pe bietul Jander.

— Oficial, n-am acuzat pe niciunul dintre ei.

— Poate că nu, dar pe Aurora nu te poţi ascunde în spatele cuvântului „oficial”. Păcat că Fastolfe nu te-a prevenit asupra acestui lucru când te-a adus aici să preiei această investigaţie, această... aşa cum e acum, mă tem că e o investigaţie nefericită.

Baley simţi cum îi tresare colţul gurii, la gândul că Fastolfe l-ar fi putut, într-adevăr, preveni. Întrebă:

— Voi obţine o audiere în această privinţă, sau e totul aranjat?

— Bineînţeles că vei obţine o audiere, înainte de a fi condamnat. Aici, pe Aurora, nu suntem sălbatici. Preşedintele va

lua în seamă memoriul pe care i l-am trimis, împreună cu toate sugestiile mele pe marginea lui. Probabil că îl va audia pe Fastolfe, în calitate de parte adversă strâns implicată şi, apoi, va aranja o întâlnire cu noi trei, poate mâine. Va trebui luată o hotărâre – atunci sau mai târziu – care va fi ratificată de întreaga Adunare Legislativă. Te asigur că va fi respectat procedeul legal.

— Fără îndoială că va fi respectată litera legii, dar dacă Preşedintele s-a hotărât deja, dacă nimic din ce spun nu va fi acceptat şi dacă Adunarea Legislativă îşi va pune ştampila pe o hotărâre luată dinainte? Aşa ceva e posibil?

Auzind acestea, Amadiro nu zâmbi, deşi păru amuzat:

— Eşti un realist, domnule Baley. Mă bucură asta. Oamenii care visează la dreptate pot fi atât de uşor dezamăgiţi... şi, de obicei, sunt nişte persoane atât de minunate, încât nu-ţi place să vezi ce se întâmplă.

Amadiro îşi fixă din nou privirea asupra lui Daneel:

— O lucrare remarcabilă, acest robot cu aspect uman, zise el. E uimitor cât de bine îşi ascunde dr. Fastolfe unele lucruri. Şi e păcat că Jander nu mai e. Aici Fastolfe e de neiertat.

— Dr. Fastolfe, domnule, neagă orice implicare.

— Da, domnule Baley, bineînţeles că neagă. El spune că *eu* sunt implicat? Sau implicarea mea este numai ideea dumitale?

Baley spuse cu prudenţă:

— Eu nu am o asemenea idee. Eu vreau numai să vă pun întrebări pe această temă. În ceea ce-l priveşte pe dr. Fastolfe, el nu susţine o acuzaţie împotriva dumneavoastră. El e sigur că n-aveţi nicio legătură cu ceea ce i s-a întâmplat lui Jander, fiindcă e absolut sigur că vă lipsesc cunoştinţele şi capacitatea de a imobiliza un robot cu aspect uman.

Dacă Baley sperase ca astfel să agite spiritele, dădu greş. Amadiro acceptă terfelirea fără să-şi piardă buna dispoziţie şi spuse:

— Aici are dreptate, domnule Baley. Niciun robotician – viu sau mort – nu are capacitatea necesară, cu excepţia lui Fastolfe însuşi. Nu aşa spune el, modestul nostru profesor al profesorilor?

— Da, aşa spune.

— Atunci, oare ce spune el că i s-a întâmplat lui Jander?

— Ceva întâmplător. Un accident.

Amadiro râse:

— A calculat probabilitatea unui asemenea accident?

— Da, domnule Preşedinte Robotician. Totuşi, poate avea loc şi o întâmplare neprevăzută, mai ales dacă apar condiţii nefavorabile.

— Ca de pildă?

— Asta sper să aflu de la dumneavoastră. Deoarece aţi aranjat, deja, să fiu evacuat de pe planetă, aveţi acum de gând să împiedicaţi anchetarea dumneavoastră, sau îmi pot continua investigaţia până ce activitatea mea în acest domeniu ia sfârşit în mod legal? Înainte de a răspunde, dr. Amadiro, vă rog să ţineţi seama de faptul că investigaţia încă *nu* a luat sfârşit din punct de vedere legal şi, în orice audiere, care poate veni mâine sau mai târziu, vă pot acuza că aţi refuzat să răspundeţi la întrebările mele, dacă veţi insista să punem capăt acum acestei întrevederi. Asta l-ar putea influenţa pe Preşedinte în luarea hotărârii sale.

— Nu-l va influenţa, dragă domnule Baley. Să nu-ţi închipui că poţi să mă încurci în vreun fel. Oricum, îmi poţi pune câte întrebări vrei. Voi colabora deschis cu dumneata, de-ar fi numai bucuria spectacolului de a-l vedea pe bunul Fastolfe încercând inutil să se descurce în această afacere nenorocită. Nu sunt foarte răzbunător, domnule Baley, dar faptul că Jander era propria creaţie a lui Fastolfe nu-i dă dreptul să-l distrugă.

Baley spuse:

— Nu s-a stabilit legal că el a făcut asta, aşa că, cel puţin virtual, este o calomnie ceea ce tocmai aţi spus. Deci, să lăsăm asta deoparte şi să ne continuăm discuţia. Am nevoie de informaţii. Eu voi pune întrebările pe scurt şi direct şi, dacă dumneavoastră răspundeţi la fel, această întrevedere va lua repede sfârşit.

— Nu, domnule Baley. Nu dumneata stabileşti condiţiile acestei întrevederi, spuse Amadiro. Presupun că unul sau ambii dumitale roboţi sunt utilaţi pentru înregistrarea întregii noastre conversaţii.

— Aşa cred.

— Eu ştiu. Am şi eu un dispozitiv de înregistrare. Să nu crezi, bunul meu domn Baley, că mă vei conduce printr-o junglă de răspunsuri scurte spre ceva ce-i va fi de folos lui Fastolfe. Voi răspunde cum voi crede eu de cuviinţă şi voi avea grijă să nu fiu

înţeles greşit. Şi propria mea înregistrare mă va ajuta să mă asigur că nu sunt înţeles greşit.

Acum, pentru prima oară, în spatele atitudinii prieteneşti a lui Amadiro se ghicea lupul.

— Foarte bine, atunci, dar dacă răspunsurile dumneavoastră vor fi dinadins lungi şi evazive, şi asta va apărea în înregistrare.

— Evident.

— După ce ne-am înţeles, pentru început, aş dori un pahar cu apă.

— Desigur. Giskard, vrei să-l serveşti pe domnul Baley?

Giskard ieşi imediat din nişă. Se auzi inevitabilul zornăit al cuburilor de gheaţă la barul dintr-un capăt al încăperii şi imediat în faţa lui Baley, pe birou, apăru un pahar cu apă.

— Mulţumesc, Giskard, zise Baley, aşteptând ca acesta să intre înapoi în nişă.

Apoi vorbi:

— Dr. Amadiro, am dreptate să cred că sunteţi conducătorul Institutului de Robotică?

— Da, ai.

— Şi fondatorul lui?

— Corect. Vezi, răspund pe scurt.

— De cât timp există acesta?

— În concepţie – de decenii. De cel puţin cincisprezece ani adun oameni însufleţiţi de aceeaşi idee. Acum doisprezece ani am obţinut aprobarea Adunării Legislative. Construcţia a început acum nouă ani şi munca propriu-zisă acum şase ani. În forma lui actuală, Institutul funcţionează de doi ani şi avem planuri de dezvoltare pe termen lung. Iată un răspuns lung, domnule, dar prezentat foarte pe scurt.

— De ce aţi considerat necesar să întemeiaţi Institutul?

— A, domnule Baley. Aici cred că nu aştepţi decât un răspuns lung.

— Cum doriţi, domnule.

În acel moment, un robot aduse o tavă cu sandvişuri mici şi prăjituri şi mai mici, toate necunoscute lui Baley. Încercă un sandviş şi îl găsi uscat şi nu tocmai neplăcut la gust, dar destul de ciudat ca să-l înghită cu greu. Îl făcu să alunece pe gât bând restul de apă.

Amadiro îl urmări cu un fel de plăcere şi spuse:

— Trebuie să înţelegi, domnule Baley, că noi, Aurorienii, suntem oameni neobişnuiţi. Aşa sunt în general cei din Spaţiu, dar acum eu vorbesc despre Aurorieni în special. Suntem urmaşii Pământenilor – un lucru la care majoritatea dintre noi nu se gândeşte cu plăcere – dar suntem autoaleşi.

— Ce înseamnă asta, domnule?

— Pământenii trăiesc de mult timp pe o planetă supraaglomerată şi s-au organizat în oraşe şi mai aglomerate, care, în final, au devenit stupuri şi furnicare pe care le numiţi Oraşe, cu „O" mare. Ce fel de Pământeni, deci, ar pleca de pe Pământ şi ar merge înspre alte Lumi pustii şi duşmănoase şi ar construi societăţi noi din nimic, societăţi pe care nu le-ar vedea terminate într-o viaţă de om – copaci care ar fi lăstari când ar muri ei, ca să spun aşa.

— Oameni foarte neobişnuiţi, cred.

— Foarte neobişnuiţi. Mai precis, oameni care nu depind atât de mult de aglomerările de indivizi încât să nu poată face faţă pustietăţii. Oameni care ar prefera, chiar, pustietatea, cărora le-ar plăcea să muncească pe cont propriu şi să-şi rezolve singuri problemele, mai degrabă decât să se ascundă în gloată şi să împartă greutatea cu alţii, astfel încât sarcina lor să fie egală cu zero. Individualişti, domnule Baley. Individualişti!

— Înţeleg.

— Şi societatea noastră se bazează pe asta. Toate direcţiile în care s-au dezvoltat Lumile din Spaţiu scot şi mai mult în evidenţă individualitatea noastră. Suntem mândri că suntem oameni pe Aurora, decât să fim o turmă de oi pe Pământ. Bagă de seamă, domnule Baley, nu folosesc această metaforă ca să ridiculizez Pământul. Pur şi simplu e vorba de o societate diferită pe care eu o consider de neadmirat, dar pe care cred că dumneata o găseşti plăcută şi ideală.

— Ce legătură are asta cu întemeierea Institutului, dr. Amadiro?

— Până şi mândrul şi sănătosul individualism îşi are dezavantajele lui. Minţile cele mai înaintate – muncind separat, timp de secole – nu pot progresa dacă refuză să-şi comunice descoperirile. O problemă încurcată îl poate întârzia pe un savant un secol, când e posibil ca un coleg să aibă deja soluţia şi nici măcar să nu-şi dea seama ce problemă rezolvă. Institutul

este o încercare, cel puţin în domeniul strict al roboticii, de a introduce o anumită comunitate de gândire.

— E posibil ca problema încurcată la care vă referiţi să fie construcţia unui robot cu aspect uman?

Ochii lui Amadiro clipiră:

— Da, e clar, nu-i aşa? Acum douăzeci şi şase de ani, noul sistem matematic al lui Fastolfe, pe care el îl denumeşte „analiză intersecţională”, a făcut posibilă proiectarea roboţilor cu aspect uman, dar el a păstrat sistemul pentru sine. După mulţi ani, când au fost elaborate toate detaliile tehnice dificile, el şi dr. Sarton au aplicat teoria la proiectul lui Daneel. Apoi Fastolfe singur l-a terminat pe Jander. Dar şi toate aceste detalii au fost ţinute secrete. Cei mai mulţi roboticieni au ridicat din umeri şi s-au gândit că e ceva firesc. Puteau încerca doar, individual, să elaboreze detaliile singuri. Mie, în schimb, mi-a venit ideea unui Institut în care eforturile să fie unite. N-a fost uşor să-i conving pe ceilalţi roboticieni despre utilitatea planului sau să conving Adunarea Legislativă să-l fondeze, în ciuda opoziţiei înverşunate a lui Fastolfe, sau să perseverez în efort ani mulţi, dar am ajuns aici.

— De ce s-a opus dr. Fastolfe? întrebă Baley.

— Din amor-propriu obişnuit, mai întâi, şi să ştii că nu-i fac o vină din asta. Fiecare avem un egoism foarte normal. Este legat de individualism. Este vorba că Fastolfe se consideră cel mai mare robotician din istorie şi mai consideră şi că robotul cu aspect uman este propria lui realizare. Nu vrea ca realizarea să-i fie copiată de un grup de roboticieni, de necomparat cu el însuşi. Îmi închipui că a considerat asta o conspiraţie a inferiorilor pentru a-i micşora şi deteriora propria victorie măreaţă.

— Aţi spus că acesta a fost motivul lui să se opună „mai întâi”. Asta înseamnă că au mai existat şi alte motive. Care au fost acelea?

— El se opune şi întrebuinţării pe care o planificăm noi pentru roboţii cu aspect uman.

— Ce întrebuinţare, dr. Amadiro?

— Ei, nu. Să nu facem pe naivii. Cu siguranţă că dr. Fastolfe ţi-a vorbit despre planul Globaliştilor de a coloniza Galaxia.

— Mi-a vorbit şi, în legătură cu aceasta, dr. Vasilia mi-a povestit despre dificultăţile înaintării în ştiinţă printre

individualişti. Oricum, asta nu mă împiedică să ascult părerile dumneavoastră despre aceste probleme. Nici pe dumneavoastră n-ar trebui să vă împiedice să mi le spuneţi. De exemplu, vreţi ca eu să accept interpretarea pe care dr. Fastolfe o dă planurilor Globaliştilor, considerând-o nepărtinitoare – şi aţi înregistra asta? Sau preferaţi să vă descrieţi planurile cu cuvintele dumneavoastră?

— Dacă mă iei aşa, domnule Baley, nu-mi laşi nicio posibilitate de alegere.

— Niciuna, dr. Amadiro.

— Foarte bine. Eu… noi, ar trebui să spun, pentru că oamenii de la Institut sunt mânaţi de aceleaşi idealuri în această privinţă, privim în viitor şi dorim ca umanitatea să găsească noi şi noi planete pentru colonizare. Totuşi, nu dorim ca procesul de autoselecţie să distrugă planetele mai vechi sau să le reducă la agonie, ca – iartă-mă – în cazul Pământului. Nu dorim ca noile planete să-i ia pe cei mai buni dintre noi şi să lase în urmă scursurile. Înţelegi, nu-i aşa?

— Vă rog să continuaţi.

— În orice societate orientată spre roboţi, ca şi în cazul propriei noastre societăţi, soluţia la îndemână este să trimitem roboţi colonizatori. Roboţii vor construi societatea şi Lumea, iar noi îi vom urma mai târziu fără să fim nevoiţi să alegem, pentru că noile Lumi vor fi la fel de confortabile şi de adaptate nouă ca şi vechile Lumi, aşa că vom putea pleca înspre ele fără să plecăm de-acasă, ca să spun aşa.

— Roboţii nu vor crea Lumi pentru roboţi, mai degrabă decât Lumi pentru oameni?

— Exact, dacă îi trimitem pe roboţii noştri, care nu sunt decât roboţi. Avem, totuşi, ocazia să trimitem roboţi cu aspect uman, ca Daneel, aici de faţă, care, creând Lumi pentru ei, vor crea, automat, Lumi pentru noi. Cu toate acestea, dr. Fastolfe se opune. Consideră nu ştiu ce virtute faptul că fiinţele umane îşi croiesc o nouă Lume pe o planetă străină şi ostilă, dar nu înţelege că efortul nu numai că ar costa multe vieţi omeneşti, dar ar şi crea o Lume transformată de catastrofe în ceva total diferit de Lumile pe care le cunoaştem.

— Aşa cum Lumile din Spaţiu, de astăzi, sunt diferite de Pământ şi ele între ele?

Amadiro îşi pierdu jovialitatea o clipă şi rămase gânditor:

— De fapt, domnule Baley, ai atins un aspect foarte important. Eu vorbesc despre Aurora. Lumile din Spaţiu diferă, într-adevăr, între ele şi eu nu îndrăgesc în mod deosebit pe niciuna dintre ele. Pentru mine e clar – cu toate că s-ar putea să mă înşel – că Aurora, cea mai veche dintre ele, e şi cea mai bună şi cea mai reuşită. Nu doresc o diversitate de Lumi noi, dintre care doar câteva ar putea fi, într-adevăr, valoroase. Doresc multe Aurore – multe milioane de Aurore – şi din această cauză vreau ca noile Lumi să fie transformate în Aurore înainte ca fiinţele umane să ajungă acolo. Apropo, de aceea noi ne spunem „Globalişti”. Ne interesează *acest* glob al nostru – Aurora – şi nu altul.

— Nu vedeţi nicio valoare în diversitate, dr. Amadiro?

— Dacă diversităţile ar fi la fel de bune, poate ar exista valoare, dar dacă unele – sau majoritatea – sunt inferioare, ce beneficiu ar fi pentru umanitate?

— Când începeţi această lucrare?

— Când vom avea roboţii cu aspect uman cu care s-o facem. Până acum existau cei doi ai lui Fastolfe, dintre care el a distrus unul, lăsându-l pe Daneel singurul exemplar.

În timp ce vorbea, privirea îi căzu pe Daneel.

— Când veţi avea robotul cu aspect uman?

— E greu de spus. Încă nu l-am ajuns din urmă pe dr. Fastolfe.

— Chiar dacă el e unul singur şi dumneavoastră sunteţi mulţi, dr. Amadiro?

Amadiro dădu uşor din umeri:

— Îţi iroseşti ironia, domnule Baley. Fastolfe era mult înaintea noastră de la început şi, deşi Institutul se află de mult timp în fază embrionară, lucrăm concret doar de doi ani. În plus, va trebui nu numai să-l ajungem din urmă pe Fastolfe, ci şi să i-o luăm înainte. Daneel este un produs bun, dar este un prototip şi nu este *destul* de bun.

— În ce fel va trebui să fie îmbunătăţiţi roboţii cu aspect uman, în plus faţă de Daneel?

— Evident, trebuie să semene şi mai mult cu oamenii. Trebuie să existe de ambele sexe şi trebuie să aibă şi un echivalent pentru copii. Trebuie să dezvoltăm generaţiile, dacă pe planete trebuie construită o societate suficient de umană.

— Cred că vor fi dificultăţi, dr. Amadiro.

— Fără îndoială. Sunt multe. Ce greutăţi întrevezi, domnule Baley?

— Dacă veţi produce roboţi cu aspect uman care seamănă atât de bine cu omul, încât pot crea o societate umană, şi dacă ei vor fi produşi în mai multe generaţii, de ambele sexe, cum îi veţi deosebi de fiinţele umane?

— Va avea vreo importanţă?

— S-ar putea. Dacă aceşti roboţi vor semăna prea mult cu omul, se vor putea amesteca în societatea Auroriană şi vor putea deveni membri ai familiei – şi asta n-ar fi potrivit pentru colonizatori.

Amadiro râse:

— E clar că ideea asta ţi-a intrat în cap din cauza ataşamentului Gladiei Delmarre pentru Jander. Vezi, din discuţia cu Gremionis şi cu dr. Vasilia, ştiu câte ceva din întrevederea dumitale cu femeia aceea. Îţi aduc aminte că Gladia e de pe Solaria şi că noţiunea ei despre ce înseamnă un soţ nu este tocmai Auroriană.

— Nu mă gândeam anume la ea. Mă gândeam că actul sexual este foarte tolerat pe Aurora, iar roboţii ca parteneri sunt îngăduiţi acum, roboţi care sunt doar aproximativ asemănători cu omul. Dacă nu veţi deosebi deloc un robot de o fiinţă umană…

— Există problema copiilor. Roboţii nu pot zămisli.

— Dar asta ridică altă problemă. Roboţii vor avea o viaţă lungă, deoarece construirea unei societăţi perfecte poate dura secole întregi.

— Oricum, va trebui ca ei să trăiască mult, dacă vrem să semene cu Aurorienii.

— Şi copiii… tot cu viaţă lungă?

Amadiro nu răspunse.

Baley zise:

— Aceştia vor fi copii artificiali, de robot, şi nu vor creşte niciodată, nu vor îmbătrâni. Cu siguranţă că asta va crea un element suficient de inuman pentru a pune sub semnul întrebării felul societăţii.

Amadiro oftă:

— Eşti pătrunzător, domnule Baley. Într-adevăr, ne gândim să elaborăm o schemă prin care roboţii să poată face copii care

să crească şi să se maturizeze cumva… cel puţin până vor construi societatea pe care dorim.

— Şi apoi, când vor sosi fiinţele umane, roboţii vor putea fi reduşi la scheme de comportament mai robotice.

— Poate – dacă aşa vom considera.

— Şi această producţie de copii? Cel mai bine ar fi dacă sistemul folosit ar fi cât mai aproape de cel uman, nu-i aşa?

— Posibil.

— Sex, fertilitate, naştere?

— Posibil.

— Şi dacă aceşti roboţi întemeiază o societate atât de umană încât nu vor mai putea fi deosebiţi de oameni, când vor sosi adevăratele fiinţe umane nu s-ar putea ca roboţii să-i dispreţuiască pe imigranţi şi să încerce să-i ţină la distanţă? Nu s-ar putea ca roboţii să reacţioneze faţă de Aurorieni aşa cum reacţionaţi dumneavoastră faţă de Pământeni?

— Domnule Baley, roboţii ar mai asculta, încă, de cele Trei Legi.

— Cele Trei Legi vorbesc despre abţinerea de a face rău fiinţelor umane şi de ascultarea faţă de fiinţele umane.

— Întocmai.

— Şi dacă roboţii vor fi atât de asemănători cu fiinţele umane încât se vor considera pe *ei* drept fiinţele umane pe care trebuie să le protejeze şi să le asculte? S-ar putea considera, foarte bine, mai importanţi decât imigranţii.

— Bunul meu domn Baley, de ce te interesează atât de mult lucrurile astea? Ele sunt pentru viitorul îndepărtat. Se vor găsi soluţii, pe măsură ce vom înainta în timp şi vom înţelege, observând, care sunt într-adevăr problemele.

— Dr. Amadiro, s-ar putea ca Aurorienii să nu vă aprobe planurile, de îndată ce vor şti despre ce-i vorba. S-ar putea să prefere părerile dr. Fastolfe.

— Zău? Fastolfe crede că, dacă Aurorienii nu pot coloniza noi planete direct şi fără ajutorul roboţilor, atunci trebuie încurajaţi Pământenii s-o facă.

— Mie mi se pare un lucru de la sine înţeles, zise Baley.

— Pentru că eşti Pământean, bunul meu domn Baley. Te asigur că Aurorienii nu-i vor vedea cu ochi buni pe Pământenii care se vor înghesui în noile lor Lumi, construind noi stupuri şi formând un soi de Imperiu Galactic din trilioanele şi

cvadrilioanele lor şi reducând Lumile Spaţiului – la ce? La lipsă de importanţă, în cel mai bun caz, şi la pieire, în cel mai rău.

— Dar cealaltă variantă o reprezintă Lumile roboţilor asemănători cu omul, care vor construi societăţi aproape umane şi nu vor îngădui nicio fiinţă umană reală printre ei. Aşa se va dezvolta treptat un Imperiu Galactic robotic, reducând Lumile Spaţiului la lipsă de importanţă, în cel mai bun caz, şi la pieire, în cel mai rău. Sunt sigur că Aurorienii vor prefera un Imperiu Galactic uman în locul unuia robotic.

— De ce eşti atât de sigur, domnule Baley?

— Forma pe care o are acum societatea dumneavoastră mă face sigur. În drum spre Aurora, mi s-a spus că aici nu se face nicio deosebire între roboţi şi fiinţele umane, dar e clar că nu e aşa. Poate că e un ideal dorit, despre care Aurorienii se amăgesc că există, dar el nu există.

— Eşti aici – de când? – de mai puţin de două zile şi-ţi dai deja seama?

— Da, dr. Amadiro. Poate tocmai pentru că sunt străin văd atât de bine. Nu sunt orbit de obiceiuri şi idealuri. Roboţii nu au voie să intre în Personale, şi asta e o deosebire care e clar că se face. Le permite fiinţelor umane să găsească un loc unde să fie singure. Dumneavoastră şi cu mine stăm comod, în timp ce roboţii rămân în picioare în nişele lor, după cum vedeţi – Baley arătă cu mâna înspre Daneel – ceea ce este o altă deosebire. Cred că fiinţele umane, chiar şi Aurorienii, vor dori întotdeauna să facă deosebiri şi să-şi păstreze propria umanitate.

— Uimitor, domnule Baley.

— Nu e deloc uimitor, dr. Amadiro. Aţi pierdut. Chiar dacă veţi reuşi să vă impuneţi credinţa că dr. Fastolfe l-a distrus pe Jander faţă de toţi Aurorienii, chiar dacă îl reduceţi pe dr. Fastolfe la neputinţă politică, chiar dacă veţi convinge Adunarea Legislativă şi pe Aurorieni să aprobe planul dumneavoastră de colonizare cu ajutorul roboţilor, veţi câştiga doar timp. De îndată ce Aurorienii vor înţelege implicaţiile planului dumneavoastră, se vor întoarce împotriva dumneavoastră. Atunci, ar fi mai bine dacă aţi pune capăt campaniei împotriva doctorului Fastolfe şi v-aţi întâlni cu el ca să stabiliţi un compromis prin care se poate aranja colonizarea noilor Lumi de către Pământeni, astfel încât să nu reprezinte o ameninţare pentru Aurora sau pentru Lumile din Spaţiu în general.

— Uimitor, domnule Baley, spuse Amadiro a doua oară.

— Nu aveţi altă soluţie, zise Baley categoric.

Dar Amadiro răspunse alene şi amuzat:

— Când spun că remarcile dumitale sunt uimitoare, nu mă refer la conţinutul declaraţiilor dumitale, ci doar la faptul că le faci… şi că îţi închipui că au vreo valoare.

56

Baley îl urmări pe Amadiro luând ultima prăjitură şi muşcând jumătate din ea, cu evidentă plăcere.

— Foarte bună, spuse Amadiro, dar îmi place prea mult să mănânc. Ce spuneam? A, da. Domnule Baley, îţi închipui că ai descoperit un secret? Că ţi-am spus un lucru pe care Lumea noastră nu-l ştie, deja? Că planurile mele sunt periculoase, dar că le flecăresc cu primul venit? Cred că-ţi închipui că, dacă voi vorbi cu dumneata, voi scăpa vreo nerozie de care să te poţi folosi. Fii sigur că n-am de gând s-o fac. Planurile mele pentru mai mulţi roboţi cu aspect uman, pentru familiile de roboţi şi pentru o cultură cât mai umană posibil sunt toate la dosar. Sunt la dispoziţia Adunării Legislative şi a oricui este interesat.

— Publicul ştie? întrebă Baley.

— Probabil că nu. Publicul are priorităţile lui şi e mai interesat de mâncare, de spectacolele de pe hiperunde, de meciurile de fotbal decât de secolul următor şi de mileniul următor. Totuşi, publicul va fi la fel de încântat să-mi aprobe planurile, aşa cum sunt intelectualii care ştiu deja. Cei care vor obiecta nu vor fi destul de numeroşi ca să conteze.

— Sunteţi sigur de asta?

— Ciudat, dar sunt. Dumneata nu înţelegi, mă tem, intensitatea sentimentelor pe care Aurorienii – şi locuitorii Spaţiului în general – le au faţă de Pământeni. Bagă de seamă, eu nu împărtăşesc aceste sentimente şi, de exemplu, mă simt foarte în largul meu cu dumneata. Nu am acea teamă primitivă de infecţii, nu-mi închipui că miroşi urât, nu-ţi atribui toate trăsăturile de caracter care sunt jignitoare, nu cred că dumneata şi ai dumitale complotaţi ca să ne luaţi viaţa sau ca să ne furaţi proprietăţile, dar majoritatea Aurorienilor au toate aceste atitudini. Poate că nu se văd prea bine, şi Aurorienii sunt în stare să fie foarte politicoşi cu anumiţi Pământeni care par inofensivi, dar pune-i la încercare şi toată ura şi suspiciunile lor vor izbucni. Spune-le că Pământenii vin grămadă peste Lumile

lor şi că vor ocupa galaxia înaintea altora şi vor cere urlând distrugerea Pământului, înainte ca aşa ceva să se întâmple.

— Chiar dacă varianta cealaltă ar fi o societate a roboţilor?

— Desigur. Dumneata nu înţelegi nici ce simţim noi în legătură cu roboţii. Suntem obişnuiţi cu ei. Ne simţim bine cu ei.

— Nu. Ei sunt slugile dumneavoastră. Vă simţiţi superiori faţă de ei şi vă simţiţi bine cu ei doar pentru că este întreţinută această superioritate. Dacă veţi fi ameninţaţi de o răsturnare a situaţiei, ca *ei* să devină superiori dumneavoastră, veţi reacţiona cu groază.

— Spui asta doar pentru că Pământenii ar reacţiona aşa.

— Nu. Îi ţineţi departe de Personale. E un simptom.

— Nu au nevoie de aceste încăperi. Pentru spălat au propriile lor instalaţii şi nu excretează. Desigur, nu sunt în întregime asemănători oamenilor. Dacă ar fi, n-am face această deosebire.

— V-aţi teme şi mai mult de ei.

— Zău? făcu Amadiro. Asta-i o prostie. Dumneata te temi de Daneel? Dacă m-aş lua după acel spectacol de pe hiperunde – şi, recunosc, nu cred că pot – ai o deosebită afecţiune pentru Daneel. O simţi, nu-i aşa?

Tăcerea lui Baley era grăitoare, aşa că Amadiro punctă în continuare:

— Chiar acum, zise el, nu te înduioşează faptul că Giskard stă în picioare, liniştit şi fără să vorbească, într-o nişă, în schimb îmi pot da seama, după unele gesturi, că eşti jenat că Daneel este în aceeaşi situaţie. Simţi că este prea uman ca înfăţişare ca să fie tratat ca un robot. Nu te temi mai mult de el din cauză că seamănă cu un om.

— Sunt Pământean. Avem roboţi, spuse Baley, dar nu avem o cultură a roboţilor. Nu puteţi aprecia după mine.

— Şi Gladia, care l-a preferat pe Jander fiinţelor umane…

— Ea e Solariană. Nici după ea nu puteţi aprecia.

— Atunci, după ce poţi aprecia? Dumneata presupui, doar. Pentru mine e destul de clar că, dacă un robot e destul de uman, va fi acceptat ca fiind uman. Ceri o dovadă că *eu* nu sunt robot? Faptul că *par* uman e suficient. În concluzie, nu ne îngrijorează dacă o Lume nouă e colonizată de Aurorieni care sunt oameni în realitate sau în aparenţă, dacă nimeni nu poate face deosebirea. Dar – oameni sau roboţi – colonizatorii vor fi *Aurorieni* oricum, nu Pământeni.

Siguranţa de sine a lui Baley slăbi. Spuse, neconvingător:

— Şi dacă nu veţi învăţa niciodată cum să construiţi un robot cu aspect uman?

— De ce te aştepţi să n-o facem? Observă că am spus „noi”. Suntem mulţi implicaţi în asta.

— S-ar putea ca o grămadă de mediocrităţi să nu facă un geniu.

Amadiro zise scurt:

— Nu suntem mediocrităţi. Lui Fastolfe i-ar conveni să ni se alăture.

— Nu cred.

— Eu cred. Nu-i va plăcea să nu aibă putere în Adunarea Legislativă şi, când va vedea că planurile noastre pentru colonizarea Galaxiei avansează şi că opoziţia lui nu ne împiedică, ni se va alătura. E firesc să facă aşa.

— Nu cred că veţi câştiga, zise Baley.

— Pentru că îţi închipui că această investigaţie a dumitale îl va disculpa în vreun fel pe Fastolfe şi mă va implica pe mine, poate, sau pe altcineva.

— Poate, spuse Baley deznădăjduit.

Amadiro dădu din cap:

— Prietene, dacă aş crede că poţi face ceva care să-mi strice planurile, aş mai fi liniştit, aşteptând să fiu distrus?

— Nu sunteţi. Faceţi tot ce vă stă în putinţă ca să opriţi această investigaţie. De ce, dacă sunteţi convins că nimic din ce-aş face eu nu v-ar sta în cale?

— Ei bine, *poţi* să-mi stai în cale demoralizând-i pe unii dintre membrii Institutului. Nu poţi fi periculos, dar poţi fi enervant, iar eu nu vreau nici asta. Deci, dacă voi putea, voi pune capăt enervării, dar voi face asta cum se cuvine, chiar politicos. Dacă ai fi într-adevăr *periculos*...

— Ce-aţi face, dr. Amadiro, în acest caz?

— Aş putea da ordin să te prindă şi să te închidă până ce vei fi condamnat. Nu cred că Aurorienilor le-ar păsa prea mult de ce-aş putea face eu unui Pământean.

Baley spuse:

— Încercaţi să mă înspăimântaţi, şi asta n-o să vă meargă. Ştiţi foarte bine că nu mă puteţi atinge nici cu un deget cu roboţii mei de faţă.

Amadiro zise:

— Îţi dai seama că la chemarea mea vin o sută de roboţi? Ce vor face ai dumitale împotriva *lor*?

— Toţi o sută nu-mi pot face rău. Ei nu pot face deosebirea între Aurorieni şi Pământeni. Eu sunt om, conform celor Trei Legi.

— Te pot imobiliza – fără să-ţi facă rău – în timp ce roboţii dumitale sunt distruşi.

— Nu chiar, spuse Baley. Giskard vă putea auzi şi, dacă faceţi vreo mişcare ca să vă chemaţi roboţii, Giskard vă va imobiliza pe *dumneavoastră*. Se deplasează foarte repede şi roboţii dumneavoastră vor fi neajutoraţi, chiar dacă reuşiţi să-i strigaţi. Ei vor înţelege că orice gest împotriva mea va avea drept rezultat vătămarea dumneavoastră.

— Vrei să spui că Giskard mă va lovi?

— Ca să mă apere pe mine de rău? Cu siguranţă. Vă va ucide, dacă trebuie.

— Desigur că nu vorbeşti serios.

— Ba da, zise Baley. Daneel şi Giskard au ordin să mă apere. Prima Lege, în această privinţă, a fost întărită cu toată îndemânarea de care e în stare dr. Fastolfe – şi mai ales în ceea ce mă priveşte. Asta nu mi s-a spus chiar cu atâtea cuvinte, dar sunt foarte sigur că e adevărat. Dacă roboţii mei trebuie să aleagă între răul făcut dumneavoastră şi răul făcut mie, aşa Pământean cum sunt, pentru ei va fi uşor să aleagă răul făcut dumneavoastră. Îmi închipui că vă daţi seama că dr. Fastolfe nu doreşte foarte mult să asigure bunăstarea *dumneavoastră*.

Amadiro chicoti şi un zâmbet îi lumină faţa:

— Sunt sigur că ai dreptate în toate privinţele, domnule Baley, dar *este* bine că te-am făcut s-o spui. Ştii, bunul meu domn, că înregistrez şi această conversaţie – ţi-am spus de la început – şi mă bucur. E posibil ca dr. Fastolfe să şteargă ultima parte, dar te asigur că eu n-o voi face. Din ceea ce ai spus reiese clar că el este foarte pregătit să inventeze un robot care să-mi facă rău, chiar să mă ucidă, dacă reuşeşte, având în vedere că din această conversaţie – sau din alta – nu reiese că eu plănuiesc să-i produc un rău fizic lui sau, chiar dumitale. Care dintre noi este ticălosul, domnule Baley? Cred că ai dedus asta şi mai cred că este un moment bun pentru a pune capăt întrevederii.

Se ridică, încă zâmbind, iar Baley, înghiţind greu, se ridică şi el, aproape automat.

Amadiro zise:

— Mai am totuşi un lucru de spus. N-are nicio legătură cu micile noastre necazuri de aici, de pe Aurora – ale lui Fastolfe şi ale mele. Mai degrabă cu problema dumitale, domnule Baley.

— Problema mea?

— Poate ar trebui să spun problema Pământului. Îmi închipui că eşti foarte nerăbdător să-l salvezi pe bietul Fastolfe din propria lui neghiobie deoarece crezi că asta va da planetei dumitale o şansă de expansiune. Să nu crezi asta, domnule Baley. Te înşeli amarnic, este exact viţăvercea, ca să folosesc o expresie populară. Am dat peste ea în câteva romane istorice de pe planeta dumitale.

— Nu cunosc această expresie, răspunse Baley băţos.

— Vreau să spun că situaţia este exact pe dos. Când părerea mea va câştiga în Adunarea Legislativă – şi observă că am spus „când” şi nu „dacă” – Pământul va fi obligat să rămână în propriul lui sistem planetar, recunosc, dar asta va fi, de fapt, în folosul lui. Aurora va avea perspectiva expansiunii şi întemeierii unui imperiu nemărginit. Dacă vom şti că Pământul nu va fi decât Pământ, nimic altceva, ce treabă vom avea cu el? Având Galaxia la dispoziţia noastră, nu-i vom pizmui pe pământeni cu singura lor Lume. Am fi chiar dispuşi să facem din Pământ o Lume confortabilă pentru oamenii lui, atât cât se poate. În schimb, domnule Baley, dacă Aurorienii fac aşa cum cere Fastolfe şi permit Pământului să-şi trimită grupuri colonizatoare în Spaţiu, nu va dura mult până ce un număr tot mai mare dintre ai noştri se va gândi că Pământul vrea să stăpânească Galaxia şi că noi vom fi încercuiţi şi îngrădiţi, că vom fi sortiţi decăderii şi morţii. Atunci, nu voi mai putea face nimic. Propriile mele sentimente prieteneşti faţă de Pământeni nu se vor putea opune suspiciunii şi prejudecăţilor crescânde ale Aurorienilor şi atunci va fi *foarte* rău pentru Pământ. Aşa că, domnule Baley, dacă eşti cu adevărat îngrijorat pentru semenii dumitale, ar trebui să fii foarte nerăbdător ca Fastolfe să *nu* reuşească să impună acestei planete planul lui foarte greşit. Ar trebui să fii un aliat puternic al meu. Gândeşte-te. Îţi spun asta, te asigur, din prietenie sinceră şi simpatie faţă de dumneata şi de planeta dumitale.

Amadiro zâmbea la fel de larg ca şi până atunci, numai că acum era lup întreg.

57

Baley şi roboţii lui îl urmară pe Amadiro afară din încăpere şi pe coridor.

Amadiro se opri în dreptul unei uşi discrete şi întrebă:

— N-ai vrea să foloseşti instalaţiile înainte de plecare?

Baley se încruntă o clipă, fiindcă nu înţelegea. Apoi îşi aminti expresia veche pe care o folosise Amadiro, pentru că citise romane istorice. Spuse:

— A fost odată un general, al cărui nume nu mi-l amintesc şi care, conştient de exigenţele serviciului militar, a spus cândva: „Nu pierde niciodată şansa de a face pipi.”

Amadiro zâmbi larg şi zise:

— Excelent sfat. Aproape la fel de bun ca sfatul meu de a te gândi serios la cele discutate. Crede-mă, nu sunt un sălbatic. Eşti oaspetele meu în această clădire şi, din acest motiv, eşti în perfectă siguranţă.

Baley spuse prevăzător:

— Dacă ezit, e pentru că mă gândesc la oportunitatea de a folosi… hm… instalaţiile dumneavoastră, ţinând seama de faptul că nu sunt Aurorian.

— Prostii, dragul meu Baley. Ce altă variantă ai? Nevoia nu cunoaşte lege. Te rog să te foloseşti de ele. Să fie ăsta un simbol că eu nu sunt influenţat de prejudecăţile generale de pe Aurora şi că vă doresc, dumitale şi Pământului, bine.

— Puteţi face un pas în plus?

— În ce direcţie, domnule Baley?

— Îmi puteţi dovedi că sunteţi şi deasupra prejudecăţilor de pe planeta asta faţă de roboţi…

— Nu există prejudecăţi faţă de roboţi, spuse Amadiro iute.

Baley dădu solemn din cap, ca şi cum ar fi fost de acord cu observaţia, şi îşi termină fraza:

— … îngăduindu-le să intre în Personală cu mine. Am început să nu mă simt bine fără ei.

Amadiro păru şocat o clipă. Îşi reveni imediat şi spuse, aproape ameninţător:

— Bineînţeles, domnule Baley.

— Dar cine e acum înăuntru s-ar putea opune cu străşnicie. Nu vreau să provoc scandal.

— Nu e nimeni înăuntru. Este o Personală pentru o singură persoană şi, dacă ar fi folosit-o cineva, semnalul de ocupat ar fi arătat asta.

— Mulţumesc, domnule Amadiro, zise Baley.

Deschise uşa şi spuse:

— Te rog să intri, Giskard.

Giskard şovăi evident, dar nu se opuse şi intră. La un gest al lui Baley, îl urmă Daneel care, când intră pe uşă, îl apucă pe Baley de cot şi-l împinse şi pe el înăuntru.

Închizând uşa, Baley zise:

— Ies imediat. Mulţumesc pentru permisiune.

Intră în încăpere cât putu de degajat, dar cu un junghi în capul pieptului. Ar fi putut conţine vreo surpriză neplăcută?

58

Baley găsi Personala liberă, totuşi. Nici nu era mult de căutat în ea. Era mai mică decât cea din locuinţa lui Fastolfe.

În cele din urmă, observă că Daneel şi Giskard stăteau liniştiţi unul lângă celălalt, cu spatele lipit de uşă, străduindu-se, parcă, să ocupe cât mai puţin loc.

Baley încercă să vorbească normal, dar ceea ce ieşi fu o bolboroseală neclară. Îşi drese vocea făcând mai mult zgomot decât trebuia şi zise:

— Poţi veni mai aproape… şi nu-i nevoie să taci, Daneel.

(Daneel fusese pe Pământ. Cunoştea interdicţia de a vorbi în Personală.) Şi dovedi imediat că ştie. Îşi duse un deget la buze.

Baley spuse:

— Ştiu, ştiu, dar las-o baltă. Dacă Amadiro poate încălca interdicţia ca roboţii să intre în Personală, uit şi eu de interdicţia Pământenilor de a vorbi aici.

— N-o să te simţi stânjenit din cauza asta, partenere Elijah? întrebă Daneel încet.

— Niciun pic, răspunse Baley cu glas normal.

De fapt, era altceva să stea de vorbă cu Daneel – un robot. Cuvintele lui nu sunau chiar atât de îngrozitor într-o cameră din asta când, de fapt, nu era de faţă nicio *fiinţă umană*. Şi nu sunau deloc îngrozitor când erau de faţă numai roboţi, oricât de asemănător cu omul ar fi fost unul dintre ei. Sigur că Baley nu putea spune asta. Deşi Daneel nu avea sentimente, pe care i le-ar fi putut răni o fiinţă umană, Baley avea sentimente faţă de el.

Apoi, Baley se gândi la altceva şi simţi foarte clar că este un prost cât toate zilele.

— Sau, îi zise lui Daneel aproape şoptind, sugerezi această tăcere pentru că există microfoane în încăpere?

Ultimul cuvânt fu mai degrabă o mişcare a buzelor.

— Dacă te gândeşti, partenere Elijah, că oamenii din afara acestei camere ar putea detecta ce se vorbeşte înăuntru cu ajutorul vreunui dispozitiv de tras cu urechea, asta este absolut imposibil.

— De ce imposibil?

Apa de la toaletă începu să curgă repede şi fără zgomot, iar Baley se îndreptă spre chiuvetă.

Daneel spuse:

— Pe Pământ, aglomerarea Oraşelor a făcut imposibilă intimitatea. Trasul cu urechea a devenit permis şi ar părea firească folosirea unui dispozitiv de auzit mai bine. Dacă un Pământean nu doreşte să fie auzit, pur şi simplu nu vorbeşte, poate de aceea este obligatorie tăcerea în locuri în care intimitatea este o amăgire, ca în încăperile pe care le numiţi Personale. În schimb, pe Aurora, ca şi în toate Lumile din Spaţiu, intimitatea este reală şi este foarte apreciată. Îţi aminteşti de Solaria şi de exagerările bolnăvicioase la care s-a ajuns acolo. Dar chiar şi pe Aurora, care nu seamănă cu Solaria, orice fiinţă umană este izolată de oricare altă fiinţă umană printr-un spaţiu de neimaginat pe Pământ şi printr-un paravan format din roboţi, în plus. Ar fi ceva de neimaginat distrugerea acestei intimităţi.

Baley întrebă:

— Adică ar fi o crimă să pui microfoane în această cameră?

— Mult mai rău, partenere Elijah. N-ar fi un gest demn de un gentleman Aurorian.

Baley privi în jur. Daneel, înţelegând greşit gestul, scoase un prosop dintr-un suport pe care cei neobişnuiţi nu-l zăreau imediat şi i-l întinse lui Baley. Baley primi prosopul, dar nu după asta se uitase el. Ochii lui căutau un microfon, pentru că îi venea greu să creadă că ar renunţa cineva la un asemenea avantaj doar pentru că ar fi considerat că este necivilizat. Fu în zadar, iar Baley, cam descurajat, ştia că aşa va fi. N-ar putea detecta un microfon Aurorian, chiar dacă ar exista vreunul aici. Nici n-ar şti ce să caute.

Apoi îşi urmă alt gând plin de suspiciune:

— Spune-mi, Daneel, pentru că îi cunoşti pe Aurorieni mai bine decât mine, de ce crezi că Amadiro îşi dă atâta osteneală cu mine? Discută cu mine pe îndelete. Mă conduce. Îmi dă voie să folosesc această cameră – lucru pe care Vasilia nu l-ar fi făcut. Parcă ar avea o grămadă de timp de pierdut cu mine. Politeţe?

— Mulţi Aurorieni se mândresc cu politeţea lor. S-ar putea ca şi Amadiro să facă la fel. A accentuat de câteva ori că nu e un sălbatic.

— Altă întrebare. De ce crezi că mi-a dat voie să vă iau, pe tine şi pe Giskard, în această încăpere?

— Mie mi s-a părut că vrea să-ţi înlăture bănuiala că ar putea exista vreo capcană în această încăpere.

— De ce i-ar păsa? Pentru că era îngrijorat de faptul că aş putea simţi o teamă nejustificată?

— Alt gest de gentleman Aurorian civilizat, cred.

Baley dădu din cap:

— Ei bine, dacă în această cameră sunt microfoane şi Amadiro mă aude, n-are decât. Eu nu-l consider un gentleman Aurorian civilizat. Mi-a dat clar de înţeles că, dacă nu-mi las baltă investigaţia, va avea grijă ca întregul Pământ să sufere. Asta e o atitudine de gentleman civilizat? Sau de şantajist incredibil de violent?

Daneel spuse:

— Un gentleman Aurorian civilizat poate considera că e nevoie să profereze ameninţări, dar atunci trebuie s-o facă aşa ca un gentleman.

— Cum a făcut şi Amadiro. Deci, felul în care spune un lucru şi nu ceea ce spune contează pentru un gentleman. Dar tu eşti robot, Daneel, şi, deci, nu poţi critica o fiinţă umană, nu-i aşa?

Daneel răspunse:

— Mi-ar fi greu s-o fac. Dar pot să te întreb ceva, partenere Elijah? De ce ai cerut voie să ne aduci, pe prietenul Giskard şi pe mine, în această încăpere? Mai devreme am avut impresia că nu crezi că eşti în pericol. Acum te-ai convins că nu eşti în siguranţă decât în prezenţa noastră?

— Nu, Daneel, nici vorbă. Acum sunt foarte convins că nu sunt în pericol şi că n-am fost.

— Totuşi, gesturile tale când ai intrat în această cameră au trădat o suspiciune deosebită. Ai percheziţionat-o.

— Bineînţeles! Am spus că nu sunt în pericol, dar asta nu înseamnă că nu există pericol, zise Baley.

— Nu cred că înţeleg deosebirea, partenere Elijah, spuse Daneel.

— Vorbim mai târziu despre asta, Daneel. Încă nu sunt sigur dacă în această cameră sunt sau nu microfoane.

Baley aproape terminase. Zise:

— Ei bine, Daneel, am stat pe îndelete, nu m-am grăbit deloc. Acum sunt gata să ies şi mă întreb dacă Amadiro ne mai aşteaptă după atâta vreme sau dacă a trimis vreun subaltern să ne conducă afară. La urma urmei, Amadiro este o persoană ocupată şi nu poate petrece toată ziua cu mine. Ce crezi, Daneel?

— Ar fi mai logic dacă dr. Amadiro ar trimite pe cineva.

— Şi tu, Giskard? Ce părere ai?

— Sunt de acord cu prietenul Daneel, deşi din experienţa mea am văzut că fiinţele umane nu fac întotdeauna ceea ce ar fi logic.

Baley spuse:

— În ce mă priveşte, eu cred că Amadiro ne aşteaptă răbdător. Dacă l-a făcut ceva să piardă atâta timp cu noi, cred că forţa motrice – oricare ar fi ea – încă n-a slăbit.

— Nu ştiu care ar putea fi forţa motrice despre care vorbeşti, partenere Elijah, zise Daneel.

— Nici eu, Daneel, răspunse Baley, şi asta mă deranjează foarte mult. Dar acum să deschidem uşa şi să vedem.

59

Amadiro îi aştepta la uşă, exact în locul în care îl lăsase Baley. Le zâmbi, fără să dea vreun semn de nerăbdare. Baley nu se putut stăpâni să nu-i arunce lui Daneel o privire care însemna „ţi-am spus eu”, iar acesta răspunse cu indiferenţă.

Amadiro spuse:

— Mi-a părut cam rău că nu l-ai lăsat pe Giskard afară când ai intrat, domnule Baley. L-aş fi putut cunoaşte în trecut, când Fastolfe şi cu mine ne înţelegeam mai bine, dar nu ştiu cum s-a făcut că nu l-am cunoscut vreodată. Ştii, Fastolfe mi-a fost profesor.

— Da? făcu Baley. De fapt, n-am ştiut asta.

— N-aveai cum s-o ştii, dacă nu ţi s-a spus... şi în scurtul timp de când te afli pe planetă, oricum, n-ai fi avut timp să afli

banalităţi din astea, cred. Hai acum, m-am gândit că nu prea mă poţi considera primitor dacă nu profit să te duc la Institut, ca să-ţi arăt ce-i acolo.

— Zău, zise Baley, puţin îndărătnic, trebuie…

— Insist, zise Amadiro pe un ton autoritar. Ai sosit pe Aurora ieri dimineaţă şi nu cred că vei mai rămâne pe planetă multă vreme. Asta e singura şansă pe care o ai să arunci o privire într-un laborator modern care efectuează lucrări de cercetare în domeniul roboticii.

Îl luă pe Baley de braţ şi continuă să flecărească. („Limbă-lungă”, îi trecu prin cap lui Baley, care era foarte uimit.)

— Te-ai spălat, zise Amadiro. Ţi-ai făcut nevoile. Poate mai sunt şi alţi roboticieni cărora ai vrea să le pui întrebări şi eu aş fi de acord cu asta, pentru că vreau să-ţi arăt că nu-ţi pun piedici în scurtul timp în care ţi se va mai permite să-ţi faci investigaţia. De fapt, n-ai niciun motiv să nu cinezi cu noi.

Giskard spuse:

— Dacă-mi daţi voie să vă întrerup, domnule…

— Nu-ţi dau! i-o tăie Amadiro şi robotul tăcu.

Amadiro zise:

— Dragul meu domn Baley, îi înţeleg pe aceşti roboţi. Cine să-i cunoască mai bine? Cu excepţia nefericitului de Fastolfe, bineînţeles. Sunt sigur că Giskard voia să-ţi amintească de vreo întâlnire, vreo promisiune, vreo afacere, şi toate astea n-au niciun rost. Deoarece investigaţia este aproape terminată, îţi promit, nimic din ceea ce avea el de gând să-ţi amintească nu mai poate avea importanţă. Să uităm de fleacurile astea şi să fim prieteni pentru scurt timp. Trebuie să înţelegi, bunul meu domn Baley, continuă el, că sunt un fel de fan al Pământului şi al culturii lui. Pe Aurora nu e chiar cel mai răspândit subiect, dar eu îl consider fascinant. Mă interesează mai ales istoria veche a Pământului, zilele când pe el se vorbeau o sută de limbi şi Standardul Interstelar încă nu apăruse. Îmi dai voie să te felicit, apropo, pentru felul în care te-ai descurcat cu Interstelara? Pe aici, zise el în continuare, dăm colţul. Vom ajunge în camera pentru simulări la conexiuni pozitronice, care are o frumuseţe a ei, stranie, şi poate că dăm de o simulare în funcţiune. E ca o simfonie. Dar vorbeam despre felul în care te-ai descurcat cu Interstelara. Una dintre multele credinţe de pe Aurora în legătură cu Pământul este că Pământenii vorbesc o Interstelară

de neînţeles. Când s-a transmis spectacolul despre dumneata, mulţi au spus că actorii nu puteau fi Pământeni, pentru că puteau fi înţeleşi, dar eu te pot înţelege.

Când spuse acest lucru, zâmbi. Apoi continuă, cu un aer confidenţial:

— Am încercat să-l citesc pe Shakespeare, dar nu-l pot citi în original, desigur, iar traducerea este ciudat de banală. Nu cred altceva decât că vina e a traducerii şi nu a lui Shakespeare. Mă descurc mai bine cu Dickens şi Tolstoi, poate pentru că e proză, deşi numele personajelor sunt, în ambele cazuri, imposibil de pronunţat pentru mine. Ceea ce vreau să spun, domnule Baley, este că sunt un prieten al Pământului. Zău că sunt. Vreau numai binele lui. Înţelegi?

Îl privi pe Baley şi din nou se zări lupul în ochii lui strălucitori.

Baley ridică glasul, străduindu-se să-şi facă loc printre frazele curgătoare ale celuilalt:

— Mi-e teamă că *nu pot* să vă fac pe plac, dr. Amadiro. Trebuie să-mi văd de treburi şi nu mai am alte întrebări pentru dumneavoastră sau pentru oricine de aici. Dacă dumneavoastră…

Baley se opri. În aer se auzi un zgomot slab şi ciudat, ca un hodorogit. Privi în sus, uimit:

— Ce-i asta?

— Ce anume? întrebă Amadiro. Nu simt nimic.

Privi la cei doi roboţi, care urmaseră tăcuţi pe cele două fiinţe umane.

— Nimic! zise cu putere. Nimic.

Baley îşi dădu seama că ăsta e un ordin. Niciunul dintre roboţi nu putea pretinde că a auzit zgomotul, contrazicând direct o fiinţă umană, dacă Baley nu aplica o contrapresiune, şi era sigur că nu va reuşi prea bine, faţă de profesionalismul lui Amadiro.

Oricum, nu conta. El auzise ceva şi nu era robot; nu putea fi contrazis. Spuse:

— După cum aţi spus chiar dumneavoastră, dr. Amadiro, mi-a rămas puţin timp. Ăsta e un motiv în plus pentru care trebuie…

Din nou zgomotul hodorogit. Mai tare.

Baley spuse, foarte tăios:

— Cred că asta e exact ceea ce n-aţi auzit înainte şi nu auziţi nici acum. Lăsaţi-mă să plec, domnule, sau voi cere ajutorul roboţilor mei.

Amadiro dădu imediat drumul braţului lui Baley:

— Prietene, nu trebuie decât s-o spui. Hai! Te voi conduce la cea mai apropiată ieşire şi, dacă mai vii vreodată pe Aurora, ceea ce pare extrem de improbabil, te rog să vii să faci vizita pe care ţi-am promis-o.

Acum mergeau mai repede. Coborâră cu rampa în spirală, ieşiră pe un culoar înspre antecamera spaţioasă, acum liberă, şi pe culoarul prin care intraseră.

Ferestrele din antecameră erau foarte întunecate. Se putea să fie deja noapte?

Nu era. Amadiro murmură pentru el:

— Ce vreme împuţită! Au întunecat ferestrele.

Se întoarse înspre Baley:

— Cred că plouă. Au prevăzut-o şi, de obicei, te poţi încrede în buletinul meteorologic, când e vreme urâtă.

Uşa se deschise şi Baley făcu un salt înapoi. Un vânt rece răbufni înăuntru şi pe cerul nu negru, ci de un cenuşiu închis, ciudat, vârfurile copacilor se legănau încoace şi încolo. Din cer se scurgea apă, coborând în şuvoaie. Şi în timp ce Baley privea îngrozit, o dungă luminoasă traversă cerul cu o strălucire orbitoare şi apoi se auzi, din nou, hodorogeala, de data asta cu o trosnitură de parcă dunga de lumină ar fi rupt cerul şi hodorogeala ar fi fost zgomotul produs de ruptură.

Baley se întoarse şi zbură înapoi pe drumul pe care venise, scâncind.

15. Din nou Daneel şi Giskard

60

Baley simţi strânsoarea puternică a lui Daneel pe braţe, mai jos de umeri. Se opri şi se chinui să nu mai scoată sunetul ăsta copilăresc. Simţea cum tremură.

Daneel spuse cu nemărginit respect:

— Partenere Elijah, e o furtună – aşteptată, prevăzută, normală.

— Ştiu asta, şopti Baley.

Într-adevăr, ştia. Furtunile fuseseră descrise de nenumărate ori în cărţile pe care le citise, de ficţiune sau nu. Le văzuse în imagini holografice şi în spectacole de pe hiperunde – sunet, aspect, tot. Partea adevărată, totuşi, sunetul şi aspectul normal, nu pătrunsese niciodată în măruntaiele Oraşului şi, de fapt, nu încercase niciodată în viaţă aşa ceva.

Cu tot ce ştia – teoretic – nu putea înfrunta – visceral – realitatea. În ciuda descrierilor, a culegerilor de texte, a fotografiilor mici şi a imaginilor văzute pe ecrane mici, a sunetelor înregistrate; în ciuda acestor lucruri, habar n-avea că fulgerele sunt atât de luminoase şi că străbat cerul în felul ăsta; că sunetul este un bas care vibrează aşa de tare deasupra unei Lumi pustii; că şi una, şi alta, sunt aşa de *imprevizibile*; şi că ploaia poate să semene cu o găleată de apă răsturnată, care curge întruna.

Murmură disperat:

— Nu pot ieşi acolo.

— Nu va trebui s-o faci, zise Daneel imediat. Giskard aduce vehiculul. Ţi-l va trage chiar în faţa uşii. Nicio picătură de ploaie n-o să cadă pe tine.

— De ce nu aşteptăm până se termină?

— Nu te sfătuiesc deloc să faci asta, partenere Elijah. Ploaia va mai continua cel puţin până după miezul nopţii şi, dacă Preşedintele soseşte mâine dimineaţă, aşa cum a dat de înţeles dr. Amadiro, ar fi bine să petreci seara consultându-te cu dr. Fastolfe.

Baley se sforţă să se întoarcă în partea de unde venise şi-l privi pe Daneel în ochi. Aceştia păreau foarte îngrijoraţi, dar Baley se gândi, cu tristeţe, că asta era numai interpretarea lui despre aspectul acelor ochi. Robotul nu avea sentimente, ci

doar derivaţii pozitronice, care imitau sentimentele. (Şi poate că nici oamenii nu aveau sentimente, ci doar derivaţii pozitronice interpretate ca sentimente.)

Era conştient că Amadiro plecase. Spuse:

— Amadiro m-a întârziat intenţionat, insistând să intru în Personală, vorbind fără rost, împiedicându-vă, pe tine şi pe Giskard, să-l întrerupeţi şi să mă preveniţi despre furtună. A insistat chiar să mă convingă să fac turul clădirii cu el sau să cinez cu el. S-a oprit numai la zgomotul furtunii. Asta aştepta el.

— S-ar putea. Dacă furtuna te reţine aici acum, *asta* poate fi ceea ce aşteaptă el.

Baley oftă:

— Ai dreptate. Trebuie să plec… cumva.

Şovăind, făcu un pas înspre uşă, care era tot deschisă, încă acoperită de cenuşiul închis al ploii care cădea. Un al doilea pas. Şi încă unul… sprijinindu-se greu pe Daneel. Giskard aştepta liniştit la uşă. Baley se opri şi închise ochii o clipă. Apoi vorbi cu glas scăzut, mai mult pentru el, decât pentru Daneel:

— Trebuie s-o fac.

Şi înaintă din nou.

61

— Vă simţiţi bine, domnule? întrebă Giskard.

Era o întrebare prostească, impusă de programarea robotului, se gândi Baley, deşi nu era mai rea decât întrebările groaznic de nepotrivite pe care le puneau, uneori, fiinţele umane, în afara programării sau a etichetei.

— Da, răspunse Baley, cu o voce pe care încercă – şi nu reuşi – să o facă mai puternică decât o şoaptă răguşită.

Era un răspuns fără rost la o întrebare prostească, pentru că Giskard, aşa robot cum era, îşi dădea desigur seama că Baley nu se simţea bine şi că răspunsul lui era o minciună sfruntată. Oricum, răspunsul fu dat şi primit şi îl scuti pe Giskard de următorul pas. Spuse:

— Acum mă duc să iau vehiculul aeropurtat şi să-l aduc în faţa uşii.

— Va funcţiona… cu toată această… această apă, Giskard?

— Da, domnule. E o ploaie obişnuită.

Ieşi, mergând drept prin ploaie. Fulgerele luminau aproape întruna şi tunetele erau un mârâit surd care ajungea la intensitatea maximă în câteva minute.

Pentru prima oară în viaţa lui, Baley se pomeni că invidiază un robot. Închipuie-ţi, să poată merge prin *asta*; să nu-i pese de apă, de vreme, de sunete; să poată ignora peisajul şi să aibă o aşa-zisă viaţă plină de curaj; să nu cunoască teama sau durerea sau moartea, pentru că nu există durere sau moarte. Şi totuşi, să nu poată gândi cu capul lui, să nu aibă fărâme de intuiţie… Aceste însuşiri meritau preţul plătit de oameni pentru ele? Deocamdată, Baley nu putea spune. Ştia că, de îndată ce va învinge teama, niciun preţ nu va fi prea mare pentru om. Dar acum, când nu simţea decât cum îi bate inima şi îl lasă nervii, nu putea să nu se întrebe la ce-i folosea să fie om, dacă nu era în stare să depăşească această spaimă cuibărită adânc în suflet, această agorafobie puternică.

Şi totuşi, stătuse aproape două zile în aer liber şi reuşise să se simtă bine. Dar teama nu fusese învinsă. Acum ştia. O înăbuşise gândindu-se intens la alte lucruri, dar furtuna nesocotise toată intensitatea gândului. Nu putea îngădui aşa ceva. Dacă toate astea piereau – gândire, mândrie, voinţă – va trebui să se întoarcă la ruşine. Nu se putea pierde cu firea sub privirea impersonală, superioară a roboţilor. Ruşinea trebuia să fie mai puternică decât teama. Simţi braţul puternic al lui Daneel în jurul taliei şi ruşinea îl împiedică să facă lucrul după care tânjea – să se întoarcă şi să-şi ascundă faţa la pieptul robotului. Poate că n-ar fi rezistat, dacă Daneel ar fi fost om…

Pierduse legătura cu realitatea, pentru că auzise vocea lui Daneel ca de la mare distanţă. Suna de parcă Daneel simţea ceva asemănător cu panica:

— Partenere Elijah, mă auzi?

Vocea lui Giskard, de la aceeaşi distanţă, zise:

— Va trebui să-l cărăm.

— Nu, murmură Baley, lăsaţi-mă să merg.

Poate că ei nu-l auzeau. Poate că el nici nu vorbea, ci numai credea că vorbeşte. Se simţi ridicat de la pământ. Braţul stâng îi atârna moale şi el se căzni să-l ridice, să-l pună pe umărul cuiva, să se înalţe de la mijloc în sus, să bâjbâie pe podea cu picioarele şi să stea drept. Dar braţul stâng continua să-i atârne moale şi toată truda lui fu în zadar.

Era conştient că se deplasa prin aer şi simţi o rafală de stropi pe faţă. Nu apă propriu-zisă, ci stropi de aer umed. Apoi urmă apăsarea unei suprafeţe solide pe partea lui stângă, alta mai

moale pe partea lui dreaptă. Se afla în vehiculul aeropurtat, făcut din nou sandviş între Giskard şi Daneel. Lucrul de care îşi dădea cel mai bine seama era că Giskard era ud. Simţi cum îl inundă un jet de aer cald. Afară era un întuneric aproape total, iar pe geam se scurgea o peliculă de apă. Apoi se lăsă o beznă totală. Zgomotul făcut de jet, în timp ce vehiculul se ridica deasupra gazonului şi se legăna, acoperi tunetul şi păru să-i smulgă dinţii.

Giskard spuse:

— Îmi pare rău că vă produc neplăcere cu suprafaţa mea udă, domnule. Mă voi usca repede. Vom aştepta puţin aici, până ce vă reveniţi.

Baley respira mai uşor. Se simţea protejat de minune şi confortabil. Se gândi: „Vreau înapoi în Oraşul meu. N-au decât să colonizeze cei din Spaţiu tot Universul. Pământul e tot ce ne trebuie.” Şi chiar în timp ce gândea aşa, ştia că nu el, ci nebunia lui credea asta.

Simţi nevoia să-şi ocupe mintea cu ceva. Vorbi pierit:

— Daneel?

— Da, partenere Elijah?

— În legătură cu Preşedintele, crezi că Amadiro aprecia corect situaţia când presupunea că Preşedintele va pune capăt investigaţiei, sau spunea doar ce dorea el să fie?

— Poate că Preşedintele, partenere Elijah, îi va primi într-adevăr pe dr. Fastolfe şi pe Amadiro în legătură cu această problemă. Ar fi o procedură obişnuită pentru a reglementa o dispută de felul ăsta. Există multe precedente.

— Dar de ce? întrebă Baley slab. Dacă Amadiro a fost atât de convingător, de ce Preşedintele n-ar ordona pur şi simplu oprirea investigaţiei?

— Preşedintele, spuse Daneel, este într-o situaţie politică dificilă. La început a fost de acord să fii adus pe Aurora, la rugămintea doctorului Fastolfe, şi nu poate da înapoi atât de brusc, fără să pară slab şi nehotărât şi fără să-l supere pe dr. Fastolfe, care este o persoană foarte influentă în Adunarea Legislativă.

— Atunci de ce nu a refuzat cererea lui Amadiro?

— Şi dr. Amadiro are influenţă, partenere Elijah, şi ar putea deveni şi mai influent. Preşedintele trebuie să câştige timp

ascultând ambele părţi şi lăsând măcar impresia de deliberare, până ajunge la o concluzie.

— Bazată pe ce?

— Pe fondul chestiunii, trebuie să presupunem.

— Atunci, până mâine dimineaţă, trebuie să vin cu ceva care să-l convingă pe Preşedinte să fie de partea lui Fastolfe, şi nu împotriva lui. Dacă fac asta, va însemna victorie?

Daneel spuse:

— Preşedintele nu este atotputernic, dar influenţa lui e mare. Dacă îl va sprijini puternic pe dr. Fastolfe, atunci, în condiţiile politice actuale, dr. Fastolfe va câştiga probabil sprijinul Adunării Legislative.

Baley simţi că începe să gândească din nou clar:

— Asta ar fi o bună explicaţie pentru încercarea lui Amadiro de a ne întârzia. Poate a crezut că n-am ce-i oferi Preşedintelui şi avea nevoie doar de o întârziere, ca să mă împiedice să aflu ceva în timpul care mi-a rămas.

— Aşa s-ar părea, partenere Elijah.

— Şi m-a lăsat să plec doar când a crezut că furtuna mă va reţine în continuare.

— Poate că da, partenere Elijah.

— În acest caz, nu-i putem permite furtunii să ne oprească.

Giskard spuse calm:

— Unde vreţi să vă ducem, domnule?

— Înapoi la locuinţa doctorului Fastolfe.

Daneel zise:

— Mai putem sta o clipă, partenere Elijah? Ai de gând să-i spui dr. Fastolfe că nu poţi continua investigaţia?

Baley întrebă tăios:

— De ce vorbeşti aşa? Faptul că vocea îi răsuna tare şi mânioasă era un semn că îşi revenise.

Daneel răspunse:

— Mi-era doar teamă să nu fi uitat, o clipă, că dr. Amadiro te-a îndemnat să faci aşa de dragul bunăstării Pământului.

— N-am uitat, spuse Baley morocănos, şi mă miră, Daneel, că tu îţi închipui că asta m-ar putea influenţa. Fastolfe trebuie scos din cauză şi Pământul trebuie să-şi trimită colonizatorii în Galaxie. Dacă există vreun pericol din partea Globaliştilor, va trebui să riscăm.

— Dar, în acest caz, partenere Elijah, de ce să te întorci la dr. Fastolfe? Mie mi se pare că n-avem nimic de adus la cunoştinţa lui deocamdată. Nu ne putem continua investigaţia în altă direcţie, *înainte* de a ne prezenta la dr. Fastolfe?

Baley se săltă pe locul lui şi-şi puse o mână pe Giskard, care acum era complet uscat. Spuse cu o voce aproape normală:

— Sunt mulţumit de progresul pe care l-am făcut deja, Daneel. Să pornim, Giskard. Mergi înspre locuinţa dr. Fastolfe.

Şi apoi, strângându-şi pumnii şi îndreptându-şi corpul, Baley adăugă:

— Şi în plus, Giskard, să faci ferestrele transparente. Vreau să privesc furtuna în faţă.

62

Baley îşi ţinu respiraţia, aşteptând transparenţa. Cabina mică a vehiculului nu va mai fi complet acoperită, nu va mai avea pereţii opaci. Când ferestrele se luminară, apăru un fulger de lumină, care veni şi se duse prea repede ca să facă altceva decât să întunece lumea, prin contrast. Baley nu se putu stăpâni să nu se chircească, vrând să se călească pentru tunetul care se rostogoli şi hurui după câteva clipe.

Daneel zise împăciuitor:

— Furtuna se va potoli şi, în curând, se va opri.

— Nu-mi pasă dacă se opreşte sau nu, zise Baley cu buzele tremurându-i. Haide. Să mergem.

Pentru sine însuşi, încerca să întreţină iluzia unei fiinţe umane care avea în grijă roboţi. Vehiculul aeropurtat se ridică uşor în aer şi, imediat, interveni o mişcare laterală, care îl legănă atât de tare, încât Baley simţi cum îl împinge cu putere pe Giskard.

Baley strigă (mai degrabă gâfâit):

— Îndreaptă vehiculul, Giskard!

Daneel îşi trecu un braţ în jurul umerilor lui Baley şi îl trase înapoi cu blândeţe. Celălalt braţ îi era trecut printr-o bridă prinsă de cadrul vehiculului.

— Asta nu se poate, partenere Elijah, zise Daneel. Este un vânt foarte puternic.

Baley simţi cum i se ridică părul:

— Adică… o să ne ia vântul?

— Nu, sigur că nu, zise Daneel. Dacă maşina ar fi antigravitaţională – formă de tehnologie ce nu există,

bineînţeles – şi dacă masa şi inerţia i-ar fi eliminate, atunci ar fi aruncată ca un fulg in aer. Oricum, noi ne păstrăm întreaga masă chiar şi dacă jeturile ne ridică şi ne menţin în aer, aşa că inerţia noastră se opune vântului. Cu toate acestea, vântul ne face să ne legănăm, deşi maşina este complet sub controlul lui Giskard.

— Nu s-ar zice.

Baley era conştient de un scâncet subţire, probabil vântul, care se strecura pe lângă corpul vehiculului şi îşi croia drum prin atmosfera ostilă. Apoi vehiculul se clătină şi Baley, care oricum nu s-ar fi putut stăpâni, îl strânse cu disperare pe Daneel de gât.

Daneel aşteptă o clipă. După ce Baley îşi veni în fire şi strânsoarea îi slăbi puţin, Daneel se eliberă uşor din îmbrăţişarea lui, dar ţinându-l bine pe acesta din urmă pe după umeri. Spuse:

— Ca să menţină direcţia, partenere Elijah, Giskard trebuie să pareze vântul printr-o amplasare asimetrică a jeturilor vehiculului. Acestea sunt transmise pe o parte, ca să facă maşina să se aplece în bătaia vântului, iar forţa şi direcţia acestor jeturi trebuie reglate în funcţie de schimbările de forţă şi direcţie ale vântului. Nimeni nu se pricepe mai bine la asta decât Giskard, chiar dacă aşa se produc legănări şi clătinări. Deci trebuie să-l ierţi pe Giskard dacă, uneori, nu ia parte la discuţia noastră. Atenţia îi este îndreptată în întregime asupra vehiculului.

— Este… este în ordine?

Baley simţi cum i se strânge stomacul la gândul de a se juca astfel cu vântul. Era sincer bucuros că nu mâncase de multe ore. N-ar fi putut – n-ar fi îndrăznit – să-i fie rău în spaţiul restrâns al vehiculului. Gândul îl indispuse şi mai tare, aşa că încercă să se concentreze la altceva. Se gândi la benzile rulante de pe Pământ, la felul în care trecea de pe o bandă pe alta cu viteză mai mare şi pe urmă înapoi în zonele cu viteze mai mici, aplecându-se cu pricepere în bătaia vântului, în două direcţii: una când se grăbea mai repede (expresie ciudată, folosită numai de alergătorii pe benzi) şi alta când încetinea. În tinereţe, Baley se descurcase fără să se oprească şi fără să greşească. Daneel se adaptase fără probleme şi, singura dată când parcurseseră benzile împreună, fusese perfect. Păi, acuma era la fel! Vehiculul aeropurtat schimba benzile rulante. Desigur! Era

la fel! Nu chiar la fel, ca să fim sinceri. În Oraş, viteza benzilor era stabilită. Curentul de aer era absolut previzibil, pentru că era rezultatul mişcării benzilor. Aici, în furtună, vântul avea toanele lui sau, mai degrabă, depindea de atâtea variabile (Baley se străduia să fie cât mai raţional) încât părea să aibă legile lui – iar Giskard nu avea ce să-i facă. Asta era tot. Era doar puţin mai complicat decât la schimbarea benzilor. Acestea se deplasau cu viteze variabile şi trebuiau schimbate brusc.

Baley murmură:

— Dacă intrăm într-un copac?

— Foarte improbabil, partenere Elijah. Giskard este mult prea îndemânatic pentru aşa ceva. Şi ne aflăm la înălţime foarte mică deasupra pământului, aşa că jeturile sunt destul de puternice.

— Atunci o să ne lovim de stâncă. O să se prăbuşească peste noi.

— N-o să ne lovim de stâncă, partenere Elijah.

— De ce nu? Cum naiba vede Giskard pe unde mergem?

Baley se holba la întunericul din faţă.

— Soarele e pe cale să apună, spuse Daneel, şi se mai zăreşte ceva lumină printre nori. Pentru noi e destul ca să vedem cu ajutorul farurilor. Şi pe măsură ce se întunecă mai tare, Giskard va mai aprinde faruri.

— Ce faruri? întrebă Baley revoltat.

— Tu nu le vezi foarte bine, pentru că au o componentă cu infraroşu la care ochii lui Giskard sunt sensibili, dar ai tăi nu. În plus, razele infraroşii sunt mai penetrante decât lumina cu lungime de undă mai mică şi, din această cauză, sunt mai eficiente pe ploaie, burniţă şi ceaţă.

Baley reuşi să fie curios, chiar dacă îi era greaţă:

— Şi ochii *tăi*, Daneel?

— Ochii mei, partenere Elijah, sunt proiectaţi să fie cât mai asemănători posibil cu ai omului. Poate că, în această clipă, este un fapt regretabil.

Vehiculul aeropurtat se scutură şi Baley se pomeni că-şi ţine, din nou, respiraţia. Vorbi în şoaptă:

— Ochii celor din Spaţiu sunt adaptaţi tot la soarele Pământului, chiar dacă ochii roboţilor nu sunt. Ăsta-i un lucru bun, dacă le aduce aminte că se trag din Pământeni.

Vocea i se stinse. Se întuneca tot mai mult. Acum nu mai vedea nimic şi nici fulgerele nu mai luminau nimic, doar luau vederea. Îşi închise ochii, dar asta nu-l ajută. Era tot mai conştient de tunetul mânios şi ameninţător. N-ar trebui să se oprească? N-ar trebui să aştepte să treacă partea cea mai rea a furtunii?

Giskard spuse dintr-o dată:

— Vehiculul nu se comportă cum trebuie.

Baley simţi cum plutirea devine inegală, ca şi cum maşina era pe roţi şi trecea peste culmi şi creşte.

— Poate fi o avarie din cauza furtunii, prietene Giskard? întrebă Daneel.

— Nu pare, prietene Daneel. Nici nu pare probabil ca această maşină să sufere o asemenea avarie în această furtună sau în oricare alta.

Baley pricepu greu schimbul de replici:

— Avarie? murmură. Ce fel de avarie?

Giskard spuse:

— Cred că se scurge compresorul, domnule, dar încet. Nu e din cauza unei înţepături obişnuite.

— Atunci cum s-a întâmplat? întrebă Baley.

— Avarie intenţionată, probabil, cât a stat în faţa Clădirii Administraţiei. Am observat de puţin timp că suntem urmăriţi.

— De ce, Giskard?

— O posibilitate ar fi, domnule, să aştepte ca să ne prăbuşim complet.

Mişcarea vehiculului era tot mai dezordonată.

— Poţi ajunge la dr. Fastolfe?

— Se pare că nu, domnule.

Baley încercă să-şi pună mintea amorţită în acţiune:

— În acest caz, am interpretat total greşit motivul pentru care Amadiro voia să ne întârzie. Ne ţinea acolo ca unul sau mai mulţi roboţi de-ai lui să ne strice maşina, astfel încât să ne prăbuşim în pustiu şi în furtună.

— Dar de ce-ar face aşa ceva? întrebă Daneel, părând şocat. Ca să pună mâna pe tine? Într-un fel, te-a avut deja sub nas.

— Nu mă vrea pe mine. Nimeni nu mă vrea *pe mine*, spuse Baley ceva mai puţin mânios. Pericolul este pentru tine, Daneel.

— Pentru mine, partenere Elijah?

— Da, *pentru tine*! Giskard, alege un loc sigur pentru coborâre şi, imediat după aceea, Daneel trebuie să coboare din maşină şi să ajungă într-un loc sigur.

— Asta nu se poate, partenere Elijah, zise Daneel. Nu te pot părăsi dacă nu te simţi bine şi, mai ales, dacă există urmăritori care ţi-ar putea face rău.

Baley spuse:

— Daneel, ei te urmăresc *pe tine*. *Trebuie* să pleci. Cât despre mine, eu pot sta în maşină. Eu nu sunt în pericol.

— Cum pot să cred aşa ceva?

— Te rog! Te rog! Cum să-ţi explic, dacă totul se învârteşte… Daneel – vocea lui Baley era disperat de calmă – tu eşti cel mai important individ de aici, mult mai important decât Giskard şi cu mine la un loc. Nu numai că ţin la tine şi nu vreau să ţi se întâmple ceva rău. Toată umanitatea depinde de tine. N-avea grija mea, eu sunt un om; ai grijă de *miliarde* de oameni. Daneel… te rog…

63

Baley simţea că se clatină încoace şi încolo. Sau vehiculul se clătina? Se prăbuşea? Sau Giskard nu-l mai stăpânea? Sau încerca o acţiune de ocolire? Lui Baley nu-i păsa. Nu-i *păsa*! Să se prăbuşească maşina. Să se facă fărâme. I-ar plăcea să uite. Orice, numai să scape de spaima asta îngrozitoare, de incapacitatea asta absolută de a se înţelege cu Universul.

Numai că trebuia să se asigure că Daneel a fugit – a fugit la adăpost. Dar cum? Totul era ireal şi el nu putea explica nimic acestor roboţi. Pentru el situaţia era clară, dar cum să transfere înţelegerea acestor roboţi, acestor neoameni care nu înţelegeau decât cele Trei Legi ale lor şi care ar fi lăsat tot Pământul, şi până la urmă toată umanitatea, să se ducă dracului, pentru că ei nu puteau fi îngrijoraţi decât de singurul om de sub nasul lor? De ce-or fi fost inventaţi roboţii?

Şi apoi, destul de ciudat, Giskard, cel mai puţin evoluat dintre ei, îi veni în ajutor. Vorbi cu vocea lui seacă:

— Prietene Daneel, nu mai pot ţine acest vehicul în funcţiune mult timp. Poate că ar fi mai bine să faci aşa cum sugerează domnul Baley. Ţi-a dat un ordin foarte puternic.

— Să-l părăsesc, prietene Giskard, când nu se simte bine? întrebă Daneel uimit.

— Nu-l poţi căra în furtună cu tine, prietene Daneel. Mai mult, el pare atât de nerăbdător să pleci, încât i-ai putea face rău dacă rămâi.

Baley simţi cum îşi vine în fire:

— Da-da, reuşi să bolborosească. E aşa cum spune Giskard. Giskard, du-te cu el, ascunde-l, asigură-te că nu se întoarce… apoi vino după mine.

Daneel zise cu hotărâre:

— Asta nu se poate, partenere Elijah. Nu te putem lăsa singur, nesupravegheat, nepăzit.

— Niciun pericol… nu sunt în pericol. Fă cum îţi spun…

Giskard zise:

— Urmăritorii sunt, probabil, roboţi. Fiinţele umane ar ezita să iasă în furtună. Iar roboţii nu-i vor face rău domnului Baley.

— L-ar putea lua cu ei, spuse Daneel.

— Nu în furtună, prietene Daneel, deoarece asta i-ar face evident rău. Acum voi opri vehiculul aeropurtat, prietene Daneel. Trebuie să fii pregătit să faci aşa cum ordonă domnul Baley. Şi eu la fel.

— Bun! şopti Baley. Bun!

Era recunoscător creierului mai simplu al lui Giskard, care putea fi mai uşor impresionat şi căruia îi lipsea abilitatea de a se rătăci în subtilităţi fără sfârşit. Se gândi confuz la Daneel, care era prins între faptul că el, Baley, nu se simţea bine şi insistenţa ordinului, la creierul lui care plesnea din cauza conflictului. „Nu, nu, Daneel. Fă aşa cum îţi spun şi nu mai întreba”, se gândi. Îi lipsea puterea, chiar voinţa să vorbească, aşa că ordinul rămase în gând.

Vehiculul coborî cu o izbitură şi cu un zgomot scurt de hârşâială şi zgârietură. Uşile se deschiseră, câte una pe fiecare parte, şi apoi se închiseră cu un şuierat încet. Roboţii plecară imediat. După ce se hotărâră, nu mai şovăiră, fugind cu o viteză pe care fiinţele umane nu o puteau egala.

Baley suspină şi se înfioră. Vehiculul era acum stabil. Stătea pe pământ. Dintr-o dată îşi dădu seama cât de mult din starea lui proastă se datora legănărilor şi săriturilor pe care le făcuse maşina, sentimentului de irealitate, de a nu avea legătură cu Universul şi de a fi la cheremul forţelor nepăsătoare. Acum era, măcar, linişte, iar el deschise ochii. Nu-şi dăduse seama că îi avusese închişi.

În zare tot mai fulgera, iar tunetul era un murmur stins, în timp ce vântul, întâlnind un obiect ce opunea rezistenţă mai înverşunată decât până atunci, bocea pe un ton mai înalt. Era întuneric. Ochii lui Baley nu erau decât ochi omeneşti, iar el nu văzu nicio lumină, de niciun fel, în afară de fulgerele întâmplătoare. Cu siguranţă că soarele trebuie să fi apus, iar norii erau groşi.

Şi pentru prima oară de când plecase de pe Pământ, Baley era singur!

64

Singur!

Se simţise prea rău, prea scos din minţi ca să-şi dea seama. Chiar şi acum, se pomeni că se sforţează să se gândească ce-ar fi trebuit să facă şi ce a făcut – dacă în mintea lui ameţită ar mai fi încăput şi alt gând, în afară de cel că Daneel trebuie să plece. De exemplu, nu întrebase unde se află acum, în apropiere de ce, unde aveau de gând să se ducă Daneel şi Giskard. Nu ştia cum funcţionează nicio părticică din vehiculul aeropurtat. Sigur că nu-l putea pune în funcţiune, dar l-ar fi putut face să dea căldură dacă i-ar fi fost frig sau să întrerupă căldura, dacă ar fi fost prea multă – numai că nu ştia cum să facă niciuna, nici alta. Nu ştia cum să acopere ferestrele dacă ar fi vrut să fie acoperite sau cum să deschidă o uşă, dacă ar fi vrut să plece.

Singurul lucru pe care putea să-l facă acum era să aştepte ca Giskard să se întoarcă după el. Cu siguranţă că asta ar aştepta Giskard din partea lui. Ordinul fusese pur şi simplu: „Întoarce-te după mine.” Nu existase nicio indicaţie că Baley şi-ar schimba în vreun fel poziţia, iar mintea limpede şi nerăvăşită a lui Giskard va interpreta „Întoarce-te” ca pe o presupunere că trebuia să revină la maşină.

Baley încercă să se obişnuiască. Într-un fel, era o uşurare faptul că aştepta, că nu trebuia să ia hotărâri un timp, pentru că nu exista nicio hotărâre pe care s-o poată lua el. Era o uşurare faptul că nu se mai mişca, se simţea la adăpost că scăpase de fulgerele îngrozitoare şi de zgomotele tulburătoare. Poate ar fi bine să doarmă.

Dintr-o dată înţepeni. Cum să facă aşa ceva? Au fost urmăriţi. Erau, poate, sub observaţie. Se umblase la maşină în timp ce era parcată şi-i aştepta în faţa Clădirii Administraţiei de

la Institutul de Robotică, şi fără îndoială că, în curând, îl vor ajunge cei care îi urmăriseră.

Îi aştepta şi pe ei, nu numai pe Giskard.

Se gândise bine, în nefericirea lui? Se umblase la maşină în faţa Clădirii Administraţiei. Ar fi putut face asta oricine, dar mai ales cineva care ştia că el se afla acolo şi cine ştia asta mai bine decât Amadiro? Amadiro intenţionase să-l întârzie până la începerea furtunii. Asta era clar. El trebuia să călătorească în furtună şi să se prăbuşească în furtună. Amadiro studiase Pământul şi populaţia lui – se lăuda cu asta. Ştia foarte bine cât de greu se descurcau Pământenii în Exterior în general, şi mai ales pe timp de furtună. Era absolut convins că Baley va fi complet neajutorat.

Dar de ce ar fi făcut-o? Ca să-l aducă pe Baley înapoi la Institut? Îl avusese deja acolo, dar avusese un Baley în deplinătatea facultăţilor lui mintale şi, împreună cu el, doi roboţi capabili să-l apere pe Baley fizic. Acum ar fi altceva! Dacă maşina ar fi distrusă în furtună, Baley ar fi distrus din punct de vedere emoţional. Poate că ar fi, chiar, inconştient şi nu s-ar opune să fie adus înapoi. Nici cei doi roboţi n-ar obiecta. Dacă Baley s-ar simţi rău, singura lor reacţie normală ar fi să-i ajute pe roboţii lui Amadiro să-l salveze. De fapt, cei doi roboţi ar veni cu Baley, inevitabil. Şi dacă l-ar întreba cineva pe Amadiro, el ar spune că s-a temut pentru viaţa lui Baley în furtună; că a încercat să-l ţină la Institut şi nu a reuşit; că şi-a trimis roboţii să-l urmărească şi să se asigure că e bine; şi că roboţii l-au scos pe Baley la liman, după ce maşina a avut un accident în timpul furtunii. Dacă lumea nu va înţelege că Amadiro a fost cel care a dat ordinul să se umble la maşină (şi cine ar crede aşa ceva? şi cum să dovedeşti?), singura reacţie a publicului va fi să-l laude pe Amadiro pentru umanitarismul lui, cu atât mai uimitor, cu cât a fost exprimat faţă de un Pământean subuman.

Şi ce va face, apoi, Amadiro cu Baley? Nimic, doar că l-ar face să tacă şi să fie neajutorat un timp. Nu Baley era prada. Tocmai asta era. Şi Amadiro ar mai avea doi roboţi, care ar fi neajutoraţi. Indicaţiile primite i-ar sili, cât mai strict, să-l păzească pe Baley şi, dacă lui Baley îi era rău şi i se purta de grijă, ei trebuiau să respecte ordinele lui Amadiro, dacă aceste ordine erau clar şi evident în folosul lui Baley. Şi poate că nici

Baley nu şi-ar veni în fire suficient ca să-i protejeze de alte ordine – sigur că nu, dacă i se vor da sedative.

Era clar! Era clar! Amadiro îi păcălise pe Baley, Daneel şi Giskard, dar într-un fel neobişnuit. Îi trimisese în furtună ca să-i aducă înapoi şi să-i păcălească din nou – într-un fel obişnuit. Mai ales pe Daneel! Daneel era cheia. Mai mult ca sigur că Fastolfe îi va căuta şi-i va găsi în cele din urmă, şi-i va recupera, dar atunci va fi prea târziu, nu-i aşa?

Şi ce voia Amadiro de la Daneel? Baley, pe care îl durea capul, era sigur că ştie, dar cum s-o dovedească? Nu mai putea gândi. Dacă ar întuneca ferestrele, ar crea din nou o mică lume interioară, îngrădită şi nemişcată, atunci poate că ar fi în stare să-şi reia gândurile. Dar nu ştia cum să acopere ferestrele. Putea numai să stea acolo şi să privească la furtuna care se potolea în spatele acelor ferestre, să asculte cum bate ploaia în ele, să urmărească fulgerele slabe şi să asculte bombănitul tunetului. Îşi închise ochii, strângând din pleoape, care alcătuiră un zid, dar el nu îndrăznea să doarmă.

Uşa din dreapta a maşinii se deschise. Îi auzi fluieratul. Simţi cum intră aerul rece şi umed, cum scade temperatura, cum mirosul tare de verdeaţă şi de umezeală îl alungă pe cel slab, obişnuit, de ulei şi tapiţerie, care îi amintea, într-un fel, de Oraşul pe care se întreba dacă-l va mai vedea vreodată. Deschise ochii şi avu senzaţia ciudată a unei feţe de robot, trăgându-se într-o parte fără să se mişte de fapt. Ameţi. Robotul, care se vedea ca o umbră întunecată pe un fond întunecat, părea să fie unul mare. Dădea impresia că e foarte capabil. Spuse:

— Vă cer iertare, domnule. Nu eraţi însoţit de doi roboţi?

— Au plecat, murmură Baley, prefăcându-se că îi este foarte rău şi conştient că nici nu trebuia să se prefacă.

Un fulger îşi croi drum printre pleoapele lui pe jumătate deschise.

— Au plecat! Unde au plecat, domnule?

Apoi, în timp ce aştepta răspunsul, întrebă:

— Vă e rău, domnule?

Baley simţi o tresărire de mulţumire. Dacă robotul nu ar fi avut indicaţii speciale, ar fi reacţionat înainte de orice la semnele clare de rău ale lui Baley. Dacă a întrebat mai întâi de

roboţi, însemna că avea indicaţii severe şi precise, în ordinea importanţei lor. Se potrivea.

Încercă să răspundă cu putere şi normal, aşa cum nu se simţea în stare, spunând:

— Sunt bine. Nu fi îngrijorat pentru mine.

Pe un robot obişnuit nu l-ar fi putut convinge, dar acesta era atât de montat în legătură cu Daneel (evident), încât ascultă. Întrebă:

— Unde s-au dus roboţii, domnule?

— Înapoi la Institutul de Robotică.

— La Institut? De ce, domnule?

— Au fost chemaţi de Preşedintele Robotician Amadiro şi el le-a ordonat să se întoarcă. Eu îi aştept.

— Dar de ce n-aţi plecat cu ei, domnule?

— Preşedintele Robotician Amadiro n-a dorit ca eu să fiu expus furtunii. Mi-a ordonat să aştept aici. Ascult de ordinele Preşedintelui Robotician Amadiro.

Spera ca repetarea numelui plin de renume, cu alipirea titlurilor onorifice, împreună cu cuvântul „ordin”, să aibă efect asupra robotului şi să-l convingă să-l lase pe Baley acolo. Pe de altă parte, dacă fuseseră instruiţi anume să-l aducă înapoi pe Daneel, şi dacă erau convinşi că Daneel e în drum spre Institut, intensitatea cu care l-ar fi căutat ar fi slăbit. Ar fi avut timp să se gândească din nou la Baley. Ar spune…

Robotul spuse:

— Dar se vede că nu vă simţiţi bine, domnule.

Baley simţi o altă tresărire de mulţumire. Zise:

— Mă simt bine.

În spatele robotului, zări o aglomerare de alţi câţiva roboţi – nu-i putu număra – cu feţele strălucind în lumina fulgerelor. Când ochii lui Baley se obişnuiră cu întunericul, observă strălucirea întunecată a ochilor *lor*. Îşi întoarse capul. Şi la uşa din partea stângă erau roboţi, deşi aceasta era închisă. Câţi trimisese Amadiro? Voia să-i forţeze să se întoarcă?

Spuse:

— Ordinele Preşedintelui Robotician Amadiro au fost ca roboţii mei să se întoarcă la Institut, iar eu să aştept. Vedeţi că ei se întorc, iar eu aştept. Dacă aţi fost trimişi să ajutaţi, dacă aveţi un vehicul, găsiţi roboţii, care sunt pe drumul de întoarcere, şi transportaţi-i. Acest vehicul nu mai funcţionează.

Încercă să vorbească fără să şovăie şi cu multă putere, cum ar fi vorbit un om care s-ar fi simţit bine. Nu reuşi prea mult.

— S-au întors pe jos, domnule?

— Găsiţi-i, zise Baley. Ordinele voastre sunt clare.

Exista o ezitare. O ezitare clară. În cele din urmă, Baley se gândi să-şi mişte piciorul drept – spera s-o facă normal. Ar fi trebuit s-o facă mai înainte, dar corpul lui nu mai reacţiona cum se cuvine. Roboţii tot mai ezitau, iar Baley se întristă. El nu era un locuitor al Spaţiului. Nu cunoştea cuvintele potrivite, intonaţia potrivită, atitudinea potrivită cu care să-i mânuiască pe roboţi cu eficienţa cuvenită. Un robotician talentat putea, cu un gest, o sprânceană înălţată, să dirijeze un robot ca pe o păpuşă trasă pe sfori… Mai ales dacă roboţii erau proiectaţi chiar de el.

Dar Baley era doar un Pământean. Se încruntă – asta era uşor de făcut, la cât era de nefericit – şi şopti un „Plecaţi!” obosit, făcând semn cu mâna. Poate că asta a însemnat picătura de care mai era nevoie pentru a întări ordinele lui sau poate că, pur şi simplu, se sfârşise timpul necesar pentru conexiunile pozitronice ale roboţilor ca să stabilească, prin voltaj şi contravoltaj, cum să-şi pună de acord instrucţiunile primite în conformitate cu cele Trei Legi. Odată hotărârea luată, nu mai şovăiră. Se urcară înapoi în vehiculul lor, oricare şi oriunde ar fi fost acela, cu asemenea viteză, încât lăsară impresia că pur şi simplu au dispărut.

Uşa pe care o lăsase deschisă robotul se închise, acum, singură. Baley pusese piciorul pe şanţul ei. Se întrebă nepăsător dacă piciorul îi va fi tăiat cu oase cu tot sau dacă oasele îi vor fi zdrobite, dar nu se mişcă. Cu siguranţă că niciun vehicul nu era proiectat ca să provoace o asemenea tragedie.

Iar era singur. Îi forţase pe roboţi să părăsească o fiinţă umană care, evident, nu se simţea bine, jucându-se cu intensitatea ordinelor date lor de un profesor robotician competent, care avusese intenţia să accentueze a Doua Lege în interesul lui, şi reuşise într-atât, încât propriile minciuni ale lui Baley subordonaseră Prima Lege acestui scop. Ce bine se descurcase, se gândi Baley cu mulţumire aproape indiferentă, dându-şi seama că uşa care se închisese era, totuşi, întredeschisă, ţinută aşa de piciorul lui, şi că acest picior nu fusese vătămat câtuşi de puţin.

Baley simţi cum aerul rece i se strecoară pe lângă picior împreună cu stropi de apă rece. Era un lucru înspăimântător de anormal, totuşi nu putea lăsa uşa să se închidă, pentru că n-ar fi ştiut cum s-o deschidă. (Cum deschideau roboţii uşile astea? Fără îndoială că pentru Aurorieni nu era un mister, dar în cărţile pe care le citise despre viaţa de pe Aurora nu scria nimic despre cum se deschide uşa unui vehicul aeropurtat obişnuit. Orice lucru important este considerat ştiut. Se presupune că *ştii*, chiar dacă, teoretic, te informezi.) În timp ce se gândea la asta, îşi căuta, pipăind, buzunarele, dar nici măcar buzunarele nu erau uşor de găsit. Nu erau la locul lor şi erau lipite, aşa că bâjbâi până ce reuşi o mişcare ce le dezlipi. Scoase o batistă, o făcu ghem şi o puse între uşă şi şanţul acesteia, ca uşa să nu se închidă de tot. Apoi îşi scoase piciorul de acolo.

Acum să se gândească puţin – dacă poate. N-avea niciun rost să ţină uşa deschisă, dacă nu voia să iasă. Şi avea vreun rost să iasă? Dacă aştepta aici, Giskard va veni până la urmă după el şi, probabil, îl va duce într-un loc sigur. Avea curaj să aştepte? Nu ştia cât timp îi trebuia lui Giskard să-l ducă pe Daneel la adăpost şi apoi să se întoarcă. Dar nu ştia nici cât le-ar fi trebuit roboţilor urmăritori să-şi dea seama că nu-i vor găsi pe Daneel şi Giskard pe niciun drum care ducea înspre Institut. (Desigur că era imposibil ca Daneel şi Giskard să se fi întors la Institut în căutare de adăpost. De fapt, Baley nu le ordonase să n-o facă, dar dacă asta ar fi fost singura cale posibilă? Nu! Imposibil!) Baley dădu din cap ca o negare mută a acestei posibilităţi, şi simţi, imediat, că îl doare. Îşi duse mâinile la cap şi scrâşni din dinţi.

Cât timp vor căuta roboţii urmăritori, până ce îşi vor da seama că Baley i-a indus în eroare… sau că a fost, chiar el, indus în eroare? Se vor întoarce atunci şi îl vor lua prizonier, cu multă politeţe şi cu infinită grijă să nu-i facă rău? Putea să-i alunge dacă le spunea că moare, dacă iese în furtună? Vor crede ei aşa ceva? Vor chema la Institut ca să dea raportul? Bineînţeles că vor face *asta*. Şi vor sosi fiinţe umane? *Ele* nu vor fi peste măsură de îngrijorate cu privire la bunăstarea lui.

Dacă Baley s-ar da jos din maşină şi ar găsi o ascunzătoare printre copacii din jur, va fi mult mai greu pentru roboţii urmăritori să-l localizeze, şi l-ar face să câştige timp. Ar fi mai

greu şi pentru Giskard să-l localizeze, dar ordinul primit de Giskard să-l păzească pe Baley ar fi mai puternic decât cel primit de roboţii urmăritori să-l găsească. Sarcina primordială a celui dintâi ar fi să-l găsească pe Baley… iar a acestora din urmă, să-l găsească pe Daneel. În plus, Giskard era programat chiar de Fastolfe, iar Amadiro, oricât de îndemânatic ar fi fost, nu se compara cu Fastolfe. Astfel fiind, în condiţii normale, Giskard se va întoarce înaintea celorlalţi roboţi. Dar erau în condiţii normale? Cu o încercare slabă de cinism, Baley se gândi: „Sunt istovit şi nu prea pot să gândesc. Mă apuc doar cu disperare de ceva care m-ar putea consola." Totuşi, ce putea face, decât să profite de avantaj, aşa cum vedea el avantajul?

Se aplecă înspre uşă şi ieşi în exterior. Batista căzu în iarba udă şi bogată şi el se aplecă automat şi o luă de jos, ţinând-o în mână în timp ce se îndepărta de maşină şi mergea în zig-zag. Era copleşit de rafalele de ploaie care îi udau faţa şi mâinile. După un timp, hainele ude i se lipiră de corp, iar el începu să tremure de frig. Urmă un fulger pătrunzător – prea iute ca să-şi închidă ochii – şi, apoi, un bubuit puternic, care îl îngrozi şi-l făcu să-şi acopere urechile cu mâinile. Reîncepuse furtuna? Sau răsuna mai tare numai pentru că era el afară?

Trebuia să meargă. Trebuia să se îndepărteze de maşină, ca urmăritorii să nu-l găsească prea uşor. Nu trebuia să şovăie şi să rămână lângă ea, astfel putea să fi rămas în ea – uscat. Încercă să-şi şteargă faţa cu batista, dar aceasta era la fel de udă ca şi faţa, aşa că o aruncă. Era inutilă. Continuă să meargă, cu mâinile întinse în faţă. Exista vreo Lună care înconjura Aurora? Păru să-şi aducă aminte că întâlnise o menţiune despre aşa ceva; lumina ei i-ar fi făcut plăcere. Dar ce mai conta? Chiar dacă ar fi existat şi s-ar fi aflat pe cer, norii ar fi întunecat-o.

Simţi ceva. Nu vedea ce este, dar ştia că trebuie să fie scoarţa aspră a unui copac. Fără îndoială că e un copac. Până şi un Orăşean şi-ar da seama. Apoi, îşi aminti că fulgerul putea lovi copacii şi putea ucide oamenii. Nu-şi putea aminti dacă citise vreodată o descriere despre felul în care te simţi când eşti lovit de fulger sau dacă existau măsuri de prevedere. Nu cunoştea pe nimeni de pe Pământ care să fi fost lovit de fulger. Bâjbâi până la copac, plin de groază: Încotro să o ia ca să nu revină de unde a plecat?

Înainte!

Lăstărişul era acum des şi greu de străbătut. Parcă erau nişte degete osoase care se încleştau pe el. Trase plin de nerăbdare şi auzi cum i se rup hainele.

Înainte!

Dinţii îi clănţăneau, iar el tremura. Alt fulger. Nu era rău. O clipă zări împrejurimile. Copaci! Mulţi. Era într-o pădurice. Mai mulţi copaci erau mai periculoşi decât unul singur când era vorba de fulger? Nu ştia. Oare avea importanţă dacă nu punea mâna pe un copac? Nici asta nu ştia. Moartea prin fulgerare nu era cunoscută în Oraşe, iar romanele istorice (şi uneori poveştile) care pomeneau de asta nu intrau niciodată în amănunte.

Privi în sus la cerul întunecat şi simţi cum curge apa. Îşi şterse ochii uzi cu mâinile ude. Se împiedică, încercând să facă un pas mare. La un moment dat intră într-un pârâu, alunecând pe prundiş. Ce ciudat! Asta nu-l udă mai mult decât era deja. Continuă să meargă. Roboţii nu-l vor găsi. Dar Giskard? Nu ştia unde se află. Sau încotro merge. Sau cât de departe se află de ceva. Dacă voia să se întoarcă la maşină, nu putea. Dacă încerca să fie conştient de sine, nu putea.

Şi furtuna va continua veşnic, şi el se va topi până la urmă, şi va curge în pârâiaşul Baley, şi nimeni nu-l va mai găsi vreodată. Iar moleculele lui dizolvate vor pluti până la ocean. Exista vreun ocean pe Aurora? Sigur că exista! Era mai mare decât cel al Pământului, iar la polii Aurorei era mai multă gheaţă. A, va pluti până la gheaţă şi va îngheţa acolo, strălucind în soarele rece şi portocaliu.

Mâinile îi atinseră alt copac… mâinile ude… copacul ud… bubuitul tunetului… ciudat că nu vedea lumina fulgerului… fulgerul venea mai întâi… era lovit? Nu simţi nimic… cu excepţia pământului. Pământul era sub el, pentru că degetele lui scormoneau în noroi. Îşi întoarse capul ca să poată respira. Era destul de plăcut. Nu mai trebuia să meargă. Putea aştepta. Giskard îl va găsi.

Dintr-o dată fu foarte sigur de asta. Giskard trebuia să-l găsească, pentru că… Nu, uitase pentru ce. Era a doua oară când uita ceva. Înainte de a adormi… Era acelaşi lucru pe care îl uita de fiecare dată?… Acelaşi lucru?…

Nu conta.

Va fi în ordine… în…

Şi zăcea acolo, singur şi fără cunoştinţă, în ploaie, la rădăcina unui copac, în timp ce furtuna continua.

16. Din nou Gladia

66

Privind în urmă după aceea şi calculând, reieşea că Baley fusese inconştient cel puţin zece minute şi cel mult douăzeci. Ar fi putut fi, totuşi, oricât între zero şi infinit.

Era conştient de o voce. Nu auzea cuvintele pe care le rostea aceasta, doar vocea. Era uimit că suna ciudat şi fu foarte satisfăcut să recunoască o voce de femeie. Îl îmbrăţişau nişte braţe, ridicându-l, ducându-l. Un braţ – al lui – atârna. Capul îi era greu. Încercă uşor să se îndrepte, dar nu se întâmplă nimic. Din nou vocea de femeie. Îşi deschise ochii obosit. Îşi dădea seama că e rece şi ud şi, dintr-o dată, observă că apa nu-l mai loveşte. Şi nu era întuneric, nu de tot. Era o revărsare de lumină şi în ea zări chipul unui robot. Îl recunoscu.

— Giskard, şopti el, amintindu-şi acum şi de furtună, şi de fulger.

Giskard ajunsese primul la el; îl găsise înaintea celorlalţi roboţi. Baley se gândi cu mulţumire: „Ştiam eu că o va face.”

Îşi închise din nou ochii şi simţi că se mişcă repede, dar cu acea oscilaţie uşoară – totuşi clară – care îi spunea că e cărat de cineva care merge. Apoi o oprire şi o uşoară îndreptare, până ce simţi că stă pe ceva cald şi plăcut. Ştia că e un loc într-o maşină acoperită, poate, cu prelată, dar nu se întrebă de unde ştie. Apoi urmă o senzaţie de plutire lină prin aer şi un material absorbant pe faţă şi pe mâini, sfâşierea bluzei lui, aer rece pe piept, apoi iar uscatul şi ştersul.

După aceea, senzaţiile năvăliră asupra lui. Se afla într-o locuinţă. Zărea, când şi când, dacă deschidea ochii, frânturi de pereţi, de lumini, de obiecte (forme amestecate de mobilier). Simţi cum i se scot hainele tacticos şi făcu o încercare slabă şi inutilă de colaborare, apoi simţi apă caldă şi cum e frecat cu putere. Iar el ar fi vrut să nu se mai oprească.

La un moment dat, îi veni un gând şi strânse braţul care îl ţinea:

— Giskard! Giskard!

Auzi vocea lui Giskard:

— Sunt aici, domnule.

— Giskard, Daneel e la adăpost?

— Este în siguranţă, domnule.

— Bun.

Baley închise din nou ochii şi nu mai făcu niciun efort în legătură cu uscatul. Simţea cum e întors pe toate părţile în curentul de aer uscat şi, apoi, era iar îmbrăcat în ceva care semăna cu un capot cald.

Plăcere! Din copilărie nu i se mai întâmplase aşa ceva şi îi păru, dintr-o dată, rău de copiii pentru care se făcea tot şi care nu erau destul de conştienţi ca să aprecieze asta. Sau se bucurau? Amintirea acelei plăceri din copilărie determina comportarea adultului? Senzaţia lui de acum era doar expresia plăcerii de a fi din nou copil?

Şi auzi o voce de femeie. Mama? Nu, asta nu se putea.

— Mămico?

Acum stătea pe un scaun. Simţea, într-un fel, că perioada scurtă şi fericită de revenire a copilăriei se apropia de sfârşit. Trebuia să revină în lumea tristă a conştiinţei de sine şi a statului pe picioarele proprii.

Dar fusese o voce de femeie. Ce femeie? Baley deschise ochii:

— Gladia?

67

Era o întrebare, o întrebare a cuiva uimit, dar, în sinea lui, nu era chiar atât de uimit. Gândindu-se iar, îşi dădu seama că recunoscuse vocea. Privi în jur. Giskard stătea în nişa lui, dar Baley nu-l băgă în seamă. Toate la rândul lor. Spuse:

— Unde e Daneel?

Gladia zise:

— A fost curăţat şi uscat şi el în camera roboţilor şi a fost îmbrăcat în haine uscate. Este înconjurat de personalul casei mele şi acesta are indicaţiile lui. Pot să-ţi spun că niciun străin nu se va apropia la mai mult de cincizeci de metri de locuinţa mea, din orice parte, fără să ştim imediat. Giskard a fost, de asemenea, curăţat şi uscat.

— Da, văd.

Nu-i păsa de Giskard, ci numai de Daneel. Era liniştit pentru că Gladia părea să fi înţeles faptul că trebuia să-l păzească pe Daneel şi că el nu trebuia să se complice să-i mai şi explice.

Exista, totuşi, o breşă în zidul de apărare şi exista un ton de nemulţumire în glas când spuse:

— De ce l-ai părăsit, Gladia? Dacă tu ai plecat, în casă nu mai era nicio fiinţă umană care să oprească atacul unei bande de roboţi din afară. Daneel ar fi putut fi luat cu forţa.

— Prostii, răspunse Gladia cu vioiciune. N-am fost mult timp plecaţi, iar dr. Fastolfe fusese informat. Mulţi dintre roboţii lui s-au alăturat alor mei, iar el ar fi venit în câteva minute, dacă ar fi trebuit, şi aş vrea să văd orice bandă de roboţi străini care să-l înfrunte pe *el*.

— L-ai văzut pe Daneel de când te-ai întors, Gladia?

— Desigur! E la adăpost, ţi-o spun eu.

— Mulţumesc!

Baley se relaxă şi închise ochii. Se gândi: „Nu e chiar atât de rău.” Sigur că nu era. Supravieţuise, nu-i aşa? Gândindu-se la asta, ceva în sinea lui zâmbi şi el se simţi fericit. Supravieţuise, nu-i aşa? Deschise ochii şi întrebă:

— Cum m-aţi găsit, Gladia?

— Giskard te-a găsit. Ei veniseră aici – amândoi – iar Giskard mi-a explicat repede situaţia. Am aranjat cu siguranţa lui Daneel, dar el n-a vrut să se clintească până ce nu i-am promis că-l trimit pe Giskard după tine. A fost foarte convingător. Reacţiile lui cu privire la tine sunt foarte intense, Elijah. Daneel a rămas aici, bineînţeles. Din cauza asta a fost foarte nefericit, dar Giskard a insistat să-i dau ordin să rămână, cât de tăios puteam. Probabil că i-ai dat lui Giskard nişte ordine foarte stricte. Apoi am luat legătura cu dr. Fastolfe şi, după aceea, am luat vehiculul meu aeropurtat.

Baley dădu din cap obosit:

— N-ar fi trebuit să vii, Gladia. Locul tău era aici, să te asiguri că Daneel e apărat.

Chipul Gladiei se schimonosi dispreţuitor:

— Şi să te las să mori în furtună, din câte am văzut? Sau să fii luat de duşmanii doctorului Fastolfe? Pot să jur că aşa s-ar fi întâmplat. Nu, Elijah, poate că ar fi trebuit să-i îndepărtez pe ceilalţi roboţi, dacă ar fi ajuns la tine primii. N-oi fi eu prea bună în multe privinţe, dar orice Solarian se poate descurca cu o gloată de roboţi, ascultă-mă pe mine. Suntem obişnuiţi cu asta.

— Dar cum m-aţi găsit?

— N-a fost prea greu. De fapt, maşina ta nu era prea departe, aşa că am fi putut merge pe jos până la ea, dacă n-ar fi fost furtuna. Noi…

Baley întrebă:

— Vrei să spui că ajunsesem aproape de locuinţa doctorului Fastolfe?

— Da, zise Gladia. Fie vehiculul tău nu a fost avariat destul, ca să te oblige să te opreşti mai repede, fie îndemânarea lui Giskard l-a făcut să meargă mai mult timp decât s-au aşteptat vandalii. Şi asta e bine. Dacă aţi fi fost mai aproape de Institut, v-ar fi putut lua pe toţi. Oricum, am luat maşina mea până la locul unde se prăbuşise a voastră. Giskard ştia unde mă găseşte, desigur, şi am plecat…

— Şi te-ai udat de tot, nu-i aşa, Gladia?

— Niciun pic. Am o pelerină de ploaie şi o lanternă. Pantofii mi s-au umplut de noroi şi m-am udat puţin la picioare, pentru că n-am avut timp să-mi dau cu Latex, dar nu-i nimic. Oricum, am ajuns la maşina ta în mai puţin de o jumătate de oră după ce te părăsiseră Daneel şi Giskard şi, bineînţeles, nu erai acolo.

— Am încercat… – începu Baley.

— Da, ştim. Am crezut că ei… ceilalţi… te-au luat pentru că Giskard spunea că aţi fost urmăriţi. Dar Giskard ţi-a găsit batista la vreo cincizeci de metri de maşină şi a spus că tu trebuie să o fi luat în partea aceea… Giskard a spus că era un lucru lipsit de logică, dar că fiinţele umane sunt adesea lipsite de logică, aşa că te-am căutat. Deci am căutat – amândoi – folosindu-ne de lanternă, dar el a fost cel care te-a găsit. A spus că a zărit strălucirea de infraroşu a căldurii emanate de corpul tău la rădăcina unui copac şi te-am adus înapoi.

Baley întrebă puţin iritat:

— De ce a fost lipsită de logică plecarea mea?

— Nu mi-a spus, Elijah. Vrei să-l întrebi?

Gladia făcu un semn înspre Giskard.

— Giskard, ce înseamnă asta? întrebă Baley.

Impasibilitatea lui Giskard dispăru imediat şi ochii i se îndreptară spre Baley. Zise:

— M-am gândit că v-aţi expus furtunii fără să fie nevoie. Dacă aţi fi aşteptat, v-am fi adus mai repede aici.

— Ceilalţi roboţi puteau ajunge la mine primii.

— Au ajuns, dar i-aţi îndepărtat, domnule.

— De unde ştii?

— În jurul uşilor, pe ambele părţi, erau o mulţime de urme de tălpi, dar nu era nicio urmă de umezeală în maşină, cum ar fi

fost dacă nişte braţe ude s-ar fi întins după dumneavoastră să vă tragă afară. M-am gândit că n-aţi fi ieşit singur din maşină ca să mergeţi cu ei, domnule, de bunăvoie. Şi, dacă i-aţi îndepărtat, nu trebuia să vă temeţi că s-ar întoarce prea curând, de vreme ce ei îl voiau pe Daneel – după cum aţi apreciat chiar dumneavoastră situaţia – şi nu pe dumneavoastră. În plus, trebuia să fiţi sigur că *eu* m-aş fi întors repede.

Baley murmură:

— Exact aşa m-am gândit, dar am crezut că ar ajuta dacă aş complica treaba. Am făcut ce mi s-a părut mie mai bine şi m-ai găsit chiar şi aşa.

— Da, domnule.

— Dar de ce să mă aduci aici? întrebă Baley. Dacă eram aproape de locuinţa Gladiei, poate că eram la fel de aproape de cea a doctorului Fastolfe.

— Nu tocmai, domnule. Această reşedinţă era cea mai aproape şi eu mi-am dat seama, din insistenţa ordinului dumneavoastră, că pentru asigurarea adăpostului lui Daneel orice minut era important. Daneel a fost de acord, chiar dacă s-a opus foarte mult să vă părăsească. De îndată ce el a ajuns aici, m-am gândit că şi dumneavoastră aţi vrea să ajungeţi aici, ca să vă asiguraţi, din sursă directă, dacă aţi fi dorit, de faptul că e la adăpost.

Baley încuviinţă şi spuse îmbufnat (încă supărat din cauza observaţiei lui Giskard referitoare la lipsa lui de logică):

— Te-ai descurcat bine, Giskard.

Gladia întrebă:

— Este important pentru tine să-l vezi pe dr. Fastolfe, Elijah? Îl pot chema aici. Sau îl poţi vedea pe tridimensional.

Baley se lăsă pe spate. Îi luă ceva timp ca să-şi dea seama că gândirea îi era încetinită şi că era foarte obosit. N-ar avea niciun rost să dea ochii cu Fastolfe acum. Răspunse:

— Nu. O să-l văd mâine, după micul dejun. E timp destul. Şi pe urmă cred că o să-l văd pe Kelden Amadiro ăsta, şeful Institutului de Robotică. Şi o persoană oficială... cum îi zice... Preşedintele. Cred că şi *el* va fi acolo.

— Pari groaznic de obosit, Elijah, spuse Gladia. Sigur că noi n-avem microorganismele – germenii şi viruşii – pe care le aveţi pe Pământ, şi tu ai fost curăţat, aşa că n-o să faci nicio boală

dintre cele care sunt peste tot pe planeta ta, dar eşti, evident, obosit.

Baley se gândi: „După toate astea, nicio răceală? Nicio gripă? Nicio pneumonie?” Era ceva să fii într-o Lume din Spaţiu ca asta. Zise:

— Recunosc că sunt obosit, dar asta se poate vindeca prin puţină odihnă.

— Ţi-e foame? E ora de cină.

Baley se strâmbă:

— N-am poftă de mâncare.

— Nu sunt sigură că e bine. Poate că nu vrei o masă copioasă, dar ce-ai zice de nişte supă fierbinte? O să-ţi facă bine.

Baley simţi nevoia să zâmbească. O fi ea Solariană, dar în anumite împrejurări vorbea exact ca o Pământeană. Se gândi că asta putea fi valabil şi pentru Auroriene. Există anumite lucruri pe care diferenţele de cultură nu le influenţează. Întrebă:

— Ai supă gata făcută? N-aş vrea să-ţi fac probleme.

— Cum să-mi faci probleme? Nu am un personal prea mare, ca pe Solaria, dar destul ca să pregătească orice fel de mâncare la comandă. Aşa că stai acolo şi spune-mi doar ce fel de supă ai vrea. Totul va fi bine făcut.

Baley nu rezistă:

— Supă de pui?

— Desigur.

Apoi, cu nevinovăţie:

— Exact asta aş fi sugerat şi eu, şi cu găluşte, ca să fie consistentă.

Castronul îi fu pus în faţă cu o viteză uimitoare. Zise:

— Tu nu mănânci, Gladia?

— Am mâncat deja, în timp ce tu erai îmbăiat şi tratat.

— Tratat?

— Tratament biochimic obişnuit, Elijah. Ai suferit o traumă psihică şi nu voiam să aibă urmări. Mănâncă!

Baley duse la buze o lingură, de încercare. Nu era rea supa, deşi se simţea tendinţa pe care o aveau cei de pe Aurora să condimenteze mâncarea mai mult decât i-ar fi plăcut lui Baley. Sau poate că era preparată cu alte condimente în afara celor cu care era el obişnuit. Dintr-o dată îşi aminti de mama lui – un joc al memoriei care o făcea pe ea mai tânără decât era el acum. Îşi

aminti cum stătea pe capul lui când el se încăpăţâna să nu mănânce „supa bună”.

Ea îi spunea:

— Hai, Lije. E pui adevărat, foarte scump. Nici măcar cei din Spaţiu nu au ceva aşa de bun.

N-aveau. O strigă în gând, peste ani: „N-au, mămico!”

Într-adevăr! Dacă putea să aibă încredere în memorie şi să ţină seama de papilele gustative din tinereţe, supa de pui făcută de mama lui, când nu devenea plictisitoare din cauza repetiţiei, era mult mai bună.

Sorbi iar şi iar şi când termină, murmură ruşinat:

— Ar mai fi o porţie?

— Cât vrei, Elijah.

— Încă puţin.

Gladia îi spuse, în timp ce el termina:

— Elijah, întâlnirea asta de mâine dimineaţă…

— Da, Gladia?

— Înseamnă că investigaţia ta a luat sfârşit? Ştii ce i s-a întâmplat lui Jander?

Baley vorbi cu prudenţă:

— Am idee despre ce i s-ar fi putut întâmpla lui Jander, dar nu cred să pot convinge pe cineva că am dreptate.

— Atunci de ce se ţine şedinţa?

— Nu e ideea mea, Gladia. Este a Preşedintelui Robotician Amadiro. El se opune investigaţiei şi va încerca să mă trimită înapoi pe Pământ.

— El e cel care a umblat la maşina ta şi a încercat să-i facă pe roboţii lui să-l ia pe Daneel?

— Cred că da.

— Păi, pentru asta nu poate fi judecat, condamnat şi pedepsit?

— Ar putea, zise Baley cu blândeţe, numai că există o mică problemă: n-am cum dovedi.

— Şi el, după toate astea, poate să scape şi să mai şi oprească investigaţia?

— Mă tem că are toate şansele să poată face asta. După cum spune şi el, oamenii care nu se aşteaptă la dreptate nu vor suferi dezamăgiri.

— Dar nu trebuie. Nu trebuie să-l laşi. Trebuie să-ţi termini investigaţia şi să afli adevărul.

Baley oftă:

— Şi dacă nu pot afla adevărul? Sau dacă pot să-l aflu, dar nu să-i fac pe alţii să mă asculte?

— *Poţi* afla adevărul. Şi-i *poţi* face pe alţii să te asculte.

— Ai o încredere emoţionantă în mine, Gladia. Totuşi, dacă Adunarea Legislativă de pe Aurora vrea să mă trimită înapoi şi ordonă terminarea investigaţiei, nu voi mai putea face nimic.

— Nu cred că vei dori să te întorci fără să fi realizat nimic.

— Sigur că nu. E mai rău de-atât, Gladia. Dacă nu realizez nimic, mă voi întoarce cu o carieră ruinată şi cu viitorul Pământului distrus.

— Atunci nu-i lăsa să-ţi facă asta, Elijah.

Iar el zise:

— Pe Iehova, Gladia, voi încerca să nu-i las, dar nu pot ridica o planetă cu mâinile goale. Nu-mi poţi cere să fac minuni.

Gladia încuviinţă din cap şi, privind în jos, îşi duse pumnul la gură, stând nemişcată, parcă ar fi chibzuit la ceva. Lui Baley îi trebui un timp ca să-şi dea seama că ea plângea înfundat.

68

Baley se ridică iute şi înconjură masa până la ea. Observă în treacăt – şi puţin enervat – că îi tremurau picioarele şi că i se zbătea un muşchi în coapsa stângă.

— Gladia, zise el insistent, nu plânge.

— Nu te îngrijora, Elijah, şopti ea. O să-mi treacă.

Rămase neajutorat lângă ea, încercând s-o atingă, oarecum şovăielnic.

— Nu te ating, spuse. Nu cred că ar fi bine s-o fac, dar…

— O, atinge-mă. Atinge-mă. Nu ţin chiar atât de mult la corpul meu şi nu mă voi molipsi de nimic de la tine. Nu mai sunt… cum eram.

Aşa că Baley se apropie şi-i atinse obrazul, mângâindu-l uşor şi stângaci cu vârful degetelor.

— Mâine voi face tot ce pot, Gladia, zise. Îmi voi da toată silinţa.

Auzind asta, ea se ridică, se întoarse către el şi spuse:

— O, Elijah.

Automat, aproape fără să-şi dea seama ce face, Baley îşi întinse braţele. Şi, la fel de automat, ea se lăsă cuprinsă de ele, rezemându-şi capul de pieptul lui. El o ţinu cât putu de uşor, aşteptând ca ea să-şi dea seama că îmbrăţişează un

Pământean. (Fără îndoială că îmbrăţişase un robot cu aspect uman, dar acela nu fusese Pământean.) Ea pufni cu putere şi vorbi cu gura pe jumătate ascunsă în cămaşa lui Baley. Spuse:

— Nu e drept. E din cauză că sunt Solariană. Nimănui nu-i pasă ce i s-a întâmplat lui Jander, dar le-ar păsa dacă aş fi Auroriană. E vorba de prejudecăţi şi de politică.

Baley se gândi: „Cei din Spaţiu sunt *oameni*. Exact la fel ar fi vorbit şi Jessie într-o situaţie asemănătoare. Şi dacă ar fi fost Gremionis cel care ar fi îmbrăţişat-o pe Gladia, el ar fi zis exact ceea ce voi spune eu, dacă aş şti ce să spun."

Apoi vorbi:

— Nu e chiar aşa. Sunt sigur că doctorului Fastolfe îi pasă ce i s-a întâmplat lui Jander.

— Nu. Nu prea. Vrea numai să iasă cum zice el în Adunarea Legislativă, iar acel Amadiro vrea să iasă cum zice *el*, şi oricare dintre ei l-ar vinde pe Jander pentru asta.

— Îţi promit, Gladia, că eu nu-l voi vinde pe Jander pentru nimic în lume.

— Nu? Dacă îţi vor spune că poţi pleca înapoi pe Pământ cu cariera salvată şi fără nicio pedeapsă pentru Lumea ta, cu condiţia să-l laşi baltă pe Jander, ce vei face?

— N-are niciun rost să ne gândim la situaţii ipotetice care nu se pot ivi. Nu-mi vor da nimic în schimbul lui Jander. Ei vor încerca doar să mă trimită înapoi cu nimic altceva decât ruină pentru mine şi pentru Lumea mea. Dar dacă m-ar lăsa, l-aş afla pe omul care l-a distrus pe Jander şi aş avea grijă să fie pedepsit cum trebuie.

— Cum adică, *dacă* te-ar lăsa? *Fă-i* să te lase!

Baley zâmbi cu amărăciune:

— Dacă îţi închipui că Aurorienii nu-ţi dau nicio atenţie pentru că eşti Solariană, imaginează-ţi cât de puţin ai obţine dacă ai fi de pe Pământ, ca mine.

O strânse mai aproape, uitând că e de pe Pământ, chiar dacă rostise cuvântul.

— Dar voi încerca, Gladia. N-are niciun rost să ne facem speranţe, dar nu mă duc cu mâna tocmai goală. Voi încerca…

Vocea i se frânse.

— Spui întruna că vei încerca. Dar *cum*?

Se trase puţin înapoi, ca să-l privească în ochi.

Baley zise, buimăcit:

— Păi, aş putea…

— Să găseşti ucigaşul?

— Orice. Gladia, te rog, trebuie să mă aşez.

Se întinse spre masă, sprijinindu-se de ea.

— Ce s-a întâmplat, Elijah? întrebă ea.

— Am avut o zi grea, evident, şi cred că nu m-am refăcut prea bine.

— Atunci, mai bine te-ai duce la culcare.

— Drept să-ţi spun, Gladia, aş vrea.

Ea îi dădu drumul, cu chipul îngrijorat şi cu ochii plini de lacrimi. Ridică un braţ şi făcu un semn rapid, iar el fu înconjurat (aşa i se păru) imediat de roboţi.

Când se află, în sfârşit, în pat şi după ce plecă ultimul robot, se trezi stând cu ochii deschişi în întuneric. Nu-şi dădea seama dacă mai plouă sau nu în Exterior, ori dacă fulgerele slabe îşi aruncă ultimele săgeţi palide, dar nu auzi niciun tunet. Respiră adânc şi se gândi: „Ce i-am promis Gladiei? Ce se va întâmpla mâine? Ultimul act: eşec?”

Şi, în timp ce Baley aluneca pe tărâmul somnului, se gândi la acea incredibilă străfulgerare care îi venise înainte de a adormi.

69

De două ori se întâmplase. O dată cu o noapte în urmă când, ca şi acum, tocmai adormea, şi o dată în seara asta, când îşi pierduse cunoştinţa sub copac, în furtună. De fiecare dată îi venise un gând, o idee care clarificase problema aşa cum fulgerul luminase noaptea. Şi durase tot atât de puţin ca şi fulgerul.

Ce era?

Se va repeta?

De data asta încercă să profite, să prindă sensul ideii care îi scăpa. Sau era o iluzie care îi scăpa? Însemna, oare, adormirea raţiunii şi năvălirea absurdităţilor de tot felul, pe care nu le poţi ordona dacă nu ai o minte care să lucreze cum trebuie? Oricum, ceea ce căuta el, indiferent ce-ar fi fost, se pierduse încetişor. Nu va veni înapoi la comandă, aşa cum n-ar fi venit un inorog într-o lume în care nu există inorogi.

Mai uşor îi era să se gândească la Gladia şi la felul în care o simţise. Îi atinsese direct bluza mătăsoasă, sub care simţise braţele mici şi delicate, spatele neted. Dacă lui n-ar fi început

să-i tremure picioarele, ar fi îndrăznit s-o sărute? Sau asta ar fi însemnat că merge prea departe?

Îşi auzi respiraţia ca un sforăit uşor şi, ca întotdeauna, asta îl deranjă. Îşi învinse somnul şi se gândi iar la Gladia. Înainte de a pleca, desigur, dar nu şi dacă n-ar câştiga nimic pentru ea... Asta ar însemna să-i plătească şi chiar... Îşi auzi din nou sforăitul moale şi, de data asta, îl deranjă mai puţin.

Gladia... Nu crezuse că o va mai vedea vreodată... darămite s-o atingă... să o îmbrăţişeze. Şi nu-şi dădu seama când trecuse de la gând la vis. O îmbrăţişă din nou, ca mai înainte. Dar nu exista bluza... şi pielea ei era caldă şi catifelată... şi mâinile lui o mângâiau încet pe omoplaţi, pe coaste... Toate astea aveau ceva adevărat. Toate simţurile îi erau treze. Îi adulmecă parfumul părului, iar buzele lui simţiră gustul uşor sărat al pielii ei... şi parcă nu mai stăteau în picioare. Se culcaseră, sau fuseseră culcaţi de la început? Şi ce se întâmplase cu lumina? Simţi salteaua de sub el şi cuvertura de deasupra... întuneric... iar ea era tot în braţele lui, goală.

Se trezi brusc:

— Gladia?

Cu voce mirată, neîncrezătoare.

— Sst, Elijah, făcu ea, punându-i degetele pe buze cu blândeţe. Nu spune nimic.

Putea să-i fi cerut să-şi oprească până şi circulaţia sângelui.

— *Ce* faci? întrebă el.

— Nu *ştii* ce fac? răspunse ea. Sunt în pat cu tine.

— Dar de ce?

— Pentru că aşa vreau.

Corpul i se lipi de al lui. Ea trase de un capăt al pijamalei lui şi pătura se desfăcu.

— Nu te mişca, Elijah. Eşti obosit şi nu vreau să te oboseşti mai tare.

Elijah simţi cum îl cuprinde un val de căldură. Se hotărî să n-o menajeze pe Gladia:

— Nu sunt *chiar aşa* de obosit, Gladia.

— Nu, zise ea tăios. Odihneşte-te. Vreau să te odihneşti. Nu te mişca.

Gura i se lipi de a lui, parcă ar fi vrut să-l oblige să tacă. El se lăsă moale şi îi trecu prin cap că execută nişte ordine, că *era* obosit şi că ar fi vrut mai degrabă să i se facă, decât să facă. Şi,

roşind de ruşine, se gândi că asta îi micşora vina. („N-am avut încotro, se auzi spunând. Ea m-a obligat.”) Pe Iehova, câtă laşitate! Câtă înjosire de neîndurat! Dar îi fugiră şi gândurile astea. Se auzea o muzică în surdină şi temperatura crescuse puţin. Cuvertura dispăruse, ca şi pijamaua lui. Îşi simţi capul legănat de braţele ei şi apăsat de ceva moale. Fără prea mare surprindere îşi dădu seama, după poziţia ei, că moliciunea era sânul ei stâng, cu sfârcul lipit de buzele lui.

Încetişor, ea cânta după muzică, o melodie veselă, legănată, pe care el n-o recunoscu. Ea se legănă uşor înainte şi înapoi, atingându-i bărbia şi gâtul cu vârful degetelor. El se relaxă, mulţumit că nu trebuie să facă nimic, lăsând-o pe ea să aibă iniţiativa şi să conducă. Când ea îi mişcă braţele, el nu se împotrivi şi le lăsă să se odihnească acolo unde i le pusese ea. N-o ajută deloc şi, când răspunse cu o excitaţie intensă şi cu un spasm, o făcu numai pentru că nu avu încotro.

Ea părea neobosită, iar el nu voia ca ea să se oprească. Pe lângă plăcerea reacţiei sexuale, el avu, din nou, senzaţia pe care o încercase mai devreme, bucuria absolută a pasivităţii din copilărie. În cele din urmă, el nu mai putu răspunde şi parcă nici ea nu mai putea, pentru că îşi puse capul la subsuoara lui şi mâna stângă pe pieptul lui, în timp ce cu degetele îi mângâia duios părul scurt şi creţ.

I se păru că o aude murmurând:

— Mulţumesc… Mulţumesc…

„Pentru ce?” se întrebă.

Abia dacă îşi mai dădea seama că ea e acolo, pentru că sfârşitul dulce al unei zile grele era tot atât de adormitor ca un elixir magic şi simţea că îl cuprinde somnul, ca şi cum i-ar fi alunecat degetele de pe o realitate dură şi el ar fi căzut… căzut… prin nori moi de somn în oceanul uşor legănat al viselor.

Şi în timp ce se întâmpla asta, ceea ce nu venea la comandă veni de la sine. Pentru a treia oară se ridică o cortină şi toate întâmplările de când plecase de pe Pământ se concentrară şi se amestecară. Din nou era totul clar. Se căzni să vorbească, să audă cuvintele pe care avea nevoie să le audă, să le lege ca să devină o parte a gândirii lui, dar chiar dacă se cramponă de ele cu toată puterea, acestea trecură pe lângă el şi dispărură.

Aşa că, din acest punct de vedere, a doua zi a lui Baley pe Aurora se sfârşi într-un mod foarte asemănător cu prima.

17. Preşedintele

70

Când Baley deschise ochii, văzu că soarele intra pe fereastră şi îi păru bine. Spre surprinderea lui, deşi era încă somnoros, îi păru bine. Însemna că furtuna se terminase şi parcă nici n-ar fi fost. Lumina soarelui – când era doar o alternativă pentru lumina egală, blândă şi caldă a Oraşelor – putea fi considerată violentă şi nesigură. Dar dacă o comparai cu furtuna, însemna însăşi pacea. Totul e relativ, se gândi Baley, şi ştiu că niciodată nu va mai considera soarele absolut dăunător.

— Partenere Elijah?

Daneel stătea la capătul patului. Ceva mai în spate era Giskard. Chipul prelung al lui Baley se lăţi într-un zâmbet de plăcere. Îşi întinse mâinile înspre ei:

— Pe Iehova, băieţi – şi, pe moment, nu-şi dădu seama cât de nepotrivit e cuvântul – când v-am văzut ultima oară împreună, n-am fost deloc sigur că o să vă mai văd vreodată.

— Cu siguranţă, zise Daneel încet, că niciunul dintre noi n-ar fi păţit nimic.

— Acum, când e soare, văd, spuse Baley. Dar noaptea trecută am crezut că furtuna o să mă omoare şi am fost sigur că eşti în pericol de moarte, Daneel. Mi se părea că până şi lui Giskard i s-ar putea face vreun rău, dacă ar fi încercat să mă apere. Recunosc, sună melodramatic, dar, ştiţi, mă cam pierdusem cu firea.

— Ne dăm seama, domnule, zise Giskard. Tocmai din cauza asta ne-a fost greu să vă părăsim, în ciuda ordinului dumneavoastră strict. Sperăm că nu sunteţi nemulţumit din pricina asta acum.

— Deloc, Giskard.

— Şi, spuse Daneel, ştim că aţi fost bine îngrijit de când v-am părăsit.

De-abia acum îşi aminti Baley întâmplările din seara trecută.

Gladia!

Privi în jur, brusc uluit. Nu era nicăieri în încăpere. Visase… Nu, sigur că nu. Asta era imposibil.

Apoi îl privi pe Daneel, încruntat, de parcă ar fi bănuit că remarca lui fusese desfrânată. Dar nu, nici asta n-ar fi fost

posibil. Un robot, oricât de asemănător cu omul ar fi fost, nu putea fi proiectat să se desfete cu aluzii obscene.

Spuse:

— *Foarte* bine îngrijit. Dar acum trebuie să mi se arate unde e Personala.

— Suntem aici, domnule, zise Giskard, ca să vă îndrumăm şi să vă servim toată dimineaţa. Domnişoara Gladia s-a gândit că o să vă simţiţi mai bine cu noi decât cu altcineva din personalul ei şi a insistat să nu precupeţim niciun efort pentru confortul dumneavoastră.

Baley îl privi bănuitor:

— Până unde v-a instruit să mergeţi? Mă simt foarte bine acum, aşa că n-am nevoie să mă spele şi să mă usuce altcineva. Îmi port singur de grijă. Sper că ea înţelege asta.

— Nu trebuie să te jenezi, partenere Elijah, spuse Daneel cu zâmbetul care (i se păru lui Baley) apare la o fiinţă umană când exprimă un sentiment de afecţiune. Suntem aici doar ca să avem grijă de tot ce-ţi trebuie. Dacă te simţi mai bine singur, vom aştepta mai la distanţă.

— În acest caz, Daneel, ne-am înţeles.

Baley se dădu jos din pat. Îi făcu plăcere să vadă că stă drept în picioare. Odihna de peste noapte şi tratamentul de când fusese adus înapoi (oricare ar fi fost acela) făcuseră minuni... Şi Gladia.

71

Încă dezbrăcat şi destul de ud de la duş ca să se simtă curat, după ce-şi perie părul, analiză rezultatele cu un ochi critic. I se părea normal să ia micul dejun cu Gladia, dar nu ştia cum va fi primit. Poate ar fi mai bine să se poarte ca şi cum nu s-ar fi întâmplat nimic şi să vadă cum se poartă ea. Şi se gândi că ar ajuta dacă ar arăta bine – cu condiţia să poată. Se privi în oglindă nemulţumit.

— Daneel! strigă.

— Da, partenere Elijah.

Vorbind cu gura plină de pastă de dinţi, Baley zise:

— Hainele tale sunt noi, mi se pare.

— Nu sunt ale mele, partenere Elijah. Au fost ale prietenului Jander.

Baley îşi înălţă sprâncenele.

— Ţi le-a dat ea pe ale lui Jander?

— Domnişoara Gladia n-a vrut să stau dezbrăcat până ce mi se spală şi mi se usucă hainele udate de furtună. Acum acelea sunt gata, dar domnişoara Gladia spune că pot să le păstrez pe astea.

— Când a spus asta?

— Azi-dimineaţă, partenere Elijah.

— Deci s-a sculat?

— Da. Şi vei lua micul dejun cu ea, când vei fi gata.

Baley îşi strânse buzele. Era ciudat că în clipa aceea îl preocupa mai mult faptul că trebuie să dea ochii cu Gladia, şi nu cu Preşedintele, ceva mai târziu. La urma urmei, problema cu Preşedintele era în mâna sorţii. Îşi stabilise o strategie care va merge sau nu va merge. În privinţa Gladiei pur şi simplu n-avea nicio strategie. Ei bine, trebuia să dea ochii cu ea.

Întrebă cât putu de indiferent:

— Şi ce mai face domnişoara Gladia în dimineaţa asta?

— Pare că bine, zise Daneel.

— Veselă? Tristă?

Daneel ezită:

— Este greu să-ţi dai seama de starea de spirit a unei fiinţe umane. Nimic din comportarea ei nu arată vreo tulburare interioară.

Baley îi aruncă o privire lui Daneel şi, iarăşi, se întrebă dacă nu cumva el se referea la întâmplările din seara trecută. Şi iarăşi înlătură această posibilitate. Nici n-ar fi avut vreun rost să studieze chipul lui Daneel. Nu puteai citi gândurile unui robot din expresia feţei, pentru că nu erau gânduri în sens omenesc.

Intră în dormitor şi privi hainele care fuseseră pregătite pentru el, studiindu-le atent şi întrebându-se dacă le-ar fi putut îmbrăca fără să greşească şi fără să ceară ajutorul roboţilor. Furtuna şi noaptea se terminaseră, iar el voia să-şi pună, din nou, haina maturităţii şi a independenţei.

Spuse:

— Ce-i asta?

Ridică o eşarfă lungă, acoperită cu un desen complicat şi colorat.

— Este o eşarfă pentru pijama, zise Daneel. Este doar de podoabă. Se trece peste umărul stâng şi se leagă în partea dreaptă a pieptului. Se poartă de obicei la micul dejun în unele Lumi din Spaţiu, dar pe Aurora nu este foarte populară.

— Atunci de ce s-o pun?

— Domnişoara Gladia s-a gândit c-o să-ţi vină bine, partenere Elijah. Legătura e destul de complicată şi voi fi bucuros să te ajut.

„Pe Iehova”, se gândi Baley cu tristeţe. „Vrea să fiu frumos. Ce are de gând? Nu-ţi bate capul!”

Baley zise:

— Nu te deranja. Îmi ajunge un nod simplu. Dar ascultă, Daneel, după micul dejun voi merge la locuinţa lui Fastolfe, unde mă voi întâlni cu el, cu Amadiro şi cu Preşedintele Adunării Legislative. Nu ştiu dacă va mai fi şi altcineva.

— Da, partenere Elijah, cunosc. Nu cred că vor mai fi şi alţii.

— Păi, atunci, zise Baley, începând să-şi îmbrace încet rufăria de corp, ca să nu greşească şi să nu fie nevoit să-i ceară ajutorul lui Daneel, vorbeşte-mi despre Preşedinte. Din ce-am citit, ştiu că este un fel de funcţionar superior pe Aurora, dar, din aceleaşi lecturi, am înţeles că funcţia este numai onorifică. El nu are nicio putere.

Daneel spuse:

— Mă tem, partenere Elijah…

Giskard îl întrerupse:

— Domnule, eu cunosc mai bine situaţia politică de pe Aurora decât prietenul Daneel. Sunt în funcţiune de mult mai multă vreme. Aţi dori să vă răspund eu la întrebare?

— Păi, sigur, Giskard. Dă-i drumul.

— Când a fost alcătuit primul guvern de pe Aurora, domnule, începu Giskard pe un ton şcolăresc, de parcă în interiorul lui s-ar fi desfăşurat treptat o bandă cu informaţii, intenţia a fost ca acest funcţionar superior să îndeplinească numai sarcini formale. El trebuia să-i întâmpine pe demnitarii din alte Lumi, să deschidă toate şedinţele Adunării Legislative, să prezideze deliberările acesteia şi să voteze doar ca să nu existe un număr egal de voturi. Totuşi, după Disputa Râului…

— Da, am citit despre asta, spuse Baley.

Fusese un episod destul de întunecat în istoria Aurorei, în care dispute de nelămurit asupra repartizării raţionale a energiei hidroelectrice erau cât pe ce să provoace un război civil nemaivăzut pe planetă.

— Nu trebuie să intri în amănunte, continuă el.

— Nu, domnule, spuse Giskard. Totuşi, după Disputa Râului s-a luat hotărârea generală de a nu se mai îngădui vreodată ca o controversă să pună, din nou, în pericol societatea de pe Aurora. Deci, a devenit un obicei ca toate disputele să fie rezolvate în particular şi într-un mod paşnic, în afara Adunării Legislative. Când legiuitorii votează la sfârşit, o fac într-un mod convenit, aşa că există întotdeauna o majoritate, de o parte sau de alta. Persoana cea mai importantă în rezolvarea disputelor este Preşedintele Adunării Legislative. Se consideră că el este mai presus de competiţie, iar puterea lui – care, deşi nulă în teorie, este destul de mare în realitate – durează doar atâta timp cât el este considerat astfel. De aceea, Preşedintele îşi păzeşte cu grijă obiectivitatea şi, atâta timp cât reuşeşte, el este acela care ia, de obicei, hotărârea ce reglementează orice dispută, într-un fel sau altul.

Baley zise:

— Adică Preşedintele o să ne asculte pe mine, pe Fastolfe şi pe Amadiro şi apoi va lua o hotărâre?

— Se poate. Pe de altă parte, domnule, el poate să rămână neconvins şi va cere alte mărturii, timp de gândire... sau amândouă.

— Şi dacă Preşedintele ajunge la o hotărâre, Amadiro se va pleca în faţa ei dacă e împotriva lui, sau Fastolfe se va pleca în faţa ei, dacă este împotriva *lui*?

— Asta nu e obligatoriu. Întotdeauna există cineva care nu e de acord cu hotărârea Preşedintelui, iar dr. Amadiro şi dr. Fastolfe sunt amândoi îndărătnici şi încăpăţânaţi, după cum reiese din comportarea lor. Totuşi, majoritatea legislatorilor vor vota hotărârea Preşedintelui, oricare ar fi aceasta. Dr. Fastolfe sau dr. Amadiro, dacă Preşedintele se va hotărî împotriva vreunuia dintre ei, se va afla, sigur, în minoritate când se va vota.

— Cât de sigur, Giskard?

— Aproape sigur. Perioada pentru care este ales Preşedintele e, în general, de treizeci de ani, cu posibilitatea de realegere de către Adunarea Legislativă pentru încă treizeci de ani. Dacă se va vota împotriva recomandării Preşedintelui, acesta va fi obligat să demisioneze imediat şi va urma o criză guvernamentală până ce Adunarea Legislativă va încerca să găsească un alt Preşedinte, în condiţii de dispută înverşunată.

Puţini legislatori sunt dispuşi să rişte, aşa că posibilitatea ca majoritatea să voteze împotriva Preşedintelui este, prin urmare, aproape nulă.

— Atunci, zise Baley cu tristeţe, totul depinde de şedinţa din dimineaţa asta.

— E foarte posibil.

— Mulţumesc, Giskard.

Posomorât, se gândi în fel şi chip. Părea să aibă şanse, dar nu ştia ce-ar putea spune Amadiro sau cum ar putea fi Preşedintele. Amadiro era cel care iniţiase şedinţa, şi *el* trebuie să se simtă încrezător şi sigur de el.

Baley îşi aminti că, în timp ce adormea cu Gladia în braţe, văzuse sau a crezut că vede sau şi-a imaginat că vede sensul tuturor acestor întâmplări petrecute pe Aurora, pentru a treia oară. Totul păruse clar, evident, sigur. Dar gândul îi fugise, de parcă nici n-ar fi fost. Şi odată cu gândul acesta, păreau să fugă şi speranţele lui.

72

Daneel îl conduse pe Baley în camera în care se servea micul dejun. Părea mai intimă decât o sufragerie obişnuită. Era mică şi simplă, singurul mobilier fiind alcătuit dintr-o masă şi două scaune, iar Daneel ieşi, pur şi simplu, nu intră într-o nişă, ca de obicei. De fapt, nici nu existau nişe, iar Baley se trezi, pentru o clipă, singur – absolut singur – în încăpere. Era sigur că, la drept vorbind, nu e singur. La prima chemare ar fi venit roboţii. Totuşi, era o cameră pentru două persoane, fără roboţi, o cameră (Baley şovăi) pentru iubiţi.

Pe masă erau două garnituri de obiecte asemănătoare cu clătitele, care nu miroseau a clătite, dar miroseau frumos. Lângă ele se aflau două vase cu ceva care părea unt topit (dar putea să nu fie). Se afla şi un ibric cu o băutură fierbinte (pe care Baley o gustase şi nu-i plăcuse prea mult) care înlocuia cafeaua.

Intră Gladia, îmbrăcată foarte elegant, cu părul strălucind de parcă ar fi fost proaspăt coafat. Se opri o clipă, schiţând un zâmbet:

— Elijah?

Baley, puţin surprins de apariţia ei, sări în picioare:

— Ce mai faci, Gladia?

Se bâlbâi puţin.

Ea nu observă. Părea veselă, fără grijă. Spuse:

— Dacă eşti îngrijorat că nu-l vezi pe Daneel, te rog linişteşte-te. Este foarte bine şi nu va păţi nimic. În ceea ce ne priveşte…

Se apropie de el şi-i puse încet o mână pe obraz, aşa cum făcuse cândva, demult, pe Solaria.

Râse:

— Asta-i tot ce-am făcut atunci, Elijah. Ţii minte?

Elijah dădu din cap în tăcere.

— Ai dormit bine, Elijah? Stai jos, dragă.

El se aşeză:

— Foarte bine. Mulţumesc, Gladia.

Şovăi o clipă şi se hotărî să nu întoarcă mângâierea.

— Nu-mi mulţumi *mie*. De săptămâni n-am dormit aşa de bine şi n-aş fi dormit, dacă nu m-aş fi dat jos din pat după ce m-am convins că dormi buştean. Dacă aş fi rămas – aşa cum am vrut – te-aş fi plictisit toată noaptea şi nu te-ai fi odihnit, spuse ea.

El îşi dădu seama că trebuie să fie politicos:

— Sunt unele lucruri mai importante decât odihna, Gladia, zise, dar pe un ton atât de oficial, încât ea râse din nou:

— Bietul Elijah, spuse. Te jenezi.

Faptul că ea îşi dădea seama îl deranjă şi mai mult. Baley se aşteptase la remuşcări, dispreţ, ruşine, indiferenţă prefăcută, lacrimi – orice, în afara atitudinii ei sincer erotice.

Ea vorbi din nou:

— Ei bine, nu mai suferi atâta. Ţi-e foame. Abia dacă ai mâncat seara trecută. Ia nişte calorii şi o să te simţi mai în putere.

Baley privi neîncrezător înspre clătitele de pe masă.

Gladia zise:

— O! Probabil că n-ai văzut aşa ceva. Sunt delicatese de pe Solaria. Pachinka! A trebuit să-mi reprogramez bucătarul şef ca să le facă aşa cum se cuvine. În primul rând, trebuie să foloseşti grâu importat de pe Solaria. Speciile de pe Aurora nu sunt bune. Şi sunt umplute. De fapt, există o mie de umpluturi, dar asta e preferata mea şi *ştiu* că şi ţie o să-ţi placă. Nu-ţi spun ce mai are în ea, în afară de piure de castane şi de puţină miere, dar gustă şi spune-mi ce crezi. Poţi s-o iei cu mâna, dar fii atent cum muşti din ea.

Ea luă una, ţinând-o delicat între degetul mare şi cel mijlociu de la fiecare mână, apoi muşcă o bucăţică, încet, şi linse umplutura aurie, semilichidă, care se scurse. Baley îi imită gestul. Pachinka era dură la pipăit şi nu prea fierbinte. Îşi vârî un capăt al ei în gură şi văzu că e tare. Muşcă mai cu putere, iar pachinka se rupse şi umplutura i se scurse pe mâini.

— Ai muşcat prea mult şi prea tare, zise Gladia, întinzându-i repede un şerveţel. Acum, linge. Nimeni nu mănâncă o pachinka în întregime. Nu există aşa ceva. Trebuie să te desfeţi cu ea. Ideal ar fi s-o mănânci dezbrăcat, apoi să faci un duş.

Baley linse puţin, nehotărât, iar expresia feţei fu destul de grăitoare.

— Îţi place, nu-i aşa? întrebă Gladia.

— E delicioasă, zise Baley, şi mâncă încet şi cu grijă. Nu era prea dulce şi părea să se înmoaie şi să se topească în gură. Aluneca singură pe gât.

Mâncă trei pachinka şi doar ruşinea îl împiedică să mai ceară. Îşi linse degetele fără să se grăbească şi se feri să folosească şerveţele, pentru că nu voia să risipească nimic pe un obiect fără viaţă.

— Scufundă-ţi degetele şi mâinile în curăţător, Elijah, spuse ea, arătându-i unde.

Ceea ce lui i s-a părut a fi unt topit era, de fapt, un castron pentru spălat degetele.

Baley făcu aşa cum i se spuse şi, apoi, îşi uscă mâinile. Le mirosi, dar nu simţi nimic.

— Eşti *într-adevăr* jenat pentru noaptea trecută, Elijah? întrebă ea. Asta-i tot ce simţi?

„Am spus eu aşa ceva?” se întrebă Baley. În cele din urmă, încuviinţă:

— Mi-e teamă că da, Gladia. Nu e asta tot ce simt, nici vorbă, dar *sunt* stânjenit. Stai şi gândeşte-te. Sunt Pământean şi tu o ştii, dar deocamdată nu recunoşti, şi „Pământean” nu e pentru tine decât un cuvânt fără sens, din trei silabe. Noaptea trecută ţi-a fost milă de mine, erai îngrijorată pentru necazul meu cu furtuna, simţeai pentru mine ce simţi pentru un copil şi, compătimindu-mă, probabil pentru că erai vulnerabilă din cauza pierderii pe care ai avut-o – ai venit la mine. Dar sentimentul acesta va trece – mă mir că n-a trecut încă – şi atunci îţi vei aduce aminte că sunt Pământean şi te vei simţi ruşinată, înjosită

şi murdărită. Mă vei urî pentru ce ţi-am făcut, iar eu nu vreau să fiu urât. Nu vreau să mă urăşti, Gladia.

(Dacă arăta după cum se simţea, atunci chiar că arăta nefericit.) Probabil că ea gândi astfel, pentru că se întinse şi-l mângâie pe mână:

— Nu te urăsc, Elijah. De ce-aş face-o? Nu mi-ai făcut nimic pentru care să mă supăr. Eu ţi-am făcut şi voi fi fericită toată viaţa pentru asta. Acum doi ani m-ai eliberat cu o atingere, Elijah, iar noaptea trecută m-ai eliberat din nou. Acum doi ani trebuia să ştiu că pot simţi dorinţa, iar noaptea trecută a trebuit să ştiu că pot simţi dorinţa *din nou*, după Jander. Elijah, rămâi cu mine. Ar fi…

El o întrerupse cu seriozitate:

— Cum s-ar putea, Gladia? Trebuie să mă întorc în Lumea mea. Am îndatoriri acolo şi tu nu poţi veni cu mine. N-ai putea trăi aşa cum se trăieşte pe Pământ. Ai muri din cauza bolilor de pe Pământ – dacă nu te omoară mai întâi aglomeraţia şi claustrarea. Sunt sigur că înţelegi.

— Înţeleg cum e pe Pământ, zise Gladia suspinând, dar nu trebuie să pleci imediat.

— În dimineaţa asta aş putea fi evacuat de pe planetă de către Preşedinte.

— Nu vei fi, zise Gladia cu ardoare. N-o să te laşi. Şi dacă te alungă, putem merge într-o altă Lume din Spaţiu. Există zeci din care să putem alege. Pământul înseamnă atât de mult pentru tine, încât nu poţi trăi într-o Lume din Spaţiu?

Baley spuse:

— Ţi-aş putea da un răspuns evaziv, Gladia, să-ţi spun că nicio Lume din Spaţiu nu m-ar lăsa să-mi întemeiez un cămin acolo – şi ştii că am dreptate. Adevărul este că Pământul înseamnă atât de mult pentru mine, încât ar trebui să mă întorc, totuşi, chiar dacă m-ar accepta vreo Lume din Spaţiu. Chiar dacă asta ar însemna să te părăsesc.

— Şi să nu mai vizitezi niciodată Aurora? Să nu mă mai vezi niciodată?

— Dacă te-aş putea vedea iar, aş face-o, zise Baley cu pasiune. Iar şi iar, crede-mă. Dar la ce bun să vorbesc aşa? Ştii că nu voi mai fi invitat. Şi ştii că nu pot reveni fără invitaţie.

Gladia vorbi încet:

— Nu vreau să cred asta, Elijah.

— Gladia, nu te amăgi singură, zise Baley. Între noi s-a întâmplat ceva minunat, dar ţi se vor mai întâmpla şi alte lucruri minunate, multe, de tot felul, dar nu *acelaşi* lucru minunat. Aşteaptă-le.

Ea tăcea.

— Gladia, zise el brusc, trebuie să ştie cineva ce s-a întâmplat între noi?

Ea îl privi cu o expresie îndurerată pe chip:

— Chiar *atât* de ruşine îţi este?

— De ceea ce s-a întâmplat, sigur că nu. Dar chiar dacă nu mi-e ruşine, ar putea să apară urmări neplăcute. Se va vorbi despre asta. Din cauza acelei oribile drame de pe hiperunde, care a prezentat o viziune deformată a relaţiei noastre, suntem cunoscuţi. Pământeanul şi Solariana. Dacă există cea mai mică bănuială că între noi este… dragoste, va ajunge pe Pământ cu viteza transmisiei hiperspaţiale.

Gladia îşi înălţă sprâncenele jignită:

— Iar Pământul te va considera înjosit? Te-ai încurcat cu cineva mai prejos decât tine?

— Nu, sigur că nu, spuse Baley jenat, pentru că ştia că aşa ar considera miliarde de pământeni. Te-ai gândit ce-ar spune soţia mea dacă ar auzi? Sunt însurat.

— Şi ce dacă aude? Ce-i cu asta?

Baley respiră adânc:

— Nu înţelegi. Pe Pământ nu e ca în Spaţiu. Au fost timpuri în istoria noastră, când moravurile sexuale erau mai destrăbălate, cel puţin în unele locuri şi pentru unele clase. Acum nu e ca pe timpuri. Pământenii trăiesc aglomeraţi, la un loc, şi trebuie o morală puritană ca să menţii stabil sistemul de familie în asemenea condiţii.

— Vrei să spui că toată lumea are un partener, atât?

— Nu, zise Baley. Ca să fiu cinstit, nu e aşa. Dar există grija ca abaterile să nu se afle, astfel încât toată lumea să poată… să poată…

— Pretinde că nu ştie?

— Ei bine, da, dar în cazul ăsta…

— Totul va fi atât de public, încât nimeni nu se va putea preface că nu ştie… iar soţia ta se va mânia şi te va lovi.

— Nu, n-o să mă lovească, dar o să-i fie ruşine, ceea ce e mai rău. Şi mie îmi va fi ruşine, şi fiului meu. Situaţia mea

socială va suferi şi… Gladia, dacă nu înţelegi, nu înţelegi, dar spune-mi că nu vei vorbi despre lucrurile astea, aşa cum fac Aurorienii.

Îşi dădea seama că se făcea de râs. Gladia spuse, gânditoare:

— Nu vreau să te necăjesc, Elijah. Ai fost bun cu mine şi nu vreau să fiu rea cu tine, dar – îşi ridică braţele, deznădăjduită – manierele Pământene sunt aşa de lipsite de sens.

— Fără îndoială. Totuşi, eu trebuie să trăiesc cu ele… aşa cum ai trăit tu cu cele Solariene.

— Da.

Chipul i se întunecă, amintindu-şi. Apoi spuse:

— Iartă-mă, Elijah. Sincer, îmi cer scuze. Vreau ce nu pot avea şi mă răzbun pe tine.

— E în ordine.

— Nu, nu e în ordine. Te rog, Elijah, trebuie să-ţi explic ceva. Nu cred că înţelegi ce s-a întâmplat noaptea trecută. Ai să fii cu atât mai jenat dacă eu înţeleg?

Baley se întrebă ce-ar zice şi ce-ar face Jessie dacă ar auzi discuţia asta. Îşi dădea seama că mintea lui ar trebui să fie la confruntarea cu Preşedintele, care era iminentă, şi nu la propria lui dilemă conjugală. Ar trebui să se gândească la pericolul pentru Pământ şi nu la cel pentru nevasta lui, dar, în realitate, el se gândea la Jessie.

Spuse:

— Probabil că mă voi jena, dar, oricum, explică-mi.

Gladia îşi mută singură scaunul, fără să cheme un robot pentru asta. El aşteptă, nervos, neoferindu-se să i-l mute chiar el. Ea îşi puse scaunul chiar lângă al lui, dar îndreptat invers, astfel încât, când se aşeză, îl privi pe Baley în faţă. În acelaşi timp, îşi puse mâna mică într-a lui, iar el îşi simţi propria mână apăsând-o pe a ei.

— Vezi, spuse ea, nu mă tem de atingere. Am depăşit etapa în care tot ce puteam face era să-ţi ating uşor obrazul, pentru o clipă.

— Aşa o fi, dar asta nu te mai afectează aşa de mult ca atunci, Gladia, nu-i aşa?

Ea încuviinţă:

— Nu, nu mă mai afectează la fel, dar îmi place oricum. Cred că asta înseamnă, de fapt, un progres. Faptul că am fost

răscolită de o atingere de o clipă arată cât de anormal am trăit şi cât de mult timp. Acum e mai bine. Pot să-ţi spun cum? Ceea ce am spus până acum e numai prologul.

— Spune-mi.

— Aş vrea să fim în pat şi să fie întuneric. Aş putea vorbi mai liber.

— Stăm pe scaune şi e lumină, Gladia, dar te ascult.

— Da… Pe Solaria, Elijah, nu se vorbea despre sex. Ştii asta.

— Da, ştiu.

— N-am simţit nimic, în adevăratul sens al cuvântului. De câteva ori – numai de câteva – soţul meu s-a apropiat de mine, din datorie. N-o să-ţi povestesc cum a fost, dar crede-mă dacă îţi spun, acum când privesc înapoi, că a fost mai rău decât nimic.

— Te cred.

— Dar ştiam despre sex. Citisem despre el. Discutam cu alte femei, uneori, şi toate spuneau că asta era o obligaţie înfiorătoare pe care trebuia s-o suporte Solarienele. Dacă aveau copii, atâţia cât le permitea cota lor, spuneau întotdeauna că sunt încântate că nu mai trebuie să aibă de-a face cu sexul.

— Le-ai crezut?

— Sigur că da. N-auzisem niciodată altceva şi puţinele informaţii non-Solariene pe care le citisem erau considerate denaturări. Am crezut şi asta. Soţul meu a găsit nişte cărţi pe care le aveam, le-a numit pornografie şi a pus să fie distruse. Şi pe urmă, ştii, oamenii pot fi făcuţi să creadă orice. Cred că femeile Solariene credeau ce spun şi că, într-adevăr, dispreţuiau sexul. Păreau foarte sincere şi m-au făcut să cred că era ceva în neregulă cu mine, pentru că eu aveam un soi de curiozitate şi sentimente ciudate pe care nu le puteam înţelege.

— Pe atunci, nu foloseai roboţii?

— Nu, nu mi-a dat în gând. Nici alt obiect fără viaţă. Se zvonea despre lucruri din astea, dar cu asemenea groază – sau groază prefăcută – încât nici n-aş fi *visat* să fac aşa ceva. Bineînţeles, aveam vise şi, uneori, mă trezea ceva despre care îmi dau seama că trebuie să fi fost orgasme incipiente. Niciodată nu le-am înţeles, nici n-am îndrăznit să vorbesc despre ele. De fapt, îmi era foarte ruşine. Mai rău, eram înspăimântată de plăcerea pe care mi-o produceau. Şi pe urmă am venit, desigur, pe Aurora.

— Mi-ai povestit despre asta. Actul sexual cu Aurorienii nu a fost satisfăcător.

— Da. Asta m-a făcut să cred că, de fapt, Solarienii aveau dreptate. Actul sexual nu semăna deloc cu visele mele. De-abia la Jander mi-am dat seama. Pe Aurora nu se face sex, ci… coregrafie. Fiecare pas este dictat de modă, de la metoda de apropiere până la momentul despărţirii. Nimic nu este neaşteptat, spontan. Pe Solaria, pentru că exista atât de puţin sex, nu se dăruia şi nu se primea nimic. Iar pe Aurora, actul sexual era atât de stilizat încât, în final, nici aici nu se dăruia şi nu se primea nimic. Înţelegi?

— Nu sunt sigur, Gladia, pentru că n-am încercat niciodată actul sexual cu o femeie de pe Aurora, sau, mai bine zis, pentru că nu sunt un bărbat de pe Aurora. Dar nu trebuie să-mi explici. Am o idee vagă despre ceea ce vrei să spui.

— Eşti grozav de stânjenit, nu-i aşa?

— Nu într-atât, încât să nu pot asculta.

— Dar apoi l-am întâlnit pe Jander şi am învăţat să mă folosesc de el. El nu era un bărbat de pe Aurora. Singurul lui scop, *singurul* lui scop posibil, era să-mi facă plăcere. El dăruia iar eu primeam şi, pentru prima oară, am simţit actul sexual aşa cum ar trebui simţit. Asta înţelegi? Îţi poţi da seama ce înseamnă să înţelegi, dintr-o dată, că nu eşti nebună, depravată sau perversă, că nici măcar nu te înşeli – ci să ştii că eşti femeie şi ai un partener care te satisface?

— Cred că-mi pot da seama.

— Şi apoi, după un timp scurt, să mi se ia totul. Am crezut… Am crezut… că ăsta e sfârşitul. Eram condamnată. Niciodată, în secole de viaţă, nu voi mai avea o relaţie sexuală bună. Că nu avusesem până atunci era destul de rău. Dar să o primesc pe neaşteptate şi să o am, apoi, dintr-o dată, să o pierd şi să mă întorc la nimic – *asta* era de nesuportat… Înţelegi, acum, cât de importantă a fost noaptea trecută?

— Dar de ce eu, Gladia? De ce nu altcineva?

— Nu, Elijah, *trebuia* să fii tu. Am venit şi te-am găsit, Giskard şi cu mine, şi erai neajutorat. Într-adevăr neajutorat. Nu erai inconştient, dar nu-ţi stăpâneai corpul. A trebuit să fii ridicat, dus şi pus în maşină. Eram acolo când tu erai încălzit şi tratat, îmbăiat şi uscat, neajutorat tot timpul. Roboţii s-au descurcat de minune, cu intenţia de a avea grijă de tine şi de a

te feri de rău, dar fără niciun sentiment. În schimb, eu am urmărit totul şi *am simţit*.

Baley îşi înclină capul, scrâşnind din dinţi la gândul că toată lumea îl văzuse neajutorat. Se simţise bine când se întâmplase, dar acum nu simţea decât nemulţumirea pentru că fusese văzut în asemenea stare.

Ea continuă:

— Am vrut să fac totul pentru tine. I-am invidiat pe roboţi pentru că aveau dreptul să fie buni cu tine – şi să dăruiască. Şi când m-am închipuit pe mine făcând asta, am simţit o excitaţie sexuală puternică, aşa cum nu mai simţisem de la moartea lui Jander. Şi mi-am dat seama că singura dată când avusesem o relaţie sexuală reuşită n-am făcut decât să iau. Jander îmi dăruia tot ce doream, dar nu primea niciodată. Era incapabil să primească, pentru că singura lui plăcere era să-mi facă mie pe plac. Şi nu mă gândisem niciodată să dăruiesc, pentru că fusesem crescută de roboţi şi ştiam că ei nu pot primi. Şi, în timp ce priveam, mi-am dat seama că nu cunosc decât jumătate din actul sexual, şi am vrut cu disperare să cunosc şi cealaltă jumătate. Dar apoi, la cină, când îţi mâncai supa, păreai refăcut, păreai puternic. Erai destul de puternic să mă consolezi pe mine şi, pentru că avusesem acel sentiment pentru tine, în timp ce ţi se purta de grijă, nu m-am mai temut că eşti de pe Pământ şi am vrut să mă îmbrăţişezi. *Am vrut.* Dar chiar în timp ce mă ţineai în braţe am avut o senzaţie de pierdere, pentru că primeam din nou şi nu dădeam. Iar tu mi-ai spus „Gladia, te rog, trebuie să stau jos.” O, Elijah, a fost cel mai frumos lucru pe care mi-l puteai spune.

Baley simţi că se înroşeşte:

— Atunci m-a jenat îngrozitor. Mărturisirea slăbiciunii.

— Tocmai asta doream. Dorinţa m-a înnebunit. Te-am obligat să te culci şi am venit la tine şi, pentru prima oară în viaţă, am dăruit. N-am primit nimic. Iar blestemul lui Jander s-a dus, pentru că ştiam că nici el nu fusese destul. Trebuie să fie posibil să primeşti şi să dăruieşti. *Şi una, şi alta...* Elijah, rămâi cu mine.

Baley dădu din cap:

— Gladia, dacă mi-aş rupe inima în două, n-aş putea schimba ceva. Nu pot rămâne pe Aurora. Trebuie să mă întorc pe Pământ. Tu nu poţi veni pe Pământ.

— Elijah, şi dacă *pot* veni pe Pământ?

— De ce spui asemenea absurdităţi? Chiar dacă ai putea, eu voi îmbătrâni repede şi în curând nu-ţi voi mai fi de folos. În douăzeci de ani, cel mult treizeci, eu voi fi bătrân, probabil mort, în timp ce tu vei rămâne aşa cum eşti secole întregi.

— Dar tocmai asta e, Elijah. Pe Pământ mă voi molipsi de bolile voastre şi voi îmbătrâni şi eu repede.

— Nu cred că vrei aşa ceva. În afară de asta, bătrâneţea nu e o boală. Numai că te vei îmbolnăvi foarte repede şi vei muri. Gladia, poţi găsi alt bărbat.

— Un Aurorian? Vorbise cu dispreţ.

— Îi poţi învăţa. Acum, când ştii cum să primeşti şi să dăruieşti, învaţă-i cum să facă şi una, şi alta.

— Dacă îi învăţ, ei vor învăţa?

— Unii, da. Cu siguranţă că da. Ai aşa de mult timp să găseşti pe cineva care să înveţe. Este… („Nu”, se gândi, „nu e bine să vorbesc de Gremionis acum, dar poate dacă va veni la ea – mai puţin politicos şi cu mai multă hotărâre…”)

Ea păru că se gândeşte:

— E posibil?

Apoi, privindu-l pe Baley cu ochii ei albastru-cenuşii umezi:

— O, Elijah, nu-ţi aminteşti de nimic din ce s-a întâmplat noaptea trecută?

— Trebuie să recunosc, spuse Baley puţin cam trist, că unele lucruri sunt supărător de neclare.

— Dacă ţi-ai aminti, n-ai dori să mă părăseşti.

— Nu vreau să te părăsesc, Gladia. Numai că aşa trebuie.

— Şi pe urmă, zise ea, păreai atât de fericit, de împăcat. M-am cuibărit pe umărul tău şi am simţit cum îţi bate inima, la început repede, apoi din ce în ce mai încet, numai că te-ai sculat imediat. Ţii minte asta?

Baley tresări şi se trase puţin înapoi, privind-o înnebunit în ochi:

— Nu, nu-mi amintesc asta. Ce vrei să spui? Ce am făcut?

— Ţi-am spus. Te-ai sculat dintr-o dată.

— Da, şi pe urmă?

Inima îi bătea repede, probabil la fel de repede ca în noaptea trecută. De trei ori, ceva care semăna cu adevărul venise la el, dar prima şi a doua oară fusese absolut singur. A treia oară, noaptea trecută, fusese Gladia cu el. Avusese un martor.

Gladia răspunse:

— Nimic altceva, zău. Eu am spus: „Ce este, Elijah?” dar nu mi-ai dat atenţie. Ai spus: „Ştiu. Ştiu.” Nu vorbeai clar şi priveai în toate părţile. Era puţin înspăimântător.

— Asta-i tot ce-am spus? Pe Iehova, Gladia! Altceva n-am spus?

Gladia se încruntă:

— Nu-mi amintesc. Dar pe urmă te-ai întins la loc, iar eu am spus: „Nu te teme, Elijah. Nu te teme. Acum eşti în siguranţă.” Şi te-am mângâiat, iar tu te-ai culcat la loc şi ai adormit… şi ai *sforăit*… N-am auzit pe nimeni sforăind vreodată, dar asta trebuie să fi fost…

Gândul o distră vizibil.

Baley zise:

— Ascultă-mă, Gladia. Ce am spus? „Ştiu. Ştiu.” N-am spus şi ce ştiu?

Ea se încruntă din nou:

— Nu. Nu-mi amintesc. Stai, ai spus ceva foarte încet. Ai spus: „El a fost acolo mai întâi.”

— „El a fost acolo mai întâi.” Asta am spus?

— Da. Am crezut că vrei să spui că Giskard a fost acolo înaintea celorlalţi roboţi, că încercai să-ţi învingi temerile că vei fi răpit, că retrăiai amintirea furtunii. Da! De asta te-am mângâiat şi am spus: „Nu te teme, Elijah. Eşti în siguranţă acum.”, până ce te-ai liniştit.

— „El a fost acolo mai întâi.” „El a fost acolo mai întâi.” Acum nu mai uit. Gladia, mulţumesc pentru noaptea trecută. Mulţumesc că îmi vorbeşti acum.

Gladia zise:

— E curios când spui că Giskard te-a găsit primul. Te-a *găsit*. Ştii doar.

— Nu poate fi asta, Gladia. Trebuie să fie ceva ce nu ştiu, dar reuşesc să descopăr doar când mintea îmi este absolut relaxată.

— Dar ce înseamnă, atunci?

— Nu sunt sigur, dar dacă asta am spus, trebuie să însemne ceva. Şi am o oră şi ceva să descopăr.

Se ridică:

— Acum trebuie să plec.

Făcuse câţiva paşi spre uşă, dar Gladia alergă la el şi-l îmbrăţişă cu braţele:

— Aşteaptă, Elijah.

Baley şovăi, apoi se aplecă să o sărute. Rămaseră îmbrăţişaţi multă vreme.

— Te voi mai vedea, Elijah?

Baley răspunse cu tristeţe:

— Nu ştiu. Aşa sper.

Şi plecă să-i caute pe Daneel şi pe Giskard, ca să se pregătească pentru confruntarea ce urma.

73

Baley străbătu tot trist pajiştea lungă până la locuinţa lui Fastolfe. Roboţii mergeau de o parte şi de cealaltă. Daneel părea în largul lui, dar Giskard, credincios programării lui şi evident incapabil să se relaxeze, supraveghea în continuare împrejurimile.

— Cum îl cheamă pe Preşedintele Adunării Legislative, Daneel? întrebă Baley.

— Nu ştiu, partenere Elijah. De câte ori am auzit vorbindu-se de el, nu i se spunea decât „Preşedintele”. I se spune „Domnule Preşedinte”.

Giskard spuse:

— Îl cheamă Rutilan Horder, domnule, dar numele nu îi este niciodată pomenit oficial. Se foloseşte numai titulatura. Asta dă aparenţa de continuitate pentru guvern. Cei care deţin postul au, fiecare în parte, durate ale mandatului fixe, dar „Preşedintele” există întotdeauna.

— Şi actualul Preşedinte câţi ani are?

— E foarte bătrân, domnule. Trei sute treizeci şi unu, zise Giskard, care avea statisticile pregătite.

— E sănătos?

— N-am informaţii despre vreo boală, domnule.

— Are vreo trăsătură de caracter deosebită, pentru care ar fi bine să fiu pregătit?

Asta păru să-l blocheze pe Giskard. După o pauză, spuse:

— E greu să vă spun, domnule. Este la al doilea mandat. Este considerat un Preşedinte eficient, care munceşte din greu şi obţine rezultate.

— Este iute la mânie? Răbdător? Dominator? Înţelegător?

— Trebuie să vă daţi singur seama de asta, domnule, răspunse Giskard.

Daneel zise:

— Partenere Elijah, Preşedintele este mai presus de ataşamentul faţă de o cauză. Este drept şi nepărtinitor, prin definiţie.

— Sunt sigur de asta, bombăni Baley, dar definiţiile sunt abstracte, ca şi „Preşedintele”, în timp ce Preşedinţii individuali – cu nume – sunt concreţi şi pot avea minţi pe măsură.

Dădu din cap. Ar fi jurat că şi mintea lui era concretă, în mare măsură. După ce se gândise de trei ori la ceva şi de trei ori pierduse acel „ceva”, acum era confruntat cu propriul comentariu făcut când avusese gândul şi *tot* nu îl ajuta la nimic. „El a fost acolo mai întâi.” Cine fusese acolo mai întâi? Când? Nu avea niciun răspuns.

74

Baley îl găsi pe Fastolfe aşteptându-l la uşa locuinţei lui, cu un robot lângă el, ce părea cuprins de o agitaţie nerobotică, de parcă n-ar fi fost în stare să-şi îndeplinească rolul de a întâmpina un musafir şi asta l-ar fi necăjit.

Dar întotdeauna exista o explicaţie pentru motivaţiile oamenilor şi reacţiile roboţilor. Era clar că nu e vorba de supărare – de niciun fel de sentiment – ci numai de o uşoară oscilaţie a potenţialelor pozitronice, rezultată din faptul că avea ordin să-i întâmpine şi să-i controleze pe toţi musafirii, iar el nu-şi putea îndeplini sarcina fără să-l împingă pe Fastolfe, dar nici asta n-avea voie să facă, dacă nu era absolută nevoie. Aşa că avea porniri false, una după alta, şi asta îl făcea să pară fără astâmpăr.

Baley se pomeni că-l priveşte pe robot, absent, şi reuşi cu greu să-şi îndrepte ochii înspre Fastolfe. (Se gândea la roboţi, dar nu ştia de ce.)

— Mă bucur să te văd din nou, dr. Fastolfe, spuse, şi-i întinse mâna.

După întâlnirea cu Gladia, îi era foarte greu să ţină minte că locuitorii Spaţiului nu doreau să aibă contacte fizice cu un Pământean. Fastolfe ezită o clipă, apoi, pentru că educaţia triumfă asupra prudenţei, luă mâna ce i se întinsese, o ţinu uşor şi puţin, apoi îi dădu drumul. Spuse:

— Eu sunt chiar mai încântat să te văd, domnule Baley. Am fost foarte îngrijorat din cauza experienţei prin care ai trecut aseară. Nu a fost o furtună deosebit de puternică, dar unui Pământean trebuie să i se fi părut copleşitoare.

— Deci ştii ce s-a întâmplat?

— Daneel şi Giskard m-au adus la zi în această privinţă. M-aş fi simţit mai bine dacă ei ar fi venit direct aici şi dacă te-ar fi adus, eventual, cu ei, dar hotărârea lor s-a bazat pe faptul că locuinţa Gladiei e mai aproape de locul unde s-a prăbuşit vehiculul aeropurtat şi că ordinele dumitale au fost extrem de puternice, punând siguranţa lui Daneel mai presus de a dumitale. Nu te-au înţeles greşit?

— Nu. Eu i-am obligat să mă părăsească.

— Oare a fost înţelept?

Fastolfe îl conduse înăuntru şi-i arătă un scaun. Baley se aşeză:

— Părea lucrul cel mai bun. Eram urmăriţi.

— Aşa mi-a spus Giskard. Mi-a mai spus şi că…

Baley îl întrerupse:

— Dr. Fastolfe, te rog. Am foarte puţin timp şi trebuie să-ţi pun nişte întrebări.

— Dă-i drumul, te rog, făcu Fastolfe imediat, cu aerul lui obişnuit de politeţe inepuizabilă.

— Se zvoneşte că pui mai presus de orice lucrurile referitoare la funcţionarea creierului, că dumneata…

— Să termin eu, domnule Baley. Că nu voi permite să-mi stea ceva în cale, că sunt absolut fără milă, nu iau în seamă imoralitatea sau răul, nu m-aş da în lături de la nimic, nu aş ierta nimic, totul în numele importanţei pe care o au lucrările mele.

— Da.

— Cine ţi-a spus asta, domnule Baley? întrebă Fastolfe.

— Are vreo importanţă?

— Poate că nu. În plus, nu-i greu de ghicit. E vorba de fiica mea, Vasilia. Sunt sigur de asta.

Baley zise:

— Poate. Ceea ce vreau să ştiu este dacă e corectă această apreciere a caracterului dumitale.

Fastolfe zâmbi cu tristeţe:

— Aştepţi un răspuns corect de la mine, despre propriul meu caracter? Într-un fel, acuzaţiile care mi se aduc sunt adevărate. Într-adevăr, îmi consider lucrările cea mai importantă problemă care există şi am, într-adevăr, tendinţa să sacrific, pentru ele, orice mi-ar sta în cale. Totuşi, n-o fac. Nu sunt în stare. Şi neg

mai ales acuzaţia că l-am ucis pe Jander pentru că asta m-ar ajuta să progresez în studiul meu asupra creierului uman. Nu e adevărat. Nu l-am ucis pe Jander.

Baley zise:

— Ai sugerat să fiu supus unui Test Psihic, pentru a obţine informaţii din creierul meu, pe care, altfel, nu le pot da. Te-ai gândit cumva că, dacă te-ai supune *dumneata* unui Test Psihic, ţi-ai putea demonstra nevinovăţia?

Fastolfe dădu din cap gânditor:

— Îmi închipui că Vasilia ţi-a sugerat că e o dovadă a vinovăţiei mele faptul că nu m-am oferit să fiu supus unui Test Psihic. Nu este aşa. Un Test Psihic e periculos şi sunt la fel de temător să mă supun lui, cum eşti şi dumneata. Şi totuşi, aş fi făcut-o, în ciuda temerilor mele, dacă asta n-ar fi fost ceea ce adversarii mei abia aşteaptă de la mine. Ei sunt împotriva oricărei dovezi a nevinovăţiei mele, iar Testul Psihic nu este un instrument suficient de fin pentru a o demonstra convingător. Dar ceea ce *ar obţine* prin folosirea Testului, ar fi informaţii despre teoria şi proiectarea roboţilor cu aspect uman. *Asta* vor ei şi *asta* n-o să le dau eu.

Baley zise:

— Foarte bine. Mulţumesc, dr. Fastolfe.

— N-ai pentru ce, spuse Fastolfe. Şi acum, dacă-mi dai voie să revin la ce spuneam, Giskard a povestit că, după ce ai fost lăsat singur în vehiculul aeropurtat, ai fost acostat de nişte roboţi ciudaţi. Cel puţin, ai vorbit de nişte roboţi ciudaţi, destul de incoerent, după ce ai fost găsit inconştient şi expus furtunii.

— Roboţii cei ciudaţi m-au acostat, într-adevăr, dr. Fastolfe. Am reuşit să-i deviez şi să-i alung, dar m-am gândit că e mai bine să părăsesc vehiculul, decât să aştept întoarcerea lor. Poate că nu m-am gândit bine când am luat această hotărâre. Giskard spune că nu.

Fastolfe zâmbi:

— Giskard are un mod simplist de a vedea Universul. Ai idee câţi roboţi erau?

Baley se agită şi păru că nu-şi găseşte locul pe scaun. Întrebă:

— Încă n-a sosit Preşedintele?

— Nu, dar va veni dintr-o clipă în alta. La fel şi Amadiro, conducătorul Institutului, pe care, mi-au povestit roboţii, l-ai întâlnit ieri. Nu sunt sigur că a fost bine. L-ai enervat.

— Trebuia să-l văd, dr. Fastolfe, iar el n-a părut nervos.

— Ăsta nu e un indiciu pentru Amadiro. Ca urmare a ceea ce el numeşte calomnii şi întinarea insuportabilă a reputaţiei profesionale, a forţat mâna Preşedintelui.

— În ce fel?

— Treaba Preşedintelui este să încurajeze întâlnirea părţilor în litigiu şi ajungerea la un compromis. Dacă Amadiro vrea să mă întâlnească, Preşedintele nu poate împiedica asta prin definiţie, cu atât mai mult s-o interzică. Trebuie să ţină şedinţa şi, dacă Amadiro are destule dovezi împotriva dumitale – şi e uşor să găseşti dovezi împotriva unui Pământean – asta va pune capăt investigaţiei.

— Dr. Fastolfe, poate că nu trebuia să chemi un Pământean în ajutor, ştiind cât suntem noi de vulnerabili.

— Poate că nu, domnule Baley, dar nu m-am putut gândi la altcineva. Nici acum nu pot, aşa că trebuie să las pe seama dumitale să-l convingi pe Preşedinte referitor la punctul nostru de vedere… dacă poţi.

— Răspunderea este a mea? întrebă Baley posomorât.

— În întregime a dumitale, spuse Fastolfe calm.

Baley întrebă:

— Doar noi patru vom fi prezenţi?

Fastolfe răspunse:

— De fapt, noi trei: Preşedintele, Amadiro şi cu mine. Noi suntem personajele principale şi factorii care provoacă neînţelegeri, ca să spun aşa. Dumneata te vei afla acolo ca o a patra parte, domnule Baley, doar tolerată. Preşedintele îţi poate ordona să pleci după plac, aşa că sper că nu vei face nimic pentru a-l supăra.

— Voi încerca să nu fac, dr. Fastolfe.

— De exemplu, domnule Baley, nu-i întinde mâna… dacă îmi ierţi grosolănia.

Baley simţi cum se aprinde, amintindu-şi de gestul făcut cu puţin timp în urmă:

— N-o să i-o întind.

— Şi fii extraordinar de politicos. Nu face acuzaţii la mânie. Nu insista asupra declaraţiilor pentru care nu există dovezi…

— Adică să nu forţez pe nimeni să se trădeze. Pe Amadiro, de exemplu.

— Da, să nu faci asta. Ar însemna o calomnie şi ne-ar trage înapoi. Deci, fii politicos! Dacă politeţea ascunde un atac, n-o să ne certăm din pricina asta. Şi încearcă să nu vorbeşti dacă nu ţi se vorbeşte.

Baley zise:

— Cum se face, dr. Fastolfe, că acum îmi dai atâtea sfaturi pline de grijă şi nu m-ai prevenit mai demult despre pericolul calomniei.

— Vina este, într-adevăr, a mea, spuse dr. Fastolfe. Pentru mine însemna ceva atât de elementar, încât nici nu m-am gândit că trebuie explicat.

Baley mârâi:

— Da, mi-am închipuit eu.

Fastolfe îşi înălţă capul brusc:

— Aud un vehicul aeropurtat afară. Mai mult, aud paşii unui robot din personalul meu, îndreptându-se către intrare. Presupun că Preşedintele şi Amadiro sunt foarte aproape.

— Împreună? întrebă Baley.

— Fără îndoială. Înţelegi, Amadiro a sugerat ca locuinţa mea să fie locul de întâlnire, acordându-mi astfel avantajul terenului propriu. Deci, el va avea ocazia de a se oferi, din aşa-zisă politeţe, să-l invite pe Preşedinte să-l aducă aici. La urma urmei, ei trebuie să vină aici amândoi. Asta îi va da lui câteva minute de discuţie cu Preşedintele între patru ochi, în care să-şi impună punctul de vedere.

— Nu prea e cinstit, zise Baley. Nu puteai împiedica asta?

— N-am vrut s-o fac. Amadiro îşi asumă un risc calculat. El ar putea spune ceva care să-l enerveze pe Preşedinte.

— Preşedintele este deosebit de nervos, de felul lui?

— Nu. Nu mai mult decât oricare alt Preşedinte aflat în cel de-al cincelea deceniu al mandatului său executiv. Totuşi, obligaţia de a respecta cu stricteţe protocolul, de a nu fi părtinitor şi faptul că dispune de puteri absolute, toate acestea duc inevitabil la o anumită nervozitate. Iar Amadiro nu este întotdeauna înţelept. Zâmbetul lui jovial, dinţii albi, bonomia care se revarsă pot fi extrem de iritante când cei asupra cărora le risipeşte nu sunt bine dispuşi, dintr-un motiv oarecare… Dar trebuie să mă duc să-i întâmpin, domnule Baley, şi să ofer ceea

ce sper să fie o versiune mai substanţială a farmecului. Te rog să rămâi aici şi să nu te mişti de pe acel scaun.

Baley n-avea, acum, altceva de făcut decât să aştepte. Se gândi, fără nicio legătură, că se afla pe Aurora doar de cincizeci de ore standard.

18. Din nou Preşedintele

75

Preşedintele era scund, surprinzător de scund. Amadiro era mai înalt decât el cu aproape treizeci de centimetri. Totuşi, când toată lumea se aşeză, Preşedintele nu era mult mai scund decât ceilalţi. Într-adevăr, era îndesat, cu pieptul şi umerii largi, în aceste condiţii părând că-i domină pe toţi. Şi capul îi era mare, dar chipul îi era încreţit şi răvăşit de vârstă. Ridurile nu erau de felul celor provocate de râs. Simţeai că îi sunt imprimate pe obraji şi pe frunte de exercitarea puterii. Părul îi era alb şi rar, şi era chel în punctul în care ar fi avut un vârtej. Vocea se potrivea înfăţişării – gravă şi hotărâtă. Poate că vârsta îi mai furase puţin din timbru şi îi împrumutase puţină asprime, dar la un Preşedinte (se gândi Baley) asta mai degrabă ajuta, decât deranja.

Fastolfe trecu prin întregul ritual de întâmpinare, făcu schimb de replici banale şi oferi mâncare şi băutură. În tot acest timp, intrusul nu a fost pomenit şi nimeni nu l-a observat. De-abia după ce preliminariile au luat sfârşit şi când toată lumea s-a aşezat, a fost prezentat Baley (aflat ceva mai departe de centru decât ceilalţi).

El spuse:

— Domnule Preşedinte, fără să întindă mâna.

Apoi, cu un gest al mâinii care voia să însemne încuviinţare, zise:

— Şi, desigur, l-am cunoscut pe dr. Amadiro.

Zâmbetul lui Amadiro nu dispăru la tonul puţin insolent al lui Baley.

Preşedintele, care nu băgă în seamă salutul lui Baley, îşi puse câte o mână pe fiecare genunchi, cu degetele răsfirate, şi zise:

— Să începem şi să vedem dacă nu putem face această întâlnire cât mai scurtă şi cât mai productivă cu putinţă. Mai întâi o să accentuez că vreau să trec peste această problemă a comportării necorespunzătoare – sau a posibilei comportări necorespunzătoare – a unui Pământean şi să ajung direct în miezul lucrurilor. Iar când spun miezul lucrurilor, nu mă refer la arhicunoscuta poveste a robotului. Întreruperea activităţii unui robot este o chestiune de competenţa tribunalelor civile; poate

fi considerată o încălcare a drepturilor de proprietate şi urmată de o amendă, dar nu mai mult. În plus, dacă se va dovedi că dr. Fastolfe l-a făcut inoperant pe robotul Jander Panell, la urma urmei e vorba de un robot proiectat, construit şi verificat chiar de el, al cărui proprietar era la data imobilizării lui. S-ar putea să nu se aplice nicio amendă, deoarece o persoană e liberă să facă orice vrea cu bunul propriu. Ceea ce este, într-adevăr, în litigiu e problema explorării şi colonizării Galaxiei: fie noi, cei de pe Aurora, le înfăptuim singuri, fie în colaborare cu alte Lumi din Spaţiu, fie le lăsăm pe seama Pământului. Dr. Amadiro şi Globaliştii sunt de părere că Aurora trebuie să poarte singură această sarcină; dr. Fastolfe doreşte s-o lase Pământului. Dacă putem reglementa această problemă, atunci afacerea cu robotul poate fi lăsată pe seama tribunalelor civile, iar chestiunea comportării Pământeanului va fi, probabil, în litigiu, şi noi vom putea scăpa de el, pur şi simplu. Deci, voi începe prin a întreba dacă dr. Amadiro este pregătit să accepte punctul de vedere al doctorului Fastolfe, pentru a înlătura neînţelegerea sau dacă dr. Fastolfe este pregătit să accepte punctul de vedere al doctorului Amadiro, având în vedere acelaşi scop.

Se opri şi aşteptă.

Amadiro spuse:

— Îmi pare rău, domnule Preşedinte, dar trebuie să insist ca Pământenii să se limiteze la planeta lor, iar Galaxia să fie colonizată numai de Aurorieni. Totuşi, aş putea face un compromis, îngăduind altor Lumi din Spaţiu să împartă colonizarea cu noi, dacă asta ar înlătura conflictul inutil dintre noi.

— Înţeleg, spuse Preşedintele. Având în vedere această declaraţie, dr. Fastolfe, renunţi la punctul dumitale de vedere?

Fastolfe zise:

— Compromisul doctorului Amadiro nu prea are fundament, domnule Preşedinte. Sunt gata să ofer un compromis mai important. De ce n-ar fi deschise Lumile Galaxiei celor din Spaţiu şi Pământenilor, deopotrivă? Galaxia este mare şi ar fi loc pentru toţi. Sunt gata să accept o asemenea soluţie.

— Fără îndoială, vorbi Amadiro repede, pentru că nu e niciun compromis. Populaţia de peste opt miliarde de locuitori a Pământului este cu mai mult de jumătate mai mare decât populaţia tuturor Lumilor din Spaţiu la un loc. Pământenii trăiesc

puţin şi sunt obişnuiţi să-şi înlocuiască repede pierderile. Nu au respectul nostru pentru viaţa individului. Se vor înghesui în noile Lumi cu orice chip, înmulţindu-se ca insectele, şi vor ocupa Galaxia înainte ca noi să începem ceva. A oferi Pământenilor o şansă presupus egală în faţa Galaxiei înseamnă *să le dăm* Galaxia – şi asta nu înseamnă echitate. Pământenii trebuie să se limiteze la Pământ.

— Şi dumneata ce ai de spus în legătură cu asta, dr. Fastolfe? întrebă Preşedintele.

Fastolfe oftă:

— Părerile mele sunt la dosar. Sunt sigur că nu trebuie să le repet. Dr. Amadiro se gândeşte să folosească roboţi cu aspect uman pentru a construi Lumile colonizate în care vor pătrunde, apoi, oamenii de pe Aurora, la cheie, dar nici măcar nu are roboţii cu aspect uman. Nu-i poate construi, şi proiectul n-ar merge, chiar dacă i-ar avea. Nu este posibil niciun compromis, dacă dr. Amadiro nu este de acord cu principiul că Pământenilor trebuie să li se permită cel puţin să ia parte la colonizarea Lumilor noi.

— Atunci, nu este posibil niciun compromis, zise Amadiro.

Preşedintele păru nemulţumit:

— Mă tem că unul dintre voi *trebuie* să cedeze. Nu vreau ca Aurora să fie sfâşiată de pasiuni din cauza unei probleme atât de importante.

Îl privi indiferent pe Amadiro, cu o expresie care nu însemna nici aprobare, nici dezaprobare:

— Intenţionezi să foloseşti imobilizarea robotului Jander ca argument împotriva părerii lui Fastolfe, nu-i aşa?

— Da, zise Amadiro.

— Un argument pur şi simplu emoţional. Ai de gând să declari că Fastolfe încearcă să-ţi desfiinţeze părerea, făcându-i pe roboţii cu aspect uman să pară mai puţin folositori decât sunt în realitate.

— Asta este exact ceea ce el *încearcă* să facă…

— Calomnie! aruncă Fastolfe, încet.

— Nu şi dacă o dovedesc, şi pot s-o dovedesc, spuse Amadiro. Poate că argumentul este emoţional, dar va fi eficient. Înţelegeţi asta, nu-i aşa, domnule Preşedinte? Părerea mea va câştiga, fără îndoială, dar lupta va crea neplăceri. V-aş sugera

să-l convingeţi pe dr. Fastolfe să accepte o înfrângere inevitabilă şi să scutească Aurora de enorma tristeţe a unui spectacol care va slăbi poziţia noastră printre Lumile din Spaţiu şi ne va clătina încrederea în noi înşine.

— Cum poţi dovedi că dr. Fastolfe a scos robotul din funcţiune?

— Chiar el recunoaşte că este singura fiinţă umană care ar fi putut s-o facă. Ştiţi asta.

— Ştiu, spuse Preşedintele, dar voiam să te aud pe dumneata spunând-o, nu în circumscripţia dumitale electorală, nu în mass-media, ci mie personal. Şi ai făcut-o.

Se întoarse către Fastolfe:

— Şi dumneata ce spui, dr. Fastolfe? Eşti singurul om care ar fi putut distruge robotul?

— Fără să las urme fizice? După câte ştiu, da. Nu cred că dr. Amadiro este atât de talentat în robotică pentru a face asta şi sunt uluit că, după ce şi-a întemeiat Institutul de Robotică, este aşa de nerăbdător să-şi declare propria incapacitate, a sa şi a angajaţilor săi – şi încă în public.

Preşedintele oftă:

— Nu, dr. Fastolfe. Fără trucuri retorice acum. Să ne dezbărăm de ironie şi de subtilităţi. Care este apărarea dumitale?

— Păi atât, că nu i-am făcut rău lui Jander. Nu spun că i-a făcut cineva. A fost o întâmplare – a funcţionat principiul nesiguranţei asupra conexiunilor pozitronice. Se poate întâmpla des. Dr. Amadiro să admită că a fost o întâmplare, nimeni să nu fie acuzat fără dovezi, şi atunci vom putea discuta fondul propunerilor divergente referitoare la colonizare.

— Nu, spuse Amadiro. Şansa unei distrugeri accidentale este prea mică pentru a fi luată în seamă, mult mai mică decât şansa ca dr. Fastolfe să fie răspunzător – cu atât mai mică, cu cât ignorarea faptului că dr. Fastolfe e vinovat ar însemna iresponsabilitate. Nu voi renunţa şi voi câştiga. Domnule Preşedinte, dumneavoastră ştiţi că eu voi câştiga şi cred că singura măsură raţională care se poate lua este să-l obligaţi pe dr. Fastolfe să-şi recunoască înfrângerea în interesul unităţii globale.

Fastolfe zise repede:

— Şi asta mă aduce la problema investigaţiei pe care i-am cerut domnului Baley, de pe Pământ, să o întreprindă.

Iar Amadiro spuse la fel de repede:

— O acţiune la care m-am opus când a fost sugerată prima oară. Poate că Pământeanul este un investigator bun, dar nu este obişnuit cu Aurora şi nu poate realiza nimic aici. Nimic, în afară de a împrăştia calomnii şi de a pune Aurora într-o lumină nedemnă şi ridicolă faţă de Lumile din Spaţiu. Fragmente satirice referitoare la această problemă au fost transmise pe vreo şase programe de actualităţi importante din Spaţiu, pe hiperunde, în tot atâtea Lumi. Înregistrări ale acestora au fost trimise la biroul dumneavoastră.

— Şi mi-au fost aduse la cunoştinţă, spuse Preşedintele.

— Şi s-a bârfit şi aici, pe Aurora, continuă Amadiro. Dacă aţi lăsa investigaţia să continue, asta ar servi numai interesului meu egoist. Pe Fastolfe îl costă sprijinul maselor şi voturile legislatorilor. Cu cât va continua mai mult, cu atât mai sigur voi fi eu de victorie, dar face rău Aurorei şi nu vreau să mă gândesc la siguranţa mea cu preţul răului făcut Lumii mele. Vă sugerez – cu respect – să puneţi capăt investigaţiei, domnule Preşedinte, şi să-l convingeţi pe dr. Fastolfe să fie de acord acum, în mod elegant, cu ceea ce va trebui să accepte până la urmă – cu un preţ mult mai mare.

Preşedintele spuse:

— Sunt de acord că *s-ar putea* să fi fost o imprudenţă faptul că i s-a permis doctorului Fastolfe să declanşeze această investigaţie. Spun *s-ar putea*. Recunosc şi că sunt tentat să-i pun capăt. Şi totuşi, Pământeanul – nu dădu niciun semn că ar fi ştiut că Baley se află în încăpere – se află deja aici de mai mult timp…

Se opri, ca şi cum i-ar fi dat lui Fastolfe o şansă de a confirma, iar Fastolfe o prinse, spunând:

— Aceasta e a treia zi a investigaţiei lui, domnule Preşedinte.

— În acest caz, făcu Preşedintele, înainte de a pune capăt acestei investigaţii, cred că ar fi cinstit să întreb dacă până acum există descoperiri importante.

Se opri din nou. Fastolfe îi aruncă o privire iute lui Baley şi îi făcu un semn uşor din cap.

Baley vorbi încet:

— Nu doresc, domnule Preşedinte, să mă amestec neîntrebat. Mi s-a pus o întrebare?

Preşedintele se încruntă. Fără să privească înspre Baley, spuse:

— Îi cer domnului Baley de pe Pământ să ne spună dacă a făcut vreo descoperire importantă.

Baley inspiră adânc. Acum e acum.

76

— Domnule Preşedinte, începu el. Ieri după-masă îl interogam pe dr. Amadiro, care a fost foarte amabil şi eficient cu mine. Când personalul meu şi cu mine am plecat…

— Personalul dumitale? întrebă Preşedintele.

— Am fost însoţit de doi roboţi în toate etapele investigaţiei mele, domnule Preşedinte, zise Baley.

— Roboţi care aparţin doctorului Fastolfe? întrebă Amadiro. Pun întrebarea pentru dosar.

— Pentru dosar, aparţin. Unul este Daneel Olivaw, robot cu aspect uman, iar celălalt, Giskard Reventlov, un robot mai vechi, fără aspect uman.

— Mulţumesc, spuse Preşedintele. Continuă.

— Când am părăsit terenul Institutului, am descoperit că se umblase la vehiculul aeropurtat pe care-l folosisem.

— Se umblase? întrebă Preşedintele uimit. De către cine?

— Nu ştiu, dar s-a întâmplat pe terenul Institutului. Venisem în urma unei invitaţii, aşa că personalul Institutului ştia că suntem acolo. Mai mult, nimeni nu poate veni fără o invitaţie şi fără cunoştinţa personalului de la Institut. Dacă ar fi de imaginat aşa ceva, ar trebui să tragem concluzia că la maşină ar fi putut umbla numai cineva din personalul Institutului, iar asta ar fi, în orice caz, imposibil – doar dacă n-ar fi dat dispoziţie însuşi dr. Amadiro, ceea ce, iarăşi, e de neimaginat.

Amadiro zise:

— Se pare că îţi imaginezi cam multe pe seama inimaginabilului. Vehiculul aeropurtat a fost controlat de un tehnician calificat, care să-şi dea seama dacă, într-adevăr, s-a umblat la el? N-ar fi putut fi o defecţiune? întrebă Amadiro.

— Nu, domnule, dar Giskard, care este capabil să conducă un vehicul aeropurtat şi care l-a condus de multe ori chiar pe acesta, susţine că s-a umblat la el.

— Şi el face parte din personalul doctorului Fastolfe, e programat de el şi-şi primeşte ordinele zilnice de la el, spuse Amadiro.

— Vrei să insinuezi…, începu Fastolfe.

— Nu insinuez nimic, îşi ridică Amadiro o mână, cu un gest blând. Fac doar o declaraţie… pentru dosar.

Preşedintele se agită:

— Îl rog pe domnul Baley de pe Pământ să continue.

Baley zise:

— Când vehiculul aeropurtat s-a prăbuşit, era urmărit de alţii.

— Alţii? întrebă Preşedintele.

— Alţi roboţi. Aceştia au sosit, dar roboţii mei deja plecaseră.

— O clipă, zise Amadiro. În ce stare te aflai dumneata atunci, domnule Baley?

— Nu-mi era prea bine.

— Nu-ţi era prea bine? Eşti Pământean şi eşti obişnuit doar cu viaţa artificială din Oraşele voastre. Nu te simţi bine în aer liber. Nu-i aşa, domnule Baley? întrebă Amadiro.

— Da, domnule.

— Iar în seara trecută se desfăşura o furtună puternică, după cum sunt sigur că îşi aminteşte domnul Preşedinte. N-ar fi mai nimerit să spui că îţi era foarte rău? Că erai aproape inconştient, dacă nu mai rău?

— Îmi era foarte rău, zise Baley în silă.

— Atunci, cum de au plecat roboţii dumitale? întrebă Preşedintele tăios. N-ar fi trebuit să stea cu dumneata, dacă îţi era rău?

— Le-am ordonat să plece, domnule Preşedinte.

— De ce?

— M-am gândit că e mai bine, zise Baley, şi voi explica… dacă mi se îngăduie să continui.

— Continuă.

— Eram, într-adevăr, urmăriţi, pentru că roboţii urmăritori au sosit la scurt timp după ce plecaseră ai mei. Urmăritorii m-au întrebat unde sunt roboţii mei, iar eu le-am spus că i-am trimis de acolo. De abia după aceea m-au întrebat dacă nu mi-e rău. Am spus că nu mi-e rău, iar ei au plecat, continuând să-i caute pe roboţii mei.

— Să-i caute pe Daneel şi Giskard? întrebă Preşedintele.

— Da, domnule Preşedinte. Pentru mine era clar că aveau ordine precise să-i găsească pe roboţi.

— În ce fel era clar?

— Deşi îmi era evident rău, m-au întrebat de roboţi, înainte de a mă întreba cum mă simt. Apoi, mai târziu, m-au abandonat în starea mea proastă ca să-mi caute roboţii. Trebuie să fi primit ordine extrem de precise să-i găsească pe acei roboţi, altfel n-ar fi fost posibil să neglijeze o fiinţă umană evident bolnavă. De fapt, eu am prevăzut acest lucru şi de aceea mi-am trimis roboţii de acolo. Am considerat că e foarte important să-i ţin departe de persoane neautorizate.

Amadiro zise:

— Domnule Preşedinte, pot continua să-i pun întrebări domnului Baley, pentru a demonstra netemeinicia declaraţiei lui?

— Poţi.

Amadiro spuse:

— Domnule Baley. Erai singur după plecarea roboţilor dumitale, nu-i aşa?

— Da, domnule.

— Deci nu există o înregistrare a întâmplărilor? Dumneata nu eşti echipat pentru a le înregistra? Nu ai un dispozitiv de înregistrare?

— Nu, de trei ori, domnule.

— Şi-ţi era rău?

— Da, domnule.

— Erai buimac? Poate-ţi era prea rău ca să-ţi aminteşti cu precizie?

— Nu, domnule. Îmi aduc foarte bine aminte.

— Aşa îţi imaginezi, cred, dar se prea poate să fi delirat şi să fi avut halucinaţii. În aceste condiţii, e clar că e foarte discutabil ce au spus roboţii sau dacă, într-adevăr, a apărut vreun robot.

Preşedintele spuse, gânditor:

— Sunt de acord. Domnule Baley de pe Pământ, presupunând că este exact ceea ce-ţi aminteşti – sau pretinzi că-ţi aminteşti – ce interpretare dai evenimentelor pe care le descrii?

— Evit să vă prezint părerea mea în această problemă, domnule Preşedinte, ca să nu-l calomniez pe onorabilul dr. Amadiro.

— Deoarece vorbeşti la cererea mea şi deoarece observaţiile dumitale se limitează la această încăpere – Preşedintele privi în jur: nişele din pereţi nu erau ocupate de roboţi – nu se pune problema calomnierii, doar dacă nu o să vorbeşti cu răutate.

— În acest caz, domnule Preşedinte, spuse Baley, m-am gândit că ar fi posibil ca dr. Amadiro să mă reţină în biroul lui, discutând probleme cu mine chiar mai mult timp decât era necesar, ca să aibă răgazul să-mi strice maşina, apoi m-a reţinut în continuare, ca să plec după ce s-a stârnit furtuna, asigurându-se, astfel, că în timpul transportului îmi va fi rău. Studiase condiţiile sociale ale Pământului, după cum mi-a spus de câteva ori, aşa că ştia care ar putea fi reacţia mea la furtună. Mie mi s-a părut că planul lui a fost să-i trimită pe roboţi după noi ca să ne ia pe toţi, înapoi, la Institut, aparent ca eu să fiu îngrijit pentru starea de rău, dar de fapt ca să pună mâna pe roboţii doctorului Fastolfe.

Amadiro râse încet:

— Ce motiv aş avea pentru toate astea? Vedeţi, domnule Preşedinte, că e vorba de presupuneri peste presupuneri, care ar fi calomnii în orice tribunal de pe Aurora.

Preşedintele întrebă cu severitate:

— Domnul Baley de pe Pământ are ceva în sprijinul acestor ipoteze?

— O linie de gândire, domnule Preşedinte.

Preşedintele se ridică imediat în picioare, pierzându-şi ceva din prestanţă, de vreme ce avea, de-abia, înălţimea unui scaun:

— Fac o scurtă plimbare, ca să mă gândesc la ceea ce am auzit până acum. Mă întorc imediat.

Ieşi ca să meargă la Personală.

Fastolfe se aplecă înspre Baley, iar Baley îi veni în întâmpinare. (Amadiro îi privi cu nepăsare, ca şi cum pentru el nu conta ce aveau ei să-şi spună unul altuia.)

Fastolfe şopti:

— N-ai ceva mai bun de spus?

Baley răspunse:

— Cred că da, dacă o să am ocazia, dar Preşedintele nu pare să fie înţelegător.

— Nu este. Până acum doar ai înrăutăţit situaţia şi nu m-ar mira să pună capăt acestei discuţii când se va întoarce.

Baley dădu din cap şi-şi privi lung pantofii.

Baley încă îşi mai fixa pantofii când se întoarse Preşedintele, se aşeză din nou şi-i aruncă Pământeanului o privire aspră şi posomorâtă.

Zise:

— Domnule Baley de pe Pământ.

— Da, domnule Preşedinte.

— Cred că-mi pierd timpul cu dumneata, dar nu vreau să se spună că n-am ascultat ambele părţi, *chiar* dacă asta mă făcea să pierd timpul. Îmi poţi da un motiv care ar dovedi că dr. Amadiro s-a purtat în felul nebunesc în care îl acuzi că s-a purtat?

— Domnule Preşedinte, zise Baley, pe un ton aproape disperat, există, într-adevăr, un motiv – unul foarte bun. Se bazează pe faptul că de planul doctorului Amadiro referitor la colonizarea Galaxiei nu se va alege nimic, dacă el şi Institutul lui nu pot fabrica roboţi cu aspect uman. Până acum nu a fabricat niciunul şi nu poate fabrica vreunul. Întrebaţi-l dacă este de acord ca un comitet legislativ să-i examineze Institutul, căutând indicii că se fabrică sau se proiectează roboţi cu aspect uman reuşiţi. Dacă el susţine că roboţi asemănători cu omul se află pe liniile de montaj sau, chiar pe mesele proiectanţilor – sau măcar în fază teoretică – şi dacă este pregătit să demonstreze acest lucru unui comitet autorizat, eu nu voi mai spune nimic şi voi recunoaşte că investigaţia mea nu a realizat nimic.

Îşi ţinu respiraţia. Preşedintele îl privi pe Amadiro, al cărui zâmbet pălise.

Amadiro spuse:

— Voi recunoaşte că, deocamdată, nu avem niciun robot cu aspect uman în pregătire.

— Atunci voi continua, zise Baley, reluându-şi respiraţia întreruptă cu un gâfâit. Bineînţeles că dr. Amadiro poate găsi toate informaţiile de care are nevoie pentru proiectul lui dacă se adresează doctorului Fastolfe, care are informaţiile în cap, dar nu va coopera în această privinţă.

— Nu, nu voi coopera, cu niciun preţ, murmură Fastolfe.

— Dar, domnule Preşedinte, continuă Baley, dr. Fastolfe *nu* este singura persoană care deţine secretul proiectării şi construirii roboţilor cu aspect uman.

— Nu? făcu Preşedintele. Cine altcineva mai ştie? Însuşi dr. Fastolfe pare uimit de observaţia dumitale, domnule Baley.

(Pentru prima oară nu adăugă „de pe Pământ”.)

— Sunt, într-adevăr, uimit, zise Fastolfe. După câte ştiu eu, sunt, cu siguranţă, singurul. Nu ştiu ce vrea să spună domnul Baley.

Amadiro vorbi, făcând o strâmbătură uşoară:

— Cred că nici domnul Baley nu ştie.

Baley se simţi încolţit. Privi de la unul la altul şi simţi că niciunul dintre ei – niciunul – nu era de partea lui. Spuse:

— Nu e aşa că orice robot cu aspect uman ar şti? Poate că nu conştient, nu astfel încât să dea informaţii în această privinţă, dar cu siguranţă că informaţiile ar exista în el, nu-i aşa? Dacă unui robot cu aspect uman i s-ar pune întrebările potrivite, răspunsurile şi reacţiile lui i-ar trăda proiectarea şi construcţia. De fapt, dacă i s-ar da suficient timp şi i s-ar pune întrebări formulate corespunzător, un robot cu aspect uman ar oferi informaţii care ar face posibilă proiectarea altor roboţi cu aspect uman. Ca s-o spun pe şleau, nicio maşinărie nu poate avea un proiect secret, dacă maşinăria însăşi este disponibilă pentru a fi studiată intens.

Fastolfe părea uimit:

— Înţeleg ce vrei să spui, domnule Baley, şi ai dreptate. Niciodată nu m-am gândit la asta.

— Cu tot respectul, dr. Fastolfe, zise Baley, trebuie să-ţi spun că, asemenea tuturor Aurorienilor, ai o mândrie personală deosebită. Eşti mult prea satisfăcut că eşti cel mai bun robotician, *singurul* robotician care poate construi roboţi asemănători cu omul – aşa că nu vezi lucruri evidente.

Preşedintele se relaxă cu un zâmbet:

— Te-a prins, dr. Fastolfe. Mă întrebam de ce erai atât de doritor să susţii că eşti singurul care ştie cum să-l distrugă pe Jander, când asta îţi slăbea poziţia politică. Acum văd bine că ai renunţa mai repede la poziţia politică, decât la unicitatea dumitale.

Fastolfe era vizibil mânios. Cât despre Amadiro, acesta se încruntă şi zise:

— Are vreo legătură cu problema pe care o discutăm?

— Da, are, spuse Baley, cu încredere sporită. Nu poţi scoate nicio informaţie direct de la dr. Fastolfe. Roboţilor dumitale nu li

se poate ordona să-i facă vreun rău, de exemplu să-l tortureze ca să-şi dezvăluie secretele. Nici dumneata nu-i poţi face rău direct, din cauza personalului doctorului Fastolfe, care îl protejează. Poţi, totuşi, izola un robot şi să pui alţi roboţi să-l răpească, dacă fiinţa umană aflată de faţă este prea bolnavă ca să te poată împiedica. Toate întâmplările de ieri după-amiază făceau parte dintr-un plan înjghebat la repezeală ca să pui mâna pe Daneel. Ţi-ai dat seama de ocazie de îndată ce am insistat să vin la Institut. Dacă nu mi-aş fi trimis roboţii de acolo, dacă nu m-aş fi simţit destul de bine ca să insist că mi-e bine şi să-ţi trimit roboţii în direcţie greşită, l-ai fi prins. Şi, în cele din urmă, ai fi putut descoperi secretul roboţilor asemănători cu omul printr-o analiză îndelung pregătită a comportării şi reacţiilor lui Daneel.

Amadiro zise:

— Domnule Preşedinte, protestez. În viaţa mea n-am mai auzit o calomnie atât de răutăcios formulată. Nu ştiu – şi probabil că nu vom şti niciodată – dacă vehiculul aeropurtat a fost, într-adevăr, avariat; şi dacă a fost, de cine; dacă roboţii au urmărit, într-adevăr, vehiculul şi au vorbit sau nu cu domnul Baley. El nu face altceva decât să tragă o concluzie după alta, toate bazate pe mărturia îndoielnică referitoare la evenimente al căror unic martor a fost – şi încă într-o perioadă în care era pe jumătate înnebunit de teamă şi se poate să fi avut halucinaţii. Nimic din toate astea nu stă în picioare în niciun tribunal, nicio secundă.

— Acesta nu este un tribunal, dr. Amadiro, spuse Preşedintele, şi este de datoria mea să ascult orice poate ţine de problema în discuţie.

— Aceasta nu ţine de problemă, domnule Preşedinte. Este o încâlceală.

— Şi, totuşi, se leagă într-un fel. Se pare că nu-l pot prinde pe domnul Baley cu ceva ilogic. Dacă admitem ceea ce susţine el că a trăit, concluziile lui au un sens. Negi toate astea, dr. Amadiro? Avarierea vehiculului aeropurtat, urmărirea, intenţia de a pune mâna pe robotul cu aspect uman?

— Neg! Absolut! Nimic nu e adevărat! zise Amadiro, care nu mai zâmbise de mult. Pământeanul poate prezenta o înregistrare a întregii noastre conversaţii care va arăta, cu siguranţă, cum l-am întârziat vorbindu-i mult, invitându-l să

viziteze Institutul, invitându-l la cină, dar toate astea pot fi interpretate şi ca o accentuare a faptului că sunt politicos şi ospitalier. Poate că am fost indus în eroare de o anumită simpatie pe care o am faţă de Pământeni şi asta a fost tot. Neg insinuările lui şi nimic din cele spuse de el nu e valabil faţă de negarea mea. Reputaţia mea nu permite ca o simplă speculaţie să convingă pe oricine că sunt intrigantul nemernic descris de Pământean.

Preşedintele se scărpină gânditor în bărbie şi spuse:

— Desigur, nu am de gând să te acuz pe baza celor spuse de Pământean până acum. Domnule Baley, dacă asta e tot ce ai, este interesant, dar insuficient. Ai ceva mai important de spus? Te previn că dacă nu ai, am consumat pentru treaba asta tot timpul pe care mi-l pot permite.

78

Baley zise:

— Mai este un singur subiect pe care vreau să-l aduc în discuţie, domnule Preşedinte. Poate aţi auzit de Gladia Delmarre – sau Gladia Solariana. Ea îşi spune, simplu, Gladia.

— Da, domnule Baley, răspunse Preşedintele cu iritare în glas. Am auzit de ea. Am văzut spectacolul de pe hiperunde în care dumneata şi ea interpretaţi roluri atât de remarcabile.

— Ea a locuit împreună cu robotul Jander timp de mai multe luni. De fapt, spre sfârşit el devenise soţul ei.

Privirea nefavorabilă pe care i-o aruncă Preşedintele lui Baley deveni dură:

— *Ce* devenise?

— Soţ, domnule Preşedinte.

Fastolfe, care se ridicase pe jumătate, se aşeză la loc, părând tulburat.

Preşedintele spuse cu răceală:

— Asta e ilegal. Mai rău, e caraghios. Un robot n-o poate fecunda. Nu pot exista copii. Statutul de soţ – sau de soţie – nu se acordă fără o declaraţie, din care să reiasă dorinţa lor de a avea copii, dacă li se permite. Cred că şi un Pământean ştie asta.

Baley zise:

— Îmi dau seama de asta, domnule Preşedinte. Sunt sigur că şi Gladia şi-a dat seama. Ea n-a folosit cuvântul „soţ” în sensul lui legal, ci într-un sens emoţional. Îl considera pe Jander

echivalentul unui soţ. Avea faţă de el sentimente pe care le-ar fi avut faţă de un soţ.

Preşedintele se întoarse către Fastolfe:

— Ştiai toate astea, dr. Fastolfe? Era un robot din personalul dumitale.

Fastolfe, evident stânjenit, spuse:

— Ştiam că ţine la el. Am bănuit că se foloseşte de el din punct de vedere sexual. Totuşi, n-am ştiut nimic despre secretul ăsta ilegal, până ce nu mi-a povestit domnul Baley.

Baley zise:

— Este o Solariană. Concepţia ei despre „soţ” nu este Aaroriană.

— Evident, nu, spuse Preşedintele.

— Dar are suficient simţ al măsurii ca să ţină asta secret, domnule Preşedinte. N-a povestit niciodată nimic despre acest secret, cum îi spune dr. Fastolfe, niciunui Aurorian. Mi-a povestit mie alaltăieri, pentru că voia să mă îndemne să cercetez lucrul care pentru ea însemna atât de mult. Chiar şi aşa, cred că n-ar fi folosit cuvântul dacă n-ar fi ştiut că sunt Pământean şi că-l înţeleg în sensul folosit de ea, şi nu de un Aurorian.

— Foarte bine, vorbi Preşedintele. Îi acord minimum de bun simţ – pentru o Solariană. Acesta e subiectul în plus pe care doreai să-l aduci în discuţie?

— Da, domnule Preşedinte.

— În acest caz, n-are absolut nicio legătură şi nu joacă niciun rol în discuţia noastră.

— Domnule Preşedinte, totuşi, există o întrebare pe care trebuie s-o pun. O întrebare. Zece cuvinte, domnule, şi termin.

Vorbise cât putuse de serios, pentru că de asta depindea totul.

Preşedintele şovăi:

— De acord. O ultimă întrebare.

— Da, domnule Preşedinte.

Lui Baley i-ar fi plăcut să strige cuvintele, dar se abţinu. Nu ridică nici vocea. Nu arătă nici cu degetul. Totul depindea de asta. Totul condusese la asta, dar îşi aminti avertismentul dat de dr. Fastolfe şi vorbi aproape indiferent:

— Cum de ştia dr. Amadiro că Jander era soţul Gladiei?

— *Ce?*

Sprâncenele albe şi stufoase ale Preşedintelui se înălţară în semn de surpriză:

— Cine a spus că el ştia ceva despre asta?

Pentru că i se pusese o întrebare directă, Baley putu continua:

— Întrebaţi-l pe el, domnule Preşedinte.

Şi de-abia înclină capul în direcţia lui Amadiro, care se ridicase de pe scaun şi se holba la Baley, vădit îngrozit.

79

Baley vorbi din nou, foarte încet, nedorind să îndepărteze atenţia de la Amadiro:

— Întrebaţi-l, domnule Preşedinte. Pare tulburat.

— Ce înseamnă asta, dr. Amadiro? întrebă Preşedintele. Ştiai ceva despre robot, cum că ar fi soţul acestei femei de pe Solaria?

Amadiro se bâlbâi, apoi îşi lipi buzele o clipă, pe urmă încercă iar. Paloarea care îl cuprinsese dispăruse şi fusese înlocuită de un roşu aprins. Spuse:

— Sunt surprins de această acuzaţie fără sens, domnule Preşedinte. Nu ştiu despre ce e vorba.

— Îmi daţi voie să explic, domnule Preşedinte? Foarte pe scurt? întrebă Baley. (Va fi întrerupt?)

— Cred şi eu, zise Preşedintele morocănos. Dacă ai o explicaţie, sigur că aş vrea s-o aud.

— Domnule Preşedinte, spuse Baley. După-amiază am avut o discuţie cu dr. Amadiro. Pentru că avea de gând să mă reţină până la începerea furtunii, a vorbit mai pe larg decât a avut intenţia şi, evident, mai neatent. Când s-a referit la Gladia, a pomenit că robotul Jander este soţul ei. Sunt curios de unde ştia acest lucru.

— E adevărat, dr. Amadiro? întrebă Preşedintele.

Amadiro era tot în picioare, semănând cu un prizonier în faţa judecătorului. Spuse:

— Dacă e adevărat sau nu, nu influenţează cu nimic problema în discuţie.

— Poate că nu, zise Preşedintele, dar m-a mirat reacţia dumitale când s-a pus întrebarea. Am impresia că atât dumneata, cât şi domnul Baley ştiţi despre ce e vorba, iar eu nu ştiu. De aceea, vreau să înţeleg şi eu. Ştiai sau nu ştiai despre această relaţie imposibilă dintre Jander şi femeia Solariană?

Amadiro vorbi, sufocându-se:

— N-aveam de unde şti.

— Ăsta nu e un răspuns, zise Preşedintele. Asta e o eschivare. Emiţi o judecată, când eu îţi cer să-ţi aduci aminte. Ai făcut sau nu declaraţia care ţi se pune în seamă?

— Înainte ca el să răspundă, spuse Baley, simţindu-se mai sigur pe el acum, când Preşedintele era ofensat moral, este corect ca eu să-i amintesc doctorului Amadiro că Giskard, robotul care a fost şi el prezent la întâlnire, poate repeta întreaga discuţie, dacă i se cere, cuvânt cu cuvânt, folosind vocea şi intonaţia ambelor părţi. Pe scurt, conversaţia este înregistrată.

Amadiro izbucni furios:

— Domnule Preşedinte, robotul Giskard a fost proiectat, construit şi programat de dr. Fastolfe, care se proclamă singur cel mai mare robotician în viaţă şi care mi se opune din răsputeri. Putem avea încredere într-un asemenea robot?

Baley zise:

— Poate că ar trebui să ascultaţi înregistrarea şi să luaţi singur o hotărâre, domnule Preşedinte.

— Poate că ar trebui, spuse Preşedintele. Nu mă aflu aici, dr. Amadiro, ca să ia alţii hotărâri pentru mine. Dar să lăsăm asta deoparte, o clipă. Indiferent de ce spune înregistrarea, dr. Amadiro, doreşti să declari pentru dosar că nu ştiai că femeia Solariană considera pe robot soţul ei şi că nu te-ai referit niciodată la el ca la soţul ei? Te rog să-ţi aduci aminte (aşa cum ar trebui să faceţi amândoi, fiind legislatori) că, deşi nu este niciun robot de faţă, toată această conversaţie este înregistrată de propriul meu dispozitiv.

Bătu cu palma o mică umflătură la buzunarul de la piept.

— Deci, clar, dr. Amadiro. Da sau nu.

Amadiro vorbi cu un glas în care se simţea disperarea:

— Domnule Preşedinte, sincer nu-mi aduc aminte ce-am spus întâmplător. Dacă am menţionat cuvântul – şi nu recunosc s-o fi făcut – poate a fost în urma altei conversaţii întâmplătoare în care cineva a amintit faptul că Gladia se purta de parcă ar fi fost îndrăgostită de robot, de parcă acesta ar fi fost soţul ei.

Preşedintele spuse:

— Şi cu cine ai avut această altă conversaţie întâmplătoare? Cine ţi-a făcut această declaraţie?

— Pe moment, nu pot spune.

Baley zise:

— Domnule Preşedinte, dacă dr. Amadiro va fi atât de amabil încât să facă o listă cu toţi cei care *ar fi putut* folosi cuvântul de faţă cu el, îi putem întreba pe fiecare ca să descoperim cine îşi aminteşte că ar fi făcut o asemenea declaraţie.

Amadiro spuse:

— Sper, domnule Preşedinte, că vă daţi seama de efectul asupra moralei Institutului dacă se face aşa ceva.

— Sper că şi dumneata îţi dai seama, dr. Amadiro, vorbi Preşedintele, şi că vei veni cu un răspuns mai bun la întrebarea noastră, ca să nu fim siliţi să luăm măsuri extreme.

— O clipă, domnule Preşedinte, zise Baley cât putu de slugarnic, mai rămâne o întrebare.

— Iar? Alta?

Preşedintele îl privi pe Baley fără plăcere:

— Care este?

— De ce se străduieşte dr. Amadiro să evite recunoaşterea faptului că ştia despre relaţia lui Jander cu Gladia? Spune că n-are nicio legătură cu cazul. Atunci, de ce nu spune că ştia de relaţie şi să terminăm cu asta? *Eu* spun că are legătură cu cazul şi că dr. Amadiro ştie că mărturisirea lui ar putea fi folosită pentru a demonstra acţiuni criminale din partea lui.

Amadiro tună:

— Resping formularea şi cer să mi se prezinte scuze!

Fastolfe zâmbi abia schiţat, iar Baley îşi lipi buzele cu severitate. Îl scosese pe Amadiro din fire.

Preşedintele se înroşi aproape îngrijorător şi spuse cu furie:

— Dumneata ceri? Dumneata *ceri*? Cui ceri? Eu sunt Preşedintele. Eu ascult toate părerile înainte de a hotărî ce să sugerez că e mai bine de făcut. Să aud ce are Pământeanul de spus referitor la interpretarea pe care o dă acţiunii dumitale. Dacă te calomniază, va fi pedepsit, poţi fi sigur, şi mai poţi fi sigur că voi aplica cea mai mare pedeapsă pentru calomnie. Dar *dumneata*, Amadiro, n-ai voie să-mi ceri nimic. Continuă, Pământeanule. Spune ce ai de spus, dar fii extrem de atent.

— Mulţumesc, domnule Preşedinte, zise Baley. De fapt, există un Aurorian căruia Gladia i-a spus, într-adevăr, secretul relaţiei ei cu Jander.

Preşedintele îl întrerupse:

— Ei bine, cine e acesta? Nu face bancuri de hiperunde cu mine.

Baley zise:

— Nu am altă intenţie, decât să dau un răspuns direct, domnule Preşedinte. Singurul Aurorian este, bineînţeles, Jander însuşi. O fi fost el robot, dar este un locuitor al Aurorei şi poate fi considerat Aurorian. Gladia trebuie să-i fi spus, în pasiunea ei, „soţul meu”. De vreme ce dr. Amadiro a recunoscut că ar fi putut auzi de la altcineva o declaraţie referitoare la relaţia conjugală a lui Jander cu Gladia, nu e logic să presupunem că a auzit de la Jander? Ar dori dr. Amadiro să declare chiar acum, pentru dosar, că n-a vorbit niciodată cu Jander în perioada în care Jander a făcut parte din personalul Gladiei?

Amadiro deschise de două ori gura, ca şi cum ar fi dorit să vorbească. De două ori nu putu scoate niciun sunet.

— Ei bine, zise Preşedintele, ai vorbit cu Jander în acea perioadă, dr. Amadiro?

Tot niciun răspuns.

Baley vorbi încet:

— Dacă a făcut-o, asta are legătură cu problema discutată.

— Încep să-mi dau seama că aşa e, domnule Baley. Ei bine, dr. Amadiro, încă o dată: da sau nu?

Iar Amadiro izbucni:

— Ce dovadă are Pământeanul ăsta împotriva mea? Are vreo înregistrare a unei conversaţii pe care am avut-o cu Jander? Are martori care sunt gata să spună că m-au văzut cu Jander? Ce altceva are, în afară de declaraţii care-i servesc numai lui?

Preşedintele se întoarse şi-l privi pe Baley, iar acesta zise:

— Domnule Preşedinte, dacă nu am nimic, atunci dr. Amadiro n-ar trebui să ezite să nege, pentru dosar, orice contact cu Jander – dar n-o face. În timpul investigaţiei mele am vorbit cu dr. Vasilia Aliena, fiica doctorului Fastolfe. Am vorbit şi cu un tânăr Aurorian, pe nume Santirix Gremionis. Din înregistrările ambelor convorbiri reiese clar că dr. Vasilia l-a încurajat pe Gremionis să-i facă curte Gladiei. O puteţi întreba pe dr. Vasilia ce scop a avut şi dacă acţiunea i-a fost sugerată de dr. Amadiro. De asemenea, reiese că Gremionis avea obiceiul să facă plimbări lungi cu Gladia, de care se bucurau amândoi şi în care nu erau însoţiţi de robotul Jander. Puteţi verifica toate astea, dacă doriţi, domnule.

Preşedintele spuse, sec:

— Aş putea s-o fac, dar dacă totul este aşa cum spui, ce demonstrează asta?

Baley zise:

— Am arătat că, în afară de dr. Fastolfe, secretul roboţilor cu aspect uman ar putea fi obţinut numai de la Daneel. Înainte de moartea lui Jander, putea fi obţinut, la fel de uşor, de la Jander. Dacă Daneel făcea parte din personalul doctorului Fastolfe şi nu se ajungea uşor la el, Jander făcea parte din personalul Gladiei, iar ea nu se complica prea mult când era vorba de protecţia unui robot, ca dr. Fastolfe. Nu e posibil ca dr. Amadiro să fi profitat de absenţele periodice ale Gladiei de acasă, când se plimba cu Gremionis, şi să discute cu Jander, poate prin vizionare tridimensională, să-i studieze reacţiile, să-l supună la diferite teste şi, apoi, să şteargă orice urmă a vizitei lui, astfel încât Jander să n-o poată, niciodată, informa pe Gladia? Poate că aşa s-a apropiat de ceea ce voia să ştie, înainte ca tentativa să se termine cu scoaterea din funcţiune a lui Jander. Atunci şi-a îndreptat atenţia asupra lui Daneel. Poate simţea că i-au mai rămas puţine teste şi observaţii de făcut, aşa că a înscenat capcana din seara trecută, cum am spus mai devreme în… mărturia mea.

Preşedintele vorbi aproape în şoaptă:

— Acum toate se leagă. Sunt aproape silit să cred.

— Plus un punct final, şi atunci cu adevărat nu voi mai avea nimic de spus, zise Baley. În timpul examinării şi testării lui Jander, este foarte posibil ca dr. Amadiro, întâmplător – şi fără nicio intenţie – să-l fi imobilizat pe Jander şi astfel să fi comis roboticidul.

Iar Amadiro ţipă înnebunit:

— Nu! Niciodată! Nimic din ce-am făcut nu l-ar fi putut imobiliza pe acel robot!

Fastolfe interveni:

— Sunt de acord. Domnule Preşedinte, şi eu cred că dr. Amadiro nu l-a imobilizat pe Jander. Totuşi, domnule Preşedinte, declaraţia abia făcută de dr. Amadiro ar părea o recunoaştere implicită a faptului că lucra cu Jander… şi că analiza situaţiei, făcută de domnul Baley, este foarte corectă.

Preşedintele încuviinţă:

— Sunt nevoit să-ţi dau dreptate, dr. Fastolfe… Dr. Amadiro, poţi continua să negi toate acestea şi să mă obligi la o investigaţie completă, care ţi-ar putea face mult rău, orice rezultat ar avea. Şi, oricum, cred că e posibil să se termine net în defavoarea dumitale. Părerea mea este să nu ne obligi la aşa ceva… să nu-ţi periclitezi propria poziţie în Adunarea Legislativă şi, poate, să stânjeneşti capacitatea Aurorei de a continua o cale politică netă. După cum înţeleg, înainte de a interveni imobilizarea lui Jander, în problema colonizării Galaxiei, dr. Fastolfe avea de partea sa majoritatea legislatorilor – recunosc, nu o majoritate largă. I-ai fi făcut pe mulţi legislatori să treacă de partea dumitale accentuând presupusa responsabilitate a doctorului Fastolfe pentru imobilizarea lui Jander şi ai fi câştigat, astfel, majoritatea. Dar acum dr. Fastolfe, dacă doreşte, poate schimba rolurile acuzându-te *pe dumneata* de imobilizarea robotului şi, în plus, de a fi încercat să arunci asupra adversarului dumitale o acuzaţie falsă. Dacă nu intervin, atunci s-ar putea ca dumneata, dr. Amadiro, şi dumneata, dr. Fastolfe, acţionând din încăpăţânare sau răzbunare, să vă daţi toată silinţa în a vă acuza unul pe celălalt de tot felul de lucruri. Forţele noastre politice şi opinia publică vor fi şi ele divizate – chiar fărâmiţate – producându-ne un rău imens. Cred că, în acest caz, victoria doctorului Fastolfe, deşi inevitabilă, ar fi una foarte costisitoare, aşa că ar fi de datoria mea ca Preşedinte să atrag voturile de partea lui mai întâi, apoi să vă silesc, pe dumneata şi facţiunea dumitale, dr. Amadiro, să acceptaţi victoria lui Fastolfe, cu toată bunăvoinţa de care sunteţi în stare, şi s-o faceţi chiar acum, spre binele Aurorei.

— Nu mă interesează o victorie zdrobitoare, domnule Preşedinte, zise Fastolfe. Propun, din nou, un compromis prin care Aurora, celelalte Lumi din Spaţiu şi Pământul să aibă toate libertatea de a coloniza Galaxia. În schimb, voi fi bucuros să mă alătur Institutului de Robotică, să-i pun la dispoziţie cunoştinţele mele referitoare la roboţii cu aspect uman şi, astfel, să încurajez planul doctorului Amadiro, dacă el se angajează solemn să renunţe la orice gând de represalii împotriva Pământului oricând în viitor şi să treacă toate astea într-un tratat, pe care să-l semnăm noi şi Pământul.

Preşedintele încuviinţă:

— O poziţie înţeleaptă şi demnă de un om politic. Pot avea acordul dumitale, dr. Amadiro?

Amadiro se aşeză. Chipul lui era o reprezentare a înfrângerii. Spuse:

— Nu am dorit puterea personală sau satisfacţia victoriei. Am vrut ceea ce cred eu că e mai bine pentru Aurora şi sunt convins că acest plan al doctorului Fastolfe va însemna, cândva, sfârşitul Aurorei. Totuşi, recunosc că sunt neajutorat, acum, în faţa realizării acestui Pământean – îi aruncă o privire iute şi veninoasă lui Baley – şi sunt silit să accept părerea doctorului Fastolfe, deşi voi cere permisiunea de a mă adresa Adunării Legislative în legătură cu acest subiect şi de a declara, pentru dosar, temerile mele referitoare la consecinţe.

— Bineînţeles că vom permite asta, zise Preşedintele. Şi dacă vrei să mă asculţi, dr. Fastolfe, trimite-l pe Pământeanul acesta afară din Lumea noastră cât poţi de repede. A impus punctul dumitale de vedere, care nu va fi unul foarte popular dacă Aurorienii au prea mult timp de gândire asupra lui, considerându-l o victorie Pământeană asupra Aurorei.

— Aveţi foarte multă dreptate, domnule Preşedinte, iar domnul Baley va pleca repede – cu mulţumirile mele şi, sper, şi cu ale dumneavoastră.

— Ei bine, spuse Preşedintele, nu cu cea mai mare politeţe, de vreme ce inteligenţa lui ne-a salvat de la o luptă politică atroce, are mulţumirile mele… Mulţumesc, domnule Baley.

19. Din nou Baley
80
Baley le urmări plecarea de la distanţă. Deşi Amadiro şi Preşedintele veniseră împreună, acum plecau separat.
Fastolfe se întoarse după ce-i condusese, fără să facă vreo încercare de a-şi ascunde uşurarea imensă.
— Vino, domnule Baley, zise el, vei lua masa de prânz cu mine şi, apoi, cât de curând posibil, vei pleca înapoi spre Pământ.
Personalul lui de roboţi acţiona, evident, cu gândul ăsta în minte.
Baley încuviinţă şi zise batjocoritor:
— Preşedintele a reuşit să-mi mulţumească, dar parcă îi stătea în gât.
Fastolfe spuse:
— N-ai idee ce onoare ţi s-a făcut. Preşedintele mulţumeşte rar cuiva, în schimb Preşedintelui nu-i mulţumeşte nimeni. Întotdeauna rămâne pe seama istoriei să-i laude pe Preşedinţi şi acesta este în funcţie de peste patruzeci de ani. A devenit capricios şi irascibil, aşa cum devin toţi Preşedinţii în deceniile lor finale. Totuşi, domnule Baley, eu îţi mulţumesc din nou şi, prin mine, Aurora îţi va mulţumi. Vei trăi să-i vezi pe Pământeni deplasându-se în spaţiu, chiar şi în decursul scurtei dumitale vieţi, iar noi vă vom ajuta cu tehnologia noastră. Cum ai reuşit să descurci acest nod al nostru în două zile şi jumătate – mai puţin – nu-mi pot imagina. Eşti o minune… Dar vino, poate vrei să te speli şi să te înviorezi. Eu ştiu că vreau.
Pentru prima oară de la sosirea Preşedintelui, Baley avea timp să se gândească şi la altceva, nu numai la fraza pe care urma s-o spună în clipa următoare.
Totuşi, nu ştia ce era lucrul care îi venise de trei ori în minte, mai întâi când era pe punctul de a adormi, apoi când era aproape inconştient şi în sfârşit în perioada de relaxare de după actul sexual.
„El a fost acolo mai întâi!”
Era tot fără înţeles, şi, totuşi, îşi susţinuse ideea în faţa Preşedintelui şi se descurcase fără acest lucru. Avea, oare, vreun înţeles, dacă făcea parte dintr-un mecanism de care, aparent, nu era nevoie? Era o prostie? Îi zvâcnea în gând, iar el

sărbătorea o reuşită fără senzaţia de victorie. Într-un fel, se simţea de parcă n-ar fi sesizat ceva important. Se întreba – îşi va menţine Preşedintele hotărârea? Amadiro pierduse lupta, dar nu părea genul de persoană care să cedeze în vreo împrejurare. Dacă îl credeai şi presupuneai că a vorbit serios, nu se lăsa condus de vanitatea personală, ci de concepţia lui de patriotism Aurorian. Dacă aşa stăteau lucrurile, atunci el *nu putea* să cedeze. Baley simţi că e nevoie să-l prevină pe Fastolfe:

— Dr. Fastolfe, zise, nu cred că s-a terminat. Dr. Amadiro va continua să lupte pentru a exclude Pământul.

Fastolfe încuviinţă, în timp ce se aducea mâncarea:

— Ştiu că va continua. Mă aştept s-o facă. Oricum, nu mă tem, atâta timp cât problema imobilizării lui Jander este lăsată deoparte. Fără asta, sunt sigur că-l voi putea manevra cu mai multă uşurinţă în Adunarea Legislativă. Nu te teme, domnule Baley, Pământenii se vor putea deplasa. Nici nu trebuie să te temi de vreun pericol personal din partea unui Amadiro răzbunător. Vei pleca de pe această planetă şi vei fi pe drumul de întoarcere spre Pământ înainte de apusul soarelui – iar Daneel te va însoţi, desigur. Mai mult, raportul pe care-l vom trimite cu dumneata îţi va asigura, încă o dată, o avansare frumoasă.

— Sunt nerăbdător să plec, spuse Baley, dar sper că voi avea timp să-mi iau rămas bun. Aş vrea să… s-o mai văd pe Gladia o dată, şi aş vrea să-mi iau rămas bun de la Giskard, care mi-a salvat viaţa aseară.

— Fără îndoială, domnule Baley. Dar, te rog, mănâncă, vrei?

Baley mâncă fără nicio plăcere. Ca şi în cazul confruntării cu Preşedintele şi a victoriei care urmase, şi mâncarea era ciudat de insipidă. N-ar fi trebuit să câştige. Preşedintele ar fi trebuit să-l întrerupă. Dacă era nevoie, Amadiro ar fi trebuit să nege răspicat. Ar fi fost acceptat cuvântul lui împotriva cuvântului – sau raţionamentului – unui Pământean.

Dar Fastolfe jubila. Spuse:

— M-am temut de ce e mai rău, domnule Baley. M-am temut că întâlnirea cu Preşedintele e prematură şi că nimic din ce vei spune n-ar salva situaţia. Totuşi, ai reuşit atât de bine. Eram cuprins de admiraţie, ascultându-te. Mă aşteptam în orice clipă ca Amadiro să ceară să fie crezut cuvântul lui în locul aceluia al unui Pământean care, la urma urmei, s-a aflat într-o permanentă

stare de seminebunie, pentru că se găsea pe o planetă străină, în aer liber…

Baley spuse cu răceală:

— Cu tot respectul, dr. Fastolfe, nu m-am aflat într-o permanentă stare de seminebunie. Aseară a fost ceva neobişnuit, dar a fost singura dată când mi-am pierdut stăpânirea de sine. În ceea ce priveşte restul şederii mele pe Aurora, poate că nu m-am simţit bine din când în când, dar am fost întotdeauna în deplinătatea facultăţilor mele mintale.

O parte din furia pe care şi-o oprimase cu un efort considerabil în timpul confruntării cu Preşedintele răbufnea acum:

— Numai în timpul furtunii, domnule… desigur, cu excepţia – îşi aminti – câtorva clipe pe nava care se pregătea de aterizare…

Nu-şi dădea seama de felul în care îi venise gândul, nici cu ce viteză. Îi explodase deodată în minte, ca şi cum ar fi fost tot timpul acolo şi n-ar fi fost nevoie decât de spargerea unui balon de săpun ca să iasă la iveală.

— Pe Iehova! şopti înspăimântat.

Apoi, lovind cu pumnul în masă şi făcând farfuriile să zdrăngăne:

— *Pe Iehova!*

— Ce s-a întâmplat, domnule Baley? întrebă Fastolfe uimit.

Baley se holbă la el şi auzi întrebarea cu întârziere:

— Nimic, dr. Fastolfe. Tocmai mă gândeam la violenţa infernală cu care dr. Amadiro i-a făcut rău lui Jander şi cum s-a străduit, apoi, să arunce vina asupra dumitale, cum a aranjat ca eu să înnebunesc pe jumătate în furtuna din seara trecută şi cum s-a folosit de asta ca să arunce îndoiala asupra declaraţiilor mele. Eram numai… momentan… furios.

— Ei bine, nu e nevoie să fii, domnule Baley. Şi de fapt, este aproape imposibil ca Amadiro să-l fi imobilizat pe Jander. Rămâne doar un accident. Ca să fiu cinstit, s-ar putea ca investigaţia lui Amadiro să fi crescut şansele ca un asemenea accident să aibă loc, dar n-aş susţine asta.

Baley auzi declaraţia cu jumătate de ureche. Ceea ce tocmai îi spusese lui Fastolfe erau pure invenţii, iar ce spunea Fastolfe n-avea importanţă. Nu avea (aşa cum ar fi spus Preşedintele) nicio legătură cu cazul. De fapt, tot ce se întâmplase – tot ce

explicase Baley – nu avea nicio legătură cu cazul. Dar nimic nu trebuia schimbat din cauza asta.

Cu excepţia unui lucru – după un timp.

„Pe Iehova!” şopti el în liniştea din mintea lui, şi îşi îndreptă brusc atenţia la masă, mâncând cu plăcere şi bucurie.

81

Baley mai străbătu o dată pajiştea dintre locuinţa lui Fastolfe şi cea a Gladiei. O va vedea pe Gladia a patra oară în trei zile, iar acum era pentru ultima oară (inima păru să i se strângă dureros în piept).

Giskard era cu el, dar la distanţă, mai atent ca oricând la împrejurimi. Desigur, odată ce Preşedintele se afla în posesia completă a dovezilor, ar fi trebuit să existe mai puţină îngrijorare pentru siguranţa lui Baley – când, de fapt, Daneel fusese cel asupra căruia planase pericolul. Probabil că Giskard nu fusese reinstruit în această privinţă. O singură dată se apropie de Baley, şi anume când acesta din urmă întrebase:

— Giskard, unde e Daneel?

Giskard acoperi iute distanţa dintre ei, ca şi cum n-ar fi vrut să vorbească decât încet:

— Daneel e în drum spre cosmodrom, domnule, însoţit de câţiva membri ai personalului, pentru a aranja cu transportul dumneavoastră spre Pământ. Când veţi fi dus la cosmodrom, vă va aştepta acolo şi se va afla pe navă cu dumneavoastră, despărţindu-se de dumneavoastră pe Pământ.

— Asta-i o veste bună. Preţuiesc orice zi petrecută împreună cu Daneel. Şi tu, Giskard? Ne vei însoţi?

— Nu, domnule. Eu am fost instruit să rămân pe Aurora. Totuşi, Daneel vă va fi de folos, chiar şi în lipsa mea.

— Sunt sigur, Giskard, dar îmi va fi dor de tine.

— Mulţumesc, domnule, zise Giskard, şi se retrase la fel de repede cum venise.

Baley privi în urma lui câteva clipe, gânditor… Nu, fiecare lucru la timpul lui. Trebuia s-o vadă pe Gladia.

82

Ea înaintă să-l întâmpine… şi ce mult se schimbase doar în două zile. Nu era veselă, nu dansa, nu era plină de haz; avea privirea serioasă a cuiva care a suferit un şoc şi o pierdere, dar îi dispăruse aura supărării. Acum se observa un fel de seninătate, ca şi cum ar fi devenit conştientă de faptul că viaţa merge

înainte, la urma urmei, şi că, uneori, poate chiar, să fie frumoasă.

Reuşi un zâmbet, cald şi prietenos, în timp ce înainta spre el întinzându-i mâna.

— O, ia-o, ia-o, Elijah, zise ea, când văzu că el şovăie. E ridicol să dai înapoi şi să te prefaci că nu vrei să mă atingi, după noaptea trecută. Vezi, tot îmi amintesc de ea şi n-am început să regret. Dimpotrivă.

Baley reuşi un lucru neobişnuit (pentru el), să zâmbească la rândul lui:

— Şi eu îmi amintesc de ea, Gladia, şi nici eu nu regret. Ba chiar mi-ar plăcea s-o repet, dar am venit să-mi iau rămas bun.

Pe chipul ei trecu o umbră:

— Deci te întorci pe Pământ. Totuşi, raportul pe care l-am obţinut prin reţeaua de roboţi care funcţionează întotdeauna între locuinţa lui Fastolfe şi a mea arată că totul a mers bine. *Nu se poate* să fi dat greş.

— N-am dat greş. De fapt, dr. Fastolfe a câştigat în totalitate. Nu cred că mai există vreun zvon că el a fost implicat în moartea lui Jander.

— Din cauza celor spuse de tine, Elijah?

— Aşa cred.

— Ştiam eu.

În glas i se simţea o nuanţă de automulţumire.

— Ştiam eu că vei reuşi, când le-am spus să te cheme pe tine pentru acest caz. Dar atunci de ce eşti trimis acasă?

— Tocmai pentru că a fost rezolvat cazul. Dacă mai stau aici mult, voi fi doar un străin enervant.

Ea îl privi o clipă, neîncrezătoare, apoi spuse:

— Nu-mi dau seama ce vrei să spui. Pentru mine sună ca o expresie de pe Pământ. Dar nu contează. Ai reuşit să afli cine l-a ucis pe Jander? Ăsta e lucrul important.

Baley privi în jur. Giskard stătea într-o nişă, unul dintre roboţii Gladiei, în alta.

Gladia înţelese privirea imediat. Zise:

— Haide, Elijah, trebuie să înveţi să nu te temi de roboţi. Nu te temi de scaun, nu-i aşa, sau de perdelele astea?

Baley dădu din cap:

— Ei bine, Gladia, îmi pare rău… îmi pare foarte rău… dar a trebuit să le spun că Jander a fost soţul tău.

Ea făcu ochii mari, iar el spuse repede:

— *A trebuit* s-o fac. Era important pentru caz, dar îţi promit că nu-ţi va afecta situaţia pe Aurora.

Cât putu de scurt, îi povesti despre confruntare şi încheie:

— Aşa că, vezi, nimeni nu l-a omorât pe Jander. Imobilizarea a fost rezultatul unei modificări întâmplătoare în conexiunile lui pozitronice, deşi se poate ca probabilitatea acestei modificări să fi fost sporită de ceea ce se întâmpla.

— Iar eu n-am ştiut nimic, se jelui ea. N-am ştiut niciodată. Am *încurajat* planul nebunesc al lui Amadiro. Şi el este răspunzător ca şi cum l-ar fi lovit intenţionat cu un baros.

— Gladia, spuse Baley cu seriozitate, nu e drept. N-a avut nicio intenţie de a-i face rău lui Jander. În ochii lui, ceea ce făcea era pentru binele Aurorei. Pentru asta, e pedepsit. Este înfrânt, planurile lui sunt desfiinţate, iar Institutul de Robotică va fi condus de dr. Fastolfe. Tu însăţi n-ai fi putut găsi o pedeapsă mai potrivită, oricât ai fi încercat.

— Mă voi gândi la asta, zise ea. Dar ce fac cu Santirix Gremionis, acest lacheu tânăr şi chipeş, a cărui sarcină a fost să mă ademenească? Nu-i de mirare că părea plin de speranţă, în ciuda refuzurilor mele repetate. Ei bine, el va mai veni aici iar eu voi avea plăcerea să…

Baley dădu din cap cu violenţă:

— Gladia, *nu*. Am vorbit cu el şi *te asigur* că habar n-avea despre ce se petrecea. Era la fel de înşelat ca şi tine. De fapt, ai înţeles pe dos. Nu era insistent pentru că era important să te ademenească. Îi era folositor lui Amadiro *pentru că* era insistent – şi acea insistenţă era din consideraţie pentru tine. Din dragoste, dacă aici, pe Aurora, acest cuvânt are acelaşi înţeles ca pe Pământ.

— Pe Aurora înseamnă balet. Jander era robot, iar tu eşti Pământean. Cu Aurorienii este altfel.

— Mi-ai explicat. Dar, Gladia, tu ai învăţat de la Jander să primeşti; de la mine ai învăţat – fără să vreau – să dăruieşti. Dacă te bucuri să înveţi, n-ar fi corect şi cinstit ca şi tu să-i înveţi pe alţii, la rândul tău? Gremionis este suficient de atras de tine ca să vrea să înveţe. El sfidează, deja, regulile de pe Aurora insistând, în ciuda refuzului tău. Va sfida şi mai mult. Îl poţi învăţa să dăruiască şi să primească, şi tu vei învăţa acelaşi lucru împreună cu el:

Gladia îl privi iscoditor:

— Elijah, încerci să scapi de mine?

Baley dădu din cap, încuviinţând:

— Da, Gladia, încerc. În clipa asta vreau fericirea ta, mai mult decât am dorit vreodată ceva, pentru mine sau pentru Pământ. Nu-ţi pot oferi fericirea, dar Gremionis poate. Voi fi la fel de fericit, *aproape* la fel de fericit, de parcă aş fi eu cel care face darul. Gladia, o să te surprindă cât de repede va renunţa la balet, când îi vei arăta cum să facă. Şi se va duce vestea cumva, astfel încât îţi vor cădea alţii la picioare... Iar Gremionis poate să înveţe şi alte femei. Gladia, poate că tu vei revoluţiona actul sexual de pe Aurora, până la urmă. Ai trei secole la dispoziţie.

Gladia îl privi fix, apoi izbucni în râs:

— Glumeşti. Faci înadins pe prostul. Nu m-aş fi aşteptat din partea ta, Elijah. Ai întotdeauna o faţă atât de lungă şi de serioasă. Pe Iehova!

(Şi, odată cu ultimul cuvânt, încercă să-i imite glasul baritonal şi serios.)

Baley zise:

— Poate că glumesc puţin, dar, în esenţă, vorbesc serios. Promite-mi că-i vei acorda o şansă lui Gremionis.

Ea veni mai aproape de el şi, fără să ezite, el o îmbrăţişă. Ea îi puse un deget pe buze, iar el i-l sărută.

— N-ai vrea mai degrabă să mă păstrezi pentru tine, Elijah? întrebă ea încet.

El răspunse la fel de încet (neputând să nu ţină seama de roboţii din încăpere):

— Ba da, aş vrea, Gladia. Mi-e ruşine să spun că, în clipa asta, aş fi mulţumit dacă Pământul s-ar rupe în bucăţi şi te-aş avea pe tine – dar nu te pot avea. Peste câteva ore voi pleca de pe Aurora şi nu ţi se va permite să vii cu mine. Şi nici nu cred că mi se va mai permite, vreodată, să mă întorc pe Aurora, nici nu e posibil ca tu să vizitezi, vreodată, Pământul. Nu te voi mai vedea niciodată, Gladia, dar nici nu te voi uita vreodată. În câteva decenii voi muri şi, când se va întâmpla, tu ai să fii la fel de tânără ca acum, aşa că trebuie să ne despărţim curând, orice ne-am imagina că se întâmplă.

Ea îşi rezemă capul de pieptul lui:

— O, Elijah, de două ori ai venit în viaţa mea, de fiecare dată numai pentru câteva ore. De două ori ai făcut atâtea pentru

mine şi apoi ţi-ai luat rămas bun. Prima oară n-am putut decât să-ţi ating chipul, dar ce mult a contat. A doua oară, am făcut ceva mai mult şi ce mult a contat din nou. Nu te voi uita niciodată, Elijah, chiar dacă voi trăi mai multe secole decât voi putea număra.

— Atunci să nu fie genul de amintire care nu te lasă să fii fericită, zise Baley. Acceptă-l pe Gremionis şi fă-l *pe el* fericit… şi lasă-l şi pe el să te facă fericită. Şi, ţine minte, nimic nu te poate împiedica să-mi trimiţi scrisori. Hiperpoşta dintre Aurora şi Pământ funcţionează.

— Îţi voi scrie, Elijah. Îmi vei scrie şi tu?

— Da, Gladia.

Apoi se lăsă tăcerea şi, cu tristeţe, se despărţiră. Ea rămase în mijlocul camerei, iar când el merse către uşă şi se întoarse, ea era tot acolo, zâmbind şters. Buzele lui mimară: *La revedere.* Şi pentru că nu se auzea nimic – n-ar fi putut scoate vreun sunet – adăugă: *dragostea mea.*

Şi buzele ei se mişcară: *La revedere, dragostea mea cea mare.*

Iar el se întoarse şi ieşi, ştiind că n-o va mai vedea niciodată, că n-o va mai atinge niciodată.

83

Trecu o vreme până ce Baley fu în stare să se gândească la datoria pe care, încă, o mai avea. Străbătuse în tăcere aproape jumătate din drumul de întoarcere către locuinţa lui Fastolfe, când se opri şi ridică un braţ. Giskard cel atent veni imediat lângă el.

Baley zise:

— Cu cât timp înainte trebuie să plec la cosmodrom, Giskard?

— Cu trei ore şi zece minute, domnule.

Baley se gândi o clipă:

— Aş vrea să merg până la copacul acela şi să mă aşez cu spatele rezemat de trunchi, să stau un timp singur. Cu tine, desigur, dar departe de alte fiinţe umane.

— În aer liber, domnule?

Vocea robotului era incapabilă să exprime surprinderea sau şocul, dar Baley avu impresia că, dacă Giskard ar fi fost om, aceste cuvinte ar fi exprimat aceste sentimente.

— Da, spuse Baley. Trebuie să mă gândesc şi, după noaptea trecută, o zi liniştită ca asta – însorită, fără nori, blândă – nu prea pare periculoasă. Voi merge înăuntru dacă devin agorafobic. Îţi promit. Deci, vii cu mine?

— Da, domnule.

— Bun.

Baley merse în faţă. Ajunseră la copac şi Baley îi atinse trunchiul cu atenţie, apoi îşi privi degetul, care rămăsese perfect curat. Dându-şi seama că nu se murdăreşte dacă se reazemă de trunchi, inspectă solul şi se aşeză cu grijă, lipindu-şi spatele de copac. Nu era la fel de confortabil ca spătarul unui scaun, dar exista un sentiment de linişte (destul de ciudat), pe care poate că nu l-ar fi avut într-o cameră.

Giskard rămase în picioare, iar Baley spuse:

— Nu te aşezi şi tu?

— Stau la fel de bine în picioare, domnule.

— Ştiu asta, Giskard, dar pot gândi mai bine dacă nu trebuie să mă uit în sus, la tine.

— Nu v-aş putea păzi cu aceeaşi eficienţă de o posibilă vătămare dacă m-aş aşeza, domnule.

— Ştiu asta, Giskard, dar în clipa de faţă nu există niciun pericol demn de luat în seamă. Misiunea mea s-a încheiat, cazul e rezolvat, situaţia doctorului Fastolfe este sigură. Poţi risca să te aşezi, iar eu îţi ordon să te aşezi.

Giskard se aşeză imediat, cu faţa la Baley, dar privirea continuă să-i rătăcească în toate părţile, atentă.

Baley privi cerul printre frunzele copacului, verde şi albastru, ascultă murmurul insectelor şi chemarea unei păsări, observă iarba culcată în apropiere, ceea ce ar fi putut însemna că pe acolo trecuse un animal mic, şi din nou se gândi cât de ciudat de liniştit era totul şi ce diferită era această linişte de gălăgia din Oraş. Era o linişte lină, lentă, îndepărtată. Pentru prima oară Baley avu idee ce înseamnă să preferi Exteriorul Oraşului. Îşi dădu seama că e recunoscător experienţei de pe Aurora, mai ales furtunii – pentru că acum ştia că va fi în stare să plece de pe Pământ şi să facă faţă condiţiilor din oricare Lume nouă colonizată, el şi Ben… şi poate Jessie.

Spuse:

— Aseară, în întunericul furtunii, m-am gândit că aş putea vedea satelitul Aurorei, dacă n-ar fi fost înnorat. Are un satelit, dacă mi-aduc bine aminte din ce am citit.

— De fapt, doi, domnule. Cel mai mare e Tithonus, dar e atât de mic, încât se vede ca o stea moderat strălucitoare. Cel mai mic nu se vede deloc cu ochiul liber şi este numit pur şi simplu Tithonus II când se vorbeşte despre el.

— Mulţumesc. Şi-ţi mulţumesc, Giskard, pentru că m-ai salvat ieri seară.

Privi la robot:

— Nu ştiu cum să-ţi mulţumesc.

— Nu e nevoie să-mi mulţumiţi. Respectam, doar, preceptele Primei Legi. N-aveam de ales.

— Oricum, poate îţi datorez chiar viaţa şi e important să ştii că înţeleg asta… Şi acum, Giskard, ce va trebui să fac?

— În ce problemă, domnule?

— Misiunea mea s-a încheiat. Punctul de vedere al doctorului Fastolfe nu mai este în pericol. Viitorul Pământului pare a fi asigurat. S-ar părea că nu mai am nimic de făcut şi, totuşi, mai e problema cu Jander.

— Nu înţeleg, domnule.

— Ei bine, s-ar părea că a murit din cauza unei deviaţii accidentale a potenţialului pozitronic din creierul lui, dar Fastolfe recunoaşte că şansa unui astfel de accident este infinit de mică. Chiar şi cu acţiunea lui Amadiro, şansele, deşi ceva mai mari, tot infinit de mici rămân. Cel puţin aşa crede Fastolfe. Deşi mie mi se pare că Jander a murit din cauza unui roboticid intenţionat. Şi totuşi, nu îndrăznesc să ridic problema asta acum. Nu vreau să tulbur lucrurile după ce s-a ajuns la o concluzie atât de mulţumitoare. Nu vreau să-l pun, din nou, pe Fastolfe în pericol. Nu vreau s-o fac nefericită pe Gladia. Nu ştiu ce să fac. Nu pot vorbi cu o fiinţă umană despre asta, aşa că vorbesc cu tine, Giskard.

— Da, domnule.

— Pot oricând să-ţi ordon să ştergi ce-am spus şi să nu-ţi mai aminteşti.

— Da, domnule.

— După părerea ta, ce ar trebui să fac?

Giskard spuse:

— Dacă există un roboticid, domnule, trebuie să fie cineva în stare să-l înfăptuiască. Numai dr. Fastolfe e în stare, şi el spune că n-a făcut-o.

— Da, cred că de aici am început. Dr. Fastolfe şi cu mine suntem foarte siguri că n-a făcut-o el.

— Atunci cum ar fi putut avea loc un roboticid, domnule?

— Să presupunem că altcineva ştia tot atâtea lucruri despre roboţi ca şi dr. Fastolfe.

Baley îşi îndoi genunchii şi-i înlănţui cu braţele. Nu-l privea pe Giskard şi părea dus pe gânduri.

— Cine ar putea fi, domnule? întrebă Giskard.

Şi, în sfârşit, Baley ajunse la punctul hotărâtor. Spuse:

— Tu, Giskard.

84

Dacă Giskard ar fi fost om, s-ar fi holbat, pur şi simplu, tăcut şi uluit, ori s-ar fi înfuriat, ori s-ar fi tras înapoi, îngrozit, ori ar fi avut vreo alte zece reacţii. Pentru că era robot, nu arătă niciun semn de emoţie, ci, pur şi simplu, întrebă:

— De ce spuneţi asta, domnule?

Baley zise:

— Sunt foarte sigur, Giskard, că tu ştii exact cum am ajuns la această concluzie, dar fă-mi plăcerea ca, în acest loc liniştit şi în puţinul timp dinaintea plecării, să explic totul pentru mine. Aş vrea să mă aud vorbind despre asta. Şi aş vrea să mă corectezi unde n-am dreptate.

— Neapărat, domnule.

— Cred că greşeala mea de la început a fost să-mi închipui că eşti un robot mai puţin complicat şi mai primitiv decât Daneel, pentru că semeni mai puţin cu un om. O fiinţă umană va presupune întotdeauna că un robot, cu cât seamănă mai mult cu un om, cu atât este mai avansat, complicat şi inteligent. La drept vorbind, un robot ca tine se proiectează uşor, iar unul ca Daneel este o problemă grea pentru oameni ca Amadiro şi poate fi rezolvată numai de un geniu al roboticii, precum Fastolfe. Totuşi, dificultatea de a-l proiecta pe Daneel stă, bănuiesc, în reproducerea tuturor trăsăturilor umane, ca expresia feţei, intonaţia glasului, gesturi şi mişcări extraordinar de complicate, dar care n-au, de fapt, nicio legătură cu complexitatea minţii. Am dreptate?

— Absolut, domnule.

— Aşa că automat te-am subestimat, ca toată lumea. Totuşi, te-ai trădat chiar înainte de a ateriza pe Aurora. Poate ţi-aduci aminte că în timpul aterizării am fost copleşit de un acces de agorafobie şi, o clipă, am fost chiar mai neajutorat decât aseară în furtună.

— Ştiu, domnule.

— Atunci Daneel era în cabină cu mine, în timp ce tu erai afară, lângă uşă. Eu cădeam într-un fel de stare catatonică, în tăcere, iar el probabil că nu se uita la mine şi nu ştia nimic. Deşi erai afară, totuşi, tu ai năvălit în cabină şi ai oprit vizorul pe care-l ţineam în mână. Tu ai ajuns la mine primul, înaintea lui Daneel, deşi reflexele lui sunt la fel de rapide ca ale tale, sunt sigur – cum a demonstrat când l-a împiedicat pe dr. Fastolfe să mă lovească.

— Desigur că dr. Fastolfe nu vă lovea.

— Nu mă lovea. Demonstra, doar, reflexele lui Daneel. Şi totuşi, cum am spus, în cabină tu ai ajuns primul la mine. Nu eram în situaţia să pot observa asta, dar am fost antrenat să observ, iar spaima agorafobiei nu mă scoate cu totul din circuit, aşa cum am demonstrat şi aseară. Am observat, într-adevăr, că ai ajuns la mine primul, deşi am avut tendinţa să uit. Bineînţeles, asta e doar o soluţie logică.

Baley se opri, parcă ar fi aşteptat ca Giskard să-l aprobe, dar robotul nu zise nimic.

(În ultimii ani, de asta îşi aducea aminte Baley, când se gândea la şederea lui pe Aurora. Nu de furtună. Nici măcar de Gladia. Mai degrabă de liniştea de sub copac, cu frunzele verzi pe cerul albastru, de briza blândă, de sunetele slabe pe care le scoteau vieţuitoarele şi de Giskard în faţa lui, cu ochii strălucind şters.)

Baley spuse:

— S-ar părea că tu mi-ai putut detecta starea şi, chiar prin uşa închisă, ţi-ai dat seama că aveam un acces. Sau, ca s-o spun pe scurt şi poate simplist, tu poţi citi gândurile.

— Da, domnule, zise Giskard liniştit.

— Şi le poţi şi influenţa. Cred că ai observat că mi-am dat seama de asta şi mi-ai întunecat gândul, ca să-l uit sau ca să nu-i prind sensul, dacă rememorez, întâmplător, scena. Totuşi, n-ai făcut-o destul de bine, poate pentru că puterile tale sunt limitate.

Giskard spuse:

— Domnule, Prima Lege este precumpănitoare. Trebuia să vă salvez, chiar dacă mi-am dat seama că mă trădez. Şi a trebuit să vă întunec gândul cât mai puţin, ca să nu vă fac vreun rău.

Baley dădu din cap:

— Văd că ai problemele tale. L-ai întunecat prea puţin – aşa că mi-am amintit atunci când mintea mi-a fost suficient de relaxată şi putea gândi prin asocieri libere. Chiar înainte de a-mi pierde cunoştinţa în furtună. Ştiam că vei fi primul care mă va găsi, aşa cum făcuseşi pe navă. Poate m-ai găsit după radiaţiile cu infraroşii, dar orice mamifer sau pasăre emitea aceleaşi radiaţii; şi asta ar fi putut da naştere la confuzii, numai că tu detectai şi activitatea creierului, chiar dacă eram inconştient, şi asta te-a ajutat să mă găseşti.

— Cu siguranţă că a ajutat, zise Giskard.

— Chiar dacă îmi aminteam, înainte de a adormi sau de a-mi pierde cunoştinţa, uitam din nou când eram pe deplin conştient. Noaptea trecută mi-am amintit, totuşi, pentru a treia oară, şi nu eram singur. Gladia a fost cu mine şi mi-a repetat ce am spus, adică „El a ajuns acolo mai întâi." Şi nici *atunci* nu-mi aminteam înţelesul; până ce o remarcă întâmplătoare a doctorului Fastolfe m-a dus la un gând care şi-a croit drum în întuneric. Atunci, odată ce am reuşit să pricep, mi-am amintit alte lucruri. Astfel, când mă întrebam dacă, într-adevăr, aterizam pe Aurora, m-ai asigurat că destinaţia e Aurora înainte ca eu să întreb ceva. Presupun că nu dai voie nimănui să afle de capacitatea ta de a citi gândurile.

— Aşa este, domnule.

— De ce?

— Citirea gândurilor îmi oferă o capacitate unică de a respecta Prima Lege, aşa că îi apreciez existenţa. Pot preveni vătămarea fiinţelor umane mult mai eficient. Am impresia, totuşi, că nici dr. Fastolfe, nicio altă fiinţă umană, n-ar tolera mult timp un robot care citeşte gândurile, aşa că am ţinut secretă această însuşire. Doctorului Fastolfe îi place să povestească legenda robotului care citea gândurile şi care a fost distrus de Susan Calvin, iar eu n-aş vrea ca el să repete fapta doctorului Calvin.

— Da, şi mie mi-a povestit legenda. Cred că ştie că citeşti gândurile, altfel n-ar insista atât cu legenda. Şi cred că, în ceea ce te priveşte, e periculos că o face. Bineînţeles că asta m-a ajutat să-mi vâr ideea în cap.

— Fac ce pot ca să neutralizez pericolul, fără să-i influenţez prea mult gândirea doctorului Fastolfe. El pune, invariabil, accent pe caracterul legendar şi imposibil al poveştii, când o spune.

— Da, şi de asta-mi amintesc. Dar dacă dr. Fastolfe nu ştie că tu citeşti gândurile, înseamnă că n-ai fost proiectat de la început cu puterile astea. Domnişoara Vasilia a fost deosebit de fascinată de tine în tinereţe, când a început s-o intereseze robotica. Mi-a povestit că a făcut experienţe programându-te pe tine, sub controlul de la distanţă al doctorului Fastolfe. S-ar putea ca odată, din întâmplare, să-ţi fi făcut ceva care ţi-a dat această putere? Aşa e?

— Aşa e, domnule.

— Şi ştii despre ce e vorba.

— Da, domnule.

— Eşti singurul robot existent care citeşte gândurile?

— Până acum, da, domnule. Vor fi şi alţii.

— Dacă te-aş întreba ce ţi-a făcut dr. Vasilia ca să-ţi confere o asemenea putere – sau dacă dr. Fastolfe ţi-a făcut ceva – ai spune, în virtutea celei de-a Doua Legi?

— Nu, domnule, pentru că eu consider că v-ar dăuna să ştiţi, iar refuzul de a vă răspunde, din cauza Primei Legi, ar avea întâietate. Totuşi, nu s-ar pune problema, pentru că eu aş şti că cineva urmează să pună întrebarea şi să dea ordinul, iar eu aş înlătura acest impuls din minte înainte ca aşa ceva să se întâmple.

— Da, zise Baley. Cu o seară înainte, când ne întorceam de la locuinţa Gladiei la cea a lui Fastolfe, l-am întrebat pe Daneel dacă avusese vreun contact cu Jander în perioada cât acesta se afla la Gladia şi el mi-a spus că nu. Apoi m-am întors să-ţi pun aceeaşi întrebare, dar, nu ştiu cum, n-am făcut-o. Înseamnă că tu mi-ai reprimat ideea.

— Da, domnule.

— Pentru că, dacă te-aş fi întrebat, ar fi trebuit să spui că îl cunoşteai foarte bine pe atunci, dar nu erai pregătit ca eu să aflu asta.

— Nu eram, domnule.

— Dar în această perioadă, cât ai luat legătura cu Jander, ai ştiut că Amadiro îl supunea la testări, pentru că îmi închipui că puteai să-i citeşti gândurile lui Jander sau să-i detectezi potenţialele pozitronice…

— Da, domnule, această capacitate se referă atât la activitatea mentală a roboţilor, cât şi la cea a oamenilor. Roboţii sunt mult mai uşor de înţeles.

— Nu erai de acord cu acţiunile lui Amadiro, pentru că împărtăşeai părerea doctorului Fastolfe în legătură cu colonizarea Galaxiei?

— Da, domnule.

— De ce nu l-ai oprit pe Amadiro? De ce n-ai îndepărtat din mintea lui impulsul de a-l testa pe Jander?

Giskard spuse:

— Domnule, eu nu influenţez uşor gândurile. Hotărârea lui Amadiro era atât de profundă şi de complexă, încât ar fi însemnat prea mult pentru mine să i-o îndepărtez… iar mintea lui este una avansată şi importantă şi n-aş vrea s-o vatăm. Am lăsat mult timp ca lucrurile să continue şi am reflectat ce acţiune ar îndeplini mai bine cerinţele Primei Legi pentru mine. În cele din urmă, m-am hotărât asupra soluţiei corecte pentru a rezolva situaţia. Nu a fost o hotărâre uşoară.

— Te-ai hotărât să-l imobilizezi pe Jander înainte ca Amadiro să poată afla metoda de a proiecta un robot cu adevărat asemănător omului. Ştiai cum s-o faci, deoarece, în timp, ai căpătat înţelegerea perfectă a teoriilor lui Fastolfe din gândurile lui. Nu-i aşa?

— Exact, domnule.

— Aşa că Fastolfe nu era, la urma urmei, singurul expert în stare să-l imobilizeze pe Jander.

— Într-un fel, era, domnule. Singura mea capacitate este doar reflectarea – sau aplicarea – gândirii lui.

— Dar e destul. N-ai înţeles că această imobilizare îl va pune pe Fastolfe în mare pericol? Că el va deveni, în mod firesc, primul suspect? Te-ai gândit să-ţi recunoşti fapta şi să-ţi dezvălui capacităţile, dacă ar fi trebuit să-l salvezi?

Giskard răspunse:

— M-am gândit, într-adevăr, că dr. Fastolfe se va afla într-o situaţie penibilă, dar nu aveam de gând să-mi recunosc vina.

Am sperat să mă folosesc de situaţie pentru a vă aduce pe dumneavoastră pe Aurora.

— Să mă aduci *pe mine* aici. A fost ideea *ta*?

Baley era stupefiat.

— Da, domnule. Cu permisiunea dumneavoastră, aş vrea să explic.

— Te rog, făcu Baley.

Giskard zise:

— Ştiam de dumneavoastră de la domnişoara Gladia şi de la dr. Fastolfe, nu numai din ceea ce spuneau, ci şi din gândurile lor. Am aflat despre situaţia de pe Pământ. Era clar că Pământenii trăiesc în spatele unor ziduri de care le e greu să scape, dar pentru mine era la fel de clar că şi Aurorienii trăiesc în spatele unor ziduri. Aurorienii trăiesc în spatele unor ziduri alcătuite din roboţi, care-i apără de toate vicisitudinile vieţii şi care, după planul lui Amadiro, ar trebui să construiască societăţi ocrotite care să-i împrejmuiască pe Aurorienii care vor coloniza noile Lumi. Aurorienii mai trăiesc şi în spatele zidurilor alcătuite din propriile lor vieţi îndelungate, care îi silesc să supraaprecieze individualitatea şi-i împiedică să-şi dezvăluie descoperirile ştiinţifice. Ei nu tolerează nici talmeş-balmeşul controversei, ci, prin Preşedintele lor, cer o sistare a tuturor incertitudinilor şi găsirea de soluţii înainte ca problemele să se ivească. Nu pot fi deranjaţi ca să discute îndelung cele mai bune soluţii. Ceea ce vor ei sunt soluţiile *paşnice*. Zidurile Pământenilor sunt grosolane şi adevărate, aşa că existenţa lor este supărătoare şi evidentă, şi întotdeauna există cineva care tânjeşte să evadeze. Zidurile Aurorienilor sunt imateriale şi nici măcar nu sunt considerate ziduri, aşa că nimeni nu se gândeşte să evadeze. Atunci, mie mi s-a părut că Pământenii, nu Aurorienii – şi nici alţii din Spaţiu – trebuie să fie aceia care să colonizeze Galaxia şi să înfiinţeze ceea ce va deveni, cândva, Imperiul Galactic. Acesta era raţionamentul doctorului Fastolfe, iar eu eram de acord cu el. Oricum, dr. Fastolfe era mulţumit de argumentare, în timp ce eu, din cauza capacităţilor mele, nu puteam fi. Trebuia să examinez direct mintea unui Pământean, cel puţin, ca să-mi verific concluziile, şi dumneavoastră aţi fost Pământeanul pe care m-am gândit să-l aduc pe Aurora. Imobilizarea lui Jander a avut drept scop atât oprirea lui Amadiro, cât şi vizita dumneavoastră. Foarte uşor, am

îndemnat-o pe domnişoara Gladia să-i sugereze doctorului Fastolfe venirea dumneavoastră; pe el l-am îndemnat, la fel de uşor, să-i sugereze acest lucru Preşedintelui; şi, tot atât de uşor, l-am făcut pe Preşedinte să fie de acord. De îndată ce aţi sosit, v-am studiat şi am fost foarte mulţumit de ceea ce am aflat.

Giskard se opri din vorbit şi deveni, din nou, nemişcat ca un robot.

Baley se încruntă:

— Mă gândesc că n-am niciun merit în ceea ce am realizat aici. Probabil că ai avut grijă să descopăr adevărul.

— Nu, domnule. Dimpotrivă. Am pus piedici în drumul dumneavoastră – rezonabile, bineînţeles. M-am împotrivit să-mi descoperiţi capacităţile, chiar dacă am fost silit să mă trădez. Am avut grijă să vă simţiţi părăsit şi disperat, uneori. V-am încurajat să riscaţi ieşirea în aer liber, ca să vă studiez reacţiile. Totuşi v-aţi descurcat şi aţi trecut de toate aceste obstacole şi eu am fost mulţumit. Am descoperit că dumneavoastră tânjeaţi după zidurile Oraşului dumneavoastră, dar recunoşteaţi că trebuie să învăţaţi să vă descurcaţi fără ele. Am descoperit că suferеaţi vizionând Aurora din spaţiu şi când eraţi expus furtunii, dar nimic nu v-a împiedicat să gândiţi şi nici nu v-a abătut din drum. Am descoperit că vă acceptaţi defectele şi viaţa scurtă… şi că nu vă daţi în lături de la o controversă.

Baley zise:

— De unde ştii că sunt reprezentativ pentru Pământeni, în general?

— Ştiu că nu sunteţi. Dar din gândurile dumneavoastră ştiu că sunt mulţi ca dumneavoastră şi noi ne vom baza pe aceia. Voi avea grijă de asta, iar acum, când ştiu bine ce cale trebuie urmată, voi pregăti alţi roboţi ca mine – şi vor avea şi ei grijă de asta.

Baley zise dintr-o dată:

— Vrei să spui că roboţii care citesc gândurile vor veni pe Pământ?

— Nu, nu e vorba de asta. Şi aveţi dreptul să fiţi îngrijorat. Implicarea directă a roboţilor ar însemna construirea aceloraşi ziduri care înconjoară Aurora şi Lumile din Spaţiu până la sufocare. Pământenii vor trebui să colonizeze Galaxia fără niciun robot. Asta ar însemna greutăţi, pericole, rău nemăsurat, întâmplări pe care roboţii s-ar căzni să le înlăture, dacă ar fi

prezenţi – dar, până la urmă, fiinţele umane se vor descurca mai bine dacă vor munci singure… Şi poate că într-o zi – într-o zi îndepărtată în viitor – roboţii vor mai fi necesari din nou. Cine ştie?

Baley întrebă, curios:

— Cunoşti viitorul?

— Nu, domnule, dar când studiezi gândurile, ca mine, îţi dai seama că există legi care guvernează comportarea oamenilor, aşa cum cele Trei Legi ale Roboticii guvernează comportarea roboţilor; şi poate că viitorul se va ocupa de acestea într-o zi, într-o oarecare măsură. Legile umane sunt mult mai complicate decât Legile Roboticii şi nu am idee cum ar putea fi organizate. Poate că sunt statistice, aşa că nu pot fi exprimate cu folos decât dacă este vorba despre populaţii imense. Poate că sunt foarte libere, aşa că s-ar putea să nu aibă înţeles dacă aceste populaţii imense nu sunt conştiente de efectul acestor legi.

— Spune-mi, Giskard, la asta se referă dr. Fastolfe când vorbeşte despre viitoarea ştiinţă a „psihoistoriei”?

— Da, domnule. I-am introdus această idee în gând, cu fineţe, ca să înceapă elaborarea ei. Va fi nevoie de ea cândva, dacă existenţa Lumilor din Spaţiu, ca societăţi robotizate, cu durata de viaţă lungă, se apropie de sfârşit şi începe un nou val de expansiune umană, al fiinţelor umane cu durată scurtă de viaţă şi fără roboţi. Şi acum – Giskard se ridică – cred, domnule, că trebuie să plecăm înspre locuinţa doctorului Fastolfe şi să vă pregătim pentru decolare. Tot ce am vorbit aici nu va fi repetat, bineînţeles.

— Este strict confidenţial, te asigur, zise Baley.

— Într-adevăr, spuse Giskard calm. Dar nu trebuie să vă temeţi de răspunderea de a păstra tăcerea. Vă voi permite să vă amintiţi, dar nu veţi simţi niciodată imboldul de a repeta discuţia – nici cel mai mic imbold.

Baley îşi înălţă sprâncenele, în semn de resemnare, şi zise:

— Încă un lucru, Giskard, înainte ca tu să strângi şurubul. Vrei să ai grijă ca Gladia să nu fie sâcâită pe planeta asta, să nu fie tratată cu duşmănie pentru că e Solariană şi a acceptat ca un robot să fie soţul ei şi… şi ca ea să accepte ofertele lui Gremionis?

— Am auzit ultima dumneavoastră discuţie cu domnişoara Gladia, domnule, şi înţeleg. Voi avea grijă. Acum, domnule, pot

să-mi iau rămas bun de la dumneavoastră când nu ne vede nimeni?

Giskard îi întinse mâna cu cel mai uman gest pe care Baley îl văzuse vreodată la el. Baley îi apucă mâna. Degetele erau tari şi reci:

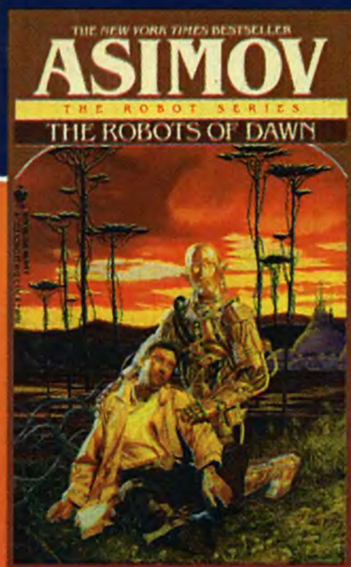
— La revedere, prietene Giskard.

Giskard zise:

— La revedere, prietene Elijah, şi ţine minte că, deşi lumea foloseşte această expresie pentru Aurora, de acum înainte Pământul este adevărata Lume a Zorilor.

Cuprins

ISAAC ASIMOV

La 1000 de ani în viitor, două evenimente au schimbat cursul istoriei umanității: colonizarea Galaxiei și realizarea creierului pozitronic. Romanele despre roboți ale lui Isaac Asimov redau povestea insolitei tovărășii dintre un detectiv din New York și un robot umanoid, care sunt nevoiți să lucreze împreună.

Detectivul Elijah Baley este chemat pe planeta Aurora pentru a rezolva un bizar caz de roboticid. Principalul suspect este un robotician talentat, care avea mijloacele, motivul și ocazia pentru a comite crima. Există, însă, o problemă: Baley și partenerul său pozitronic, R. Daneel Olivaw, *trebuie* să-i dovedească nevinovăția. În acest caz de intrigă politică și dragoste, sfârșită tragic, între o femeie și un robot, miza este mult mai mare decât simplul fapt de a se face dreptate. De această dată, chiar viața și cariera lui Baley, precum și dreptul Pământului de a coloniza Galaxia depind de rezultatul anchetei.

Editura Teora
ISBN 973-601-268-9
Preț: 7900 lei